STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06984

GYU DE MOPASAN'S GEZAMELTE VERK

Guy de Maupassant

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

גי דע מאפאסאן'ס

געזאמעלטע ווערק

איבערזעצט פון

לעאן קאברין

I.

ארויסגעגעבען פון
„פארווערטס"
.1913

ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL NEW YORK CITY 40

צאָהל פון פּיידזשעס

פאָרוואָרט פון'ם איבערזעצער.

די געשיכטע פון א הויז־מיידעל 29

דער שטעל־פערטרעטער 6

דאָס הייזעל 42

לבנה־שיין 8

משוגע? 7

א פאריזער פּאסירונג 11

די ערוואכונג 8

מאראקא 14

דער ווייהנאכטס־אבענד 7

דער וואגאבונד 18

מוטער סאוואזש 11

די בעל־הבית'טע 10

פריילין פיפי 20

סימאָנ'ס פאטער 13

די ירושה 102

פארוואָרט.

I.

אין׳ם פריהלינג פון׳ם יאָהר 1880 איז דאָס פראנצויזישע פאָלק בעקאַנט געוואָרען מיט א גאנץ נייעם שרייבער, פון וועלכען עס האָט פריהער קיינמאָל ניט געהערט. א קליין ביכעלע ערצעהלונגען איז ערשיענען פון איינעם א גיו דע מאפּאסאן, און דאָס דאָזיגע ביכעלע — „אבענדען אין מעדאָן" האָט עס געהייסען — האָט גלייך בעריהמט געמאכט דעם נייעם שרייבער.

פון דעמאלט אָן האָט ער זיך געדרוקט אין פערשיעדענע צייטונגען און זשורנאלען און אלע האָבען איהם געלעזען מיט בעוואונדערונג, התפּעלות און ליעבע.

די געשיכטע פון דער וועלט־ליטעראַטור קען ניט אנווייזען אויף איין שרייבער, וואס איז אזוי שנעל בעריהמט געוואָרען ביי אלע קלאסען לעזער ווי ער, מאפּאסאן. מיט זיין ערשטען ארויסטריט האָט ער גלייך געפאנגען דאָס הארץ און די פאנטאזיע פון זיינע לעזער.

„אלע האָבען איהם געלעזען: דער בורזשוא און דער מיליטערמאן, דער קאמערסאנט און דער אריסטאקראט, דער יוריסט און דער פינאנסיסט" — שרייבט וועגען איהם דער שריפטשטעלער פּויל העווע — „אין זיינע ערצעהלונגען האָט יעדער לעזער געפונען די שילדערונג פון זיין אייגענעם ווינקעל: דער פון זיין היים, יענער פון זיין געשעפט, פון זיין קאזארמע, פון זיין סאלאָן און אזוי ווייטער.

האָבען איהם געלעזען און בעוואונדערט, בעוואונדערט דאָס שארפע אויג, וואס האָט אריינגעדרונגען אין די טיעפסטע ווינקעלאך פון זייערע הערצער און מוחות, דעם פיינעם געהער, וואס האָט אונטערגעכאפּט דעם שטילסטען פליסטערען פון די פערבארגענסטע סודות זייערע....

II.

פון זיין ביאָגראפיע ווייסט מען, אז ער איז געבארען געוואָרען דעם 5טען אויגוסט 1850 אין דעם שלאָס מיראָמעניל, נעבען

דיעפפא. פון׳ם מוטער׳ס צד האָט ער געהערט צו לאָטארינגיען און פון דער מוטער׳ס — צו נארמאנדיען.

אין נארמאנדיען האָט ער זיך אויפגעהאָדעוועט און איינגע־זויגט אין זיך די איינדריקען פון דער דארטיגער סביבה, פון די דארטיגע פרימיטיווע מענשען און פון דער דארטיגער נאטור, וואס ער האָט שפּעטער אזוי מייסטערהאפט אין ערצעהלונגען געשילדערט. ער האט זיך געלערנט אין א סעמינאריום, דערנאָך אין א ליצעאום.

אין׳ם יאָהר 1870, ווען ער איז אלט געווען 20 יאָהר, איז ער אריינגעטראָטען אלס פרייוויליגער אין די פראנצויזישע ארמיע און האָט אנטהייל גענומען אין דער אונגליקליכער מלחמה נעגען דייטשלאנד. שפּעטער האָט ער נאָך געדיענט אלס בעאמטער אין מיניסטעריום. אין דער אייגענער צייט האָט ער געשריעבען זיינע זאכען, האָט אבער ניט געוואגט זיי צו דרוקען. ער האָט פערקעהרט אין דעם ענגען קרייז פון די בעריהמטע שריפטשטעלער פלאבער, זאָלא, דאָדע, די ברידער האנקור און דעם גרויסען רוסישען שריפט־שטעלער טורגענעוו, האָט ער פאר זיי זיינע זאכען געלעזען. די דאָזיגע גרויסע שריפשטעלער האבען אויף איהם אן איינפלוס גע־האָט, בעזונדערס פלאבער, דער בעריהמטער פערפאסער פון „מאדאם באוואָרי“, וועלכער איז געווען א פריינד פון זיין מוטער. דעם לעצטען האָט מאפאסאן בעטראכט אלס זיין לעהרער.

אין׳ם יאָהר 1880, ווען דער נאמען גיו דע מאפאסאן איז צום ערשטען מאל ערשיענען פאר דאָס פובליקום, איז ער, מאפאסאן, שוין אלט געווען דרייסיג יאָהר. ער האָט געלעבט נאָך 13 יאָהר און אין פערלויף פון דער דאָזיגער קורצער צייט האָט ער אנגעשריעבען העכער צוואנציג בענדער ערצעהלונגען, ראמאנען, פאעמען, רייזע־בעשרייבונגען און אזוי ווייטער, ניט אריינרעכענדיג די דראמען, וואָס ער האָט אנגעשריעבען און די פיעל זשורנאליסטישע אר־טיקלען....

ער איז געוואָרען איינער פון די בעריהמטעסטע און בעליעב־טעסטע שרייבער אין פראנקרייך, איז איבערזעצט געוואָרען אויף אַלע אייראפעאישע שפּראכען, האָט פערנומען דעם אויבען־אָן אין דער וועלט־ליטעראטור און מיט אמאָל... אזא טראגישער סוף!...

אין א געשפרעך מיט זיינע א פריינדין האָט ער אליין אזוי כאראקטערעזירט זיין ערפאלג:

— איך האָב זיך בעוויזען אויף'ן ליטעראַרישען פעלד ווי א מעטעאָר און וועל פערשווינדען פון דארט ווי א בליץ....

און זיין נביאות איז, ליידער, מקוים געוואָרען. ווי א בליץ איז זיין מעכטיגע, פייערדיגע פאנטאזיע אויסגעלאָשען געוואָרען, זיין גייסט איז פערזונקען געוואָרען אין דעם חושך פון משוגעת. דאָס שארפע אויג, וואס האָט אזוי קלאר און ניכטער געזעהן די וועלט און איהרע מענשען, האָט שרעקענס-געשפענסטער אָנגעהויבען צו זעהן... זיי האָבען געפאנגען זיין הארץ, זיין מוח, זיינען ניט אפגעטראטען פון איהם, האָבען ארויסגעקוקט צו איהם פון יעדען ווינקעל... (לעזט זיין „האָרלא" און עהנליכע זיינע ערצעהלונגען, וואס ווייזען סמנים פון זיין שפּעטערדיגען משוגעת). אזוי איז ער געשטארבען דעם 6טען יולי 1893 אין א פּריוואט-אנשטאלט פאר משוגעים. 43 יאָהר איז ער דאַן אַלט געווען !....

III.

ליידער איז מיין פּלאץ בעשרענקט און איך האָב ניט די מעג־ליכקייט צו זאגען אין א קורצען פארווארט אלעס, וואס מיר וואלט זיך געוואלט זאגען וועגען דעם איינדרוק, וואס זיינע ווערק האָבען אויף מיר געמאכט.

דערפאר וועל איך פּרובען אנווייזען אויף די הויפּט-שטריכען פון מאפּאסאנ'ס שאפען, ניט אפּשטעלענדיג זיך אויף איינצעל־הייטען.

אין מאפּאסאנ'ס בעסטע ערצעהלונגען פיהלט זיך, נאָך מיין מיינונג, פיעל מעהר דער איינפלוס פון זיין רוסישען פריינד טור־גענעוו ווי פון זיין לעהרער פלאבער. אלס איבערזעצער פון טור־גענעוו'ס ערצעהלונגען האָב איך זיך גאָר אפט געפיהלט אין זיין, טורגענעוו'ס אטמאָספערע, בעת איך האָב איבערזעצט מאפּאסאנ'ס ערצעהלונגען. ווי אָפט דערמאָנען זיינע נאטור-שילדערונגען דעם גרויסען רוסישען נאטור-מאהלער טורגעניעוו, דעם גרעסטען פּילייכט אין דער גאנצער וועלט-ליטעראטור. זיינע ערצעהלונגען פון דעם פּויערים-לעבען דערמאָנען גאנץ אפט אָן דעם דיכטער פון „די

מעמוארען פון א יעגער", און מאנכע פון זיינע ערצעהלונגען קלינגען אין גאנצען, דאכט זיך אמאָל, ווי א נאכאהמונג טורגענעוו'ן. לייענט, למשל, זיין ערצעהלונג „פריילײן קאַקאַטע", דערמאַנט זיא אייך ניט שטארק טורגענעוו'ס ריהרענדע ערצעהלונג „מומו?"... גאנץ אפט הערט זיך אויך אין זיינע ווערק טורגענעוו'ס ווייכער, פערטראכטער, מעלאנכאלישער טאָן, פול אונבעפרידיגונג און בענקעניש, ווען ער פערטראכט זיך, פונקט ווי טורגענעוו, וועגען דעם הבל הבלים פון'ם לעבען און וועגען דעם טויט, פון וועלכען מען קען ניט אנטלויפען... ער האָט אויך ליעב די נאטור און דעם נאטור־מענשען מיט זיין פרימיטיווען ארט דענקען און פיהלען, די וואלד־חיות און די הויז־חיות, אזוי ווי טורגענעוו, דער דיכטער פון „די מעמוארען פון א יעגער", און א טרער און רחמנות האָט ער פאר די ארימע און אונגליקליכע, אזוי ווי דער גרויסער רוסישער שריפטשטעלער. נור אין זייער בליק אויף פרויען אונטערשיידען זיי זיך אין גאנצען. טורגענעוו ליעבט די פרוי, מאפאסאן פעראכטעט זי. ביי טורגענעוו'ן איז די פרוי די פערקערפערונג פון זעעלען־שעהנהייט, ריינהייט און אויפאָפפערונג, ביי מאפאסאנ'ען איז זי די פערקערפערונג פון פערדארבענהייט, שלויהייט און עגאָאיזמוס. טורגענעוו'ס א פרוי ליעבט מיט איהר נשמה, מאפאסאנ'ס — נור מיט איהר קערפער. די עהרליכסטע פרוי ביי מאפאסאנ'ען איז בעהערשט פון איהרע נקבה'שע אינסטינקטען און עס ציהט איהר צו זינד, ווי די פליעגן צום פייער. די עהרליכסטע פרוי ביי מאפאסאנ'ען איז אמאָל אונטריי איהר מאן. לעזט זיינע ערצעהלונגען „א פאריזער פאסירונג", „די ערוואכונג"; לעזט, ווי אזוי די פרומע, אנשטענדיגע פרוי פון דעם אידישען באנקיער, אין דעם ראמאן „דער שעהנער פריינד", פערלירט זיך, בעת דער „שעהנער פריינד" וועקט אויף איהרע נקבה'שע אינסטינקטען... די דורכשניטליכע פרוי אין זיינע ערצעהלונגען געהערט *לויט איהרע אינסטינקטען* צו דעם טיפ פרוי פון זיין ערצעהלונג „מאראָקקא". אמת, עס זיינען פארהאן ביי איהם מאנכע פרויען אויסנאהמען, ווי, למשל, די העלדין פון „דאָס לעבען פון א פרוי", פונקט ווי ביי טורגענעוו'ן איז דאָ א פרוי א אויסנאהם, וועלכע איז אין גאנצען בעהערשט פון

איהרע נקבה'שע אינסטיקטען, אין זיין ערצעהלונג „פריהלינגס־שטראהמען“, אָבער דאס זיינען אויסנאהמען, וואס בעשטעטיגען נור דעם רעגעל....

צוזאמען מיט דעם גאטספארכטיגען פריסטער פון זיין וואונ־דערשעהנער, קלאסישער ערצעהלונג „לבנה־שיין“, זעהט ער אין דער פרוי נור די פערקערפערונג פון זינד. אין איין פלאץ דריקט ער זיך אזוי אוים וועגען דער פרוי: „די פרוי איז די אייביגע, אונשטערב־ליכע פראָסטיטוטקע, וועלכע גיט זיך אפּ אהן עקעל, מחמת איהר קערפּער איז נור סחורה פאר ליעבע“. און אין א צווייטען פלאץ: „איהרע זינדיגע, אונריינע אויגען, וועלכע ברענען מיט א פערלאנג צו געפעהלען, בעצויבערען אונז. זי בעהערשט אונז אויף א גרויזא־מען, פער'עקשנ'טען און קרענקליכען אופן“.

IV.

ער האָט אָבער אויף איהר רחמנות, ווען זי איז אונגליקליך, ווי ער האָט אגב רחמנות אויף אלעמען און אלסדינג אין'ם לעבען, וואס ליידעט און איז אונגליקלאך. לעזט זיין „געשיכטע פון א דיענסט־מיידעל“, זיין „מיסס האריעט“, „שאלי“ און נאָך אנדערע ער־צעהלונגען, וועלכע בעהאנדלען אונגליקליכע פרויען, וויפיעל רחמנות עס פיהלט זיך דאס אין יעדען בלעטעל!

עס איז אנגענומען, אז מאפּאסאן פערהאלט זיך גלייכגילטיג צו זיינע העלדען. דאס איז נאָך מיין מיינונג א אונזין. גלייכגיל־טיג פערהאלט זיך נור א פאטאגראפישער אפאראט, אבער ניט דאס ווארימע הארץ פון דעם קינסטלער. אום צו שאפען, מוז דער קינסט־לער זיין פעראינטערעסירט אין דעם, וואס ער שאפט, מוז ליעב האָבען צי האסען זיינע העלדען, מוז זיי אין זיין הארצען טראגען, אָהן דעם וועט ער גארנישט ניט קענען בעשאפען. דערפאר איז לעבערליך, ווען מען רעדט וועגען די גלייכגילטיגקייט פון א קינסט־לער צו די קינדער פון זיין גייסט. דער אמת'ער קינסטלער פער־באָרגט נור זיינע סימפּאטיען און אנטיפּאטיען הינטער דער האנד־לונג פון זיינע העלדען, לאזט ארויס, אונבעמערקט פון דעם לעזער, א טרער דורך זייערע אויגען, דריקט אויס זיין פרייד און טרויער, זיין ליעבע און האס, קורץ, זיינע געפיהלען און געדאנקען, דורך

זייערע מוחות און הערצער. ניט דער קינסטלער ערקלעהרט די נשמה פון זיין ווערק, נור דאָס ווערק ערקלעהרט די נשמה פון דעם קינסטלער. מיט איינעם ווארט, דער קינסטלער האָט א נשמה, וועלכע ער לעגט אריין אין זיין ווערק. דערפאר קען מען אי־מער געפינען אויף'ן גרונד פון דעם ווערק דעם קינסטלער'ס נשמה, זיין פיהלען און טראכטען, זיינע סימפאטיען און אנטיפאטיען, זיין וועלט־שטאנדפונקט....

אין א בריעף צו זיינעם א פריינד האט מאפאסאן אליין בע־ריהרט די פראגע וועגען זיין כלומר'שטיגע גלייכגילטיגקייט. „מען האלט מיך פיר דעם גלייכגילטיגסטען מענשען אויף דער וועלט" — שרייבט ער — „אין דער אמת'ן אבער בין איך גאָר ניט גלייכ־גילטיג, איך האָב א שטאלץ, אָבער ווייך הארץ, וואס רעגט זיך אויף און ליידעט; איך בין אבער א סקעפטיקער, ווייל איך האָב צו א שארפע אויג. און מיינע אויגען זאגען מיר: בעהאלט דיין הארץ, אַלטער, דו מאכסט זיך לעכערליך" און איך בעהאלט...."

V.

און בעהאלטען האָט ער עס אין זיינע ווערק. דער, וואס קאָן טיע־פער זעהן אין א ווערק, וועט דארט א הארץ דערזעהן, וואס ליעבט און האסט, ליידעט און פראָטעסטירט, לאכט אוים און פעראכטעט.... ווייל זיין צו שארפע אויג, וואס האָט איהם פאר א סקעפטיקער גע־מאכט, האָט די וועלט און די מענשען געזעהן אין זייער גאנצער קלענליכקייט און אונפערשעהמטער נאקעטקייט....

דאָס לעבען, דאס פראנצויזישע לעבען און דאס לעבען און די נאַטור פון דעם מענשען בכלל, האָט זיין „צו שארפע אויג" פון אלע זייטען געזעהן. אלע קלאסען פון דער געזעלשאפט פיהרט ער פאר אונז ארוים אין זיינע ערצעהלונגען און ראָמאנען: דעם פויער און דעם קליינעם בעאמטען, דעם קליין־שטעדטעלדיגען זשענטעלמאַן און דעם אריסטאקראט פון די פאריזער קלובען, דעם זשורנאליסט, דעם דאקטאר, דעם ארטיסט, דעם סוחר, דאָס דיענסט־מיידעל, די פאבריק־ארבייטערין, די פּראסטיטוטקע אויף דער גאס, אין די עפענטליכע הייזער, די בעל הבית'טע פון אזוינע הייזער, די פראס־טיטוטקע אין דער הויכער געזעלשאפט, די אריסטאָקראטישע

פרויען פון די גרויסע שטעדט און קליינע שטעדטלאך, די בכבוד'ע אונאנשטענדיגקייט און די אונאנשטענדיגע בכבוד'קייט....

און אימער, אין יעדען ווערק זיינעם, אין דער קלענסטער ערצעהלונג זיינער, מעג זי אמאָל אפילו קלינגען ווי א אנעקדאט, פיהלט זיך זיין פערבארגענע הארץ. אמאָל לאכט עס אויס עפּעס, — אמאָל די צבוע'צסטווא, אמאָל די נארישקייט — און ניט זעלטען בעווייגט עס עפּעס א עלענד און גאנץ אָפט פּראָטעסטירט עס געגען די גרויזאמקייט פון דער געזעלשאפט....

טראכט מען זיך אריין אין זיינע ערצעהלונגען, ווייזט זיך אויס, אזוי ווי ער וואלט א שפּיעגעל אוועקגעשטעלט געגען זיינע מיטמענשען און צו זיי געזאגט:

— אָט קוקט זיך אָן, דאָס זייט איהר, אזוי דענקט איהר און אזוי האנדעלט איהר, דאס איז אייער פיעל־בעריהמטע קולטור!...

VI.

און דאָס, וואס ער ווייזט אין דעם שפּיעגעל, האָט ער גאר ניט פערשלייערט... הויכעס און נידריגעס, עדעלעס און געמיינעס האָבען זיך אין איהם אפּגעשפּיעגעלט. און בעלייכט האט ער דאס מיט זיין גייסט, מיט דעם גייסט פון דעם דענקער און דיכטער, אזוי, דאס זיינע מיטמענשען זאלען זיך אין דעם שפּיעגעל דערזעהן אין זייער גאנצער לעכערליכקייט און קלעגליכקייט, ווי ער, דער גרויסער זיטען־שילדערער, כאראקטער־מאהלער און טיעפער מענשען־קענער האָט זיי געזעהן....

ווי אונבארעמהערציג ער שניידט דאָס די געזעלשאפט אין זיין מייסטערהאפטער ערצעהלונג „דאָס הייזעל". וואס פיר א ביטערע איראָניע דאס איז איבער די בכבוד'ע אנשטענדיגקייט, וואס בעזוכט די פּראסטיטוטקעס דורך א הינטער־טיר און וועלכע עס כאפּט אָן א בהלה, בעת די פּראסטיטוטקעס פערלאזען אויף א פּאָאר טעג זייער הייזעל!... היינט די שילדערונגס־קראפט, וואס ער ווייזט ארויס אין דער דאזיגער ערצעהלונג! די צווישעטע ליידענשאפט אין'ם שטעדטעל, די סצענעס אין'ם וואגאן, וואו די מיידלאך זיצען, די נאטור־שילדערונג, די סצענעס אי'ן דארפישען קלויסטער, די

הייליגע שטימונג, וואס כאפט דארט ארום די זינדיגע נשמות, — ווי מייסטערהאפט און מענשליך, מענשליך דאס אלעס איז געשילדערט!....

אזוינע ערצעהלונגען ווי „מוטער סאוואזש" און „פריילען פיפי" זיינען א מעכטיגער פראטעסט געגען מלחמה. און אזא ערצעהלונג ווי „דער וואגאבונד" איז א פייערדיגער פראטעסט געגען דער ארדנונג פון דער היינטיגער געזעלשאפט בכלל, וועלכע שאפט ארבייטסלאזע און טרייבט עהרליכע ארבייטער צו פערברעכען. אפילו אזוינע, דאכט זיך, שפאסהאפטע ערצעהלונגען ווי דער „שטעלפערטרעטער" און „וויינאכטס־אבענד" זאגען אויך עפעס. די ערשטע לאכט אויס, ערשטענס, די צבוע'צסטווא פון דער כלומר'שט פרומער און אנשטענדיגער צנועה און פון דער צווייטער זייט בעווייזט זי די קללה פון סאלדאטשינע, וועלכע ברענגט א סאלדאט דערצו, ער זאָל זיך פארקויפען פאר א פּאָר פראנק צו אַן אַלטער פרוי. די צווייטע ערצעהלונג ווייזט די עלענדקייט פון א גאסען־מיידעל, וועלכע אין דעם אייגענעם אבענד, ווען זי דארף מוטער ווערען, איז געצוואונגען ארומצוטרייבען זיך איבער דער קאלטער, פראסטיגער גאס און אנבאטען איהר קערפּער צו מענער...

ניט אומזיסט האָט טאָלסטאָי פון איהם אזוי געהאלטען. ער האָט זאגאר מאנכעס פון איהם איבערזעצט.

ער געפינט אין מאפּאסאנ'ס ווערק — האָט ער געשריעבען „אין גלייכער מאָס די הויפּט דריי מעלות, וואס זיינען סמנים פון יעדען גרויסען ווערק: די מאָראלישע אבזיכט, דעם פאלקאמענעם סטיל און די אמת'ע אויפריכטיגקייט"....

און וויי‏טער האָט דער גרויסער רוסישער שריפטשטעלער געשריעבען: „מאפּאסאן איז א מאן, וואס האָט מיט זיין גייסט אריינגעדרונגען אין די טיעפסטע טיעפעניש פון דעם מענשליכען לעבען"....

VII.

מאָפּאסאָן האָט געהאט א גוואלדיגען איינפלוס אויף א סך שרייבער פון די אנדערע ליטעראַטורען, בעזונדערס אויף דעם רוסי־

שען טשעכאָוו. איבערזעצענדיג איהם נאָך טשעכאָוו'ן האָב איך ביי מאנכע ערצעהלונגען זיינע געפיהלט, אזוי ווי איך וואָלט עפּעס טשע־כאָוו'ן איבערזעצט. די אייגענע פעראכטונג צו די פרויען, דער איי־גענער פּעסימיזם, דער אייגענער שניידענד־שפּאָטישער שמייכעל, דער אייגענער אונבע'רחמנות'דיגער שניידען פון דער געזעלשאפט, זאָגאר מאנכע טהעמען זיינען די אייגענע, דער טאָן נור און די פארב זיינען ביי זיי גאנץ פערשיעדענע. טשעכאָוו רעדט מיט האַל־בע טענער, מאָפּאסאן רעדט מיט גאנצע, פולע. טשעכאָוו'ס פארב איז די דעמערונגס־פּארב און מאָפּאסאנ'ס איז די זוניגע....

מען בעשולדיגט מאָפּאסאָן'ען, וואָס ער שילדערט מאנכע סצע־נען, איבערהויפּט צווישען מאָן און פרוי, צו אָפען. אויף דעם ענט־פערט דער בעריהמטער דייטשער איבערזעצער זיינער אמפּטעדא אזוי:

— צו א קונסטווערק א סטאטוע זיינען צוגעגאנגען א קינסט־לער און איינער, וואָס האָט פון קונסט קיין אהנונג ניט געהאט. דער ניט־קינסטלער האָט מיט כעס אָנגעקוקט די סטאטוע און אויסגע־שריען מיט ענטריסטונג: „זעה נור, ווי נאקעט!“ דער קינסטלער וואָס האָט געקוקט אויף די סטאטוע מיט בעגייסטערטע אויגען, האָט פערוואונדערט געענטפערט: „זעה נור, און איך האָב עס גאָר ניט בעמערקט!....“

עס ווענדעט זיך, ווער עס קוקט און וויא מען קוקט...

מאָפּאסאן איז איבערזעצט אויף אַלע אייראָפּעאישע שפּראַ־כען. איך האָב געזעהן דריי פון זיי: די ענגלישע, די רוסישע און די דייטשע. די ערגסטע פון זיי איז די ענגלישע. די בעסטע איז די דייטשע, פון דעם בעוואוסטען דייטשען שריפטשטעלער אמפּטעדא. די דאָזיגע איבערזעצונג איז אן אמת קינסטלערישע. איך און מיין פרוי, וועלכע האָט צוזאמען מיט מיר איבערזעצט מאָפּאסאן'ען פונקט ווי טורגענעוו'ען און טשעכאָוו'ן, האָבען זיך בעמיהט צו זיין וואָס נעהנטער צו דער בעסטער איבערזעצונג.

לעאָן קאָברין.

די געשיכטע פון א הויז מיידעל.

1.

אזוי ווי דאָס וועטער איז געווען שעהן, האָבען די אַר־בייטער אויף דער פארם אָפּגעגעסען שנעלער, ווי געוועהנליך, און זיינען אוועק אויפ'ן פעלד צו דער ארבייט.

ראָזאַ, דאָס דיענסטמיידעל, איז געבליבען אַליין אין דער גרויסער קיך, וואו דאָס פייער אויפ'ן פּריפּעטשיק איז אויסגעגאַנגען אונטער אַ קעסעל וואסער. פון צייט־צו־צייט האָט זי גענומען וואסער פון דעם דאָזיגען קעסעל און פּאַמעליך געוואַשען די געשיר. אָדער האָט געקוקט אויף די צוויי ליכטיגע פלעקען, וואָס די זון האָט דורך'ן פענסטער אויף'ן לאַנגען טיש געוואָרפען און אין וועל־כע עס האָבען זיך אָפּגעטוקט די קליינע לעכער און שפּאַלטען פון די שויבען.

דריי כוואַטסקע היהנער האָבען אויפגעפּיקעט ברעקלאַך אונ־טער די שטולען. דורך דער האַלב־אָפענער טיר האָט זיך געצויגען אַ וואַרעמער זויערער גערוך פון'ם שטאַל און אין דער שטילקייט פון דעם הייסען האַלבען־טאָג האָבען די העהנער געקרעהט.

ווען דאָס מיידעל איז פאַרטיג געוואָרען מיט איהר אַרבייט, ווען זי האָט דעם טיש אָפּגעווישט, דעם פּריפּעטשיק אָפּגעריינ־יגט און די טעלער צושטעלט אויפ'ן הויכען געשטעל נעבען דעם הילצער־נעם זייגער, וואָס האָט געקלאַפּט מיט אימפּעט, האָט זי אָפּגע־זיפצט. עפּעס האָט זי געמאַרטערט, זי האָט אַליין ניט געוואוסט וואָס.

זי האָט אַ קוק געטהאָן אויף די שוואַרצע ליימענע וואַנד, אויף די פערראויכערטע באַלקענס פון דעם סופיט, וואו צוזאַמען מיט שפּינוועבס זיינען געהאַנגען געראויכערטע העריגג און גאַנצע פּעק־

לאך ציבעלעס; דערנאך האט זי זיך געזעצט און א שטיקענדיגער גערוך, וואס האט ארויסגעזעצט פון דער אנגעווארעמטער פאדלאגע, וואו אזוי פיעל פערשיעדענע זאכען זיינען געלעגען און האבען זיך געטריקענט, האט זי אביסעלע גענומען ווערגען. דערצו האט זי נאך געווארגען דער בייסענדיגער גערוך פון דעם מילכיגס, וואס איז געשטאנען אין דעם דערבייאיגען צימער. דאך האט זי געוואלט אנפאנגען צו נייהען ווי געוועהנליך, אבער זי האט זיך דערפיהלט מיעד, אפגעשוואכט און זי איז ארוים אויף די שוועל, אביסעל פרישע לופט צו כאפען.

ווען די ווארעמע זון האט זי בעשיינט, האט זי דערפיהלט אזא חיות און א זים געפיהל האט זיך איהר צוגאסען איבער אלע איהרע גליעדער.

פון דער פייכטער קופע מיסט פאר דער טיר, האט זיך די גאנצע צייט געצויגען א לייכטע ווייסליכע פארע; די היהנער האבען זיך געוואלגערט אויף דערויף, זיינען געלעגען אויף א זייט און האבען געשארט מיט איין פיסעל, זוכענדיג ווערימלעך. אין מיטען צווישען זיי איז געשטאנען דער שעהנער האהן. יעדע רגע האט ער זיך אויסגעוועהלט איינע פון זיי און אנגעהויבען צו פאדען ארום איהר מיט א שטילען, אויפפאדערענדיגען קוואקטשען. די אויסגעוועהלטע הוהן האט זיך דאן געהארכזאם אויפגעהויבען און איהם צוגעלאזט צו זיך מיט א רוהיגער מינע, אונטערבויגענדיג איהרע לאפקעס און אונטערהאלטענדיג איהם אויף איהרע פליגלען. דערנאך האט זי אויפגעטרעסעלט איהרע פעדערען, אום דער שטויב זאל פון דארט ארוים, און זיך ווידער אויסגעצויגען אויף דער קופע מיסט, וועהרענד ער האט א טריאומפפירענדיגען „קוקערעקו" ארויסגעלאזט; און פון אלע הויפען האבען איהם אפגעענטפערט העהנער, אזוי ווי זיי וואלטען פון איין פארם צו דער אנדערער אן ארויספאדערונג צום קאמפף זייערע ליעבעס־קאנקורענטען געשיקט.

דאס מיידעל האט געקוקט אויף זיי און וועגען קיין זאך ניט געטראכט. דאן האט זי אויפגעהויבען די אויגען און איז ווי פערבלענדעט געווארען פון די בליהענדע עפעל־ביימער, וואס זיינען געשטאנען אין גאנצען ווייס, ווי געפודרעטע קעפ.

פלוצים איז פארבייגעלאָפען אין א פרעהליכען גאלאָפּ א יונג, פערליעבט פערדעל. עס האָט הין און צוריק פערבייגעפּאבריקעוועט א קאנאווע, וועלכע איז געלעגען צווישען ביימער, און איז ראפּטאם שטעהן געבליעבען, אזוי ווי עס וואלט זיך שטארק פערוואונדערט, דערזעהענדיג זיך פלוצים אליין.

ראָזא'ן האָט אויך אנגעכאפּט א חשק צו לויפען, צו בעוועגען זיך און אין דער אייגענער צייט האָט זי דערפיהלט נאָך א שטאר־קערע בעדירפנים צו לייגען זיך, אויסציהען די גליעדער און זיך אויסצורוהען אין דער בעוועגונגסלאזער, ווארעמער לופט. זי האָט עטליכע טריט געטהאָן, ווי זי וואלט זיך מיישב געווען, און, חיות'ענדיג זיך, צוגעמאכט די אויגען. דערנאָך איז זי גאנץ שטיל אוועק צום היהנער־שטאל, אום אויפצוקלייבען די אויער. האָט אויפגעקליבען דרייצעהן שטיק, געבראכט זיי אין קיך אריין און פערשלאָסען אינ'ם שראנק. דערנאָך איז זי ווידער ארויס, אום צו זיצען א ווייליע אויף'ן גראָז, ווייל זי האָט ניט געקענט אויסהאלטען פון דעם שווערען גערוך אין דער קיך.

דער הויף פון דער פארם, וועלכער איז מיט ביימער ארומגע־רינגעלט געווען, האָט, ווי עס האָט זיך אויסגעדאכט, געשלאָפען. דאָס הויכע גראז, פון וועלכען די געלע פלאנצונג מיט'ן נאָמען „לייב־צאהן" האָט ארויסגעלייכטעט, איז געווען פון געזונדען, פריי־שען פריהלינגס־גרין קאָליר. די עפּעל־ביימער האָבען געווארפען ארום דעם שטאָל רונדע שאָטענס און די שטרויענע דעכער פון די געביידעס, וואס אויף זייערע שפּיצען האָבען אזוינע ליליען גע־וואקסען, ליליען, וואס זיינען צו שווערדען עהנליך געווען, האָבען זיך אביסעלע גערויכערט, אזוי ווי די פייכטקייט פון'ם שטאָל און פון די שייערס וואלט זיך דורך די שטרוי דורכגעריסען.

ראזא איז אוועק אונטער דעם וועטער־דאָך, וואו עס זיינען גע־שטאַנען גרעסערע און קלענערע וועגלאָך. דארט דערביי איז די גאנ־צע קאנאווע בעוואקסען געווען מיט פיילכען־בליהמעלאָך, וואס האָ־בען געשמאק גערופטעט. ווייטער, הינטער'ן צוים, האָבען זיך געצויגען די פעלדער, ווייטע פעלדער, וואו דאָס פערזעעטע ברויט

האָט געוואַקסען. דאָ און דאָרט זיינען געשטאַנען אין בעזונדערע קופּקעס ביימער. דאָ און דאָרט האָבען געאַרבייט מענשען, וועלכע האָבען פון ווייטען אויסגעזעהן ווי קוקלעס, און ווייסע פּערד, עהנ־ליך צו שפּיעלצייג־פּערדלאַך, האָבען געשלעפּט א קינדערשען אַקער־אייזען און אהינטער איז נאכגעגאַנגען א מענשעל, ווי א פינגער די גרויס.

זי איז אוועק אין שייער, האָט געבראַכט פון דאָרט א בינטעל שטרוי, א וואָרף געטהאָן עס אין קאַנאַווע אריין און זיך געזעצט אויף דעם. אָבער אַזוי זיצען איז איהר ניט בעקוועם געוועזן, האָט זי צונומען דאָס בינטעל, צושאָטען די שטרוי און זיך א וואָרף געטהאָן אויף דעם. דאַן האָט זי פערלייגט די הענד אונטער'ן נאַקען און אויסגעצויגען די פיס.

מיט פערגעניגען האָט זי די אויגען צוגעמאַכט און זיך איבער־געגעבען צום זיסען שלאָף. זי האָט שוין באַלד געהאַט איינגעשלאָ־פען. ערשט פּלוצים האָט זי דערפיהלט, ווי צוויי הענד האָבען זי אָנגענומען ביי דער ברוסט. מיט איין שפּרונג איז זי שוין גע־שטאַנען אויף די פיס. דאָס איז געוועזן זשאַק, דער קנעכט, א גרוי־סער, שטאַרקער חברה'מאַן, וועלכער איז זייט א געוויסער צייט איהר נאָכגעלאָפען. אין דעם דאָזיגען טאָג האָט ער געאַרבייט אין'ם שטאַל און אז ער האָט דערזעהן, ווי זי האָט זיך אין שאָטען אוועק־געלייגט, האָט ער זיך צוגע'גנב'עט צו איהר מיט אָן איינגעהאַל־טענעם אָטהעם, בלישצענדיגע אויגען און מיט שטרוי אין די האָאָר.

ער האָט זי געוואָלט קושען, אָבער זי, וועלכע איז געוועזן אַזוי שטאַרק ווי ער, איז איהם אריינגעפּאַהרען אין באַק. דאַן האָט ער מיט א פינסטערער מינע זיך ענטשולדיגט פאַר איהר. דערנאָך האָבען זיי זיך געזעצט איינער נעבען אַנדערן און גענומען ריידען אויף דעם פריינדליכסטען אופן. זיי האָבען גערעדט וועגען דעם וועט־טער, וואָס איז זעהר גינסטיג פאַר פעלד־אַרבייט, וועגען דעם יאָהר, וואָס האָט זיך אַזוי גוט אָנגעהויבען, וועגען זייער בעל־הבית, א גאַנץ וואוילען מענשען, דערנאָך וועגען די שכנים, וועגען דער גאַנצער געגענד, וועגען זיך אַליין, וועגען זייער דאָרף, וועגען זייער יוגענד און זייערע עראינערונגען, וועגען זייערע עלטערען, וועלכע

זיי האָבען פערלאָזען אויף א לאַנגע צייט, פיליַיכט אויף אויביג. ווען זי האָט זיך אָן דעם דערמאָנט, איז זי גאַנץ ווייך געוואָרען און ער, וועלכער האָט נאָך אַלץ געהאַט זיינע נאַרישקייטען אין'ם קאָפּ, האָט זיך גערוקט צו איהר נעהענטער, האָט אין גאַנצען געציטערט פאַר ליידענשאַפט און זיך געריבען אָן איהר.

זי האָט געזאָגט:

— איך האָב די מוטער שוין לאַנג ניט געזעהן; עס איז א וועהטאָג, וואָס מען איז אַזוי וויַיט פון די אייגענע.

און איהר בליק האָט געבלאַנזשעט אין דער ווייטקייט ארויס און זיך געטראָגען אין געדאַנקען איבער די ווייטע פעלדער אַהין ביז צו איהר דאָרף, וואָס זי האָט פערלאָזען אין דעם וויַיטען צפון.

דאָ האָט ער זי פּלוצים אָנגעכאַפּט ביים האַלז און זי א קוש געטהאָן. אָבער זי האָט מיט איהר פעסטען פויסט איהם א זעץ געטהאָן גלייך אין פּנים און אַזוי שטאַרק, דאָס זיין נאָז האָט גענומען בלוטען. ער איז אויפגעשטאַנען און האָט זיך אָנגעשפּאַרט מיט'ן קאָפּ אָן א שטאַם פון א בוים. דאָ האָט זי רחמנות דערפיהלט, איז צוגעגאַנגען צו איהם און האָט געפרעגט:

— עס טהוט דיר וועה?

אָבער ער האָט זיך צולאַכט:

— ניין, עס איז גאָרנישט.

זי האָט איהם געטראָפען אין סאַמע מיטען. ער האָט ארויסגע־ברומט: „נישקשה'דיג אריינגעפאַהרען!" און זי אָנגעקוקט פער־וואונדערט און דערפיהלט צו איהר א מין דרך ארץ, א גאַנץ אַנדערס געפיהל, ווי פריהער: דער אָנפאַנג פון ווירקליכער ליעבע.

ווען דאָס בלוט פון דער נאָז האָט אויפגעהערט צו געהן, האָט ער איהר פאָרגעלייגט א שפּאַציער־גאַנג מיט איהם צו מאַכען, וויי־ל ער האָט מורא געהאַט, ווען זיי פערבלייבען וויַיטער אַזוי זיצען איינער נעבען אַנדערן, זאָל זי איהם נאָכמאָל ניט לאָזען פיהלען איהר הענטעלע. אָבער זי האָט אַליין איהם גענומען אונטער'ן אָרעם אויף דעם שטאָדטישען שטייגער און זיך אָנגערופען:

— זשאַק, עס איז ניט שעהן פון דיר, וואָס דו דענקסט וועגען מיר אַזוי שלעכט.

ער האָט זיך פערענטפערט: ניין, ער דענקט גאָר ניט שלעכט וועגען איהר, אָבער ער איז פערליעבט אין איהר, און דאָס אלעס.

— דו ווילסט, הייסט עס, מיט מיר חתונה האָבען?

ער האָט זיך געקווענקעלט און א קוק געטהאָן אויף איהר פון דער זייט, און איהרע אויגען האָבען געבלאנדזשעט ערגעץ ווייט, ווייט. זי האָט געהאַט פולע, רויטע באַקען, א ברייטע שטאַרקע ברוסט, וועלכע האָט ארויסגעשפארט פון אונטער איהר סיטצען יאַקעל, דערצו פרישע, קרעפטיגע ליפּען. אויף איהר בלוזען האָבּען זיינען געשטאנען קליינע שוויים־טראפען. די ליידענשאַפט האָט איהם ווידער אנגעכאפּט און ער האָט צוגעבויגט זיין מויל צו איהר אויער און ארויסגעפליסטערט:

— יאָ, איך וויל זעהר.

דאַן האָט זי מיט די ארעמס זיך איהם אויף׳ן האלז געוואָרפען און איהם געקושט, געקושט אַזוי לאַנג, ביז דער אטהעם האָט זיי ביידען אויסגעפעהלט.

פון דער דאָזיגער מינוט אָן האָט זיך צווישען זיי אָנגעפאַנגען די אַלטע געשיכטע. זיי האָבען זיך אנגעהויבען ארומצושלעפען אי־בער די פערבאָרגענע ווינקעלאַך, האָבען זיך געטראָפען ביי לבנה־שיין הינטער קופּעס הייה און זיך אנגעטראָטען פער׳גנב׳עט אויף די פיס אונטער׳ן טיש מיט זייערע שווערע, גראָבע, מיט אייזען־בעשלאָגענע טשאָבאָטעס.

דערנאָך האָט זשאַק ביסלעכוויז זיך גענומען פיהלען לאַנג־ווייליג מיט איהר, האָט זי אויסגעווייכט, ניט גערעדט צו איהר מעהר, ניט געזוכט זי צו טרעפען מעהר אויג אויף אויג. דא האָבען זי אלערליי ספקות בעפאַלען און א שווערע טרויעריגקייט. אין א געוויסער צייט ארום האָט זי זיך געכאַפּט, אַז זי איז שוואַנגער.

צוערשט איז זי געוועזען אויסער זיך, דאַן האָט זיך א צאָרן אין איהר ערוועקט, א צאָרן, וואָס האָט זיך מיט יעדען טאָג אַלץ שטאַר־קער און שטאַרקער צובּרענט, ווייל זי האָט זיך מיט זשאַק׳ן מעהר ניט געטראָפען, אַזוי געשיקט האָט ער זי אויסגעווייכט.

צום סוף, איינמאָל ביינאַכט, ווען אַלע אויף דער פאַרם האָבען געשלאָפען, איז זי ארויס אויף די שפּיץ־פינגער אין איין אונטער־

קלייד, מיט בארפוסע פיס, האָט זיך דורכגע׳גנב׳עט דעם הויף און א שטויס געטהאָן די טיר פון׳ם שטאַל, וואו זשאק איז געשלאָפען אין א גרויסען קאסטען מיט שטרוי איבער זיינע פערד. ער האָט דערהערט, אז זי קומט, האָט ער זיך געמאכט, ווי ער כראָפּעט. אבער זי איז ארויפגעקראָכען צו איהם, האָט זיך ארונטערגעלאזט נעבען איהם אויף די קניע און איהם אזוי לאַנג געטרויסעלט און געשאָקעלט, ביז ער האָט זיך אויפגעזעצט.

ווען ער איז שוין געזעסען, האָט ער זיך אָנגערופען:

— וואָס ווילסטו?

זי האָט איהם געענטפערט מיט צונויפגעשטעמטע צייהן, ציטערענדיג פאר צאָרן:

— איך וויל, איך וויל, דו זאלסט מיט מיר חתונה האָבען, ווייל דו האָסט מיר צוגעזאגט.

ער האָט זיך צולאכט און געענטפערט:

— דאָס אלעס? נו, מיט אלע מיידלאך, מיט וועלכע איך האָב אמאָל געזינדיגט, קען איך דאָך ניט חתונה האָבען.

אָבער זי האָט איהם געכאפּט ביים גאָרגעל, און א שליידער טהאָענדיג איהם אזוי, דאָס ער זאָל זיך ניט קענען ארויסרייסען פון איהרע הענד, האָט זי איהם געוואָרגען און געשריען גלייך איהם אין פנים אריין:

— איך בין שוואנגער, דו הערסט, איך בין שוואנגער.

ער האָט געסאָפּעט, האַלב דערשטיקט. און אזוי זיינען זיי פערבליבען ביידע אונבעוועגליך אין דער שווארצער שטילקייט פון דער נאכט, וועלכע איז נור געשטערט געוואָרען פון די פערד, וואס האָבען געשלעפּט שטרוי פון דעם קאסטען און עס לאנגזאם געקייט.

ווען זשאק האָט דערפיהלט, אז זי איז שטארקער פון איהם, האָט ער ארויסגעשטאמעלט:

— גוט, איך׳ל מיט דיר חתונה האָבען, אויב אזוי.

אָבער זי האָט שוין מעהר ניט געגלויבט זיינע פערשפּרעכונגען און זיך אָנגערופען:

— גלייך זאלסטו עס ערקלעהרען פאר אלעמען. נאָך מארגען, דו הערסט?

— נאָך מאָרגען.

— שווער ביי גאָט.

ער האָט זיך א ווײַלע געקווענקעלט, דערנאָך האָט ער זיך ענטשלאָסען און געזאָגט:

— איך שווער ביי גאָט.

דאן האָט זי איהם ארויסגעלאזט פון איהרע הענד און איז ארויס, ניט זאגענדיג מעהר קיין ווארט.

עטליכע טעג האָט זי דערנאָך קיין געלעגענהייט ניט געהאט צו ריידען מיט איהם און ביינאכט איז דער שטאָל שוין איצט אויך געווען צוגעשלאָסען. אויפהויבען א גוואלד האָט זי אויך ניט געוואגט, ווייל זי האָט מורא געהאט פאר אַן עפענטליכען סקאנדאל.

דאַן, איינמאָל אין א דער־פריה, איז געקומען צום פריהשטיק א נייער קנעכט. זי האָט איהם דערזעהן און געפרעגט:

— איז דען זשאק אוועק?

ער האָט געענטפערט:

— נו, אודאי! איך בין דאָך אויף זיין שטעלע אנגעקומען.

זי האָט גענומען ציטערען, געציטערט אזוי שטארק, דאָס זי האָט דעם קעסעל ניט געקענט ארונטערנעהמען. דערנאָך, ווען אַלע זיינען ווידער אוועק צו דער ארבייט, איז זי ארויף צו זיך אין צימער און האָט געוויינט, געוויינט, דעם פּנים אריינגעגראבען טיעף אין קישען אריין, אום מען זאָל איהר געוויין ניט הערען.

איצט האָט זי פון דער זייט זיך גענומען נאכפרעגען אויף איהם, היטענדיג זיך, אז קיין פערדאכט זאָל אויף איהר ניט פאלען; אָבער דער געדאנק וועגען איהר אונגליק האָט זי אזוי ווייט בעהערשט, דאָס עס האָט זיך איהר אויסגעוויזען, אז אלע, ביי וועמען זי פרעגט זיך נאָך אויף איהם, לאכען פון איהר. אגב, פון איהר גאנצען אויספרעגען און נאכפרעגען זיך האָט זי זיך נור דערוואוסט, אז ער האָט אין גאנצען די געגענד פערלאזען.

2.

איצט האָט זיך אָנגעהויבען פאר איהר א לעבען פול יסורים. זי האָט געארבייט ווי א מאשינע, ניט טראכטענדיג וועגען דעם,

וואס זי טהוט, מיט איין איינציגען געדאנק אין׳ם מוח: „וואס וועט זיין, אז מען וועט עס בעמערקען!“

דער דאזיגער געדאנק האט זי אויף א רגע ניט אפגעלאזט. אזוי, דאס זי האט וועגען קיין אנדער זאך גאר ניט געטראכט, ניט אפילו וועגען דעם, ווי די שאנד צו פערמיידען, די שאנד, וועלכע, ווי זי האט געפיהלט, דערנעהערט זיך מיט יעדען טאג אלץ נעהענ־טער און נעהענטער, זיכער און אונפערמיידליך, ווי דער טויט.

יעדען אין־דער־פריה איז זי אויפגעשטאנען פריהער פון אלע־מען און האט מיט בייזער עקשנות בעטראכט איהר פיגור אין א קליינעם שטיקעל גלאז פון א שפיגעל, וואס זי פלעגט פריהער בע־נוצען, בעת׳ן קאמען זיך, און יעדעס מאל האט זי געטראכט: „אט היינט, היינט בעמערקט מען עס!“

דורך׳ן טאג האט זי יעדע רגע אונטערבראכען איהר ארבייט און געקוקט אויף זיך פון אונטען ארויף, אום צו זעהן, אויב דער בויך פערדרייסט ניט צו־הויך דעם שירץ.

מאנאטען זיינען פערלאפען. זי האט שוין מעהר קיין ווארט ניט אויסגערעדט, און ווען מען האט זי עפעס געפרעגט, האט זי ניט פערשטאנען, זיך געשראקען, געקוקט אויף מענשען מיט אונזיניגע אויגען און די הענד האבען ביי איהר דערביי שטענדיג געציטערט. דאס האט בעמערקט איהר בעל הבית און ער פלעגט פרעגען:

— וואס איז מיר דיר, מיידעל? זייט די לעצטע צייט ביזטו עפעס געווארען גאר א גולם!

אין דער קירכע האט זי זיך בעהאלטען הינטער א זייל און ניט געוואגט מעהר צוגעהן צו דער בייכטע, ווייל זי האט מורא געהאט צו טרעפען זיך מיט׳ן פריסטער, וועגען וועלכען זי האט געגלויבט, אז ער בעזיצט אן איבערמענשליכע קראפט, צו לעזען אין די הער־צער פון אנדערע.

ביים טיש האבען די בליקען פון אנדערע זי געשראקען און זי האט זיך איינגערעדט, אז דער פאסטוך, א קליינער, פאר־זיינע־יאהרען שטארק ענטוויקעלטער אינגעל, וועלכער האט זי שטענדיג פערפאלגט מיט זיין בלישצענדיגען בליק, בעמערקט איהר צו־שטאנד.

איין פריהמארגען האט דער בריעף־טרעגער איהר דערלאנגט א בריעף. ביז אהער האט זי קיינמאל ניט בעקומען קיין בריעף און זי האט זיך אזוי פאר דעם דערשראקען, דאס זי האט זיך געמוזט זעצען. אפשר איז עס פון איהם? אבער אזוי ווי זי האט ניט גע־קענט לעזען, איז זי געבליעבען זיצען, ציטערענדיג, מיט דעם גע־שריעבענעם פאפיר אין דער האנד.

זי האט דעם בריעף בעהאלטען אין קעשענע. דען זי האט מורא געהאט, טאמער וועט עמיצער דורך דעם זיך דערוויסען איהר סוד; און אפט, אין מיטען דער ארבייט, האט זי געקוקט און געקוקט אויף די גלייכע שורה'לאך פון דעם בריעף, וועלכע האבען זיך געענדיגט מיט אן אונטערשריפט. זי האט זיך איינגעבילדעט, אז סוף כל סוף וועט זי אליין אויסגעפינען, פון וועמען איז דער בריעף און וואס אין איהם שטעהט. צולעצט האט זי ניט אויסגעהאלטען פאר אונגעדולד און אונגרוהיגקייט און איז אוועק צום לעהרער פון דער דארפישער שוהלע. ער האט איהר געהייסען זיך זעצען און איבערגעלעזען:

„מיין טהייערע טאכטער!

מיט דעם דאזיגען בריעף לאז איך דיר וויסען, אז מיר איז זעהר שלעכט. אונזער שכן דענטיו שרייבט עס דיר אין מיין נאמען; אויב דו קאנסט, קום צופאהרען.

פאר דיין מאמען, וואס ליעבט דיך,

צעזאר דענטיו, לעהרער־געהילף".

זי האט קיין ווארט ניט געזאגט און איז אוועק; אבער באלד נור ווי זי איז געבליבען אליין, האבען זיך די קניע ביי איהר אונ־טערגעבויגט און זי האט זיך געזעצט אויף'ן ראנד פון'ם וועג. דארט איז זי פערבליבען ביז נאכט.

ווען זי האט זיך צוריקגעקעהרט אהיים, האט זי דערצעהלט וועגען איהר בריעף דעם בעל הבית איהרען, דעם פארמער, און ער האט זי גלייך אפגעלאזט אויף אזוי לאנג, ווי זי האט נור אליין גע־וואלט, דערביי האט ער איהר פערשפראכען, ווען זי וועט קומען צוריק, וועט ער זי ווידער אנגעהמען.

זי האט געטראפען איהר מוטער אויף'ן טויטען־בעט. זי איז גע־שטארבען אין דעם אייגענעם טאג, ווען די טאכטער איז געקומען.

און אויף מאָרגען האָט ראזא געבוירען א „זיעבענטעל“, א מורא׳דיג קליינציקען, א דארינקען סקעלעט, וואס האָט זיך געדרעהט און גע־קרימט און, דאכט זיך, שרעקליך געליטען, אזוי רחמנות׳דיג האָט עס צונויפגעדריקט די הענטעלאך, אויסגעטריקענטע, ווי די לאפ־קעס ביי א קרעבס.

פונדעסטוועגען איז עס געבליבען לעבען.

ראָזא האָט דערצעהלט, אז זי איז פערהייראטעט, קען אָבער ניט נעהמען דאָס קינד מיט זיך און האָט עס איבערגעלאזט ביי די שכנים, וועלכע האָבען איהר פערשפּראָכען צו זארגען פאר דעם.

זי האָט זיך צוריקגעקעהרט.

אָבער דאָ איז אין איהר טויטען הארצען מיט אמאָל אויפגע־גאנגען, ווי דער מארגען־שטערן, אן אונפערשטענדליכע ליעבע צו דעם דאזיגען קליינציקען, אונגליקליכען נפש׳ל, וואס זי האָט איבער־געלאזט דארט, אין דעם ווייטען דארף; און די דאזיגע ליעבע האָט איהר פערשאפט נייע יסורים, יסורים, וואס האָבען זי ניט אפגעלאזט ניט אויף איין מינוט, ניט אויף איין רגע.

זי האָט דערפיהלט א ברענענדיגע בעדירפנים צו קושען עס, צו דריקען עס אין די ארעמס, די ווארימקייט פון דעם קליינציקען קערפּערל ביי איהר ברוסט צו פיהלען. זי האָט נעכט ניט געשלאָפען, גאנצע טעג וועגען איהר קינד געטראכט, און פארנאכט, ווען זי איז מיט איהר ארבייט פארטיג געווארען, האָט זי זיך געזעצט ביים פייער און געקוקט פאר זיך אין איין פונקט, ווי מענשען, וואס טראכטען וועגען זאכען, וועלכע געפינען זיך העט ווייט, ווייט.

מען האָט גענומען ריידען וועגען איהר, גערעדט אין שפּאס, אז זי האָט ערגעץ א געליעבטען, אויסגעפרעגט זי, אויב ער איז שעהן, שטארק, ווען איז די חתונה און ווען קומט דאָס קינד. און דאן איז זי אנטלאָפען פון די דאָזיגע פראגען, אום צו קאנען זיך אויסוויינען, דען די אלע דאָזיגע פראגען האָבען זי געשטאָכען ווי מיט שארפע נאָדלען אין פלייש אריין.

אום זיך צו צושטרייען, האָט זי זיך מיט פערצווייפלונג געוואר־פען אויף די ארבייט, און, האָבענדיג תמיד אין די געדאנקען איהר

קינד, האָט זי זיך געסטאַרעט וואָס מעהר געלד פאַר איהם אָפּצו־שפּאָרען.

זי האָט בעשלאָסען צו אַרבייטען אַזוי, דאָס דער בעל הבית זאָל איהר מוזען העכערען דאָס געהאַלט.

און זי האָט ביסלעכווייז די אַרבייט אין גאַנצען אַריינגענומען אין איהרע הענד. די צווייטע דיענסט, וועלכע איז איבריג געוואָרען זייט זי, ראָזא, האָט אָנגעהויבען צו אַרבייטען פאַר צווייען, האָט מען אָפּגעשאַפט. זי האָט געשפּאָרט אין ברויט, אין אויל, אין ליכט, אין קערנער, וואָס מען האָט פריהער פאַר די היהנער געשאָטען פון דער פולער האַנד, אין פיטטער פאַר די פיה אין׳ם שטאַל, וואָס מען האָט פריהער צופיעל פערשוועגדעט. זי איז געווען קאַרג אויף איהר בעל הבית׳ס געלד, אַקוראַט ווי עס וואָלט געווען איהר אייגענס. די פּראָדוקטען פאַר דעם הויז האָט זי איינגעקויפט ביליג און די פּראָדוקטען פון דעם הויז האָט זי פערקויפט טהייער. די סוחרים, וואָס האָבען מיט איהר געהאַנדעלט, האָבען זי ניט געקענט נאַרען, ניט אין די פּראָדוקטען און ניט אין די פּרייזען. אַלסדינג האָט זי אַליין איינגעהאַנדעלט און אַלסדינג אַליין פערקויפט. זי האָט אַכטונג געגעבען אויף די אַרבייטער און אַליין זייער רעכנונג גע־פיהרט, און אין אַ גאַנץ קורצער צייט איז זי געוואָרען די גאַנצע בעל־הבית׳טע אויף דער פאַרם. זי האָט אַזוי גוט אַכטונג געגעבען אויף אַלעס, דאָס די פאַרם אונטער איהר פיהרונג האָט זיך מערקווירדיג צובליהט. פאַר צוויי מיילען אַרום האָט מען איצט גערעדט וועגען וואַלענס דיענסט. און דער פאַרמער האָט אומעדום דערצעהלט: „דאָס מיידעל איז מיט גאָלד צוגלייך“.

אָבער די צייט איז געלאָפען און דעם געהאַלט האָט מען איהר ניט געהעכערט. זי האָט געאַרבייט ווי אַ פערד, און דער פאַרמער האָט אויף דעם געקוקט ווי אויף אַ נאַטירליכע זאַך: אַ גוטע דיענסט איז מחויב אַזוי צו אַרבייטען. און זי האָט מיט ביטערניש און וועה־טאָג גענומען טראַכטען, אַז וועהרענד דער פאַרמער קריעגט איצט אַריין, אַ דאַנק איהר אַרבייט, מיט 50 אָדער 100 פינף־פראַנקענדיגע מעהר יעדען חודש, איז זי פערבליעבען ביי די אייגענע 240 פראַנ־קען אַ יאָהר, ווי פריהער.

זי האָט בעשלאָסען צו פאָדערען, מען זאָל איהר העכערען. דריי מאָל איז זי געגאַנגען וועגען דעם צו איהר בעל הבית און יע־דעס מאָל, ווען זי איז געקומען צו איהם, האָט זי גערעדט וועגען עפּעס אנדערש. זי האָט זיך געשעהמט וועגען דעם צו ריידען, אזוי ווי וועגען עפּעס ניט אן עהרליכע זאַך. צום סוף, איינמאָל, בעת דער פּארמער איז אליין געזעסען אין דער קיך, האָט זי זיך געמאַכט הארץ און איהם געזאָגט, אז זי וואָלט וועלען מיט איהם ריידען אונטער פיער אויגען. ער האָט פערוואונדערט אויפגעהויבען דעם קאָפּ. אַנ־געשפּאַרט זיך מיט ביידע ארעמס אָן טיש, אין איין האַנד האַלטענ־דיג דאַס מעסער מיט'ן שפּיץ ארויף, אין דער צווייטער א שטיק ברויט, האָט ער געקוקט אויף איהר. זי איז ווידער צומישט געוואָרען אונטער זיין בליק און האָט איהם געבעטען, ער זאָל זי אפּלאָזען אויף עטליכע טעג אהיים, ווייל זי פיהלט זיך אביסעלע ניט אין גאַנצען.

ער האָט עס איהר גלייך ערלויבט און, אליין אויך אביסעלע צומישט, האָט ער צוגעלייגט:

— דו ווייסט, איך דאַרף מיט דיר אויך וועגען עפּעס ריידען, ווען דו וועסט קומען צוריק.

3.

דאָס קינד איז שוין אַלט געווען אַכט מאָנאַטען. זי האָט עס גאָר ניט דערקענט. עס איז געווען רונד און דיק, מיט ראָזעווע פּולע באַקען. און עס האָט אויסגעזעהן ווי א לעבעדיג שטיק שמאַלץ. די צושפּרייטע פינגערלאַך האָבען זיך ביי דעם בעוועגט, קאַנטיג פאַר פערגעניגען. ראָזאַ האָט זיך א וואַרף געטהאָן אויף איהר קינד, ווי א חיה אויף איהר רויב, און עס אזוי שטאַרק געקושט און געדריקט, דאָס עס האָט פאַר שרעק גענומען שרייען. דאַן האָט זי זיך אליין צו־וויינט, למאי דאָס קינד האָט זי ניט דערקענט און למאי עס האָט זיך געצויגען מיט די הענטלאַך צו דער אַם, באַלד ווי עס האָט זי בעמערקט, אזוי ווי עס וואָלט זיך ראַטעווען געזוכט.

אָבער אויף מאָרגען האָט זיך עס שוין צוגעוואוינט צו איהר און געלאַכט צו איהר, ווען עס האָט זי דערזעהן. זי האָט עס גענו־מען מיט זיך אויף'ן פעלד און איז געלאָפען מיט דעם אין די ארעמס, ווי א משוגענע. דערנאָך האָט זי זיך געזעצט אין דעם שאָטען פון א

בוים און צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען האָט זי געעפענט איהר הארץ פאר א צווייטען לעבעדיגען נפש, הגם דאָס קינד האָט זי ניט פערשטאַנען, האָט דערצעהלט וועגען איהרע יסורים, איהר ארבייט, וועגען איהרע זארגען און האָפנונגען.

עס האָט איהר פערשאפט אן אונענדליכע פרייד, דאָס קינד אין איהרע הענד צו פיהלען, צו וואשען עס און אויסצוטהאָן. זי איז געווען זאגאר גליקלאך, צו ראמען פון דעם, אומצובייטען די ווינדע־לאָך, וואס עס האָט נאָס געמאכט, אקוראט ווי די דאזיגע קליינע אונ־אנגענעהמליכקייטען האָבען בעשטעטיגט איהר מוטערשאפט. זי האָט געקוקט אויף דעם און זיך אליץ געוואונדערט, וואס עס איז מיט איהר, נעבען איהר, אויף איהרע הענד, און דערביי האָט זי גע־רעדט האַלב־שטיל, וויגענדיג עס אויף איהרע ארעמס:

— מיין קליינציק בעבעלע! מיין קליינציק בעבעלע!

ווען זי איז אוועק צוריק צו דער פארם, האָט זי אויף׳ן גאנצען וועג געיאָמערט, און ווי נור זי איז אהין געקומען, אזוי גיך האָט דער פארמער זי אריינגערופען צו זיך אין צימער. זי איז אריין, פערוואונדערט און שטארק אויפגערעגט, זי האָט אליין ניט גע־וואוסט ווארום.

ער האָט זיך אנגערופען:

— זעץ זיך.

זי האָט זיך געזעצט און עטליכע מינוט זיינען זיי געבליבען איינער נעבען אנדערן, זייט ביי זייט, ביידע פערלעגען, מיט צונויפ־געלייגטע ארמס, און ניט קוקענדיג איינער אויף׳ן אנדערן, מעשה פויערים.

דער פארמער, א דיקער פויער פון א יאָהר פינף און פערציג, א גאנץ פרעהליכער מענש, אבער א גרויסער עקשן, איז שוין צום צווייטען מאָל געווען אן אלמן, דערפאר האָט ער זיך געפיהלט אביסעל אין א פערלעגענהייט. צום סוף, האָט ער זיך געמאכט הארץ און אָנגעהויבען צו ריידען מיט כלומרשט א גלייכגילטיגער מינע, האָט אונטערגעשטאמעלט אביסעלע און געקוקט דורך׳ן פענסטער ווייט אויף׳ן פעלד ארויס.

— ראַזאַ, האָסט שוין אַמאָל געטראַכט וועגן ווערן א בעל־הבית'טע פאַר־זיך?

זי איז בלייך געוואָרען. און אז ער האָט דערזעהן, אז זי ענט־פערט ניט, האָט ער גערעדט ווייטער:

— דו ביזט א וואוילע מיידעל, אן עהרליכע, פוילסט זיך ניט צו ארבייטען און פערשטעהסט, ווי צו שפּאָרען. אזא פרוי, ווי דו איז א גליק פאר א מאַן.

זי איז נאָך אלץ געזעסען, ווי צוגעשמיעדט צו איהר אָרט און האָט געקוקט פערווירט. זי איז ניט אימשטאנד געווען, אריינ־צוטראַכטען זיך אין זיינע ווערטער, אזוי צומישט איז זי געווען, אקוראט ווי פון א גרויס אונגליק. ער האָט געווארט א רגע און דערנאָך ווידער אנגעהויבען:

— אָט דו ווייסט דאָך אליין, די פאַרם קען זיך ניט בעגעהן אהן א בעל הבית'טע, אפילו מיט אזא גוטער דיענסטמיידעל, ווי דו ביזט.

דאַן איז ער אנשוויגען געוואָרען, האָט ניט געוואוסט, וואס ווייטער צו זאָגען. ראַזא האָט געקוקט אויף איהם מיט אויגען, פול שרעק, ווי איינער, וואס דערזעהט פאר זיך א מערדער און איז גרייט צו אנטלויפען ביי דער מינדסטער בעוועגונג פון יענעם.

ער האָט אפּגעוואַרט נאָך א פינף מינוטען און דערנאָך זיך ווי־דער אָנגערופען:

— נו, וואס זאגסטו? געהט עס?

זי האָט נעפרעגט מיט א מינע פון א גולם:

— וואָס, בעל הבית?

דאַן האָט ער געענטפערט שאַרף:

— צו אלדע שווארצע יאהר, האָב מיט מיר חתונה!

זי האָט זיך ראַפּטאָם א הייב געטהאָן און איז צוריקגעפאלען, ווי געבראָכען, אויפ'ן שטול. אזוי איז זי געבליבען זיצען, ווי איינער, וועמען עס וואלט א גרויס אונגליק געטראָפען. דער פארמער האָט, צום סוף, פערלאָרען די געדולד:

— נו, וואס־זשע נאָך וואלסטו וועלען, הא?

זי האָט געקוקט אויף איהם מיט אונזיניגע אויגען; דאַן האָט זי

זיך פלוצים צו־וויינט און ארויסגערעדט צוויי מאל מיט א פער־שטיקטער שטימע:

— דאס קען איך ניט! דאס קען איך ניט!

— ווארום ניט? נו, מאך זיך ניט נאריש. איך גיעב דיר צייט ביז מארגען צו איבערלעגען.

און ער איז ארויסגעלאפען צופריעדען, וואס ער האט אפגע'פטר'ט די דאזיגע שווערע זאך, צו וועלכער ער האט זיך געקליעבען שוין א היבשע צייט און אלץ קיין מוטה אויף דעם ניט געהאט. ביי איהם איז גאר קיין ספק ניט געווען, אז דאס דיענסטמיידעל וועט זיין פאר־שלאג אננעהמען, וועלכער איז פאר איהר געווען אזא גליק און פאר איהם אויך א גוט געשעפט, מחמת זי וועט איהם זיין אי א ווייב, אי ארייננטראגען וועט זי איהם מעהר ווי די רייכסטע כלה אין זיין געגענד.

אגב, וועגען ניט א גלייכען שידוך האט ביי זיי גאר קיין רייד ניט געקענט זיין, ווארום אויף'ן דארף זיינען כמעט אלע גלייך: דער פארמער ארבייט ווי זיין קנעכט, וועלכער קען מיט דער צייט אליין ווערען א בעל־הבית, און די דיענסט־מיידלאך בעל־הבית'טעס, און דאס ענדערט גאר ניט אויף א האאר זייער לעבען און געוואהנ־הייטען.

יענע נאכט האט ראזא ניט געקענט שלאפען. זי איז געזעסען אויף איהר בעט און איז געווען אזוי ניעדערגעשלאגען, דאס זי האט אפילו קיין כוח ניט געהאט צו וויינען. זי איז געזעסען און האט מיט קיין אבר ניט א ריהר געטהאן. זי האט ניט געפיהלט מעהר איהר קערפער. אין איהר מוח איז געווען פוסט, דער פערשטאנד איז דארט ניט געווען, אזוי ווי עמיצער וואלט איהם צוהאקט מיט איינעם פון יענע אינסטרומענטען, וואס ווערען בענוצט ביים באר־שטען האאר פון מאטראצען.

נור צייטענווייז איז איהר געלונגען אויף א רגע צונויפצונעה־מען איהרע געדאנקען, און דאן האט זי אין גאנצען געשווידערט ביי דעם געדאנק, וואס וועט איצט זיין.

איהר שרעק האט געוואקסען און יעדעס מאל, ווען אין דער

שטילקייט פון׳ם הויז האָט דער גרויסער זייגער פון דער קיך די צייט געשלאָגען, האָט זי א קאַלטער שוויים בעגאָסען.

זי האָט דעם קאָפּ פערלאָרען, א קאַשמאַר האָט זי געשטיקט. דאָס ליכט אויף איהר בעט האָט זיך אויסגעלאָשען. דאַן האָט זיך אויף איהר ארויפגעוואָרפען א מורא׳דיגער פּחד, יענער משונה׳דיגער פּחד, וואָס בעפאַלט אַמאָל די דאָרפסלייט, בעת זיי ווייזט זיך אויס, אַז עפּעס אַן אומגליק האָט זיי געטראָפען. עס האָט זי אַנגעכאַפּט א משוגענער פערלאַנג, צו אַנטלויפען, ווי א שיף פון א שטורם, פון דעם אומגליק צו אַנטלויפען.

אַן אוילע (סאָווע) האָט ערגעץ ארויסגעלאָזט א קלאָגענדיגען געשריי; זי האָט זיך א צאַפּעל געטהאָן, איז אויפגעשפּרונגען, האָט זיך א פיהר געטהאָן מיט די הענד איבער׳ן פּנים און האָאָר און גע־נומען טאַפּען איהר לייב, ווי א משוגענע. דערנאָך איז זי, ווי א נאַכט־וואַנדלערין, ארויס אויף׳ן הויף. אויף׳ן הויף האָט זי גע־נומען פּויזען, אום קיינער זאָל זי ניט דערזעהן, ווייל די לבנה, וואָס האָט שוין געהאַלטען ביים אונטערגעהן, האָט נאָך העל בעלייכ־טעט די פעלדער. אַנשטאָט צו עפענען די פאָרטקע, איז זי געקראָ־כען איבער דעם צוים. און דערנאָך, ווען זי איז שוין געשטאַנען אויף׳ן פרייען פעלד, האָט זי זיך געלאָזט לויפען גלייך אין פאַר־אויס. צייטענווייז האָט זי אונבעוואוסטערהייט ארויסגעלאָזט קווייטשענדיגע קולות. איהר לאַנגער שאָטען, וואָס איז געפאַלען נעבען איהר איבער ד׳ערד, האָט זיך געצויגען נאָך איהר. א נאַכט־פויגעל האָט א פּאָאַר מאָל געפלאַטערט איבער איהר קאָפּ. די הינט אויף די פאַרמס האָבען געבילט, ווען זיי האָבען געהערט, אַז עמי־צער לויפט. איינער פון זיי איז אריבערגעשפּרונגען דעם צוים און האָט זיך א לאָז געטהאָן נאָך איהר מיט אויסגעשטעלטע צייהן. אָבער זי האָט זיך אומגעדרעהט און אזוינע קולות ארויסגעלאָזט, דאָס דער הונד איז אין טויט־שרעק אַנטלאָפען און האָט זיך בע־האַלטען אין זיין בודקע.

א פאַמיליע פון האָזען האָט זיך געשפּיעלט אויף׳ן פעלד. אָבער ווען די משוגענע לויפערין האָט זיך בעוויזען, ווי א געריהרטע דיאַנא, זיינען זיך די שרעקענדיגע חיות צולאָפען. די קינדער מיט

דער מוטער זיינען פערשוואונדען צווישען די צואקערטע בעטען און דער פאטער איז געלאָפען פייל פון'ם בויגען, און מיט זיין האסטיגען שאָטען און אויפגעשטעלטע אויערען האָט ער פערשטעלט די אונטערגעהענדיגע לבנה, וועלכע האָט איצט געשוועבט גאנץ ניעדריג און בעלייכטעט די פעלדער מיט איהר קרומען שיין, ווי א גרויסע לאנטערנע, וואָס וואלט דארט ביים האָריזאנט אויף דר'ערד געשטאנען.

די שטערן האָבען זיך געלאָשען אויף'ן הימעל. א פּאָאר פייגעלאך האָבען געווישצערט. עס האָט געטאָגט. דאָס מיידעל איז געלאָפען אהן אן אטהעם און ווען די זון האָט זיך דורכגעבראכען דורך די פורפורנע מאָרגען־דעמערונג, איז זי שטעהן געבליבען.

די געשוואָלענע פיס האָבען איהר מעהר ניט געדיענט. דאָ האָט זי דערזעהן א גרויסען טייך, וואָס האָט אונטער דעם רויטען ליכט פון דעם יונגען טאג אויסגעזעהן ווי מיט בלוט אָנגעגאסען, און זי איז אוועק אהין מיט הינקענדיגע טריט, אום די פיס דארט צו באָדען.

זי האָט זיך געזעצט אויף דאָס גראז, ארונטערגעשלעפּט די שווערע פערשטויבטע שיך, אויסגעטהאָן די זאקען און אריינגעשטעקט איהרע פיס מיט די אנגעצויגענע בלויע אדערען אין דאָס וואסער אריין, וואו וואסער־בולבילקעס האָבען צייטענווייז אויפגעפלאצט.

אן אנגענעהמע פרישקייט האָט זי בעריהרט און ארומגענומען פון די פיאטעס ביז דער ברוסט ארויף. און פלוצים, בעת זי האָט געקוקט אין דאס טיעפע וואסער אריין, האָט אין'ם קאָפּ איהר גענומען שווינדלען, און עס האָט זי אנגעכאפּט א ברענענדיגער וואונש טיעף אין איהם ארונטערצולאזען זיך, טיעף, טיעף. דארט וואלטען אלע איהרע פייערדיגע יסורים פאר אימער געווען פערלאשען. זי האָט שוין מעהר ניט געטראכט וועגען איהר קינד, זי האָט נור רוהע געגארט, פאלקאמענע רוה, אייביגען שלאָף. דאן האָט זי זיך אויסגעגלייכט, פעררייסען הויך די ארעמס און א פּאָאר טריט געטהאָן אין פאראוים. זי איז שוין געווען ביז די היפטען אין'ם וואסער און האָט זיך שוין געוואלט א ווארף טהאָן. ערשט פלוצים האָט זי

דערפיהלט צוויי שארפע ביסען אין די קנעכלאך און זי האט א שפרונג געטהאן צוריק מיט א פערצווייפעלטען געשריי: איהרע פיס זיינען פון אויבען ביז אונטען בעדעקט געווען מיט שווארצע בלוט־פיאווקעס, וואס האבען געזויגען איהר לעבען און אויפגעבלאזען זיך אויף איהר לייב, אין וועלכען זיי האבען זיך איינגעגעסען. זי האט מורא געהאט זיי אנצוריהרען און געקוויטשעט פאר שרעק. איהר פערצווייפעלטען געשריי האט דערהערט א פויער, וועלכער האט זיך ניט ווייט געשלעפט מיט זיין וואגען. ער איז נעקומען צולויפען און האט ארונטערגעריסען די פיאווקעס איינע נאך דער אנדערער, האט בעדעקט די וואונדען מיט גראז און אוועקגעפיהרט דאס מיידעל אין זיין וואגען צוריק צו איהר בעל הבית.

צוויי וואכען איז זי געלעגען צו בעט. דערנאך, ווען זי איז אויפגעשטאנען און איז געזעסען אין דעם איינענעם פריהמארגען פאר דער טיר, איז אונערווארטעט דער פארמער פאר איהר ארויס־געוואקסען און ער האט געזאגט:

— הייסט עס, האבען מיר חתונה, הא?

צוערשט האט זי ניט געענטפערט, דערנאך אבער, אזוי ווי ער איז געשטאנען און האט זי דורכגענומען מיט זיין פער׳עקשנ׳טען בליק, האט זי מיט מיה געענטפערט:

— ניין, בעל הבית, איך קען ניט.

דא איז ער פלוצים בייז געווארען:

— דו קענסט ניט? וואס הייסט, דו קענסט ניט?

זי האט זיך צו־וויינט און ווידער געענטפערט:

— איך קען ניט.

ער האט זי אנגעקוקט פון אויבען ביז אונטען און א געשריי געטהאן:

— מסתמא האסטו א געליעבטען! אזוי, הא?

זי האט א ציטער געטהאן און ארויסגעשטאמעלט צושראקען:

— עס קאן זיין.

דער פארמער איז רויט געווארען, ווי צונטער, און האט אזש פאר כעס גענומען שטאמלען:

— אהא, דו ביזט זיך אליין מודה, צולאזענע מויד! ווער איז

ער, דער חברה־מאן? א וואגאבונד מסתמא? א בעטלער, א שלעפּער, וואס פּגר'ט פאר הונגער? ווער איז ער, זאָג!

און אזוי ווי זי האָט ניט געענטפערט, האָט ער גערעדט ווייטער:

— אהא, דו ווילסט ניט זאגן? וועל איך דיר עס אליין זאגן: דאָס איז זשאן באָדיו.

זי האָט אויסגעשריען:

— ניין, ניין, ניט ער:

— דאן איז עס פּיאָטער מארטען!

— ניין, ניין, בעל הבית.

און ער האָט אויסגערעכנט אלע ארבייטער פון דער געגענד און זי האָט אלץ געלייקענט, ווישענדיג די אויגען מיט א ברעג פון איהר בלויען שירץ. אָבער ער האָט אלץ געפארשט מיט זיין גראָבער עקשנות, פּייניגענדיג איהר הארץ, אום צו דערגעהן איהר סוד, ווי א יאכט־הונד, וואס גראָבט זיך איבער א הייהל, אום די חיה צו פּאקען, וועלכע ער האָט דארט דערשמעקט. פּלוצים האָט ער אויסגעשריען:

—אהא, איך ווייס שוין! דאָס איז זשאק, מיין פאראיאָהריגער ארבייטער; מען האָט טאקע גערעדט, אז צווישען אייך איז עפּעס דאָ, אז איהר קלייבט זיך חתונה צו האָבען.

ראָזא האָט זיך אנגעצונדען; דאָס בלוט האָט איהר א זעץ געטהאָן אין פּנים, איהרע טרערען זיינען גלייך פערשוואונדען, אויסגעטריקענט געוואָרען, ווי וואסער־טראָפּענס אויף אן אנגעברענטען אייזען. זי האָט אויסגעשריען:

— ניין, ניט ער, ניט ער!

דער פארמער האָט געפיהלט, אז ער האָט געטראָפען, און ער האָט צורייצט אויסגעשריען:

— ער, ער, דערצעהל מיר ניט קיין מעשיות!

זי האָט זיך האסטיג א כאַפּ געטהאָן:

— איך שווער אייך, איך שווער אייך.

זי האָט געזוכט, מיט וואס זיך צו שווערען, דען מיט זאכען, וואָס זיינען איהר הייליג געווען, האָט זי ניט געוואגט צו שווערען.

— ער איז דיר נאכאנאנד נאכגעלאפען און האט דיך כמעט מיט די אויגען אויפגעפרעסען ביים עסען. דו האסט איהם א ווארט געגעבען, הא?

דאס מאל האט זי איהם א קוק געטהאן גלייך אין פנים אריין:

— ניין, ניין, קיינמאל ניט, און איך שווער ביי גאט, אז ווען ער זאל היינט קומען און וועלען מיט מיר חתונה האבען, וואלט איך איהם אפילו אנקוקען ניט געוואלט.

און זי האט דערביי אויסגעזעהן אזוי אויפריכטיג, דאס דער פארמער האט אליין ניט געוואוסט, וואס צו דענקען. דאן האט ער אנגעהויבען אויף דאס ניי, ווי ער וואלט גערעדט צו זיך אליין:

— היינט וואס דען איז דאס? געזינדיגט האט זי ניט, ווארים מען וואלט דאך געוואוסט. היינט אויב אזוי, ווארום וויל זי ניט חתונה האבען מיט איהר בעל הבית? וואלט דען א מיידעל, וואס מיט איהר האט קיינמאל גאר נישט געטראפען, וואלט דען אזא מיידעל אפגעזאגט איהר בעל הבית? עפעס מוז דא זיין ניט גלאט!

זי האט מעהר ניט געענטפערט. די מורא האט זי געשטיקט.

ער האט געפרעגט נאך אמאל:

— דו ווילסט ניט, הא?

און איז אוועק.

זי האט געמיינט, אז זי איז פון איהם פטור געווארען און איז דעם גאנצען טאג געוועזן כמעט רוהיג. אבער זי איז געוועזן אזוי מיעד און צובראכען, אקוראט ווי זי וואלט פון אין־דער־פריה אן געשלעפט די דרעש־מאשינע אנשטאט דער אלטער ווייסער שקאפע.

אין דעם אייגענעם אבענד איז זי אוועק שלאפען פריהער ווי ווען־עס־איז און באלד איינגעשלאפען.

אין מיטען נאכט האט זי זיך אויפגעכאפט. צוויי הענד, וואס האבען בעטאפט איהר בעט, האבען זי אויפגעוועקט. זי האט זיך א צאפעל געטהאן, אבער האט באלד דערקאנט די שטימע פון דעם פארמער, וואס האט גערעדט:

— שרעק זיך ניט, ראזא, דאס בין איך, איך וויל מיט דיר ריידען.

צוערשט האט זי זיך פערוואונדערט, דערנאך, אז ער האט גע־נומען קריכען אונטער די דעקע, האט זי פערשטאנען, וואס ער וויל און גענומען אין גאנצען ציטערען, דערפיהלענדיג נעבען איהר נאקע־טען קערפער אויף'ן בעט דעם דאזיגען מאן, וואס האט זי בענעהרט.

זי האט זיך ניט אפגעגעבען, אבער שטארק וועהרען האט זי זיך אויך ניט געוועהרט, ווארים זי האט געהאט צו בעקעמפפען דעם אייגענעם אינסטינקט, וועלכער איז ביי די פשוט'ע מענשען שטארקער ענטוויקעלט. זי האט געדרעהט דעם קאפ דא צו דער וואנד, דא אויף דער זייט, דא אויף דער אנדערער, אום אויסצו־ווייכען די ליפען פון דעם פארמער; און איהר קערפער האט זיך גע־דרעהט און געבערגט אונטער דער דעקע און איז צום סוף מיעד גע־ווארען פון דעם קאמפף געגען דעם מאן און געגען איהר אייגענעם אינסטינקט. ער איז געווארען פרעכער, ווילדער, האט ארונטערגע־ריסען פון איהר די דעקע. דאן האט זי קלאר פערשטאנען, אז זי קען ניט ווידערשטעהן מעהר, און שעהמענדיג זיך, האט זי געמאכט ווי יענער שטרויס־פויגעל: האט פערדעקט איהר געזיכט מיט די הענד און זיך מעהר ניט געוועהרט.

דער פארמער איז פערבליעבען נעבען איהר די גאנצע נאכט.

אויף מארגען איז ער ווידער געקומען צו איהר און אזוי יעדע נאכט.

זיי האבען אנגעהויבען צו לעבען צוזאמען.

איינמאל אין דער־פריה האט ער זיך צו איהר אנגערופען:

— איך לאז וויסען אין דער קירכע, אז נעכסטען מאנאט האָ־בען מיר חתונה.

זי האט גאר גישט געענטפערט. וואס האט זי געקאנט זאגען? וואס האט זי געקאנט טהאן?

4.

ער האט מיט איהר חתונה געהאט. זי האט זיך געפיהלט, ווי זי וואלט ארייגעפאלען אין אן אבגרונד, וואס איז מיט משופע'דיגע וועגד ארומגערינגעלט, פון וואנען זי וועט שוין קיינמאל ניט קענען ארויספריכען, און עס האט זיך איהר אויסגעוויזען, אז איבער איהר

קאָפּ הענגען אַלע אונגליקען, ווי מורא׳דיגע פעלזען, גרייט ארונ־טערצופאַלען אויף איהר יעדע מינוט. דער געדאַנק וועגען איהר מאַן האָט זי געמאַטערט. עס האָט זיך איהר אַלץ געדאַכט, ווי זי וואָלט איהם בע׳גנב׳עט און אז פריהער אָדער שפּעטער וועט ער עס בע־מערקען. און אויסער דעם האָט זי געטראַכט וועגען איהר קינד, וואָס איז געוועזן דער קוואַל פון אַלע איהרע אונגליקען, אָבער אויך איהר איינציגעס גליק אויף דער וועלט.

צוויי מאָל אין יאָהר האָט זי עס בעזוכט און יעדעס מאָל האָט זי זיך צוריקגעקעהרט אַלץ טרויעריגער.

אָבער מיט דער צייט זיינען די געוויסענביסע אַנשווינען גע־וואָרען, איהר הארץ איז געוואָרען רוהיגער און זי איז שוין ניט גע־ווען אזוי פערצווייפעלט. נור מאַנכעסמאָל האָט זי אָנגעכאַפּט אַן אונבעשטימטע מורא.

יאָהרען זיינען פערלאָפען. דאָס קינד איז זעקס יאָהר אַלט גע־וואָרען. איצט איז זי געווען כמעט גליקליך. ערשט מיט אמאָל האָט זיך איהר מאַן, דער פּארמער, גענענדערט, אין גאַנצען גאָר אַנאַנדע־רער געוואָרען.

שוין זייט א יאָהר צוויי־דריי, ווי עס האָט איהם אָפּט גענומען בעפאַלען א מין מרה־שחורה, אזוי ווי עפּעס א פינסטערער געדאַנק וואָלט איהם פערפאָלגט, אפשר איז עס געווען אַ סימן פון נאָהענ־טער משוגעת. נאָך דעם עסען איז ער לאַנג געבליבען זיצען ביים טיש, מיט דעם קאָפּ ארונטערגעלאָזט און האָט אויסגעזעהן טרויעריג, טרויעריג, ווי עפּעס א טיעפער צער וואָלט זיין זעלע געפּייניגט. ער האָט גענומען ריידען צו־האַסטיג און גאַנץ אָפּט גראָב און עס האָט זיך געדאַכט, אז ער האָט עפּעס א הינטער־געדאַנק געגען זיין ווייב, וואָרים ער האָט איהר גענומען ענטפערען צורייצט, מיט כעס.

און איינמאָל, בעת זי איז זיך בעגאַנגען גראָב מיט א אינגעל פון א שכנה, וועלכער איז געקומען קויפען אייער, איז פּלוצים ער־שיענען איהר מאַן און האָט געזאָגט צורייצט:

— ווען דאָס וואָלט געווען דיינער, וואָלסטו זיך מיט איהם אזוי ניט בעגאַנגען, נישקשה!

זי האָט איהם אָנגעקוקט פערוואונדערט, צומישט און ניט גע־

וואוסט וואָס צו ענטפערען. דאַן איז זי אריין אין הויז און אויף׳ן הארצען איז איהר געוואָרען אַזוי שווער, אַזוי שווער.

דערנאָך ביים עסען האָט דער פּארמער ניט גערעדט מיט איהר, ניט אומגעקוקט זיך אפילו אין איהר זייט; עס האָט זיך גערעכט, אַז ער האסט און פעראכטעט זי, ווייל ער האָט עפּעס דערוואוסט.

דאַן האָט זי פערלאָרען דעם קאָפּ און איז באלד נאָך דעם עסען אוועקגעלאָפען אין קירכע אריין.

די נאכט איז צוגעפאלען. די קליינע קירכע איז אין גאנצען געוועזן פינסטער, אָבער אינוועניג האָבען זיך טריט געהערט אין דער שטילקייט. עס איז געוועזן דער סאקריסטאן (פּאָנאָמאַר), וועלכער האָט דארט אנגעפילט דעם אייביגען לעמפּעל פיר די נאכט. אין דער דונקעלהייט האָט דאס רויטע ליכט געציטערט און ראזא׳ן האָט זיך אויסגעדאכט אַז עס ווינקט צו איהר די לעצטע האָפנונג. זי האָט זיך איינגעגעסען מיט די אויגען אין דעם און איז געפאלען אויף די קניע.

די קייטעל פון דעם אייביגען לאָמפּ האָט געקלונגען און דער קליינער רויטער פלאַם האָט זיך געצויגען אין דער־הויך, דאַן האָט זיך דערהערט א רעגעלמעסיגע קלאפּעריי פון פּאַנטאפעל איבער דער שטיינערנער פּאָדלאָגע, דערנאָך אַ שארשקעריי פון אַ שטריק, וואָס מען ציהט, און דער קליינער גלאָק האָט גענומען שאלען צום אבענד־געבעט דורך דער שטענדיג־וואקסענדיגער פינסטערניש.

ווען דער סאקריסטאן איז ארויסגעגאנגען, איז זי איהם נאָכ־געלאָפען און האָט געפרעגט:

— איז דער פּריסטער אין דער־היים?

— איך גלויב אַזוי. ער עסט תמיד אין דיעזער צייט.

זי איז אוועק היינטער׳ן גארטען און האָט מיט ציטערענדיגע הענד געעפענט די טהיר פון דעם פּריסטער׳ס הויז.

ער איז געזעסען ביים טיש און האָט זי גלייך איינגעלאדען צו זיצען.

— יאָ, יאָ, איך ווייס שוין וועגען וואָס איהר זייט געקומען, אייער מאַן האָט מיר שוין געזאָגט.

די אונגליקליכע האָט שיער ניט גע׳חלש׳ט און דער פּריסטער האָט ווייטער גערעדט:

וואָס־זשע ווילט איהר, מיין קינד?

און דערביי האָט ער שנעל גענומען שלינגען פולע לעפעל מיט סוף, בעגיסענדיג זיין פּערפלעקטען פּריסטער־ראָק, וועלכער האָט ארומגעטאַנצט אויף זיין בויך.

ראזא האָט ניט געוואגט מעהר צו ריידען, איהם צו פרעגען, איהם צו בעטען. זי איז אויפגעשטאַנען און דער פּריסטער האָט געזאָגט:

— נור מוטה.

זי איז אוועק.

זי איז געקומען אהיים און האָט ניט געוואוסט, וואָס צו טהאָן. דער פּארמער האָט אויף איהר געווארט. די ארבייטער זיינען אין הויז ניט געוועזן. דאַן איז זי שווער געפאַלען צו זיינע פיס און האָט אויסגעקרעכצט, בעוואַשענדיג זיך מיט טרעהרען:

— וואָס האָסטו צו מיר?

ער האָט גענומען שרייען:

— וואָס איך האָב! קיין קינדער האָב איך ניט, אָט וואָס! א פרוי נעהמט מען ניט, אום מען זאָל מיט איהר דערנאָך דעם גאַנצען לעבען לאַנג בלייבען בלויז ביינאַנד. אָט דאָס וואָס איך האָב צו דיר. אז א קוה האָט ניט קיין קעלבער, טויג זי אויף כפּרות און אז א פרוי האָט ניט קיין קינדער, טויג זי אויך אויף כפּרות.

זי האָט געוויינט און געשטאַמעלט:

— דאָס איז דאָך ניט מיין שולד! דאָס איז דאָך ניט מיין שולד!

דאַן איז ער ווייכער געוואָרען און האָט צוגעלייגט:

— איך זאָג דען, אז דאָס איז דיין שולד? אָבער א מאָדנע זאַך איז עס פאָרט.

5.

פון דעם דאָזיגען טאָג אָן האָט זי געהאַט נור איין געדאַנק אין דעם מוח: צו האָבען א קינד, נאָך איין קינד; און זי האָט דער־צעהלט וועגען דעם דער גאַנצער וועלט.

א שכנה האָט איהר געגעבען א מיטעל דערצו: זי זאָל איהר מאַן יעדען אויף־דער־נאַכט געבען צו טרינקען א גלאָז וואסער, אין וועלכען זי זאָל אריינטהאָן א ביסעלע אַש. דער פארמער איז איינגע־נאַנגען אויף דערויף, אָבער דאָס מיטעל האָט ניט געהאָלפען.

זיי האָבען צווישען זיך איבערגערעדט: אפשר זיינען פאָרט פאַראַן אזוינע געהיימע מיטלען. און זיי האָבען גענומען זיך נאָכ־פרעגען. מען האָט זיי אָנגעוויזען אויף א פאסטוך, וואָס האָט גע־וואָהנט א צעהן מייל פון זיי, צו יענעם זאָלען זיי פאָהרען. און אין איין שעהנעם טאָג האָט דער פארמער איינגעשפאנט זיין וואָגען און איז אוועקגעפאָהרען צו יענעם. דער פאסטוך האָט איהם געגעבען ברויט, מאַכענדיג אויף איהם עפּעס צייכענס. דאָס ברויט איז אויס־געקנאָטען געווען מיט קרייטיכער און זיי ביידע האָבען איהם גע־דארפט עסען צו שטיקלאך אויף דער־נאַכט פאר און נאָך די לאַסקעס.

דאָס גאַנצע ברויט איז אויפגעגעסען געוואָרען און — גאָר נישט.

עפּעס א לעהרער האָט זיי דערצעהלט וועגען א פּאָאר גע־היימע ליעבעס־מיטלען, וועלכע זיינען אויף'ן דאָרף גאַנץ אונבע־קאַנט און וואָס העלפען אונבעדינגט. דעם לעהרער'ס מיטלען האָ־בען אויך ניט געהאָלפען.

דער פריסטער האָט געראַטהען, צו עולה לרגל זיין מיט די פרו־מע פּיליגרימען אין א קלויסטער, וואו עס האָבען זיך אויפגעהאַל־טען די הייליגקייטען פון פענקאָן, און דאָרט בעטען. ראזא האָט זיך דאַן אָנגעשלאָסען אָן דער מענגע פון די פרומע פויערים און פויער־טעס, וואָס זיינען געגאַנגען אהין. קומענדיג אין קלויסטער, האָט זי זיך געוואָרפען אויף די קניע און, אויסריידענדיג איהר הארץ צו־זאמען מיט די אנדערע פויערים, האָט זי געבעטען דעם, צו וועמען אַלע האָבען געבעטען, נאָך אמאָל איהר לייב צו בענשען. אומזיסט. דאַן האָט זי זיך איינגערעדט, אז דאָס שטראַפט זי אזוי גאָט פאר איהר ערשטעס קינד, און זי איז געוואָרען שרעקליך פערצווייפעלט.

זי איז אויסגעגאַנגען פאר צער, און דער מאַן איז גרוי און אַלט געוואָרען, האָט זיך אליין „דאָס בלוט פערצאַפּט“, ווי מען האָט גע־

רעדט; דאָס שטענדיגע יאָדעניש און גריזשענים האָט איהם קראַנק געמאַכט.

און צווישען זיי האָט זיך אָנגעהויבען אַ קריגעריי. ער האָט זי געזידעלט און געשלאָגען. בייטאָג האָט ער געבורטשעט און ביינאַכט אויפ׳ן בעט האָט איהם דער האַס געשטיקט און ער האָט געשליי־דערט איהר אין פּנים בעליידיגענדיגע, שענדליכע ווערטער.

איינמאָל אַ ביינאַכט, ווען ער האָט שוין מעהר גאָר נישט גע־קענט אויסטראַכטען, מיט וואָס איהר וועה צו טהאָן, האָט ער איהר געהייסען אויפשטעהן און וואַרטען הינטער דער טיר ביז טאָג אונטער אַ גוס רעגען. און ווען זי האָט איהם ניט געפאָלגט, האָט ער זי אָנגעכאַפּט ביים האַלז און גענומען שלאָגען מיט׳ן פויסט אין פּנים. זי האָט געשוויגען און זיך ניט אַ ריהר געטהאָן. אויסער זיך איז ער דאַן ארויפגעשפּרונגען מיט די פיס איהר אויפ׳ן בויך און זי געשלאָגען ווילד, ווי אַ צורייצטער משוגענער, מיט אויסגעשצירעטע צייהן. אין דער דאָזיגער רגע האָט זי זיך אַ כאַפּ געטהאָן, צו פער־טהיידיגען זיך. מיט איין שטוים האָט זי איהם אַ שליידער געטהאָן צו דער וואַנד, איז אויפגעשפּרונגען און האָט ניט מיט איהר קול אויסגעשריען:

— איך האָב אַ קינד, איך האָב אַ קינד! פון זשאַק׳ן! דו קאָנסט זשאַק׳ן. ער האָט געוואָלט חתונה האָבען מיט מיר, איז אָבער אַנטלאָפען.

דער מאַן איז מטושטש, צוטומעלט געוואָרען, פּונקט ווי זי אַליין. ער האָט געשטאַמעלט:

— וואָס רעדסטו דאָרט? וואָס רעדסטו!

דאַן האָט זי זיך צוויאָמערט און אונטער שטראָמען טרעהרען געשטאַמעלט:

— דערפאַר האָב איך מיט דיר ניט געוואָלט חתונה האָבען, דערפאַר. איך האָב עס דיר ניט געקענט זאָגען, ווייל איך האָב מורא געהאַט, איך און מיין קינד זאָלען אָהן ברויט ניט בלייבען. דו האָסט ניט קיין קינד און דו פערשטעהסט עס ניט, דו קענסט עס ניט פער־שטעהן!

ער האָט געשטאַמעלט אַלץ מעהר און מעהר פערוואונדערט:

— דו האסט א קינד? דו האסט א קינד?

און זי האט איהם געענטפערט מיט א יאמער:

— דו האסט מיך מיט געוואלד געצוואונגען חתונה האבען מיט דיר, דו ווייסט, אז איך האב ניט געוואלט.

ער האט זיך אויפגעהויבען, אנגעצונדען א ליכט און גענומען שפרייזען איבער'ן צימער הין און צוריק מיט די הענד פערלייגט אויפ'ן רוקען. זי האט נאך אלץ געוויינט, איינגעגראבען זיך אין איהר בעט.

פלוצים איז ער שטעהן געבליבען פאר איהר:

— בין איך, הייסט עס, אין דעם שולדיג, וואס דו האסט ניט קיין קינד?

זי האט ניט געענטפערט. ער האט ווידער אנגעהויבען צו שפרייזען, דערנאך האט ער זיך ווידער אפגעשטעלט און געפרעגט:

— ווי אלט איז דיין אינגעלע?

זי האט ארויסגעשטאמעלט:

— זיבעטער יאהר.

ער האט ווייטער געפרעגט:

— ווארום האסטו עס מיר ניט געזאגט?

זי האט ארויסגעקרעכצט:

— האב איך דען געקענט, געטארט?

ער איז געבליבען שטעהן אויף איין ארט.

— נו, שטעה אויף!

זי האט זיך קוים אויפגעהויבען. ווען זי איז שוין געשטאנען אויף די פיס, צוגעשפארט צו דער וואנד, האט ער זיך פלוצים צולאכט הויך אויפ'ן קול מיט א גליקליכען געלעכטער, גאר ווי אמאל. און ווען זי האט איהם אנגעקוקט צושראקען, האט ער צוגעלייגט:

— נו, מיר וועלען נעהמען דיין אינגעלע, ווען ביי אונז אליין קומט גאר ניט ארויס.

זי איז אזוי אונרוהיג געווארען, דאס ווען זי וואלט קרעפטען געהאט, וואלט זי זיכער אנטלאפען. אבער דער פארמער האט זיך געריבען די הענד און געמורמעלט:

— געוואלט צונעהמען א קינד האדעווען און אט האבען מיר

איינס, אָט האָבען מיר איינס. איך האָב שוין געהאַט געבעטען ביים פּריסטער א יתום'ל.

זיין ווייב האָט נאָך אַלץ געוויינט.

ער האָט זי א קוש געטהאָן אויף איין באַק, אויף דער אנדערער און אויסגעשריען אַזוי, אַקוראַט ווי זי וואָלט געווען טויב:

— נו, אַלטע, געה טהו אקאָרשט אַ קוק, אויב עס איז נאָך דאָ אַביסעל סופּ, איך וואָלט נאָך אַ טעלער'ל געגעסען.

זי האָט אָנגעטהאָן איהר אונטערקלייד; זיי זיינען ארונטער אונטען. און ביז וואַנען זי האָט דאָרט, שטעהענדיג אויף די קניע, אונטער'ן קעסעל אונטערגעלייגט פייער, איז ער אַרומגעלאָפען אי־בער דער קיך הין און צוריק, האָט אין גאַנצען געשיינט פאר שמחה און גערעדט:

— אוי, ווי דאָס פרעהט מיך, דו ווייסט גאָר אַליין ניט ווי. אוי, אוי, אוי גוט!

דער שטעל־פערטרעטער.

— מאדאם באנדערו?

— יא, די אייגענע.

— ניט מעגליך!

— איך פערזיכער אייך.

— מאדאם באנדערו, די אלטע דאמע מיט דעם שפּיצענ־היי־בעלע, אט די פרומע, אט די כשר'ע צנועה, אט די אייגענע בכבוד'ע מאדאם באנדערו מיט די פאלשע קרייזלאך, וואס קוקען אוים ווי צו־געקלעפּט צו איהר שיידעל?

— אט די טאקע, די....

— אוי, נעהט, איהר זייט משוגע!

— איך שווער אייך.

— אהן שפּאס? אויב אזוי, מוזט איהר עס מיר דערצעהלען!

— מיט פערגעניגען. הקיצור אזוי: כל זמן איהר מאן האט געלעבט, דער אלטער נאטאריוס, הערר באנדרו, האט זי זיך בענוצט מיט זיינע שרייבערס פאר איהרע „פּריוואט צוועקען". זי איז איינע פון יענע בכבוד'ע פרויען פון מיטעל־קלאס, וואס אין דער שטיל זינדיגען זיי אויף וואס די וועלט שטעהט, און פאר דער וועלט זיי־נען זיי ריינע צנועות. אזוינע זיינען פארהאן איבערגענוג. זי האט גע־האט א שוואכקייט פאר שעהנע יונגע לייט. דאס איז דאך גאנץ נאטירליך. האבען מיר דען ניט ליעב שעהנע מיידלאך?

ווען באנדערו איז געשטארבען, האט ער איהר איבערגעלאזט א היבשען פערמעגען און זי האט זיך געלעבט שעהן און רוהיג. זי איז פלייסיג געגאנגען אין קירכע, האט נישקשה'דיג בערעדט איהרע ליעבע שכנים און בשום אופן ניט געוואלט ליידען, מען זאל זי בע־ריידען.

דערנאך איז זי געווארען עלטער. געווארען יענע מיאוס'ע, בייזע, פערביסענע פרוי, וועלכע איהר קאנט.

הכלל, פאריגען דיענסטאג האט אזא מעשה געטראפען.

מיין פריינד, זשאן ד'אנגלעמאר, איז, ווי איהר ווייסט, א קא־פיטאן ביי די דראגונער.

קומט ער אנומעלט אין קאזארמע אריין און דערוויסט זיך, אז צוויי סאלדאטען פון זיין סקאדראן האבען געהאט צווישען זיך א שטארקען געשלעג.

די מיליטערישע עהרע האט געפאדערט, זיי זאלען זיך דועלירען. נאך'ן דועל האבען די סאלדאטען זיך איבערגעבעטען און ווידער גוטע פריינד געווארען.

דערנאך פרעגט זיי דער קאפיטאן, ווארום זיי האבען זיך צוקריעגט. דערצעהלען זיי איהם, אז איבער מאדאם באנדערו.

— וואס רעדט איהר?...

— וואס איהר הערט, מיין פריינד — יא, איבער מאדאם באנדערו!

אט וואס דער דראגונער סיבאל האט דערצעהלט: איך גיעב איבער זיינע אייגענע ווערטער:

— אזוי איז עס געווען, הערר קאפיטאן: מיט א יאהר אנדערטהאלבען צוריק, שפאציער איך אמאל אויף דער גאס אזוי צווישען זעקס און זיבען פארנאכט, קומט צו צו מיר פלוצים עפעס א פרוי און מאכט צו מיר גאנץ פשוט:

— דראגונער, ווילט איהר פערדיענען צעהן פראנק א וואך? אבער עהרליך, אנשטענדיג.

— פארוואס ניט? — רוף איך זיך אן.

— דאן קומט מארגען בייטאג צו מיר. איך בין מאדאם באנדערו. מיין אדרעס איז: גאס טראנשע, הויז נומער 6.

— איך וועל זיכער קומען, מאדאם, זייט רוהיג.

איז זי געווען צופריעדען, האט געזאגט: „איך דאנק אייך, הערר דראגונער“ — און איז זיך אוועק.

— דאנקען דארף איך אייך, מאדאם — רוף איך זיך אן.

קורץ, איך האב קוים דערלעבט ביז מארגען.

אויף מארגען האלבען טאג קלינג איך אן ביי איהר.

זי עפענט מיר אליין די טיר. אויף'ן קאפ ביי איהר איז א גאנ־צער בארג מיט קליינציקע סטענגעס.

— גיכער — מאכט זי — מיין מיידעל קומט באלד צוריק.

— איך בין בערייט — זאג איך — וואס ווילט איהר זאל איך טהאן?

צולאכט זי זיך אויף'ן קול און זאגט:

— פערשטעהסט גאר ניט, דו גנב דו?

הערר קאפיטאן, איך שווער אייך, אז איך האב ניט פערשטא־נען, וואס זי וויל פון מיר!

קורץ זי זעצט זיך אוועק נעבען מיר און מאכט:

— אויב דו וועסט עמיצען אייןווארט דערצעהלען וועגען דעם, שווער איך דיר, אז דו וועסט ביי מיר זיצען אין געפענגניס. שווער זיך, אז דו וועסט זיין שטום, ווי א פיש.

האב איך געשווארען, אבער פערשטאנען האב איך נאך אלץ ניט....

מיר ווערט הייס, נעהם איך ארונטער דעם הוט, אין וועלכען עס איז געלעגען מיינס א טיכעל. זי נעהמט דאס טיכעל און ווישט מיר אפ דעם שוויים פון די שלייפען. דערנאך — נעהמט זי מיך ארום, אט אזוי פלוצים, ווי איהר זעהט מיך לעבען, קושט מיך און שושקעט מיר אין אויער אריין.

— דו ווילסט, הא?

איך ענטפער:

איך וועל אלסדינג טהאן, וואס איהר וועט מיר הייסען מאדאם, איך בין דאך אויף דערויף געקומען.

מאכט זי מיר קלאר, וואס זי וויל. און אז איך ווייס, וואס זי וויל, וועל איך, הערר קאפיטאן, מסתמא די דראגונער ניט פערשעה־מען. אנטלויפען וועל איך זיכער ניט.

איך קאן ניט זאגען, אז איך האב שטארק הנאה געהאט, ווייל די דאמע איז געווען אביסעלע צו אלט פאר א דראגונער.

אבער שטארק אויסקלייבען טאר מען ניט, אזוינע זאכען טרע־פען ניט יעדען טאג. און חוץ דעם מוז מען דאך די ארימע פאמיליע

אויך אביסעל שטיצען, קלעהר איך ביי זיך: „פאר דעם פּאַטער וועל איך פערדיענען פינף פראנק“.

געוואָרען פארטיג, וויל איך אוועקגעהן, הערר קאַפּיטאַן, האלט זי מיך אָפּ, וויל, איך זאָל נאָך אַ ווײלע בלייבען מיט איהר. רוף איך זיך אָן: „מאַדאַם, יעדע זאַך האָט זיך איהר פּרייז. איין גלעזעלע שנאַפּס קאָסט צוויי פּינפער און צוויי גלעזעלאַך קאָסטען פיער פינ־פער“.

איז זי גאָר ניט קיין נאַר, פערשטעהט, וואָס איך מיין, און רוקט מיר אריין אַ גאָלדענע מטבעה אין האַנד אריין. פאר אונזערן אַ מענשען טויג ניט אַזאַ מטבעה. מען לעגט זי אריין אין קעשענע און ווען דאָרט איז אַ לאָך, רוקט זי זיך ארונטער אין כאָליעווע אריין, אָדער, אַז עס איז בעשערט, פערלירט מען זי גאָר אין גאַנצען.

קוק איך מיר אַזוי אויף דער גאָלדענער מטבעה און טראַכט מיר דאָס. זעהט זי עס און מיינט, אַז די מטבעה איז מיר וועניג, ווערט זי רויט און פרעגט מיך:

— דו ווילסט מעהר?

זאָג איך:

— דאָס דוקא ניט, מאַדאַם. אָבער ווען איהר קענט מיר געבען אנשטאָט דעם דאָזיגען צעהן־פראנק־שטיק צוויי איינציגע מטבעות צו פינף פראנק, וואָלט געווען בעסער.

גיט זי מיר און איך געה אַוועק.

און אַזוי ציהט זיך עס זייט אנדערטהאַלבען יאָהר, הערר קאַפּי־טאַן. יעדען דיענסטאַג ביינאַכט געה איך אהין, ווען נור איהר לאָזט מיך אָפּ. ביינאַכט איז זי זיכערער, ווייל דאַן שלאָפט איהר מיידעל.

קורץ, הערר קאַפּיטאַן, לעצטע וואָך ווער איך מיט אַמאָל קראַנק און דאַרף געהן אין שפּיטאַל אריין. קומט אָן דער דיענסטאַג, שלעכט! איך קען ניט געהן אהין. צעהן פראנק מיינע זיינען פער־לאָרען!

טראַכט איך ביי זיך: „ווען קיינער געהט ניט צו איהר, בין איך פערלאָרען מיט די ביינער. זי וועט זיך דאַן געוויס נעהמען איינעם פון ארטילעריע!“

טהו איך דאַן אַ רוף צו זיך פּאָמעליאַ'ן, מיינעם אַ לאַנדסמאַן,

און דערצעהל איהם אלסדינג, און זאג איהם: פינף פראנק פאר דיר און פינף פראנק פאר מיר, געהט עס, הא?...

איז ער צופריעדען און געהט אוועק אהין. איך האב איהם אלס־דינג קלאהר ערקלעהרט. ער קלאפט אן, זי עפענט, פיהרט איהם אריין אין צימער, און בעמערקט נים, אז דאס איז נים דער אייגענער.

איהר ווייסט דאך, הערר קאפיטאן, אז א דראגונער איז א דרא־גונער, אויף'ן ערשטען בליק איז שווער צו אונטערשיידען צווישען איינעם און דעם אנדערן.

אבער פלוצים כאפט זי זיך, אז דאס איז נים דער אייגענער, און פרעגט איהם מיט כעס:

— ווער זייט איהר? וואס דארפט איהר? איך קען אייך נים.

דערצעהלט איהר פאמעליא די גאנצע געשיכטע, זאגט, אז איך בין קראנק און אז איך האב איהם געשיקט אלס מיין שטעל־פער־טרעטער.

קוקט זי איהם אן, הייסט זיך איהם שווערען און נעהמט איהם אן, ווייל פאמעליע איז אויך נים קיין קראנקער קערל.

אבער, אז דער הונד איז געקומען צוריק, האט ער מיר מיינע פינף פראנק נים געוואלט אפגעבען. ווען דאס געלד וואלט געווען מיינס, וואלט מיך נים געארט, הערר קאפיטאן, אבער עס איז דאך מיין פאטערס!... אזוינע געלד מוז זיין הייליג...

זאג איך איהם, דעם הונד:

— דאס איז נים עהרליך פאר א דראגונער, נים שעהן, נים אנ־שטענדיג, דו בעליידיגסט דערמיט די עהרע פון אונזער יוניפארם!

ווארפט ער זיך ארויף אויף מיר מיט די פויסטען און שרייט, אז אזא ארבייט איז ווערט צוויי מאל אזוי פיעל.

יעדערער, הערר קאפיטאן, האט זיך זיין פערשטאנד, נים אמת? האט ער עס נים געזאלט אננעהמען! איך האב איהם די נאז צובלור־טיגט... און וואס ווייטער איז געווען ווייסט איהר...

דער קאפיטאן ד'אנגלעמאר האט זיך געקאטשעט פאר געלעכ־טער, ווען ער האט מיר דערצעהלט די דאזיגע געשיכטע; ער האט אבער ביי מיר א ווארט גענומען, צו האלטען עס בסוד, ווי ער האט עס פערשפראכען זיינע סאלדאטען.

— דער עיקר, גיט מיך ניט ארוים; זאָל עס בלייבען צווישען אונז. פערשפּרעכט איהר עס מיר? — האָט דער קאַפּיטאַן מיר געזאָגט.

— וועגען דעם קאָנט איהר זיין רוהיג — האָב איך איהם פערזיכערט — אָבער זאָגט מיר, איך בעט אייך, ווי אזוי האָט זיך עס געענדיגט?

— ווי אזוי? טרעפט... די אַלטע באַנדערו בעשעפטיגט זיי ביידען.... יעדער פון זיי האָט זיך זיין טאָג. איצט זיינען אַלע דריי צופריעדען.

— אָה, ווי גוט זי איז די אַלטע, ווי גוט!

— און די אַלטע עלטערען האָבען וואָס צו עסען. די טוגענד זיעגט!....

דאָס הייזעל.*)

ערען אבענד ארום עלף אוהר איז מען אהין געגאַנגען, אזוי ווי אין אַן אנשטענדיג קאַפע־הויז.

שטענדיג האָט מען דאָרט געטראָפען די אייגענע זעקס־אכט העררן, ניט קיין אונאַנשטענדיגע חלילה, נור גאַנץ בכבוד'יגע סוחרים און יונגע לייט פון שטאָדט. זיי האָבען געטרונקען זייער שארטרעז, זיך אביסעל אונטערגעשפּיעלט מיט די מיידלאך, אָדער האָבען געפיהרט אַן ערנסטען געשפּרעך מיט דער מאדאַם, וועלכע זיי אַלע האָבען געאַכטעט.

דערנאָך ארום האַלבער נאכט זיינען זיי זיך צוגאַנגען, יעדער צו זיך אהיים. די יונגע לייט זיינען אמאָל דאָרט פערבליבען לענגער.

דאָס הויז איז געווען זעהר אַן אַנגענעהמע, א שטילע און א פריינדליכע, נאָר ווי א שעהן־בעל־הבית'ישע הויז, א גאַנץ קליינע, געל אויסגעפארבטע הויז, און איז געשטאַנען אויפ'ן עק גאַס הינטער דער קירכע פון דעם הייליגען סטעפאַן. אין די פענסטער האָט זיך געזעהן דער האַפען, וואו מען האָט אויסגעלאָדען שיפען, און דער גרויסער געזאַלצענער טייך, וואָס טראָגט דעם נאָמען „פאַריזיכטיגקייט“, און ווייטער אהינטער דער באַרג פון דער הייליגער יונגפרוי מיט'ן אַלטען גרויען קלויסטער.

די מאדאם האָט געשטאמט פון אַן אנשטענדיגע פויערן־פאַמיליע פון דעם דעפּארטמענט ער. זי האָט בעטראכט איהר געשעפט ניט ערגער ווי די אַנדערע אנשטענדיגע געשעפטען. דער פלעק פון גרויסער שאַנד, וואָס ליעגט אויף פּראָסטיטוציאָן אין די שטעדט, עקזיסטירט ניט אין די דערפער פון נארמאנדיען. דער פויער זאגט: „דאָס איז א שעהן געשעפט, מען פערדיענט גאָלד דערביי“ און שיקט

*) די דאָזיגע ערצעהלונג האָט מאפּאסאַן געווידמעט זיין פריינד, דעם גרויסען רוסישען שריפטשטעלער א. טורגענעוו. ל. ק.

זיין טאָכטער צו פערוואַלטען אַן עפענטליכע הויז, ווי ער וואָלט זי געשיקט צו פערוואַלטען אַ פענסיאָן פאַר אַריסטאָקראַטישע טעכ־טער.

אגב, האָט די מאַדאַם גע׳ירשה׳נט דאָס דאָזיגע הייזעל פון איהרען אַן אַלטען אַנקעל. זי און איהר מאַן האָבען פריהער געהאַל־טען אַ גאַסט־הויז נעבען איוועטאַ, אָבער אַז דער אַנקעל איז געשטאָר־בען און זיי איבערגעלאָזט דאָס הייזעל, האָבען זיי גלייך אויפגעגע־בען דאָס גאַסט־הויז, רעכענענדיג, אַז דעם אַנקעל׳ס געשעפט וועט מעהר אַריינטראָגען.

אויף אַזאַ׳ן אופן זיינען זיי אין איין שעהנעם פריהמאָרגען גע־קומען צופאָהרען אין פעקאַן און איבערגענומען דעם אַנקעלס גע־שעפט, וואָס האָט שוין געהאַט גענומען ליידען דערפון, וואָס עס האָט קיין בעל־הבית ניט געהאַט.

זיי זיינען געווען גאָר וואוילע מענשען און גלייך האָבען זיי זיך בעליעבט געמאַכט, ווי ביי די איינוואָהנער פון׳ם הייזעל, אַזוי ביי די אַרומיגע שכנים.

אין צוויי יאָהר אַרום איז דער מאַן געשטאָרבען פון אַ האַרץ־שלאַג. אַזוי ווי זיין ניי־געשעפט האָט איהם די מעגליכקייט געגעבען צו פרעסען און זויפען, און פוילענצען, איז ער זעהר דיק געוואָרען. זיין געזונדקייט, קאָן מען זאָגען, האָט איהם דערשטיקט.

ווען די מאַדאַם איז געוואָרען אַן אַלמנה, האָבען די געסט זי אָנגעהויבען צו זוכען, אָבער אומזיסט. זי איז געבליבען עהרליך. אפילו איהרע מיידלאַך האָבען גיט געהאַט וואָס צו דערצעהלען וועגען איהר.

זי איז געווען הויך, דיק, מיט רונדע פאָרמען. איהר פנים, וואָס איז בלייך געווען פון שטענדיגען זיצען אין דעם דונקעלען הויז, האָט געגלאַנצט, אַזוי ווי ער וואָלט בעשמיערט געווען מיט לאַק. אַרום איהר שטערן האָבען זיך געקרויזט אַ גאַנצע מאַסע פאַלשע, אַרויפגעלעגטע לאָקען; דאָס האָט זי געמאַכט אויסזעהן גאָר יונג; אָבער דער יונגער פנים האָט ניט געפּאַסט צו איהר די־קער פיגור.

זי איז שטענדיג געווען פרעהלאַך, האָט ליעב געהאַט אַ שפּאַס

צו טהאָן, אָבער אַלע מאָל מיט א געוויסער צוריקגעהאַלטענקייט. דאָס ניי־געשעפט האָט נאָך אין גאַנצען זי ניט איבערגעפיהרט. גראָבקיימען האָט זי ניט געקענט פארטראָגען, און האָט עמיצער אַמאָל איהר הייזעל אָנגערופען מיט׳ן ריכטיגען נאָמען, איז זי בייז געוואָרען, אויסער זיך געווען פאר כעס.

זי איז געווען זעהר דעליקאַט און, כאָטש זי האָט בעהאַנדעלט איהרע מיידלאך ווי פריינדינען, האָט זי דאָך אָפט ליעב געהאַט צו לאָזען זיי פיהלען, אז זיי זיינען ניט איהר גלייכען.

מאנכעס מאָל איז זי מיט עטליכע פון זיי ארויסגעפאָהרען אין אן עקיפּאַזש ערגעץ־וואו ארום דעם טייכעל, וואָס פליסט אין דעם טהאָל באַלמאַן. דאן איז געווען אן אמת׳ער יום־טוב ביי די מיידלאך. זיי זיינען ארומגעלאָפען איבער די לאָנקעס, האָבען געטאַנצט, געשפּרונגען ווי קינדער. די פרישע לופט האָט זיי פער׳שיכור׳ט; זיי האָבען געגעסען וואורשט אויפ׳ן גראָז, געטרונקען סייד־ער, און, ווען די נאַכט איז דערנאָך צוגעפאַלען, האָבען זיי זיך צוריקגעקעהרט אין עקיפּאַזש גליקליכע, זיס־פערמאטערטע, און געקושט זייער מאדאַם, ווי א גוטע, ליעבע, נאָכגעביגע מוטער.

דאָס הייזעל האָט געהאַט צוויי בעזונדערע ארייננגאַנגען. אויפ׳ן אונטערשטען שטאָק האָט מען יעדען פארנאַכט געעפענט א מין קאַפע־הויז פאר דעם פּשוט׳ן פאָלק און פאר מאַטראָזען.

צוויי מיידלאך, וואָס זיינען ספּעציעל אָנגעשטעלט געווען פאר דעם דאָזיגען סאָרט עולם, האָבען דאָ בעדיענט. זיי האָט נאָך ארויסגעהאָלפען א געוויסער פריעדריך, א קערל, קליינגעוויקסיג, אָהן א באָרד, אָבער געזונד, ווי א בופלאקס. זיי האָבען דאָ ווייז און ביער דערלאנגט צו די מארמארנע, וואקעלדיגע טישלאך און אויפגערייצט די געסט, צו טרינקען, זיצענדיג ביי זיי אויף די קניע.

די אַנדערע דריי דאַמען (עס זיינען אין גאַנצען געווען פינף) האָבען פאַרגעשטעלט א מין אריסטאָקראַטיע. זיי האָבען זיך אויפגעהאַלטען אויפ׳ן ערשטען שטאָק. דאָרט האָבען זיי אויפגענומען זייערע געסט. מאנכעסמאָל זיינען זיי ארונטערגעקומען אונטען אויך, ווען אויבען איז קיינער ניט געווען און אונטען האָט מען זיי נויטיג געדאַרפט.

דער זאַאַל פון יופּיטער, וואו עס פלעגען זיך פערזאַמלען די אָרטיגע שעהנע בעלי הבתים, איז געווען אויסגעקלעפּט מיט בלויע טאַפּעטען און בעציערט מיט אַ גרויסען בילד, וואָס האָט פאָרגע־שטעלט „לעדאַ׳ן אויסגעצויגען אונטערן שוואַן“. מען האָט געקאָנט אַריינקומען אַהין דורך אַ זייטיגער גאַס־טיר׳ל, וואָס מען האָט קוים געקאָנט בעמערקען, און וועלכע האָט געפיהרט איבער געדרעהטע טרעפּ אין זאַאַל אריין. איבער דער דאָזיגער טיר׳ל האָט אַ גאַנצע נאַכט געברענט אַ קליינע לאַנטערנע הינטער אַן אייזערנעם שטאַ־כעט, אזוי ווי עס ברענט אין מאַנכע הייזער אונטער דעם בילד פון דער הייליגער מוטער.

דאָס הויז איז געווען פייכט און אַלט און האָט אביסעל גע־שמעקט מיט שימעל. אָפט האָט זיך געטראָגען איבער די קארידאָ־רען דער גערוך פון אָדעקאָלאָן. ווען די טיר איז אביסעל געווען אָפען, האָט זיך איבער׳ן גאַנצען אויבערשטען שטאָק געטראָגען אַ ווילדער ליאַרם פון אונטען, וואו דאָס פּשוט׳ע פאָלק האָט גע׳שיכור׳ט. און דאָן האָט זיך אויף די פּנים׳ער פון די בכבוד׳יגע געסט אויף דעם אויבערשטען שטאָק אָפּגעשפּיגעלט אונרוהיגקייט און עקעל.

די מאַדאַם, וועלכע איז געווען בעפריינדעט מיט די קליענטען פון דעם אויבערשטען שטאָק, האָט קיינמאָל ניט פערלאָזען דעם זאַאַל און זיך נייגעריג צוגעהערט צו די נייעס פון שטאָדט, וואָס זיי פלעגען איהר דערצעהלען. איהר ערנסטער געשפּרעך האָט אביסעל פערפיינערט, פערמילדערט די גראָבע ווירקליכקייט, וואָס די דיקע קליענטען, די שעהנע בעלי הבתים, האָבען זיך ערלויבט אין זייער געשפּרעך מיט איהרע מיידלאַך, מיט וועלכע זיי האָבען יעדען אָבענד פערבראַכט, אגב, גאַנץ „אַנשטענדיג“, בלויז ביי אַ גלעזעלע ליקער.

די דריי מיידלאַך פון ערשטען שטאָק האָבען געהייסען: פער־נאַנדא, ראַפאַעלאַ און ראָזע „די שקאַפע“.

אזוי ווי זיי זיינען געווען נור דריי אין דעם הייזעל, האָט יעדע פון זיי געזאָלט רעפּרעזענטירען אַ בעשטימטען טיפּ, כדי יעדער בעזוכער זאָל אויף אַזאַ׳ן אופן קאָנען געפינען מעהר אדער וועניגער די פערקערפּערונג פון זיין אידעאַל.

פערנאַנדא האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט די בלאָנדע שעהנהייט.

זי איז געווען הויך, פעט, רונד און ווייך, א דאָרפישע מיידעל, מיט א פנים פול מיט זומער־שפּרינקלאך און מיט קורצע, העלע אויסגעקראַ־כענע האָאר, ווי געבאַרשטענע פּאַקלע.

ראַפּאעלאַ, פון דער שטאָדט מאַרסעל, וואס האָט זיך איבער אלע האַפענס ארומגעשלעפּט, האָט מיט זיך רעפּרעזענטירט די אונפער־מיידליכע „שעהנע אידישע מיידעל". זי איז געווען מאָגער, מיט רויט־געפאַרבטע, אויסגעשטאַרצעטע באַקען־קנאָכען. איהרע שוואַרצע האָאר, וואס זי האָט געשמירט מיט רינדערן־מאַרך, בכדי זיי זאָלען גלאַנצען, זיינען געווען אנגעקרויזט אויף די שלייפען אין רינגעלאך, איהרע אויגען וואָלטען געווען שעהן, ווען דאס רעכטע וואָלט ניט פערצויגען געווען מיט א ווייסער הייטעל. איהר קרומע נאָז האָט גע־קוקט אָן א זייט און צוויי נייע, פאַלשע אויבערשטע צייהן האָבען פער'מיאוס'ט די אונטערשטע, וועלכע האָבען זיך צייטענווייז בע־דעקט מיט אזא דונקעלער פאַרב, וואָס מען זעהט אויף אַן אַלטען בוים.

ראָזא, „די שקאַפע" איז געווען איין שטיק פלייש, אין גאַנצען בויך, אויף קורצע פיס. דעם גאַנצען טאָג, פון פריה ביז ביינאַכט, האָט זי געזונגען מיט א דינעם קול'בעלע שמוציגע אדער סענטי־מענטאַלע ליעדער, האָט נאָכאנאַנד דערצעהלט נאַרישע, לאַנגווייליגע מעשיות און האָט נור אויפגעהערט צו ריידען, אום צו עסען און אויפגעהערט צו עסען, אום צו ריידען. דעם גאַנצען טאָג האָט זי זיך ארומגעדרהעט פלינק, ווי א וועווערקע, טראָץ איהר שווערען גוף און קורצע פיס. פון אלע זייטען האָט זיך נאָכאנאַנד געהערט איהר גע־לעכטער און איהר ליאַרם, דאָ פון איין ווינקעל און באַלד פון אַנאַנ־דער'ן, דאָ פון דעם צימער, באַלד פון דעם בוידעם און באַלד גאָר פון אונטען, פון דעם קאַפּע־הויז, און אלע מאָל האָט זי געלאַכט סתם אין דער וועלט אריין, אָהן א פאַרוואָס.

די צוויי מיידלאך פון אונטען, לואיזע, מיט'ן צונעמעניש „די קוואָקטוכע" און פלאָרא, מיט'ן צונעמעניש „הוידע", ווייל זי האָט אביסעלע צוגעהינקט, האָבען אויסגעזעהן, ווי קעבינס, וואס האָבען זיך צו א מאַסקען־באָלל אנגעטהאָן. איינע פון זיי איז געווען אנגע־טהאָן אין דעם קאָסטיום פון א פרייהייטס־געטין מיט א גאַרטעל פון

דריי קאָלירען; די צווייטע — אין א פאנטאסטישען שפּאנישען קאָסטיום און מיט א שנירל קופּערנע מטבעות, איינגעפלאָכטען אין די רויטליכע האָאר, וועלכע האָבען געהילכט און געקלונגען ביי יעדען טריט איהרען. זיי ביידע זיינען געווען ניט מיאוס׳ער און ניט שעה־נער פון געוועהנליכע קעלנערינס און אין דער גאנצער האפען־געגענד האָט מען זיי גערופען „די ביידע פּאמפּעס“.

די מיידלאך זיינען אין הארצען איפּערזיכטיג געווען איינע צו דער אנדערער, זיי האָבען עס אָבער קיינמאָל אָפען ניט ארויסגעוויזען, א דאנק דער קלוגער פיהרונג פון דער מאַדאַם און א דאנק דעם, וואָס זי איז תמיד גוט אויפגעלעגט געווען.

אזוי ווי עס איז געווען דאָס איינציגע הייזעל אין דעם קליינשטעדטעל, איז עס שטארק בעזוכט געוואָרען. די מאַדאַם האָט פערשטאַנען, ווי צו געבען איהם אַן אנשטענדיגען, לייטעשען אויסזעהן. זי איז געווען ליעבענסווירדיג און פריינדליך מיט יעדען און איהר גוט הארץ איז בעקאַנט געווען אַלעמען און אלע האָבען זי אויף א געוויסען שטיינער געאַכטעט.

די בעזוכער האָבען אַלע געזוכט איהר פריינדליכקייט און יעדער פון זיי האָט זיך געפיהלט געשמייכעלט, ווען זי האָט איהם ארויסגעוויזען בעזונדערע ליעבענסווירדיגקייט.

בעת זיי, איהרע בעזוכער, האָבען זיך בייטאָג געטראָפען אין די געשעפטען, האָבען זיי געזאָגט איינער צום אנדערן: „היינט אבענד, איהר ווייסט דאָך וואו!“ אזוי ווי מען זאָגט: „וועט איהר היינט נאָך סאפּער זיין אין׳ם קאפע־הויז?“

קורץ, דאָס הייזעל טעליער — ווי עס איז בעקאַנט געווען — איז געווען א מין קלוב, וואו יעדען בייגאַכט זיינען זיך צונויפגעקומען די אייגענע בכבוד׳ע מענשען.

אָבער איינמאָל ביינאַכט, סוף מאַי, בעת דער האָלץ־הענדלער און פריהערדיגער מעיאָר פון׳ם שטעדטיל, הערר בולען, איז דער ערשטער געקומען צום הייזעל, האָט ער געפונען די זייטיגע טיר׳ל צוגעשפּאַרט. די קליינע לאַנטערנע האָט ניט גע־ברענט הינטער׳ן שטאכעט, פון׳ם הויז האָט זיך ניט געהערט קיין פּיפּס אפילו, אזוי ווי אלע וואלטען דאָרט געווען אויסגעשטאָרבען.

ער האָט אנגעקלאַפּט אפריהער שטיל, דערנאָך שטאַרקער, אָבער קיינער האָט זיך ניט אָבגערופען. דאַן איז ער אוועק צוריק איבער דער גאַס מיט שטילע טריט און ווען ער איז דערגאַנגען ביז'ן מאַרק, האָט ער אָנגעטראָפען דעם אייגענטהימער פון שיפען, הערר דובער'ן, וועלכער איז אויך צום הייזעל געגאַנגען. הערר בולען האָט זיך אומ־געקעהרט און איז ווידער אוועק אהין מיט הערר דובער'ן, אָבער אומזיסט — די טיר איז געווען צוגעשלאָסען.

פלוצים האָבען זיי דערהערט אַ געוואַלדיגען ליאַרם, וואָס האָט זיך געטראָגען פון ערגעץ דערביי. זיי זיינען אריבער אויף דער אַנ־דער זייט הויז, וואו עס האָט זיך געפונען די אָבטהיילונג פאַר דעם פשוט'ען עולם, און האָבען באַלד דערזעהן אַ מענגע פון ענגלישע און פראַנצויזישע מאַטראָסען, וועלכע האָבען געקלאַפּט מיט די פויסטען אין די פערמאַכטע לאָדענס פון דעם „קאַפע־הויז".

די ביידע שעהנע בעלי הבתים האָבען גלייך געכאַפּט די פּיס און געמאַכט פּליטה, אום דאָ ניט קאָמפּראָמעטירט צו ווערען; אָבער אַ שטיל „פסט!" האָט זיי אָבגעשטעלט. דאָס האָט הערר טורנעוואַ, אַ פיש־זאַלצער, זיי דערקאַנט און גערופען. ער איז אויך אהין געגאַנגען, און ווען זיי האָבען איהם דערצעהלט, אַז עס איז צוגעשלאָסען, האָט עס איהם שטאַרק פערדראָסען. בעזאָנדערס איז עס איהם אונאַנגענעהם געווען דערפאַר, ווייל זייענדיג אַ פערהייראַ־טער מאַן, אַ פאַטער פון קינדער, און פערפאַלגט פון די שאַרפע אויגען פון זיין פרוי, האָט ער זיך געמוזט היטען. דעריבער איז ער אהין געגאַנגען נור שבת ביינאַכט „פון זיכערקייט וועגען", ווי ער האָט געזאָגט. מיט דעם האָט ער געמיינט די פעריאָדישע ארבייט אין דעם הייזעל פון דער סאַניטאַר־פּאָליציי און פון זיין פריינד דאָקטאָר באָרד, וועלכער האָט איהם יעדעס מאָל געלאָזט וויסען, ווען ער מעג געהן אהין.... גראַד היינט האָט ער געמעגט געהן אהין און פלוצים: נאַ דיר! ער וועט איצט מוזען אָבקומען נאָך אַ גאַנצע וואָך!

די דריי מענער זיינען אוועק ווייטער און אויפ'ן וועג האָבען זיי אָנגעטראָפען דעם יונגען באַנקיער'ס זוהן, הערר פיליפ'ן, אויך אַ שטענדיגען בעזוכער, און הערר פימפּעס'ן, דעם צינזען־קלייבער.

זיי אַלע האָבען זיך אומגעקעהרט און זיינען ווידער אוועק אַהין איבער דער אידישער גאַס, נאָך אַמאָל פּרובען מזל.

אָבער די אויפגערעגטע מאַטראָסען האָבען דאָרט דאָס הייזעל בעלאַגערט, געוואָרפען שטיינער און אַזוי געוואַלדעוועט, אַז אונזערע פינף ככבוד'ע בעלי הבתים האָבען אויף גיך זיך פון דאָרט אָפּגעטראָגען.

זיי האָבען זיך ווידער ארומגעשלעפּט איבער די גאַסען.

זיי האָבען נאָך אָנגעטראָפען דעם פּערזיכערונגס־אַגענט, הערר דיופּואַי'ן און שפּעטער דעם ריכטער, הערר באַססע'ן, און זיי אַלע האָבען אונטערנומען אַ לאַנגען שפּאַציר צום האַפען.

דאָרט האָבען זיי זיך צוזעצט איינער נעבען אַנדערן אויף דעם גראַניט־צוים און גענומען קוקען, ווי די כוואַליעס שווימען. דער שוים אויף די קעפּ פון די כוואַליעס האָט געלייכטעט אין דער דונקעלקייט מיט אַ ווייסען שיין, וואָס איז אָבער באַלד פערלאָשען געוואָרען, ווי נור ער האָט זיך בעוויזען; און דער איינפאָרמיגער גערויש פון דעם ים האָט געקלונגען דורך דער נאַכט איבער'ן גאַנצען ברעג און זיך אָן די פעלזען אַנגעקלאַפּט.

די טרויעריגע שפּאַציער־געהער זיינען אַ ווײַלע דאָרט געזעסען, דערנאָך האָט הערר טורנעוואַ זיך אָנגערופען:

— ניט פרעהליך!

— געוויס ניט פרעהליך — האָט הערר פּימפּעס אונטערגעכאַפּט, און זיי זיינען פּאַוואַליע אוועק צוריק.

דורכגעגאַנגען די גאַס, וואָס רופט זיך „אונטער די ביימער", דעם הילצערנעם בריק, זיינען זיי אוועק פּאַזע אייזענבאַהן־וועג און זיינען ווידער געקומען אויפ'ן מאַרק, און דאָ מיט אַמאָל האָט זיך פערפיהרט אַ צאַנקעריי צווישען דעם צינז־קלייבער פּימפּעס און דעם פיש־זאַלצער דיופּואַי איבער אַ געוויסען סאָרט שוועמעל, וועלכען מען האָט געקענט עסען, ווי איינער פון זיי האָט גע'טענה'ט, און וועלכען מען האָט ניט געקענט עסען, ווי דער צווייטער האָט גע'טענה'ט.

און אַזוי ווי די העררן זיינען געווען צורייצט פאַר לאַנגווייליג־

קיט, וואָלט זיך די דאָזיגע צאנקעריי געווים געענדיגט מיט קלעפּ, ווען די אנדערע וואָלטען זיך ניט אריינגעמישט.

הערר פּימפּעס איז פאר כעס אנטלאָפען און באלד האָט זיך א נייע צאנקעריי פערפיהרט צווישען דעם פריהערדיגען הערר בולען און דעם פערזיכערונגס־אגענט הערר דיופּואי איבער דעם געהאַלט פון דעם צינזען־קלייבער און איבער דעם איינקונפט, וואָס ער קאָן האָבען פון דער זייט. פוןביידע זייטען האָט געהאַגעלט מיט זיד־לערייען און ווער ווייסט, מיט וואָס דאָס וואָלט זיך געענדיגט, ווען פון מארק וואָלט זיך פּלוצים ניט דערהערט א געוואלדיגער ליארם פון די מאַטראָסען. זיי האָט דערעסען צו שטעהן פאר דעם פערשלאָ־סענעם הויז, האָבען זיי זיך א לאָז געטהאָן אויף׳ן מארק. זיי האָבען זיך געהאַלטען פאר די הענד, פּאָאר־ווייז מארשירענדיג אין א לאַנ־גער פּראָצעסיאָן, און האָבען ווילד געשריען. די שעהנע בעלי הבתים האָבען זיך פערשטעקט הינטער א טויער און די ליארמדיגע מענ־גע איז אוועק אין דער ריכטונג צום קלויסטער צו. לאַנג נאָך האָבען זיך געהערט די דאָזיגע ווילדע געשרייען; ביסלעכווייז האָבען זיי זיך גענומען הערען שוואכער און שוואכער, ווי א שטורם, וואָס דערוויי־טערט זיך; דאן איז אין גאנצען שטיל געוואָרען.

הערר בולען און הערר דיופּואי זיינען אוועק, ניט זעגענדיג זיך, אין פערשיעדענע זייטען, ביידע ברוגז׳ע.

די איבריגע פיער זיינען אוועק ווייטער און זייערע פים האָבען זיי געבראכט ווידער צום הייזעל, גאר אונגעריכטערהייט....

אָבער עס איז פאַרט געווען געשלאָסען, אָהן א סימן פון א לע־בעדיגען מענשען אין איהם.

א שיכור׳ער מאן, א רוהיגער און פער׳עקשן׳טער מענשעל, האָט שטיל געקלאַפּט אין די טיר פון דעם „קאַפע־הויז“, דערנאָך האָט ער זיך אבגעשטעלט און גערופען האלב שטיל פרידריך׳ן. ווען ער האָט דערזעהן, אז מען ענטפערט ניט, האָט ער זיך אנידערגע־זעצט אויף דער שוועל, ווארטען, וואָס וועט זיין ווייטער.

די שעהנע בעלי הבתים האָבען זיך געוואָלט אָפּטראָגען, ערשט פּלוצים האָט זיך ווידער אויף׳ן עק גאס בעוויזען די מענגע מאַטראָ־סען. די פראנצויזישע מאַטראָסען האָבען מיט ווילדע קולות געזונ־

גען די מארסעליעזע, די ענגלישע — זייער נאציאנאלען הימן: „רול בריטאניא”. דאן האבען זיי זיך אלע מיט שטורם א ווארף גע־טהאן אויף דאס הייזעל און גענומען קלאפען אין די ווענד; און דער־נאך האט זיך די גאנצע באנדע ווידער אוועקגעטראגען צום האפען, וואו עס האט אויסגעבראכען א געשלעג צווישען די מאטראסען פוןביידע נאציאנען. אין דעם דאזיגען געשלעג האט מען אן ענגלענדער א האנד צובראכען און א פראנצויז — א פוס.

דער שיכור׳ער, וואס איז געבליבען זיצען פאר דער טיר, האט איצט געוויינט, ווי א קינד, וואס מען וואלט צורייצט.

צום סוף, זיינען די שעהנע בעלי הבתים זיך צוגאנגען.

ביסלעכווייז איז אין דעם שטעדטעל שטיל געווארען. בלויז דא און דארט האט זיך צייטענווייז דערהערט א ליארם פון שטימען און איז באלד פערשטארבען אין דער ווייטקייט.

בלויז איין מענש האט זיך נאך ארומגעשלעפט איבער די גאַ־סען, הערר טורנעווא, דער פיש־זאלצער, וועלכער האט, נעבאך, גע־מוזטווארטען ביז דעם קומענדען שבת. און אזוי ווי אין זיין מוח האט זיך ניט געקענט פאטופען אזא גוואלדיגער סקאנדאל, וואס דאס הייזעל איז געשלאסען, האט ער מיט כעס געטראכט, ווי אזוי קאן די פאליציי דולדען, עס זאל שטעהן צוגעמאכט א נוצליכער פאלקס־אנשטאלט, וואס שטעהט אונטער איהר שוץ, און ער האט אלץ גע־האפט אויף א גליקליכען צופאל.

ער האט זיך צוריקגעקעהרט און געפארשט די ווענד פון דעם הייזעל, געזוכט אלץ צו דערגעהן, פארוואס עס איז געשלאסען. פלוצים האט ער בעמערקט אויף א לאדען פון א פענסטער א צוגע־קלעפטע קארטע. ער האט שנעל אנגעצונדען א שוועבעלע און אי־בערגעלעזען די פאלגענדע ווערטער, געשריעבען מיט קרומע, גרויסע בוכשטאבען: „צוגעמאכט צוליעב א קאנפירמאציאן!”

דאן איז ער אוועק, ווייל ער האט איינגעזעהן, אז ער וועט גאר־נישט קאנען מאכען.

דער שיכור׳ער האט זיך דערווייל אויסגעצויגען אויפ׳ן שוועל און איז אנשלאפען געווארען.

אויף מארגען זענען אלע שטענדיגע געסט איינער נאך׳ן אנ־

דערן פערבייגעגאַנגען דאָס הייזעל, ווי כלומרשט צופעליג, מיט פערשיעדענע בינטלאַך פאַפּיערען אונטער'ן פאַכווע, כדי עס זאָל אויסקוקען, אַז זיי זיינען אויף דער דאָזיגער גאַס וועגען געשעפט, און יעדער פון זיי האָט פער'גנב'עט איבערגעלעזען די געהיימע ווער־טער:

„צוגעמאַכט צוליעב אַ קאָנפירמאַציאָן!"

.2

די מאַדאַם האָט געהאַט אַ ברודער אַ טישלער, וועלכער האָט געוואוינט אין ווירוויל אין דעם דעפּאַרטמענט ער, זייער געבורטס־אָרט. ווען די מאַדאַם האָט נאָך געהאַלטען דאָס גאַסט־הויז אין איװעטאָ, איז זי געווען די טויף־מוטער ביי איהר ברודער'ס טאָכטער, וועלכע זי האָט אַ נאָמען געגעבען קאָנסטאַנצע, קאָנסטאַנצע ריווע, ווייל פון דעם פאָטער'ס צד האָט די מאַדאַם אויך געהייסען ריווע.

דער טישלער, וועלכער האָט געוואוסט, אַז זיין שוועסטער געהט גוט, האָט זי גוט געהאַט אין'ם זינען, כאָטש זיי האָבען זיך זעלטען וועך געזעהן, ווייל יעדער פון זיי איז געווען פערנומען מיט זיינע עסקים און, חוץ דעם, האָבען זיי געוואוינט ווייט איינער פון דעם אנדערן. אָבער ווען זיין טאָכטער איז אַלט געוואָרען צוועלף יאָהר און זי האָט צום ערשטען מאָל געדאַרפט געהן צו קאָנפירמאַציאָן אין קלויסטער אריין, האָט ער זיך בענוצט מיט דער געלעגענהייט און אָנ־געשריבען זיין שוועסטער, אַז ער ריכט זיך אויף איהר ביי דער דאָזי־גער הייליגער צערעמאָניע. די אַלטע עלטערן זיינען געווען טויט, האָט זי ניט געקענט אָבזאָגען איהר ברודער און האָט אָנגענומען זיין איינלאַדונג. איהר ברודער זשאָזעף האָט געהאָפט, אַז דורך ליעב־בענסווירדיגקייטען וועט איהם געלינגען צו ווירקען אויף איהר, זי זאָל אבשרייבען איהר פערמעגען צו גונסטען פון דער מיידעלע, ווייל די מאַדאַם אליין האָט קיין קינדער ניט געהאַט.

דאָס, וואָס זיין שוועסטער איז געווען אַ מאַדאַם פון אַ הייזעל, האָט איהם אַ האָאר ניט געאַרט. אגב, האָט אין זיין געגענד קיינער וועגען דעם ניט געוואוסט. עס איז אַמאָל אויסגעקומען דאָרט צו ריידען וועגען איהר, האָט מען נור געזאָגט: „מאַדאַם טעליע וואוינט

אין פּעקאַן", און מען האָט געקאָנט רעכענען, אַז זי לעבט פון איהר אבגעשפּאַרט געלד.

פון פּעקאַן ביז ווירוויל האָט זיך גערעכענט אַ צוואַנציג מיילען און פאר אַ פויער צוואַנציג מיילען איז אַ סך ווייטער ווי דער אָצעאַן פאר דעם ציוויליזירטען מענשען. די איינוואָהנער פון ווירוויל זיי־נען ווייטער פון רואן קיינמאָל ניט געווען, פונקט אזוי האָבען זיך די איינוואָהנער פון פּעקאַן קיינמאָל ניט אינטערעסירט מיט אזא דער־פעל ווי ווירוויל, וואָס האָט אין גאַנצען געהאַט דריי הונדערט היי־זער ערגעץ אויף אַ פעלד און וועלכע האָט בעלאַנגט צו אַנאַנדערן דעפּאַרטמענט. קורץ, דאָרט האָט מען גאָרנישט געוואוסט.

אָבער, אַז די צייט צו פאהרען האָט זיך אנגערוקט נעהענטער, האָט די מאַדאַם זיך דערפיהלט אין אַ גרויסער פערלעגענהייט. קיין געהילף צו זיך, אויף וועמען צו קאָנען איבערלאָזען דאָס הייזעל, האָט זי ניט געהאַט; איבערלאָזען דאָס הייזעל אליין, וועלען די מיידלאַך פון אויבערשטען און אונטערשטען שטאָק זיך געוויס צו'הרג'ענען; פרידריך וועט זיך געוויס אָנ'שיכור'ן און ווען ער איז שיכור, זיינען די מענשען ארום איהם מיט'ן לעבען ניט זיכער: ער שלאָגט, נהרג'ט אָהן אַ פּאַרוואָס. צום סוף האָט זי בעשלאָסען, אַלע מיידלאַך מיט־צונעהמען, נור פרידריך'ן ניט; איהם האָט זי אָפּגעלאָזט אויף אַ פּאָר טעג.

זי האָט וועגען דעם אָנגעפרעגט איהר ברודער. איהם האָט עס ניט געאַרט. פּערקעהרט, ער האָט נאָך אויף זיך גענומען די מיה צו בעזאָרגען פאר זיי אַלעמען אַ נאַכטלעגער.

אויף אַזאַ'ן אופן זיינען זיי ארויסגעפאָהרען שבת אין דער־פריה מיט'ן שנעל־צוג. זיי אַלע, די מאַדאַם מיט איהרע דאַמען, זיי־נען געזעסען אין איין וואַגאָן פון דעם צווייטען קלאַס.

ביז באַזיוויל זיינען זיי געווען אליין און האָבען געשוואַצט וואָס זיי איז אויף דער צונג ארויף. אָבער אויף דער סטאַנציאָן איז ארויף אַ פּאָאַר פּאַלק. דער מאַן איז געווען אַן אַלטער פּויער אין אַ בלויער בלוזע מיט אַ געפּאַלדעוועט אפּגעלעגטען קראַגען, ברייטע אר־בעל, וואָס זיינען ביי די עלענבויגענס שמאָל געווען און וועלכע זיי־נען בעפּוצט געווען מיט ווייסע שפּיצען. ער האָט געטראָגען אַ הוי־

כען, אַלט־פּרענקישען, רויט־האָריגען הוט און אין איין האַנד האָט ער האָט געהאַלטען אַ גרויסען, זעהר גרויסען גרינעם רעגענשירם און אין דער אַנדערער — אַ גרויסען קארב, פון וועלכען עס האָבען צו־שראָקען ארויסגעקוקט דריי ענטלאַך. די פרוי, אין אַן אומגעלומ־פּערטען, דאָרפישען קלייד, מיט אַ שפּיציגער נאָז, האָט אין גאַנצען אויסגעקוקט, ווי אַ הוהן. זי האָט זיך געזעצט געגען איהר מאַן און איז געבליבען פערגאַפט זיצען, פערבלענדעט פון דער פיין־געקליי־דעטער געזעלשאַפט, וואָס זי האָט פאר זיך דערזעהן.

און, באמת, האָט מען געקאָנט פערבלענדעט ווערען פון די אַלע גרעלע, שרייענדיגע פארבען, וואס האָבען זיך אין די אויגען געוואָר־פען אין דעם דאָזיגען וואגאָן, וואו די מאדאם מיט איהרע דאַמען זיינען געזעסען.

די מאדאם אַליין איז געווען אָנגעטהאָן פון קאָפּ ביז די פיס אין בלויען זייד, האָט געטראָגען אויף די אַקסלען אַ שאַל פון פראַנ־צויזישען קאַזשעמיר, אַ רויטען, פלאַמענדיגען, אַ בלענדענדיגען. פערנאַנדע האָט זיך געשטיקט אין אַ שאָטלענדישען קלייד; איהר קארסעט, וואָס איהרע פריינדינען האָבען מיט אַלע קרעפטען פער־שנורט אין דער טאַליע, האָט זי געדריקט און געשטיקט, די נשמה פון איהר ארויסגעקוועטשט, און האָט אונטערגעהאַלטען איהרע צוויי אראָבהענגענדיגע בריסט, ווי צוויי אויפגעבלאָזענע פּענכערס, וועלכע האָבען זיך בעוועגט ארויף, אזוי ווי דאָרט, הינטער׳ן שטאָף פונ׳ם קלייד, וואָלט געווען עפּעס פליסיגעס.

ראפאעלא, אין אַ פריזור מיט פעדערן, עהנליך צו אַ נעסט, פול מיט פייגעלאַך, האָט געטראָגען אַ מין אָריענטאַלישען קלייד, בעזעצט מיט גאָלדענע פליטערלאַך — וואס האָט גוט געפּאסט צו איהר אידעשען פּנים.

ראזא „די שקאפּע“, אין אַ ראָזעווען קלייד מיט ברייטע קרוי־זען, האָט אויסגעזעהן ווי אַן אונגאטירליך דיקעס קינד, אָדער ווי אַן אָפּגעפרעסענע אַם. די „ביידע פּאָמפּעס“ זיינען אָנגעטהאָן געווען אין אַזוינע קאסטיומען, וואס האָבען אויסגעזעהן, ווי אויפגענייהט פון אַלטע פענסטער־פאָרהאַנגען, פון יענע געבלומטע פּארהאַנגען,

וואס זיינען געווען אין מאָדע נאָך אין דער צייט פון רעסטאווראַציאָן.

בעמערקט, אַז זיי זיינען שוין מעהר ניט אליין אין דעם וואַגאָן, האָבען די דאַמען אָנגענומען ערנסטע מינעס און גענומען ריידען וועגען הויכע ענינים, כדי צו מאַכען א גוטען איינדרוק. אָבער אין באַלבעק איז אין וואַגאָן אריין אַ הערר מיט בלאָנדע באַקענבאַרדען, מיט רינגען און אַ גאָלדענעם קייטעלע. דער הערר האָט אריינגעלעגט אין נעץ איבער זיין קאָפּ עטליכע פּעקעלאָך, וואָס זיינען איינגעוויקעלט געווען אין געוואַקסעוועטען לייווענד.

ער האָט זיך פערנויגט, אַ שמייכעל געטהאָן און באַלד געפרעגט מיט אַ גוטמוטהיגער מינע:

— די דאַמען בייטען זייער קאַזאַרמע?

די דאָזיגע פראַגע האָט זיי אַלעמען צומישט. צולעצט איז די מאַדאַם געקומען צו זיך און האָט געענטפערט טרוקען, וועלענדיג זיך אָפּרעכענען פאַר די עהרע פון איהר רעגימענט:

— עס וואָלט אייך ניט געשאַדט צו זיין אביסעלע העפליכער, מיין הערר!

ער האָט זיך ענטשולדיגט.

— פאַרדאָן, איך האָב געוואָלט זאָגען אייער „קלויסטער“.

די מאַדאַם האָט מעהר ניט געוואוסט, וואָס צו זאָגען: און אפשר האָט זי געדענקט, אַז זיין ענטשולדיגונג איז גענוג. זי האָט מיט ווירדע זיך אַ נויג געטהאָן און צונויפגעדריקט די ליפּען.

דאַן האָט דער הערר, וועלכער איז געזעסען צווישען ראָזא „די שקאַפע“ און דעם אַלטען פּויער, גענומען ווינקען מיט די אויגען צו די דריי ענטלאָך, וואָס האָבען ארויסגעשטעקט די קעפּ פון דעם קאָרב.

ווען ער האָט בעמערקט, אַז ער האָט פעראינטערעסירט די אַנוועזענדע, האָט ער אָנגעהויבען צו קיצלען די ענטלאָך אונטער'ן שנאָבעל און האַלטען פאַר זיי קאָמישע רעדעס, כדי פרעהלאָך צו מאַכען דעם עולם.

— מיר האָבען אונזער קליינעם טייך פערלאָזען — קוועק! קוועק! אום צו בעקענען זיך מיט'ן בראַט־פּאַהן — קוועק! קוועק!

די אונגליקליכע ענטלאַך האָבען אוועקגעדרעהט פון איהם זייערע העלזער, געוויי̈כט פון זיינע צערטליכקייטען און האָבען מיט אַלע קרעפטען זיך אנגעשטריינגט, ארויסצורייסען זיך פון זייער געפלאַכטענעם געפענגנים. פּלוצים האָבען אַלע דריי געגומען פערצווייפעלט שרייען:

— קוועק! קוועק! קוועק!

די דאַמען האָבען ארויסגעפּלאַצט מיט אַ געלעכטער. זיי האָבען זיך איינגעבויגט, געשטופּט, אום בעסער צו זעהן. די ענטלאַך האָבען זיי שטאַרק אינטערעסירט, און דער הערר האָט נאָך מיט מעהר ברען געגומען שפּאַסען.

ראַזאַ האָט זיך אריינגעמישט. זי האָט זיך אויסגעבויגט איבער די קניע פון איהר שכן און אַ קוש געטהאָן די ענטלאַך אויף'ן שנאָבעל. און באַלד האָבען די אַלע דאַמען געוואָלט איהר נאָכטהאָן, און דער הערר האָט זיי אַלעמען צו זיך אויף די קניע געזעצט, געשאָקעלט זיי און געקניפּען, און האָט פּלוצים זיי געגומען „דוצען“.

דער פּויער און זיין פרוי זיינען נאָך מעהר צוטומעלט געוואָרען, ווי זייערע ענטלאַך, האָבען געקוקט מיט ווילדע אויסגעגלאָצטע אויגען און מורא געהאַט זיך אַ ריהר צו טהאָן. זייערע אַלטע צוקנייטשטע פּנים'ער האָבען ניט געשמייכעלט, זיי זיינען געבליבען שטאַר, ווי פערגליווערט.

דערנאָך האָט דער הערר, וועלכער, ווי עס האָט זיך שפּעטער ארויסגעוויזען, איז געווען אַ קאָמי־וואיאַזשאַר (געשעפטס־רייזענדער) פאַרגעלעגט די דאַמען, בלומרשט פון שפּאַס וועגען, אנצוקוקען שלייקעס פון מענער־הויזען. ער האָט ארונטערגענומען אַ פּעקעל און עס געעפענט; עס איז אָבער נאָר געווען אַ טריק פון איהם: אין דעם פּעקעל זיינען געלעגען זאָקען־בענדלאַך.

פערשיעדענע זאָקען־בענדלאַך האָט ער געהאַט: בלויע, רויטע, וויאָלעטעווע, ראָזאָווע, מיט מעטאַלענע שפּראַנצקעס, וואָס האָבען פאַרגעשטעלט צוויי בעגולדעטע אַמורען, וועלכע האָבען זיך געהאַלטען ארומגענומען.

די מיידלאַך האָבען אַזש געגומען ליאַרמען פאַר פרייד. דערנאָך האָבען זיי אָנגעהויבען בעטראַכטען די מוסטערן מיט דער גאַנ־

צער ערענסטקייט פון פרויען, וועלכע בעקוקען עטוואָס פאר זייער טואַלעט. זיי האָבען געפרעגט און גערעטהען איינער דער אַנדערער אי מיט די בליקען, אי מיט אַ פּליסטערן, און די מאַדאַם אַליין האָט אויך מיט קנאה געדרעהט אין איהרע הענד אַ פּאָאר זאַקען־בענד־לאַך פון אראַנזש־קאָליר, וואס זיינען ברייטער און שעהנער געווען פון די איבעריגע. וואס זיינען געווען, מיט איינעם ווארט, ריכטיגע זאַקען־בענדלאַך פאר אַ „מאַדאַם".

דער הערר האָט עפּעס ארומגעטראַכט. דאַן האָט ער געזאָגט:

— נו, מיינע קעצעלאַך, מען דאַרף זיי אָנמעסטען.

עס האָט זיך דערהערט אַ געפּילדער, אַ ליאַרם; זיי האָבען פערקוועטשט די קליידלאַך צווישען די פיס, אַקוראַט ווי זיי וואָל־טען מורא געהאַט פאר אַ פערגוואַלדיגונג. ער האָט אָבער גאַנץ רו־היג אָפּגעוואַרט דעם ריכטיגען מאָמענט און געזאָגט:

— נו, אויב איהר ווילט ניט, וועל איך זיי צוריק פערפּאַקען.

דאַן האָט ער נאָך צוגעלעגט:

— ווער עס מעסט אָן, יענע קריגט אַ פּאָר אומזיסט.

אָבער זיי האָבען ניט געוואָלט און געקוקט אויף איהם מיט ווירדע. דאָך די „ביידע פּאַמפּעס" האָבען אויסגעזעהן אַזוי אונגליק־ליך, דאָס ער האָט זיי זיין פארשלאַג נאָך אַמאָל פארגעלייגט. בעזאָנ־דערס האָט געקעמפּפט מיט זיך פלאָרא „די הוידע". זי האָט זיך אַלץ מיישב געווען, צי זאָל זי, צי ניט. ער איז צוגעשטאַנען צו איהר:

— נו קעצעלע, נור אביסעלע מוטה. קוק אָן אָט די ליליאָווע, זיי וועלען פּאַסען זעהר גוט צו דיין קלייד.

דאָ האָט זי זיך געמאַכט האַריץ, פעררייסען דאָס קלייד און ארויסגעשטעלט אַ דיקע פוס אין אַ גראָבער, שלעכט אנגעצויגענער זאָק.

דער הערר האָט זיך איינגעבויגט, אָנגעטהאָן איהר דעם זאקען־בענדעל אפּריהער אונטער דער קניע, דערנאָך העכער. בעת דעם האָט זי געשריען.

ווען ער איז פארטיג געוואָרען מיט איהר, האָט ער געפרעגט ווייטער:

— ווער נאָך?

— איך! איך! איך! — האָבען אַלע אויסגעשריען אין איין קול.

ער האָט אנגעהויבען פון ראָזע „די שקאַפּע“, וועלכע האָט ארויסגעשטעלט עפּעס גאַנץ רונדעס, אָהן ביינער און אָהן אַ פאָרם. ער איז שטארק נתפּעל געוואָרען פון איהרע „מעכטיגע זיילען“ און האָט איהר אויסגעדריקט זיין בעוואונדערונג. דערפאַר איז ער גאָר ניט נתפּעל געוואָרען פון די מאָגערע פיס פון דער שעהנער אידישער פריילין. לואיזע די „קוואַקטוכע“ האָט שוין פון שפּאַס וועגען איהם איבערגעדעקט דעם קאָפּ מיט איהר קלייד, און די מאַדאַם האָט זיך געמוזט אריינמישען, אום צו מאַכען אַ סוף צו אַזאַ אונאַנשטענדיגען שפּאַס.

צולעצט האָט די מאַדאַם אַליין אויסגעצויגען איהר פוס, אַ שעהנעם, רונדען, מוסקוליעזען פוס, און דער רייזענדער, ווי אַן עכ־טער פראַנצויז, האָט העפליך געצויגען זיין הוט, אום צו בעגריסען די שעהנסטע פון אַלע פיס, וועלכע האָט איהם איבערראַשט און בע־גייסטערט.

דער פויער און זיין פרוי האָבען ניט געוואוסט, וואו אהינצו־טהאָן די אויגען, און האָבען געקוקט אָן אַ זייט. זיי זיינען איצט אַזוי עהנליך געווען צו ציפּליאַטעס, דאָס דער העיר מיט די בלאָנדע באַקענבאַרדען האָט זיך אויפגעשטעלט און ארויסגעקרייהט:

— קו־קע־רע־קו!

דאָס האָט ארויסגערופען אַ נייעם פרעהליכען געפּילדער.

דער אַלטער פויער און זיין פרוי זיינען ארונטערגעקראָכען אין מאַטוויל מיט זייער קאָרב, ענטלאַף און רעגען־שירם, און מען האָט געהערט ווי די פויערטע האָט געזאָגט צו איהר מאַן, בעת זיי זיינען ארויס פון דעם וואַגאָן:

— דאָס זיינען אויסגעלאַסענע, פאַהרען נאָך דעם פערפלוכ־טען פּאַריז!

דער פרעהליכער רייזענדער איז ארונטערגעקראָכען אין רואָן. ער איז צולעצט געוואָרען אַזוי גראָב, דאָס די מאַדאַם איז געצוואונ־גען געווען איהם אויסצוזידלען. זי האָט נאָך געזאָגט:

— דאָס וועט פאַר אונז זיין אַ לעהרע: ווייטער וועלען מיר

זיך שווין היטען, ניט צו פערפיהרען קיין בעקאנטשאפט מיט דעם ערשטען בעסטען...

אין אוססעל האָבען זיי געביטען דעם צוג און אויף דער נעכ־סטער סטאַנציאָן האָבען זיי געטראָפען דער מאדאם'ס ברודער, הערר דזשאזעף ריווע, וועלכער האָט זי ערוואַרטעט מיט א גרויסען וואגען, פול מיט שטולען, און אין וועלכען עס איז איינגעשפּאַנט געווען א ווייסער פערד.

דער טישלער (סטאָליאר) האָט העפליך בעגריסט די דאמען און געהאָלפען זיי ארויפקריכען אויף'ן וואָגען. דריי האָבען זיך געזעצט פון הינטען און די מאדאם, איהר ברודער און ראפאעלא אויף די דריי שטולען פון פאָרענט. פאר ראזא „די שקאפע" איז ניט פערבליבען קיין לעדיגער פּלאַץ, האָט זי זיך געזעצט ביי דער גרויסער פערנאַנ־דא אויף די קניע. דערנאָך האָט זיך דער וואָגען א ריהר געטהאָן פון דעם פּלאַץ. אָבער באלד האָט דער ניט גלייכער גאַנג פון דעם פערד אזוי פונאנדערגעטרייסעלט דעם וואגען, דאָס די שטולען האָבען גע־נומען טאַנצען און ווארפען די רייזענדע אין די לופט דאָ אויף רעכטס און דאָ אויף לינקס,ווי קארטון־מענשעלאך. זיי האָבען גע־מאכט קרומע מינעס, האָבען פאר שרעק געשריען און זייער געשריי האָט זיך יעדע ווײַלע איבערגעריסען פון א נייעם, נאָך שטאַרקע־רען שטויס. זיי האָבען זיך אָנגעכאַפּט אָן די זייטען פון דעם וואגען, די היטלאך האָבען זיך ביי זיי ארונטערגערוקט אויף'ן נאקען, אויף'ן פּנים, אויף די אַקסלען, און דאָס ווייסער פערדעל איז אלץ געלאָפען מיט אָן אויסגעצוויגענער האלז און דערביי האָט ער געדרעהט מיט זיין קליינעם, דינעם עק ארויף און אראָפּ, וועהרענדיג זיך געגען די פליגען.

זשאָזעף ריווע האָט איין פוס געהאלטען אויף די האָליאָבלע, די צווייטע אונטער זיך, האָט הויך אויפגעהויבען די הענד מיט די לייצעס און פון זיין האלז האָט יעדע ווײַלע זיך ארויסגע־ריסען אזא מין קוויטשעריי, פון וועלכען ביים פערדעל האָבען זיך די אויערען אויפגעשטעלט און די פיס זיך געהייבען.

פון ביידע זייטען וועג האָט זיך געצויגען א גרינע פעלד. דאָ און דארט האָט זיך צושפּרייט, ווי א טישטוך, א געלער, בעוועגענדי־

גער שטיק פעלד, וועלכער האָט ארויסגעלאזט פון זיך א געזונדען, שטאַרקען גערוך, א שארפען און א זיסען; דער ווינד האָט איהם צו־טראָגען ווייט־ווייט. פון צווישען די קארן־זאנגען, וועלכע זיינען שוין געווען הויך, האָבען ארויסגעקוקט די קאָרן־בלומען מיט זייערע קליי־נע הימעלס־פארביגע קעפּלאַך. די מיידלאַך האָבען גרויס חשק גע־האָט ארונטערצוגעהן און אָנרייסען פאר זיך בוקעטען, אָבער הערר ריווע האָט ניט געוואָלט זיך אָפּשטעלען. דערנאָך האָט זיך בעוויזען א פעלד, וואָס איז אין גאַנצען ווי פערגאָסען געווען מיט בלוט, אזוי פיעל מאָהן האָט אויף איהם געוואקסען. און צווישען די דאָזיגע פעלדער, בעציערטע מיט פיעל־פארביגע בלומען, האָט זיך געטראָ־גען דאָס ווייסע פערדעל מיט'ן וואגען, וועלכער איז אליין אויך אנ־געלאָדען געווען מיט בוקעטען נאָך גרעל־פארביגערע. דאָ איז ער פערשוואונדען הינטער די גרויסע ביימער פון עפּעס א פארם, און באלד איז ער ווידער ארויסגעשוואומען פון צווישען די צוויי־גען און בלעטער און האָט זיך ווייטער געטראָגען צווישען די געלע און גרינע פעלדער, בעשפּרינקעלטע מיט רויט און בלוי; אזוי האָט זיך געיאָגט אונטער די גליהענדיגע שטראהלען פון דער זון דער דאָ־זיגער גרעל־פארביגער וואָגען מיט פרויען.

ווען דער וואָגען איז שטעהן געבליבען נעבען ריווע'ס הויז, האָט דער זייגער געשלאָגען איינס.

זיי אַלע זיינען געווען צובראָכען פון דער רייזע און בלייך פאר הונגער. זייט זיי זיינען ארויסגעפאָהרען, האָבען זיי נאָך גאָר נישט אינ'ם מויל געהאט.

פרוי ריווע איז ארויסגעלאָפען זיי אנטקעגען, האָט געהאָלפען זיי ארונטערקריכען און מיט יעדער בעזונדער זיך צוקושט. פון איהר שוועגערין איז זי ניט אָפּגעטראָטען און האָט זיך גע'חנפ'עט צו איהר.

פון דער ווערקשטאט האָט מען ארויסגעטראגען דעם הובעל־באנק, דאָרט האָט מען דעם טיש געגרייט און געגעסען.

מען האָט דערלאנגט א גוטען פיינ־קוכען, דערנאָך געפּרעגעל־טע ווארשט, וואס זיי האָבען פערטרונקען מיט עפּעל־וויין, און זיי אַלע זיינען ווידער פרעהלאך געוואָרען.

ריווע האָט צו יעדער בעזונדער געזאָגט „לחיים" און זיין פרוי האָט דערלאַנגט און צוגענומען פון'ם טיש און געפּליסטערט יעדער איינציגער אין אויער אריין:

— זייט איהר זאַט?

גאַנצע קופּעס ברעטער, וואָס זיינען אָנגעשפּאַרט געוועזן אָן די ווענד, און גאַנצע קופּעס סטרוזשקעס, וואָס זיינען פערקעהרט געוועזן אין די ווינקעלאַך, האָבען ארויסגעלאָזט פון זיך אַ געשמאַקען גערוך פון געהובעלטען האָלץ, יענעם בעזונדערען שטאַרקען גערוך, וואָס טראָגט זיך אין ווערקשטאַט ביי א טישלער און וועלכען עס איז א מחיה איינצואָטהעמען.

מען האָט זיך נאָכגעפרעגט אויף דער קליינער, זי איז אָבער געוועזן אין קירכע און האָט געזאָלט זיין ערשט פאַרנאַכט צוריק.

דאַן איז די גאַנצע קאָמפּאַניע אוועק שפּאַציערען.

דאָס דאָרף איז געוועזן גאַנץ קליין און פון א ברייטען וועג דורכגעשניטען. פוןביידע זייטען וועג זיינען געשטאַנען ביי אַ דוצענד הייזער, אין וועלכע די אָרטיגע געשעפטס־לייט, דער קצב, דער קרעמער, דער טישלער, דער שענקער, דער שוסטער און דער בעקער האָבען געוואוינט.

אויף'ן עק פון'ם דאָרף איז געשטאַנען א קירכע, וואָס איז ארומגערינגעלט געוועזן פון אַ שמאָלען בית עולם. פיער מעכטיגע לינדענביימער, וואָס זיינען געשטאַנען ביים אריינגאַנג פון דער קירכע, האָבען זי אין גאַנצען פערשטעלט. זי איז געוועזן געבויט פון געהובעלטע פעלד־שטיינער, אהן שום סטיל, און בעציערט מיט א טהורם. הינטער איהר האָבען זיך ווידער געצויגען פעלדער מיט ביימערגרופּעס, וועלכע האָבען פערשטעלט די פויערשע הייזקעס.

ריווע איז געוועזן אָנגעטהאָן אין זיינע ארבייטס־קליידער. דאָס האָט אָבער איהם ניט געשטערט צו געהן געאָרעמט מיט זיין שוועסטער, קוקענדיג ארום זיך מיט זעהר אַ שטאָלצער מינע. זיין פרוי, שטאַרק בעגייסטערט פון ראַפאַעלאָ'ס פינקעלדיגען קלייד מיט די גאָלדענע פּאַטשערקעס, איז געגאַנגען צווישען איהר און פערנאַנדאָ'ן. ראזא „די שקאַפע" האָט זיך געשלעפּט הינטער זיי מיט לואיזע

„די קוואקטוכע“ און פלארא „די הוידע“, וועלכע האָט פאר מיעדקייט אונטערגעהונקען.

די איינוואָהנער האָבען זיך בעוויזען אין די טירען, די קינדער האָבען זיך אויפגעהערט צו שפּיעלען. דאָ און דארט האָט זיך אפּגע־רוקט אַ פארהאנג פון אַ פענסטער, און אַ קאָפּ מיט אַ ציפּעק האָט זיך ארויסגערוקט. אן אלטע האלב־בלינדע פרוי, וועלכע איז געשטאנען אין מיטען גאס, אָנגעלעהנט אויף קרוקעס, האָט זיך איבערגע׳צלם׳ט, ווי פאר אַ היילינגער פּראָצעסיאָן; און אלע אויגען זיינען געווען אויסגעגלאָצט אויף די דאָזיגע שטאָדטישע דאמען, וואָס זיינען גע־קומען פון ווייט צו דער קאָנפירמאציאָן פון זשאָזעף ריווע׳ס טעכ־טער׳ל. דער טישלער האָט זיך שטארק אויפגעהויבען אין די אויגען פון זיינע שכנים.

בעת זיי זיינען פערבייגעגאנגען די קירכע, האָבען זיי דערהערט אַ געזאנג פון קינדער. שארפע, הילכענדיגע שטימען האָבען זיך געטראָגען מיט אַ תפילה צום הימעל. די מאדאם האָט ניט דערלאָזט אריינגעהן אין קירכע, כדי ניט צו שטערען די קינדער.

זשאָזעף ריווע האָט זיי געוויזען די פעלדער, די הייזער פון די רייכערע פּויערים, האָט זיי אויסגערעכענט דעם איינקונפט, וואָס עס טראָגען אריין די פעלדער און פיה, און דערנאָך געבראכט זיין טשע־רעדע פרויען צוריק אהיים.

אזוי ווי עס האָט ניט געסטאיעט קיין פּלאץ פאר אלעמען, האָט מען זיי צולעגט צו פּאארווייז.

ריווע׳ן אליין איז אויסגעקומען צו שלאָפען אין ווערקשטאט אויף אַ קופּע סטרוזשקעס; זיין ווייב האָט זיך געלעגט מיט דער שווענערין. דעם צימער דערביי האָט מען אפּגעגעבען פערנאנדא׳ן און ראפאעלא׳ן. לואיזע׳ן און פלאָרא׳ן האָט מען אויסגעבעט אין דער קיך אויף דער פּאדלאגע, און ראזא׳ן האָט מען אפּגעגעבען אַ דונקע־לען צימער בעזונדער אונטער די טרעפּ, און געגען איהר בעט, הינטער׳ן ווענטעל, האָט געזאלט שלאפען אויף שמאָלע ברעטער די קאָנפירמאציאָנקע אליין.

ווען דאָס מיידעלע האָט זיך צוריקגעקעהרט פון דער קירכע, האָבען זיך אלע ארויפגעוואָרפען אויף איהר קושען; פיהלענדיג

דאָס פּראָפּעסיאָנעלע בעדערפניש צו קושען און לאָסצען, האָבען די דאָזיגע אַלע דאַמען זי געלאָסצעט און געקושט, פּונקט ווי די ענט־לאַף אין דעם וואַגאָן. יעדע פון זיי האָט זי גענומען אויף די קניע, געדריקט זי שטורמיש אין די אָרעמס.

דאָס קינד, אין גאַנצען דורכגענומען מיט פרומע געפיהלען, וואָס די קאָנפירמאַציאָן האָט אין איהר ערוועקט, איז געזעסען רו־היג און האָט געדולדיג אריבערגעטראָגען זייערע אַלעמענס צערט־ליכקייטען.

אַזוי ווי זיי זיינען מיעד געווען, האָבען זיי אַלע באַלד נאָך סאָ־פּער זיך צולעגט אויף זייערע פּלעצער. אָן אונענדליכע, כמעט היי־ליגע שטילקייט האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף דאָס קליינע דאָרף. די דאַמען פון דעם עפענטליכען הייזעל, וואָס זיינען געוואוינט גע־ווען צו אויפרעגענדע, ליאַרעמדיגע נעכט, זיינען געווען גערירהרט פון דער דאָזיגער שטילקייט פון די שלאָפענדיגע פעלדער. זיי האָ־בען געשוידערט מיט'ן גאַנצען קערפּער, ניט פאר קעלט, נור פאר טיעפער בעוועגונג וואס האָט אנגעפילט זייערע אונרוהיגע, צו־רודערטע הערצער.

באַלד, ווי זיי זיינען אין'ם בעט געווען, האָבען זיי זיך ארומגע־נומען, יעדע איהר חבר'טע, אקוראַט ווי זיי וואָלטען זיך וועלען בע־שיצען פון דעם געוואַלדיגען איינדרוק, וואָס די שלאָפענדיגע פעל־דער האָבען אויף זיי געמאַכט. נור איין ראָזא „די שקאפע" איז געלע־גען אליין אין איהר דונקעלען צימער'ל און, ניט זייענדיג געוואוינט אליין צו שלאָפען, האָט זי זיך געפיהלט ניט אנגענעהם. זי האָט זיך ארומגעוואָרפען אויף איהר געלעגער און ניט געקענט אנשלאָפען ווערען. פּלוצים האָט זי דערהערט פון הינטער דעם וואַנטעל א שטי־לע שלוכצען ווי פון א קינד. זי האָט זיך דערשראָקען און גענומען רופען. עס האָט איהר געענטפערט א שוואַך, דין קול. דאָס איז גע־ווען דאָס קליינע מיידעל, וועלכע איז געוואוינט געווען צו שלאָפען מיט דער מוטער און האָט איצט מורא געהאַט צו שלאָפען אַליין אויף די שמאָלע ברעטער.

א דערפרעהטע איז ראָזא פון דעם בעט ארונטער און שטיל, אום ניט אויפצו־וועקען קיינעם, איז זי אוועק צום קינד. זי האָט עס

גענומען צו זיך אין בעט אריין, צוגעדריקט צו איהר ברוסט, געקושט עס און געלאָסצעט מיט איבערטריבענע צערטליכקייט. דערנאָך איז זי אליין אויך רוהיגער געוואָרען און האָט איינגעשלאָפען. און ביז טאָג האָט דער אונשולדיגער, ריינער שטערן פון דער קאָנפירמאַציאָנקע גערוהט אויף דער נאַקעטער ברוסט פון דער פּראָסטיטוטקע.

א זייגער פינף האָט דער קירכען־טהורם אָנגעהויבען צו קלינגען און אויפגעוועקט די דאמען, וואס זיינען געווען געוואוינט צו שלאָפען שפּעט אין טאָג אריין.

די פּויערים אין'ם דאָרף זיינען שוין לאַנג געווען אויף. די פרויען זיינען ארומגעלאָפען פערהאַוועט פון טיר צו טיר, האָבען גע־שמועסט און פאַרזיכטיג געטראָגען אין די הענד שטייף־געקראָכמע־לעטע קליידלאך אָדער גרויסע וואקסענע ליכט, וואָס זיינען אין מי־טען ארומגעבונדען געווען מיט זיידענע אָדער גאָלדענע שלייפען.

די זון האָט שוין הויך געלייכטעט אויף'ן בלויען הימעל, וועל־כער האָט נור אויף'ן האָריזאָנט געהאַט א ראזעווען פלעק, א שוואַ־כען צייכען פון דעם מאָרגען־שטערן. פאר די הייזער זיינען ארומ־געלאָפען היהנער. און דארט האָט א שווארצער האָהן פעררייסען זיין קאָפּ מיט דעם רויטען קאם, א קלאַפּ געטהאָן מיט די פליעגלען און ארויסגעלאָזט זיין „קוקערעקו" אויף'ן ווינד, וואָס די אנדערע הע־נער האָבען באַלד אונטערגעכאַפּט.

פון די נאָהענטע דערפער זיינען אָנגעפאָהרען וועגלאך, האָבען זיך אבגעשטעלט פאר די הייזער און נארמאנדישע פויערטעס זיי־נען ארונטערגעקראָכען פון די דאָזיגע וועגלאך. זיי אלע זיינען געווען אָנגעטהאָן אין דונקעלע קליידלאך און טיכער, וואָס זיינען געווען איבערגעלייגט אויף דער ברוסט, ווי א צלם, און צוגעשפּילעט מיט זילבערנע שפּילקעס, וועלכע זיינען א יאָהר הונדערט אלט געווען. די מענער האָבען געטראָגען איבער זייערע בלויע רעק, סיי נייע און סיי אלטע, בלויזעס, פון אונטער וועלכע עס האָבען ארויסגע־קוקט די פּאָלעס פון די רעק.

ווען מען האָט די פערד צושטעלט אין די שטאַלען, זיינען אי־בער'ן גאנצען לענג פון דעם וועג געשטאַנען צוויי ראנדען דאָרפישע פורען, וועגלאך, קאַבריאָליעטעס, טילבורעס און קויטשעס פון יע־

דער פאָרם און אַלטער, אייניגע מיט דעם פאָדערשטען טהייל אויס־געבויגט צו דער ערד, אַנדערע מיט דעם הינטערשטען טהייל, אָבער אַלע מיט די האַליאָבלעס אין דער לופט.

ביים טישלער אין'ם הויז האָט זיך געריושט ווי אין א ביהנשטאַק. די מיידלאך אין קאַרסעטען און אונטער־רעק מיט די שיטערע און קורצע האָאר צולאָזט איבער'ן רוקען, — די אָבגעבליאַקירטע און אויסגעקראָכענע האָאר זייערע, וועלכע דאַס שטענדיגע פּראַזירען און ברענען האָט ווי אויפגעפרעסען — האָבען געהאַלפען דער מיידעלע אָנטהאָן זיך.

דאָס יונגע קינד איז געשטאַנען אויף א טיש און האָט זיך ניט גערירט, וועהרענד פרוי טעלליע האָט געהיט די בעוועגונגען פון אַלע איהרע מיידלאַך. מען האָט זי אַרומגעוואַשען, פערקאַמט, אָנ־געפּריזירט און אָנגעטהאָן. מיט א גאַנצער מאַסע שפּילקעס האָט מען איהר די פאַלדען פון דעם קלייד איינגעשפּיעלעט, די צו ברייטע טאַליע איינגעצויגען און דאָס גאַנצע קלייד שעהן געמאַכט. ווען מען איז דערמיט פאַרטיג געוואָרען, האָט מען דאָס גערולדיגע מיי־דעלע אוועקגעזעצט אויף א שטוהל און איהר געהייסען, זי זאָל זיך גוט ריהרען. די אויפגערעגטע מיידלאך זיינען דאַן אוועק זיך אליין אויסצופוצען.

דער גלאָק פון דער קליינער קירכע האָט ווידער גענומען קלינ־גען. דער שוואַכער קלאַנג פון דעם דינעם גלעקעל האָט זיך פערלאָ־רען אין דעם וויטען הימעל־רוים, ווי א צו שוואַכע שטימע, וואָס ווערט פערשלונגען פון דער וויטקייט.

דער עולם איז אַרויס פון די טירען און אוועק צום געמיינדע־הויז, וואו עס האָבען זיך געפונען די צוויי שוהלען און די קאַנצע־ליאַריע פון דעם בירגערמייסטער. דאָס דאָזיגע הויז איז געשטאַנען אויף'ן עק פון'ם דאָרף אַנטקעגען דער קירכע.

די עלטערן זיינען געגאַנגען נאָך די קינדער, אויסגעפּוצט אין זייערע זונטאָגדיגע קליידער, מיט יענע אונגעשיקטע בעוועגונגען פון מענשען, וועלכע זיינען געוואוהנט צו שווערע אַרבייט. די קליינע מיידלאך זיינען אין גאַנצען פערשוואונדען אונטער א וואָלקען פון ווייסען טול און די אינגלאַך, עהנליך צו קליינע קעלנער, מיט גלאַנ־

ציגע, אויסגעפּאמאדעוועטע קעפּ, האָבען געטראָטען מיט ווייט צו־שפּרייטע פיס, כדי ניט צו פערשמוצען זייערע נייע, שווארצע פּאנטאלאָנעס.

עס איז געווען א כבוד פאר א פאמיליע, ווען איהרען א קינד האָבען ארומגערינגעלט א סך קרובים, וועלכע זיינען געקומען צו־פאָהרען פון ערגעץ ווייט. אויף אזא אופן האָט דער טישלער געמעגט זיין שטאָלצער פון אלעמען. נאָך קאָנסטאַנציע'ן איז נאָכגעגאַנגען דער גאַנצער רעגימענט פון פרוי טעלליע מיט איהר אליין אָן דער שפּיצע. דער פּאַטער האָט געפיהרט אונטער'ן ארעם די שוועסטער, די מוטער איז געגאַנגען לעבען ראַפּאַעלא'ן, פּערנאנדא מיט ראזא'ן, ביידע „פּאַמפּעס" צוזאמען. אויף אזא שטייגער האָט די מאַיעסטעטישע פּראָצעסיאָן געמאַכט דעם איינדרוק פון א גענעראל שטאָב אין פּאַראַדנער פאָרמע.

אין דעם דאָרף האָט עס געמאַכט א געוואלדיגען איינדרוק.

אין דער שוהלע האָבען זיך די מיידלאך אויסגעשטעלט אין רייהען אונטער דער פיהרונג פון א פרומער שוועסטער, די אינגלאך אונטער דער פיהרונג פון א לעהרער, א שעהנעם, ערנסט־אויסזעהענדיגען מאַן; דאַן זיינען זיי אוועק זינגענדיג תפילות.

די אינגעלאך זיינען געגאַנגען פאראויס אין צוויי לאַנגע ריי־הען צווישען די אויסגעשטעלטע וואָגענס. אויף'ן זעלביגען שטייגער זיינען נאָכגעגאַנגען די מיידלאך. און אזוי ווי אלע היימישע האָבען אוים רעספּעקט צו די שטאָדטישע דאַמען, זיי דעם אויבען אָן אָב־געטראָטען, זיינען די דאַמען געגאַנגען גלייך נאָך די קליינוואַרג, נאָך לענגער מאַכענדיג דעם דאָפּעלטען צוג פון דער פּראָצעסיאָן. דריי פון זיי זיינען געגאַנגען רעכטס, די אַנדערע דריי לינקס און זיי־ערע קליידער האָבען געפינקעלט, ווי אמת'ע בריליאַנטענע פייער־ווערק.

זייער אריינטריט אין קירכע האָט דעם עולם משוגע געמאַכט. מען האָט זיך געשטופּט, געשטויסען, געקעהרט און געדרעהט זיך, אום זיי צו זעהן, און די פרומע האָבען געערעדט כמעט אויף'ן קול, ערשטוינט פון דעם אויסזעהן פון די דאָזיגע דאַמען, וואָס זייערע קליידער האָבען נאָך מעהר געבליסטשעט, געפינקעלט און גע־

שטראהלט, ווי די הייליגע פּריסטער־קליידער. דער בירגערמייסטער האָט זיי אָבגעטראָטען זיין באנק אויבען־אָן.

פרוי טעלליע האָט זיך דאָרט אוועקגעזעצט מיט איהר שוועגעריןן, און פערנאנדא מיט ראפאעלא'ן נעבען זיי; ראזא אוןביידע פּאַמפּעס צוזאמען מיט'ן טישלער האָבען פערנומען די צווייטע באנק. דער כאָהר אין קירכע איז פול געווען מיט מיידלאך פון איין זייט און אינגלאך פון דער צווייטער. זיי האָבען דאָרט געקניעט מיט לאנגע ליכט אין די הענד, וואָס האָבען אויסגעזעהן, ווי א גאנצע מאסע, אין אַלע זייטען געבויגענע, שפּיזען.

פאר'ן כאָהר־פּולט זיינען געשטאַנען דריי מענער און געזונגען מיט הויכע שטימען. זיי האָבען אָהן אויפהער געצויגען די קלינגענדע לאַטיינישע זילבען און זייערע „אמן'ס" זיינען געווען לאנג און אויסגעצויגען אָהן א ברעג. א שארפע קינדער־שטימע האָט געענטפערט. און פון צייט צו צייט האָט א פּריסטער, וועלכער איז געזעסען אויף זיין פּלאַץ צווישען כאָהר מיט א פּיערקאנטיגען היטעלע אויפ'ן קאָפּ, זיך אויפגעהויבען, עפּעס געזאָגט און זיך ווידער געזעצט. און די דריי זינגער האָבען נאָך אַלץ געזונגען, די אויגען שטאַר אויף דאָס גראָבע בוך מיט נאָטען אָנגעשטעלט, וואָס איז געלעגען פאר זיי אן אפענעם אויף די אויסגעשפּרייטע פליגעל פון א הילצערנעם אדלער, וועלכער האָט געשוועבט אויף איינעם פון די זייטען. דערנאָך איז אַלעם שטיל געוואָרען. די גאנצע געמיינדע האָט זיך מיט איין מאָל אויף די קניע אראָפּגעלאָזט. עס איז ערשיענען דער פּריסטער, אן אַלטער, בכבוד'ער מאן מיט ווייסע האָאר, האָט זיך אריבערגעבויגען איבער'ן קרוג, וועלכען ער האָט אין זיין לינקער האנד געטראָגען. פאר איהם זיינען געגאנגעןביידע אדמיניסטראנטען אין רויטע מלבושים און הינטער איהם אן עולם זינגער אין שווערע שטיוועל, וועלכע האָבען זיך אויסגעשטעלט פון ביידע זייטען פון דעם כאָהר.

א קליין גלעקעלע האָט אין דער טיעפער שטילקייט אָנגעקלונגען. דער גאָטעס־דיענסט האָט זיך אָנגעהויבען. דער פּריסטער איז לאנגזאם געגאנגען הין און צוריק פאר דעם גאָלדענעם טאַבערנאַקעל, האָט געקניעט און געזונגען, מיט א געבראָכענער און פון אַלטקייט

עטוואָס ציטערנדיגער שטימע, די איינלייטונגס געבעטען. ווי נור ער איז אנשווייגען געוואָרען, האָבען גענומען הילכען די זינגער, דער אָרגעל, אַלע מיט אַמאָל. עס האָבען אויך גענומען זינגען די לייטע אין קירכע, אָבער ניט שטאַרק הויך, בעשיידען, ווי עס פּאַסט זיך פאַר אַ פרומער געמיינדע.

„גאָט זיי אונז גנעדיג!“ האָט זיך פּלוצים אַ ריס געטהאָן פון אַלע העלזער און הערצער און זיך גענומען טראָגען צום הימעל. דער געשריי איז געווען אַזוי גרויס, דאָס די ווענט האָבען אַ ציטער געטהאָן און פון דעם אַלטען סופיט האָבען זיך גענומען שיטען שטיק־לאַך קאַלך און צופוילטע העלצלאַך. די זונן, אַנברענענדיג דעם דאַך, האָט געמאַכט די קירכע פאַר אַן אמת׳ן קאַלך־אויוועז. און גרויסע אויפרעגונג, אונרוהיגע ערוואַרטונג, די נאָהנטקייט פון׳ם אונאויס־שפּרעכליכען געהיימניס האָט געמאַכט שטאַרקער קלאַפּען די הער־צער פון די קינדער און פערשטיקט די העלזער פון די מוטערס.

דער פּריסטער, וועלכער איז אַ קורצע צייט געזעסען, האָט זיך ווידער אויפגעהויבען, איז אַרויף צום אַלטאַר מיט אַ הוילען קאָפּ, אויף וועלכען עס האָבען זיך נור געזעהן די זילבערנע האָאַר און מיט אַ ציטערנדיגער בעוועגונג האָט ער גענומען אויספיהרען דעם הייליגען אַקט.

ער האָט זיך געווענדעט צו די גלויבינע, אויסגעשטרעקט צו זיי די הענד און אויסגערופען:

— טהוט תפילה, מיינע ברידער!

אַלע האָבען גענומען בעטען. דער אַלטער פּריסטער האָט אין דער שטיל געשעפּצעט ווערטער, געהיימניספּולע און הייליגע. דאָס גלעקעל האָט אַלץ געקלונגען; דער עולם האָט זיך געבוקט און גע־בעטען צו גאָט. דאָס מורא פון די קינדער איז געווען אָהן אַ שיעור.

דאָ האָט זיך ראָזא, וועלכע איז געזעסען מיט דעם שטערן אויף די הענד אָנגעשפּאַרט, פּלוצים דערמאָהנט אָן איהר מוטער אין דער־היים, אָן דער קירכע אין איהר דאָרף און אָן איהר אייגענער קאָנ־פירמאַציאָן.

עס האָט זיך איהר אויסגעוויזען, ווי יענער טאָג, ווען זי איז געווען אַ קליין מיידעלע און איז אויך אין איהר ווייס פּליידעלע גע־

שטאַנען, וואָלט זיך צו איהר צוריק אומגעקעהרט: און זי האָט זיך צו־וויינט. צוערשט האָבען זיך נור קאַרגע טרעהרען איבער איהרע באַקען געקייקעלט. אָבער צוזאַמען מיט דער עראינערונג איז געוואַקסען איהר אויפרעגונג, עס האָט איהר פערקוועטשט אין האַלז, דאָס האַרץ אין דער ברוסט האָט גענומען קלאַפּען און זי האָט זיך צו־וויינט אויפ׳ן קול. זי האָט ארויסגענומען א טיכעל, אָבגעווישט זיך די אויגען און פערשטיקט די נאָז און דאָס מויל, כדי ניט צו שרייען. — אומזיסט. עפּעס א מין כריפּען האָט זיך פון איהר האַלז ארויסגעריסען און צוויי אַנדערע הערצרייסענדע, טיפע זיפצען האָבען איהר געענטפערט. ביידע פריינדינען, וועלכע האָבען געקניעט נעבען איהר, לואיזע און פלאָרא, זיינען אויך פון די זעלבע ווייטע עראינערונגען איבערוועלטיגט געוואָרען און זיי האָבען געקרעכצט, בעגיסענדיג זיך מיט טרעהרען.

טרעהרען זייען אַנשטעקענד. די מאַדאַם האָט אויך באַלד דערפיהלט, אַז איהרע באַקען ווערען נאַס, און ווען זי האָט זיך אומגעדרעהט צו איהר שוועגערין, האָט זי דערזעהן, אַז די גאַנצע באַנק וויינט.

דער פּריסטער האָט געמאַכט די הייליגע פּאַרברייטונגען. די קינדער האָבען שוין פון קיין זאַך מעהר ניט געטראַכט, זיי זיינען געלעגען אויף דר׳ערד אין עפּעס א מין פרומער איבערגעבענקייט. און אין קירכע האָט דאָ א פרוי, דאָ א מוטער און דאָ א שוועסטער איהר קעסטעלדיגען טאַשענטוך מיט טרעהרען בענעצט און עס דאַן מיט דער לינקער האַנד צום קלאַפּעדיגען הארצען צוגעדריקט. אַזוי שטאַרק האָט אויף זיי געווירקט דער הייליגער אַקט און דער אַנבליק פון די שעהנע דאַמען, וואָס זיינען געשטאַנען אויף די קניע און זיך געטרייסעלט פאַר געוויין.

ווי א ברענענדיג פונק, געוואָרפען אויף א טרוקענעם, רייפען קאָרנ־פעלד, צוטראָגט זיך מיט א פייער איבערן גאַנצען פעלד, אַזוי האָבען אויך ראַזאַ׳ס און איהרע פריינדינס טרעהרען אין איין אויגענבליק דעם גאַנצען עולם אַנגעשטעקט. מענער, פרויען, גרייזען, יונגע בחורים אין נייע בלויע בלוזעס, אַלע האָבען געוויינט. און עס האָט זיך אויסגעגעבען, אַז איבער זייערע קעפּ שוועבט עטוואָס אי־

בערמענשליכעס, עמיצענס אַ נשמה טראָגט זיך אין דער לופטען, און עס פיהלט זיך דער הויך פון אַ געטליכען, אונזיכטבאַרען, אַלמעכ־טיגען וועזען.

דאַן האָט זיך אין כאָהר דערהערט אַ לייכטער קלאַפּ. דאָס האָט די נאָנע געגעבען אַ צייכען, אַז מען זאָל צוטרעטען צו דער קאָנפירמאַציאָן. און די קינדער, טרייסלענדיג זיך פאַר הייליגען שוידער, זיינען צוגעגאַנגען צום געטליכען טראָהן. אַלע האָבען זיך אַראָבגעלאָזען אויף די קניע. דער אַלטער פּריסטער, וועלכער האָט געהאַלטען אין דער האַנד אַ הייליג, מיט גאָלד און זילבער בעפּוצט בילד, איז פערבייגעגאַנגען פערביי זיי און האָט מיט צוויי פינגער צו זיי אויסגעשטרעקט דעם הייליגען קרבן, כריסטוס'עס לייב, די ערלייזונג פון דער וועלט. זיי האָבען קראַמפּפהאַפט די מיילער געעפענט. און זייערע אויגען האָבען נערוועז געפינטעלט, און זייערע פּנים'ער זיינען געוועזען בלייך, און די לאַנגע טיכער, וואָס זיינען פערבונדען געוועזען אונטער זייערע מאָרדעס, האָבען געפלאַטערט און געציטערט, ווי פליסענדיגעס וואַסער.

פּלוצים האָט זיך דורכגעטראָגען איבער די קירכע אַ משונה'־דינער טומעל, אַ שטורם פון שלוכצען און קלאָגען און אונטערדריקטע געשרייען. ווי אַ שטורם־ווינד, וואָס מאַכט דעם וואַלד זיך בויגען און קרעכצען, האָט ער זיך דורכגעטראָגען. דער פּריסטער איז געבליבען שטעהן ווי פערגליווערט, מיט דעם קרבן אין דער האַנד, פאַר שטאַרקער אויפרעגונג און ער האָט ביי זיך געטראַכט: דאָס איז גאָט! גאָט האָט מיין תפילה דערהערט און אויף זיין קניענדיגע פאָלק זיך אַרונטערגעלאָזט. און ער האָט געשטאַמעלט אונבעשטימטע תפילות, פיר וועלכע ער האָט קיין ווערטער ניט געפונען, תפילות, וואָס זיינען פון זיין נשמה געקומען און האָבען זיך געריסען, פול הייליגער עקסטאַז, צום הימעל.

ער האָט געענדיגט דעם הייליגען אַקט אין אַזאַ רעליגיעזער אויפרעגונג, דאָס די פיס האָבען זיך ביי איהם אונטערגעהאַקט, און ווען ער האָט אויסגעטרונקען דאָס בלוט פון זיין ערלייזער, האָט זיין ניט־אירדישער פּנים אויסגעדריקט טיעפע גליקזעליגקייט.

דער עולם הינטער איהם האָט זיך ביסלעכווייז בערוהיגט. די

זינגער, איצט אין ווייסע מלבושים, האָבען ווידער גענומען זינגען, דאָס מאָל ניט מיט אזוינע זיכערע און ריינע שטימען ווי פריהער; און דער הארגיסט איז אויך, דאכט זיך, הייזעריג געוואָרען, אקוראט ווי זיין האָרן, אין וועלכער ער האָט געבלאָזען, האָט אויך געוויינט.

דאַן האָט דער פּריסטער אויפגעהויבען די הענד און אַ צייכען געגעבען, מען זאָל שווייגען. ער איז דורכגעגאנגען דורך די רייהע פון די קאָנפירמאציאנטען, וועלכע זיינען, דאכט זיך, אין גאנצען פער־זונקען געוועזען אין זייער גליק, און איז צוגעגאנגען צו דעם שטאכעט, וואו דער כאָהר איז געשטאַנען.

קלאַפּענדיג מיט די שטולען, האָט זיך דער עולם איצט צוזעצט אויף די פּלעצער און שטארק געסמאָרקעט מיט די נעזער. בעמער־קענדיג ווידער דעם פּריסטער, איז מען שטיל געוואָרען. דאַן האָט דער פּריסטער אָנגעהייבען צו ריידען גאַנץ שטיל, אויפגערעגט און מיט אַ ציטערדיגען קול:

— ליעבע ברידער! ליעבע שוועסטער! ליעבע קינדער! איך דאַנק אייך פון טיעפסטען הארצען. איהר האָט מיר ערשט דאָס גרעסטע גליק פון מיין לעבען פערשאַפט. איך פיהל, אַז גאָט האָט מיינע תפילות צוגעהערט און ער האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף אייך. ער האָט זיך ארונטערגעלאָזט, ער איז געוועזען דאָ, האָט אָנגע־פילט אייערע הערצער און פייכט געמאַכט אייערע אויגען. איך בין דער עלסטער פּריסט אין דער עפּארכיע און היינט בין איך דער גליקליכסטער. אַ וואונדער איז צווישען אונז געשעהן, אַן אמת'ער גרויסער, ערהאַבענער וואונדער. ווען כריסטוס האָט צום ערשטען מאָל אריינגעדרונגען אין די לייבער פון די דאָזיגע קינדער, האָט זיך דער הייליגער גייסט, די טויב, דער הויך פון גאָט ארונטערגעלאָזט אויף אייך, האָט אייך אין גאַנצען ביינעקומען, געפּאַקט אייך און צו דר'ערד געבויגט, ווי דער ווינד אַ יונג ביימעלע...

דאַן האָט ער זיך געווענדעט צו די צוויי בענק, וואו דעם טיש־לער'ס געסט זיינען געזעסען, און ער האָט געזאָגט:

— בעזאנדערס דאַנק איך אייך, מיינע טהייערע שוועסטער, וואָס איהר זייט געקומען פון אזוי ווייט; אייער אנוועזענהייט צווי־שען אונז, אייער טיעפער גלויבען, וואָס איז ניכר אויף אייך, אייער

פרומקייט איז פאר אונז א איבערצייגענדערביישפיל געווען. אייער פרומקייט האט די איבעריגע מיטגעריסען. אהן אייך וואלט אפשר דער דאזיגער גרויסער טאג אזא אמת געטליכען כאראקטער ניט געטראגען. מאנכעס מאל דארף מען נור איין אויסגעוועהלטע, פרומע שאף, אום אז דער ערלייזער, דער הארר זאל ארונטערקומען רוהען אויף זיין טשערעדע.

זיין שטימע איז געווארען שוואכער און ער האט נור נאך צוגעלייגט:

— גאט זאל אייך בענשען! אמן!

דאן איז ער ארויף צום אלטאר, אום צו ענדיגען דעם הייליגען אקט.

איצט האט זיך דער עולם געאיילט אוועקגעהן. די קינדער זיינען געוועזען אויפגערעגט, מיעד פון לאנגער אנשטרענגונג. חוץ דעם, זיינען זיי געווען אויסגעהונגערט, און די עלטערען האבען ביסלעכווייז זיך ארויסגערוקט פון דער קירכע, ניט אויסזיצענדיג אין גאנצען די לעצטע תפילות.

ביים ארייגאנג האט זיך דער עולם געשטופט און געליארמט, און אויסגעשטעלט זיך אין צוויי רייהען. און ווען די קינדער האבען זיך בעוויזען, האט זיך יעדע פאמיליע צו איהר קינד געווארפען.

צו קאנסטאנציע'ן האבען זיך א ווארף געטהאן אלע דאמען, האבען זי געהאלזט און געקושט אהן א סוף. בעזאנדערס האט זיך ראזא איינגעגעסען אין איהר, ניט אפצורייסען זי פונ'ם קינד. צולעצט האט זי אנגענומען זי פאר איין האנד, מאדאם טעלליע פאר די צווייטע, ראפאעלא און פערנאנדע האבען איהר נאכגעטראגען פון הינטען די לאנגע שלעפע פון דעם לייוועגדנעם קלייד, כדי עס זאל זיך ניט שלעפען איבער'ן שטויב; לואיזע, פלארא און מאדאם ריווע הינטער זיי, און דאס מיידעלע, אין גאנצען פערטהאן אין זיך און פון גאט דורכגעדרונגען, איז אוועק, בעגלייט פון דעם דאזיגען עהרען־עסקארט.

דעם פעסט־מאהלצייט האט מען אין ווערקשטאט דערלאנגט. דער עולם איז ארום לאנגע טישען געזעסען, וואס זיינען ספעציעל

פאַר דעם יום־טובדיגען מאַהלצייט פון לאַנגע ברעטער אויפגע־שטעלט געווען.

די טיר צו דער גאַס צו איז געווען אָפען, און אהין האָט זיך אריינגעריסען דער טומעל פון דעם הוליענדיגען דאָרף. אומעדום האָט מען געגעסען און געטרונקען. דורך אַלע פענסטער האָט מען געזעהן די פויערים אין יום־טוב׳דיגע קליידער ארום די טישען זיצען און פון אַלע זייטען האָבען זיך געטראָגען פרעהליכע געשרייען. די פויערים אָהן רעק האָבען געטרונקען עפּעל־וויין איין גלאָז נאָכ׳ן אַנדערען, און צווישען זיי, אין יעדען הויז, האָט מען געזעהן קינדער זיצען.

צייטענווייז האָט זיך דורכגעטראָגען איבער דער גאַס אונטער דער גליהענדיגער בייטאָגיגער זון א וואָגען מיט אַן אַלטער שפּרינ־גענדיגער שקאַפּע, און דער מאַן אין דער בלוזע, וועלכער האָט די לייצעס געהאַלטען, האָט געקוקט מיט קנאה אויף די דאָזיגע אַלע פעסט־מאַהלצייטען.

ביי דעם טישלער אין דער וואָהנונג האָט זיך דער עולם נאָך ניט צוהוליעט. די אַלע דאַמען זיינען נאָך געווען אונטער דעם איינדרוק פון די אויפרעגונגען אין דער קירכע. ריווע נור אַליין איז געווען אויפגעלעגט און געגאַסען אין זיך, ווי אין א פאַס אריין. מאַדאַם טעלליע האָט יעדע מינוט געקוקט אויף׳ן זייגער. ווייל, אום ניט צו פערלירען צוויי טעג, האָט זי געמוזט ארויספאָהרען מיט דעם פיער־אוהר צוג.

דער טישלער האָט אנגעווענדעט אַלע מעגליכע מיטלען, די געסט זאָלען פערבלייבען ביז מאָרגען. אָבער די מאַדאַם האָט פון קיין זאַך ניט געוואָלט וויסען, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען איהר געשעפט.

באַלד נאָך׳ן קאַפע האָט זי געהייסען איהרע דאַמען זיך איינ־פּאַקען. דאַן האָט זי זיך א קעהר געטהאָן צו איהר ברודער:

— דו, דו מוזט גלייך איינשפּאַנען.

און זי איז אַליין ארויס, איינפּאַקען זיך.

ווען זי איז אריין צוריק, האָט אויף איהר געוואַרט די שוועגע־רין, אום מיט איהר וועגען דער קליינער צו ריידען. זיי האָבען א לאַנגען געשפּרעך געהאַט, אָבער קיין שום זאַך האָט די שוועגערין

ביי איהר ניט גע'פועל'ט. די פויערטע האָט זי גע'חנפה'ט און ארויס־געוויזען איהר פיעל ליעבע. אָבער זי, האַלטענדיג דאָס מיידעל אויף די קניע, האָט גאָר נישט בעשטימט פערשפּראָכען, זיך ארויסדרעהענ־דיג מיט אונבעשטימטע פערשפּרעכונגען: זי וועט שוין דאָס קינד אין זינען האָבען, עס איז נאָך דאָ צייט, און זיי וועלען זיך נאָך אָנב זעהן.

דעם פערד האָט מען פונדערסטוועגען נאָך ניט איינגעשפּאַנט און די דאמען זיינען נאָך ניט ארונטער פון דעם אויבערשטען שטאָק. פון אויבען האָבען זיך זאָגאר געהערט געשרייען, א הויך געלעכטער, א געלאָף, א פּאַטשען מיט די הענד. צום סוף, איז די פרוי פון דעם טישלער אוועק אין שטאַהל, זעהן אויב דער פערד איז געשפּאַנט, און מאדאם טעלליע — אויבען, צו די איבריגע דאמען.

ריווע, שטאַרק שיכור, און האַלב אויסגעטהאָן, האָט געפּרובט פערגוואַלדעווען ראַזא „די שקאַפּע", וועלכע האָט געקייכט אונטער איהם פאַר געלעכטער. די צוויי „פּאַמפּעס" האָבען איהם צוריק גע־האַלטען פאַר די הענד, ווייל זיי האָבען גערעכענט, אז אזא זאַך נאָך דער היינטיגער הייליגער צערעמאָניע איז ניט אנשטענדיג. אָבער ראַפאַעלא און פערנאַנדא האָבען איהם אונטערגעגעבען חשק, גע־האַלטען זיך ביי די זייטען פאַר פרעהליכען געלעכטער און גע־קוויטשעט הויך אויף'ן קול פון דעם, וואָס איהם געלינגט ניט.

דער טישלער איז געוועזען ווילד, זיין פּנים דונקעל־רויט און ער האָט געשטופּט פון זיך די צוויי פרויען, וואָס האָבען איהם צוריק־געהאַלטען.

מיט אַלע כוחות האָט ער געריסען ראַזא'ס קלייד און געשריען:

— דו אויסוואורף, ווילסט ניט, הא?

אָבער די מאדאם איז אזוי אויפגערעגט געוועזען פון דעם, דאָס זי האָט זיך א ווארף געטהאָן אויף איהר ברודער, אָנגעכאַפּט איהם פאַר די אַקסלען און איהם געגעבען אזא ווארף ארוים, דאָס ער האָט זיך א זעץ געטהאָן אָן וואַנד.

אין צעהן מינוט ארום האָט מען געהערט, ווי ער גיעסט זיך וואַסער אויף'ן קאָפּ, און אין א ווייל ארום, ווען ער איז געזעסען אויף'ן וואגען, איז ער שוין געוועזען ניכטער.

דער וואגנען האָט זיך גערירט און, ווי נעכטען, איז דאָס ווייסע פערדיל אוועק מיט זיינע שנעלע, טאנצענדיגע טריט.

אונטער דער גליהענדיגער זון האָט ביי די דאמען די פרעהליכ־קייט ערוואכט. זיי האָבען איצט געלאכט איבער דאָס טרייסלען זיך פון דעם אַלטען וואגען, האָבען געשלעפּט די שטולען איינע ביי דער אנדערער און האָבען ארויסגעלאָזט הויכע קוויטשעריין, דערמאָ־נענדיג זיך, ווי ריווע האָט זיך געריסען צו ראזא'ן.

א בלענדענדיגע ליכטיגקייט האָט פערטרונקען די פעלדער, און די רעדער האָבען אויפגעהויבען א שטויב־וואלקען, וואס האָט זיך געדרעהט הינטער'ן וואגען איבער'ן ברייטען וועג.

פלוצים האָט פערנאנדא, וועלכע האָט ליעב געהאט מוזיק, געבעטען ראזא'ן, זי זאָל עפּעס זינגען. יענע האָט פרעהלאך גענומען זינגען דאָס ליעד וועגען דעם דיקען פּריעסט פון מעדאָן. אָבער די מאדאם האָט זיך אריינגעמישט: אזא ליעד פּאסט ניט פאר היינט, און זי האָט צוגעלייגט: — בעסער זינג אונז פון בעראנזשע'ס*) ליעדער.

דאן האָט ראזא א ווײלע זיך געלאָזט בעטען און דערנאך האָט זי גענומען זינגען מיט איהר הייזעריגער שטימע דאָס ליעד: „די באבע".

די באבעניו האָט וויין געטרונקען
א גאנצע גלאָז צו איהר געבורטסטאג'ס באלל
און זאגט, אויף ברוסט דעם קאָפּ געזונקען:
ליעבהאבער געהאט האָב איך א שלל!
אוי, מיינע הענטעלאך,
מיינע פיס אזוי רונד!
א שאָד איז פיר מאנכע
גאָר פערלארענע שטונד!

און דער כאָר פון די דאמען צוזאמען מיט דער מאדאם האָבען אונטערגעכאפּט:

*) בעראנזשע איז געווען א פראנצויזישער פאָלקס־דיכטער. זיינע ליעדער זיינען זעהר פּאפּולער ביים פראנצויזישען פאָלק. — ל. ק.

אוי, מיינע הענטעלאך,
מיינע פיס אזוי רונד!
א שאָד איז פיר מאנכע
גאָר פערלאָרענע שטונד!

— זעהר שעהן! — האָט ערקלעהרט ריווע, וועמען עס זיינען שטארק געפעלען געוואָרען די ווערטער פון דעם ליעד.

ראָזא האָט געזונגען ווייטער:

— שוין־זשע, באבוניו, האָסטו געשטיעפט?
— יא, צו פופצעהן יאהר האָב איך געפּרובט
שוין אין דער ליעבעס ארמס צו זיין
ביי דעם געהיימען לבנה־שיין.

אלע צוזאמען האָבען אונטערגעכאפּט און ריווע אליין האָט צוגעקלאַפּט צום טאקט מיט א פוס איבער די האָליאָבלע און מיט די לייצעס איבער דעם פערד'ס רוקען. דאָס פערדיל, ווי היינגעריסען אליין פון דעם ליעד, האָט זיך אוועקגעטראָגען אין א גאלאָפּ, אין אזא ווילדען גאלאָפּ, דאָס די דאמען זיינען ארונטער־געפלויגען פון זייערע שטולען.

זיי האָבען זיך ווידער געזעצט און געקוויטשעט דערביי ווי משוגעים. און דאָס ליעד האָט געקלונגען ווייטער, אפּהילכענדיג וויט איבער די פעלדער, אונטער דעם גליהענדען הימעל, צווישען די רייפע קארנ־זאנגען, ביי דעם ווילדען געלאף פון דעם פערדעל, וואָס האָט זיך צוהיצט אַלץ מעהר און מעהר פון דעם געזאנג ארום איהם.

צייטענווייז האָט זיך דארט אויף'ן וועג אויפגעהויבען עפּעס א שטיין־קלאַפּער און געקוקט דורך זיינע ברילען אויף דעם דאָזיגען ווילדען און שרייענדיגען וואגען, וואס האָט זיך פערבייגעטראָגען אין דעם שטויב.

ווען זיי זיינען אנגעקומען אויף'ן וואקזאל, האָט דער טישלער זיך אָנגערופען מיט צערטליכקייט אין זיין קול:

— א שאָד, וואס איהר פאָהרט אוועק, מען האָט געקאָנט שעהן א לעב טהאָן.

די מאדאם האָט קלוג געענטפערט:

אויף אַלסדינג איז דאָ א צייט. מען קען ניט נאַכאַנאַנד הוליען.
דאַן איז ריווע'ן איינגעפאַלען:

— ווייסטו וואָס — האָט ער זיך אָנגערופען — קומענדיגען מאָנאַט וועל איך קומען צו אייך צו גאַסט אין פּעקאָן.

און ער האָט דערביי א קוק געטהאָן אויף ראָזאַ'ן מיט פוטער־דיגע אויגען.

— גוט — האָט געענטפערט די מאַדאַם — קאָנסט קומען, אָבער דו וועסט זיך מוזען האַלטען אָנשטענדיג.

ער האָט ניט געענטפערט, און אַזוי ווי אין דער דאָזיגער צייט האָט זיך דערהערט דאָס פייפען פון דעם צוג, האָט ער זיך א כאַפּ געטהאָן אַלעמען צו קושען. ווען ער האָט אַרומגעכאַפּט ראָזאַ'ן, האָט ער דורכאויס געוואָלט זי קושען אויף די ליפּען, וועלכע זי האָט יעדעס מאָל געשיקט אָוועקגעדרעהט, בעת זי האָט דערפיהלט זיין אָטהעם. ער האָט זי געהאַלטען פאַר די הענד און בשום אופן ניט געקענט אַנכאַפּען איהר מויל, ווייל איהם האָט געשטערט די גרויסע בייטש, וועלכע ער האָט אין א האַנד געהאַלטען און וועלכע האָט זיך בעוועגט אַהער און אַהין הינטער דער מיידעל'ס רוקען.

— אין די וואַגאָנעס אַריין! — האָט אויסגערופען דער פּאָר־טיער — נאָך רואַן!

זיי זיינען אין די וואַגאָנעס אַריין.

עס האָט זיך דערהערט א לייכטער פייף, וועלכען דער מעכ־טינגער פייף פון דעם לאָקאָמאָטיוו האָט אונטערגעכאַפּט. די מאַשין האָט אַרויסגעשפּיים א ווייסען וואָלקען פון דאַמפּף, און די רעדער האָבען זיך מיט מיה גענומען ריהרען.

ריווע האָט פערלאָזען דעם וואַקזאַל און איז צוגעלאָפען צום שלאַג־בוים, אום נאָך אַמאָל צו זעהן ראָזאַ'ן, און ווען דער וואַגאָן מיט דער לעבעדיגער סחורה האָט זיך פערבייגעטראָגען, האָט ער גענומען פּאַכען מיט דער בייטש, שפּרינגען און זינגען מיט אַלע קרעפטען:

אוי, מיינע הענטעלאָך,
מיינע פיס אַזוי רונד!
א שאָד איז פיר מאַנכע

גאָר פערלארענע שטונד!

דאן האָט ער געקוקט, ווי עס האָט זיך אוועקגעטראגען אליץ ווייטער און ווייטער א ווייס טיכעל, מיט וועלכען מען האָט צו איהם פון דעם וואגאן געפאכעט.

3.

זיי האָבען געשלאָפען ביז זייער שטעדטעל מיט דעם פריעדלי־כען שלאָף פון מענשען מיט א רוהיגען געוויסען. און ווען זיי זיינען אין הויז אריין, אויסגערוהט און אָפּגעפרישט פאר ווייטערע ארבייט, האָט די מאדאם זיך ניט איינגעהאלטען און געזאגט:

— אוי, איך האָב אזוי געבענקט נאָך דער היים!

מען האָט אויף גיך אָפּגעגעסען, דערנאָך האָבען זיי זיך אָנגע־טאָן ווידער אין זייערע יצר־הרע־קליידער און גענומען ווארטען אויף געסט. און די קליינע לאנטערנע, וועלכע מען האָט אונטען אָנגעצונ־דען, האָט אָנגעזאָגט די פערבייגעהער, אז די טשערעדע האָט זיך צו־ריקגעקעהרט אין שטאל אריין.

אין איין רגע האָט זיך די נייעס צוטראגען, ווי אזוי און דורך וועמען, איז שווער צו זאגען. הערר פיליפּ, דער זוהן פון דעם באנ־קיר, איז אזוי ליעבענסווירדיג געווען, דאָס ער האָט זאָגאר געשיקט א שליח, אָנצוזאָגען די דאָזיגע פרעהליכע בשורה, צו הערר טורנע־וואַ'ן, וועלכער איז דעמאלט געזעסען געפאנגען ביי זיין הויז געזינד און זיינע קרובים. גראד דעמאלט זיינען געווען ביי איהם צוגאסט עט־ליכע פון זיינע קרובים, און מען האט שוין געהאט דערלאנגט קאפע צום טיש. ערשט פּלוצים איז אריין א מאן מיט א בריעף. הערר טור־נעאַא, שטארק אויפגערעגט, האָט איהם געעפענט און איז בלייך גע־וואָרען. די דאָזיגע ווערטער, מיט א בלייפעדער געשריבען, זיינען דאָרט געשטאַנען: „די אנגעלאדענע שיף מיט פיש איז אָנגעקומען; די סחורה איז שוין אין דעם האפען. א מציאה פאר אייך. קומט שנעל“.

ער האָט גענומען זוכען אין די קעשענעס, געשענקט דעם מאן א מטבע פון צוואנציג סענטים און, רויט־ווערענדיג ביז איבער די אויערען, האָט ער דערלאנגט זיין פרוי דעם בריעף און געזאגט:

— איך מוז גלייך געהן!

דערנאָך האָט ער אנגעקלונגען און דאָס הויזמיידעל איז אריין.
— מיין ראָק און מיין הוט, שנעל! שנעל!

קוים איז ער ארוים אויף דער גאַס, האָט ער זיך א לאָז געטהאָן לויפען אהן אן אטהעם, און דער וועג האָט זיך איהם אויסגעוויזען מורא'דיג לאנג, אזוי אונגעדולדיג איז ער געווען.

טעלליע'ס הייזעל האָט אויסגעזעהן יום טוב'דיג. אין דעם אונ־טערשטען שטאָק האָבען געליארעמט די שטימען פון מאטראסען און פון האפען־ארבייטער. לואיזע און פלארא האָבען ניט געוואוסט, וועמען צו ענטפערען, האָבען געטרונקען מיט דעם, מיט דעם אנדע־רען און האָבען היינט פערדיענט מעהר ווי־וועןְ־ניט־איז דאָס צונע־מעניש: „דיביידע פאמפעס". מען האָט זיי גערופען פון אלע זיי־טען; זיי האָבען שוין ניט געקענט בעפריעדיגען די בעדירפנישען פון אלעמען און עס האָט זיי ערוואַרטעט א זעהר שווערע נאכט.

ארום א זייגער ניין זיינען אויף דעם אויבערשטען שטאָק שוין פערקליבען געווען אלע בכבוד'ע געסט. הערר באססע, דער האנ־דעלס־ריכטער, וועלכער איז פערליעבט געווען אין דער מאדאם, איז געזעסען מיט איהר אין א ווינקעלע און האָט זיך שטיל מיט איהר אונטערהאלטען, און ביידע האבען געשמייכעלט אזוי, אקוראט ווי זיי וואלטען געהאלטען ביי עפעס אן אפמאך צווישען זיך. הערר בולען, דער עקס־בירגערמייסטער, האָט געהאלטען ראזא'ן רייטענדיג אויף די קניע. זי האָט איהם געקוקט טיעף אין די אויגען אריין און געגלעט די ווייסע באקען־בארדען. אויף זיינע שווארצע הויזען האָט זיך געזעהן א שטיק פון איהר נאקעטער פוס, וואס האָט ארויס־געקוקט פון אונטער דעם רויטען, זיידענעם, אונטערגעקאשערטען קלייד. איהרע רויטע זאקען זיינען געווען בעציערט מיט א בלויען זאקען־בענדעל, וואס דער רייזענדער האָט איהר געשענקט.

די גרויסע פערנאנדע איז געלעגען אויסגעצויגען אויף דער זאפע, מיט ביידע פיס אנגעשפארט ביי הערר פימפעס'ן אויף'ן בויך און מיט דער ברוסט ביי דעם יונגען באנקיר'ס זוהן אויף דער וועסט. די רעכטע האנד האָט זי פערוואָרפען ארום זיין נאקען און אין דער לינקער האָט זי געהאלטען א פאפיראס.

און ראפאעלא האָט, קאנטיג, דארט עפעס אפגעמאכט מיט

הערר דיופּואי, דעם פּערזיכערונגס־אַגענט, און מען האָט געהערט, ווי זי האָט געזאָגט:

— יאָ, מיין ליעבער, היינט ביינאַכט טהו איך עס.

דאַן האָט זי שנעל גענומען טאַנצען אַ וואַלס און אויסגעשריען אויף'ן גאַנצען זאַאַל:

— היינט ביינאַכט טהו איך אַלסדינג, וואָס איהר ווילט!

די טיר האָט זיך מיט אַן אימפּעט געעפענט, און טורנעוואַ איז אריין. עס האָט איהם בעגעגענט אַ בעגייסטערטער געשריי:

— אוררראַ! טורנעוואַ!

און ראַפאַעלאַ, וועלכע האָט זיך נאָך אַלץ געדרעהט, האָט זיך אַ וואַרף געטהאָן איהם אויף'ן האַלז אַרויף. ער האָט זי ווילד אַ כאַפּ געטהאָן און, ניט אַרויסריידענדיג קיין וואָרט, האָט ער זי אויפגעהויבען אין דער־הויך, ווי אַ פעדער, איז דורכגעלאָפען מיט איהר דעם זאַאַל, פערשוואונדען אין הינטער־טיר און פון דאָרט האָט ער זיך אַ לאָז געטאָן מיט זיין לעבעדיגער משא אין די אָרמס אַרויף די טרעפּ, וואָס האָבען געפיהרט צו די צימערן אויבען. אַ פרעהליכער געשריי און אַפּלאָדיסמענטען האָבען איהם בעגלייט.

ראָזאַ איז געוועזען פערנומען מיט דעם אַלטען עקס־בירגערמייסטער, האָט איהם געהאַלזט און געקושט, געצופּט איהם פאַרביידע באַקענבאַרדען און איהם גערופען: „קום"…. דאַן האָט ער זיך אויפגעהויבען, פערריכט אויף זיך די וועסט, אַ טאַפּ געטהאָן די קעשענע, וואו עס איז געלעגען זיין געלד, און איז אַוועק נאָך איהר.

פערנאַנדאַ און די מאַדאַם זיינען פערבליבען מיט פיער מענער, און הערר פיליפּ האָט אויסגעשריען:

— שאַמפּאַניער! איך צאָהל! מאַדאַם טעלליע, זייט אַזוי פריינדליך און שיקט נאָך דריי פלעשער!

דאַן האָט פערנאַנדאַ זיך צוגעדריקט צו איהם און איהם געזאָגט אויף'ן אויער מיט אַ בעטענדיגען קול:

— שפּיעל אונז עפּעס אַ וואַלס, יאָ?

ער איז אויפגעשטאַנען, האָט זיך געזעצט פאַר אַן אַלטפרענקי־שען קלאַוויר, וואָס האָט אין אַ ווינקעל גע'חלום'ט, און האָט פון

דעם דאַזיגען אינסטרומענט ארויסגעריסען א וויינענדיגען און היי־זעריגען וואלס.

דאָס גרויסע מיידעל האָט ארומגעכאפּט פּימפּעס׳ן און די מאדאם האָט זיך אריינגעוואָרפען אין די ארמס פון דעם האנדעלס־ריכטער, באַססע׳ן. דאַן האָבען זיך דיביידע פּאָרלעך געגומען דרעהען און קושען, קושען און דרעהען. דער האנדעלס־ריכטער, וועל־כער האָט אמאָל פיעל געטאנצט אין דער געזעלשאפט, האָט זיך גע־האַלטען זעהר גראציעז, און די מאדאם האָט געקוקט אויף איהם מיט יענעם געהיימען בליק, וואָס האָט גערעדט „יא“ און וועלכער איז פיעל זיסער פון דעם אויסגעשפּראָכענעם „יאָ“.

פריעדריך האָט געבראכט די שאמפּאניער. מען האָט געעפענט די ערשטע פלאש, און הערר פיליפּ האָט פארגעלייגט צו טאנצען א קאדריל.

די פיער האָבען גענומען טאנצען ווי אין דער בעסטער געזעל־שאפט, מיט אלע פּיטשעווקעס, מיט די פערנויגונגען און פער־בויגונגען.

דערנאָך האָבען זיי גענומען טרינקען. דאַן איז אריינגעקומען הערר טורנעווא, בעפריעדיגט, ערלייכטערט, מיט א שטראהלענדיגען פּנים, און האָט אויסגעשריען:

— איך ווייס ניט, וואס איז היינט געווען מיט ראפאעלא׳ן, אבער זי איז א מיידעל א שטיק פייער.

דערנאָך, אויסטרינקענדיג די גלאז שאמפּאניער, וואס מען האָט איהם דערלאנגט, האָט ער צוגעלייגט:

— אָט דאָס הייסט א מיידעל!

באלד האָט הערר פיליפּ אנגעהויבען צו שפּיעלען א פרעהליכע פּאָלקע, און הערר טורנעווא איז אוועקגעפלויגען מיט דער שעהנער אידישער דאמע און ער האָט זי געהאלטען אזוי, דאָס איהרע פיס האָבען די ערד ניט בעריהרט. הערר פּימפּעס און הערר באַססע האָ־בען אויך געטאנצט. צייטענווייז האָבען זיך די פּאָרלאך אָפּ־געשטעלט נעבען קאמין, אום אויסצוטרינקען א גלאָז שאמפּאניער, און זיינען ווידער אוועק טאנצען. פּלוצים איז ראזא אריינגעקומען מיט א ליכט אין דער האנד. זי איז געווען אין איין העמד, אין פּאַנ־

טאָפּעל און מיט צולאָזטע האָר, און האָט אויסגעזעהן שטאַרק רויט פאַר אויפרעגונג.

אַריינקומענדיג, האָט זי אויסגעשריען:

— איך וויל טאַנצען.

— און דיין אַלטינקער? — האָט זיך אָנגערופען ראַפּאַעלאַ.

— ער שלאָפט שוין. ווי־וואָס שלאָפט ער גלייך איין.

זי האָט א כאַפּ געטהאָן הערן דיופּואַי, וועלכער איז געזעסען אהן א דאַמע אויף דער זאָפע, און די פּאַלקע האָט ווידער אָנגעפאַנגען.

די פלעשער שאַמפּאַניער זיינען שוין געוועזן אויסגעטרונקען. דאַן האָט הערר טורנעווא ערקלעהרט:

— איך צאָהל פאַר נאָך א פלאַש!

— איך אויך! — האָט אויסגערופען הערר באַססע.

— און איך אויך! — האָט זיך א כאַפּ געטהאָן הערר דיופּואַי.

— בראַווא! — האָבען אַלע גענומען שרייען און פּאַטשען מיט די הענד.

עס איז געוואָרען נאָך פרעהליכער, לעבעדיגער, אַן אמת'ער באַל. ציימענווייז זיינען זאַגאַר פון אונטען אַרויפגעקומען לואיזע און פלאָרא, האָבען שנעל א טענצעל געכאַפּט, וועהרענד אונטען זיינען זייערע קונדען געזעסען, ווי אויף הייסע קוילען, פאַר אונגעדולד; דערנאָך זיינען זיי געלאָפען צוריק אַרונטער אין קאַפע־הויז מיט שווערע הערצער, ווייל זיי האָבען ניט געקענט בלייבען אויבען.

אַרום האַלבע נאַכט האָט מען נאָך געטאַנצט. פון צייט־צו־צייט איז איינע פון די דאַמען פערשוואונדען פון דעם זאַאַל, און ווען מען האָט זי גענומען זוכען צום טאַנץ, האָט מען זיך דאַן געכאַפּט, אַז עס פעהלט עמיצער פון די מענער אויך.

— וואו זייט איהר געוועזן? — האָט אויף שפּאַס געפרעגט הערר פיליפּ הערר פּימפּעס'ן, בשעת ער איז אַריינגעקומען מיט פערנאַנדא'ן.

— מיר זיינען געגאַנגען זעהן, ווי הערר בולען שלאָפט — האָט געענטפערט הערר פּימפּעס.

און דער דאָזיגער ענטפער האָט געהאַט א גוואַלדיגען ערפאָלג.

איינער נאָך׳ן אנדערען זיינען די בכבוד׳ע הערען אוועק מיט די דאמען. אלע זיינען אין דער דאזיגער נאכט געווען בעזאָנדערס גוט און נאכגעביג.

די מאדאם איז געזעסען מיט צוגעמאכטע אויגען; זי האָט געפיהרט א לאנגען שמועס מיט הערר באססע׳ן, אזוי ווי זי וואלט מיט איהם בעשפראכען די לעצטע איינצעלהייטען פון א בעשלאָסענער זאך.

צום סוף, א זייגער איינס, האָבען דיביידע פערהייראטעטע מענער, הערר טורנעווא און הערר פימפעס, ערקלעהרט, אז זיי מוזען געהן אהיים, און האָבען פערלאנגט די רעכנונג. מען האָט זיי אָבער נאָר גערעכענט פאר די שאמפאניער און אויך מיט פיער פראנק ביליגער אויף דער פלאש, ווי געוועהנליך. און ווען זיי האָבען אויסגעדריקט זייער פערוואונדערונג איבער אזא גרויסמוטהיגקייט, האָט די מאדאם געענטפערט מיט א שיינענדיגען פנים:

— ניט אלע טאָג איז דאָך יום טוב.

לבנה־שיין.

אבבע מאריגנאנא איז געווען אַ הויכער, מאָגערער פאַנאַטישער פּריסטער, אביסעלע אַן עקשן, אָבער אַ באמת עהרליכער און אויפריכטיג־גלויביגער מענש. קיינמאָל איז קיין ספק איהם אויפ'ן זינען ניט אַרויף. ער איז געווען זיכער, אַז ער קאָן זיין גאָט, קאָן זיין גאָט'ס מעשים, זיין גאָט'ס רצון און זיין גאָט'ס כוונות.

מאַנכעסמאָל, בעת ער האָט געשפּרייזט מיט גרויסע טריט איבער זיין קליינעם קירכען־גאָרטען הין און צוריק, האָט זיך איהם פּלוצים געשטעלט אַ פראַגע: „למאי האָט גאָט דאָס — יענעם בעשאַפען?“ דאַן האָט ער געזוכט מיט עקשנות, האַרטנעקיג אַן ענטפער אויף דעם, האָט זיך אין די מחשבות אויף גאָט'ס שטעלע איבערטראַגען און כמעט תמיד אַן ענטפער אויף זיין פראַגע געפונען. ער איז ניט געווען אַזאַ מענש, וואָס זאָל מיט פרומער אונטערטעניגקייט זאָגען: „ווער קאָן דיינע מעשים פערשטעהן, גאָטעניו!“ — ניין. ער האָט געזאָגט: „איך בין גאָט'ס דיענער! דעריבער מוז איך קאָנען די סבות, צוליעב וועלכע ער האָט דאָס אָדער יענעם בעשאַפען, דאָס אָדער יענעם געטהאָן, און ווען איך קען זיי ניט, מוז איך זעהן זיי צו דערגעהן“.

לויט זיין מיינונג איז אַלסדינג אין דער נאַטור מיט שטרענגער לאָגיק געשאַפען געוואָרען. יעדעס „וואַרום“ האָט אַ „דאַרום“ געהאַט. דער מאָרגענשטערן איז רויט בעשאַפען, כדי די ערוואַכונג זאָל אַ פרעהלאַך פּנים האָבען. דער טאָג — כדי רייף צו מאַכען די געטריידע און די פרוכטען אויף די פעלדער און גערטנער. דער רעגען — צו בעגיסען זיי. די אָבענדען — דעם שלאָף צו ברענגען און די דונקעלע נעכט — צום רוהען.

די פיער צייטען פונם יאָהר זיינען בעשאַפען געוואָרען, ווייל זיי זיינען זעהר נויטיג געווען פיר די לאַנדווירטשאַפט, און קיינ־מאָל איז דעם פריסטער ניט איינגעפאַלען דער געדאַנק, אז די נאַטור האָט ניט קיינע בעזונדערע אבזיכטען, אז, פערקעהרט, אַלסדינג, וואָס לעבט, בויגט זיך אונטער דעם שווערען דרוק פונ׳ם קלימאַט און דער מאַטעריע, ניט רעכענענדיג זיך גאָר מיט די נויטיגע בעדירפנישען פון די צייטען.

אָבער ער האָט געהאַסט די פרויען. ער האָט זיי געהאַסט אונ־בעוואוסט און זיי פעראַכטעט אינסטינקטיוו. אפט האָט ער איבער־גע׳חזר׳ט כריסטוס׳עס ווערטער: „ווייב, וואָס הייב איך אָן מיט דיר צו טהאָן“. און ער האָט פון דעם געדרונגען, אז גאָט אַליין איז מיט דעם דאָזיגען ווערק זיינעם אונצופריעדען געווען.

די פרוי איז פיר איהם צוועלף מאָל אונריין געווען, ווי דער דיכטער האָט זיך אויסגעדריקט. זי איז געווען די פערפיהרערין, וואס האָט דעם ערשטען מאַן פערפיהרט און וועלכע איז ביז היינטיגען טאָג פערבליעבען די אייגענע שוואכע, געפעהרליכע און געהיימ־ניספול אויפרייצענדע בעשעפענים. און נאָך מעהר ווי איהר פער־פיהרערישען לייב האָט ער געהאַסט איהר ליעבענדע זעעלע.

אפט האָט ער איהר צערטליכקייט געפיהלט, און כאַטש א פרוי האָט נאַהענט צו איהם ניט געקענט צוטרעטען, דאָך האָט די שטענדיג אונרוהיגע ליעבע־בעדירפניש איהם אפט פערצווייפעלט געמאַכט.

נאָך זיין מיינונג האָט גאָט די פרוי נור בעשאַפען, דעם מאַן צו פערפיהרען און איהם אין א נסיון צו שטעלען. מען מוז זיך האַלטען זעהר פאָרזיכטיג מיט איהר און אימער זיך היטען פיר איהר פּאַסטקע. און באמת זיינען דען איהרע אויסגעשטרעקטע אָרעמס, איהר געעפענט מויל צום קושען ניט א פּאַסטקע פיר יעדען מאַן?

טאָלעראַנט האָט זיך דער אבבע געהאַלטען נור געגען די נאָנען (מאָנאַשקעס), וואס האָבען זיך פון די מענער פערשלאָסען. און דאָך אפילו זיי האָט ער אויך בעהאַנדעלט מיט רוגזה, האַרט, ווייל טיעף אין זייער אונטערטהעניגען האַרצען האָט ער שטענדיג געפיהלט די

ווייבערשע צערטליכקייט, וואס האט איהם אויך בעוועלטיגט, כאטש ער איז געווען א פריסטער. ער האט די דאזיגע צערטליכקייט געפיהלט אין זייערע אויגען, וואס האבען אין די תפילות פייכטער געגלאנצט, ווי די אויגען פון די מאנאכען, אין זייער רעליגיעזער התלהבות, אין וועלכער עס האט זיך געפיהלט זייער געשלעכט און אין זייער ליעבע צו כריסטוס׳ן, וועלכע האט איהם בעזאנדערס בייז געמאכט, ווייל זי, די דאזיגע ליעבע, איז געווען פרויען־ליעבע, פלייש־ליעבע. די דאזיגע פערפלוכטע צערטליכקייט האט ער געפיהלט אפילו אין זייער אונטערטהעניגקייט, אין זייערע שטימען, בעת זיי האבען גערעדט צו איהם, אין זייערע ארונטערגעלאזטע אויגען און אין זייערע אונטערטהעניגע טרערען, בעת ער האט זיי אמאל מיט רוגזה בעהאנדעלט.

און ווען ער האט דעם פרויען־קלויסטער פערלאזען, האט ער אלע מאל אבגעטרייסעלט זיין פריסטער־קלייד און איז שנעל געלאפען פון דארט, אקוראט ווי ער וואלט פון א געפאהר ענטרונען.

ער האט געהאט א פלימעניצע, וועלכע האט מיט איהר מוטער געוואהנט אין א קליין הייזעל ניט ווייט פון׳ם קלויסטער און ער האט אנגעווענדעט אלע מיטלען זי פאר א נאנע צו מאכען.

זי איז געווען שעהן, אביסעל לייכטזיניג און א שטיפערין. ווען דער אבבע האט זי גע׳מוסר׳ט, האט זי געלאכט און ווען ער איז בייז געווארען אויף איהר, האט זי איהם שטורמיש ארומגעכאפט און צו איהר הארצען גערדריקט. דאן האט ער פערצווייפעלט פון איהרע ארעמס זיך געריסען און בעת דעם האט ער געפיהלט, ווי אין זיין הארצען צוגיעסט זיך א ווארימקייט. דאס פאטערליכע געפיהל האט זיך דאן אין זיין הארצען אויפגעוועקט, דאס פאטערליכע געפיהל, וואס אין יעדען מאן שלאפט.

אפט האט ער גערעדט צו איהר פון גאט, פון זיין גאט, בעת ער האט געשפאציערט מיט איהר איבער די פעלדער. זי אבער האט זיך ניט צוגעהערט צו דעם, וואס ער רעדט, האט געקוקט אויף׳ן הימעל, די לאנקעס, די בלומען מיט אויגען, פון וועלכע לעבענס־לוסט האט ארויסגעשפריצט. יעדע ווײלע האט זי איהם איבערגעלאזט, כדי נאך א שמעטערלינג זיך נאכצויאגען, און ווען זי האט איהם

געכאפט, האט זי זיך צוריקגעקעהרט צום פריסטער און מיט התפעלות געליארעמט: „זעה נור, אנקעל, ווי שעהן ער איז! איך וואלט איהם א קוש געטהאן!"

די דאזיגע בעדערפניש די קליינע שמעטערלינגען צו קושען, האט שטארק אויפגערעגט דעם פריסטער, ווייל ער האט אין דעם ווידער געזעהן יענע צערטליכקייט, וואס שלומערט אין יעדען פרויען־הארצען.

מיט אמאל דערוויסט ער זיך פון דער פרוי, וואס האט ביי איהם די בעל־הבית'ישקייט געפיהרט, אז זיין פלימעניצע האט א געליעבטען. דאס האט איהם אזוי צומישט און צוטומעלט, דאס ער איז געבליעבען שטעהן מיט אן איינגעזויפטען פנים, דען גראד דעמאלט האט ער זיך געראזירט.

אזוי גיך ווי ער איז אביסעל צו זיך געקומען און געקאנט רייי־דען, האט ער אויסגעשריען:

— דאס איז ניט אמת, מעלאניע! דאס איז א ליגען!

אבער די פויערטע האט די האנד אויפ'ן הארצען ארויפגע־לעגט:

— גאט זאל מיך שטראפען, ווען איך זאג א ליגען, הערר פריסטער. איך זאג אייך, יעדען אבענד לויפט זי אהין, ווען אייער שוועסטער ליגט זיך שלאפען. זיי טרעפען זיך ביים טייך, זי מיט איהר געליעבטען. צווישען צעהן און האלבער נאכט קאנט איהר זיי דארט כאפען.

דאן האט ער אויפגעהערט זיך צו ראזירען און אנגעהויבען צו שפרייזען איבער'ן צימער הין און צוריק, ווי זיין טבע איז געווען, בעת ער האט עפעס ערנסט ארומגעטראכט. און דערנאך, ווען ער האט ווידער אנגעהויבען זיין באָרד צו קראַצען, האט ער זיך דריי מאל איינגעשניטען פון דער נאז ביז'ן אויער.

דעם גאנצען טאג דערנאך האט ער פאר צאָרן קיין ווארט ניט ארויסגערעדט.

דער צאָרן פון דעם פריסטער איבער די אונבעזיעגליכע ליעבע איז אויסגעמישט געווען מיט דער פערצווייפלונג פון דעם ער־ציהער און אפעקון, פון דעם זעעלען־פאטער, וועלכער האט זיך גע־

פיהלט בעטראַגען, בע׳גנב׳עט און אפגענארט פון זיין קינד. ער האָט געפיהלט דאָס אייגענע, וואָס עלטערען, בעת זיי דערוויסען זיך, אז זייער טאכטער, ניט אנפרעגענדיג זיך ביי זיי און נעגען זייער ווילען, האָט זיך אליין א מאַן געוועהלט.

נאָך׳ן עסען האָט ער געפּרובט לעזען א ווייל, האָט אבער ניט געקענט. וואָס ווייטער איז ער געוואָרען אלץ מעהר פערצווייפעלט, און ווען דער זייגער האָט צעהן געשלאָגען, האָט ער גענומען זיין מעכטיגען שטאָק פון אייכענהאָלץ, וועלכען ער פלעגט אלע מאָל מיט זיך מיטנעהמען, בעת ער פלעגט ביי־נאַכט א קראַנקען בעזוכען. און דער דיקער שטאָק, וואָס ער האָט גענומען דרעהען אין זיין שטאַרקען פויערשען פויסט, האָט דאכט זיך איהם אויסגעלאַכט. דאָ האָט ער פּלוצים א סקריע געטהאָן מיט די צייהן, אויפגעהויבען איהם אין דער־הויך און איהם אזוי א שמיץ געטהאָן אָן א שטול, אז דאָס וועגטעל פון׳ם שטול איז אויף צווייען צובראָכען געוואָרען און אויף ד׳רערד ארונטערגעפאלען.

ער האָט געעפענט די טיר, אום צו געהן. אָבער אויף דער שוועל איז ער שטעהן געבליבען ווי צוטומעלט. ער איז שטאַרק איבערראַשט געוועזן פון דעם לבנה־שיין, וואָס האָט אזוי העל געלייכטעט, ווי ער האָט נאָך קיינמאָל ניט געזעהן. און אזוי ווי דער פּריסטער איז געוועזן א טרוימער, א בעל־חלום, ווי אפשר יענע פּריסטער אין די אלטע צייטען, וואָס זיינען געוועזן דיכטער בעלי חלומות, האָט דאָס איהם פּלוצים צושטרייט און די גרויסאַרטיגע קלאָרע שעהנקייט פון דער העלער נאַכט האָט איהם זעהר גערירט.

זיין גאָרטען איז געוועזן פערגאָסען מיט ליכט. דער ראַנד פרוכט ביימער האָט געוואָרפען א שמאָלען שאָטען אויף די אַלעע, וועהרענד פלאַנצונגען מיט גרויסע בלעטער האָבען זיך אויף דער וואַנד פון זיין הויז געדרעהט, זיסע ריחות ארויסגעאָטהעמט און האָבען אין דער מילדער העלער נאַכט אריין עפּעס ארויסגעהויכט, ווי א נשמה. ער האָט געאָטהעמט טיעף און געזויגט די לופט, ווי דער שיכור דעם וויין. דאַן איז ער אַוועק ווייטער מיט שטילע טריט, גליקליך און בעגייסטערט, און האָט כמעט אין גאַנצען אָן זיין פּלימעניצע פער־געסען.

אזוי גיך ווי ער איז פון׳ם דאָרף ארויס, איז ער שטעהן געבלי־בען, אום די לאַנדשאַפט צו בעטראַכטען, וואָס איז פערגאָסען געווען פון דעם ווייכען ליכט און האָט זיך אין גאַנצען גע׳טובל׳ט אין דעם זיסען שמאַכטענדיגען רייץ פון דער דאָזיגער שטילער נאַכט. יעדע ווילע האָט זיך דערהערט דאָס קורצע מעטאַלישע קוואַקען פון די זשאַבעס און אין דער ווייטקייט האָבען געזונגען די נאַכטיגאַלען, וואָס זייער לייכטע, ציטערנדיגע מוזיק רופט ארויס טרוימען און לעשט אויס די געדאַנקען, רעגט צו ליעבען און צו חלום׳ן אונטער דעם לבנה־שיין.

דער פריסטער איז אוועק ווייטער און ער האָט דערפיהלט ווי זיין הארץ איז שוואַך געוואָרען. ער האָט ניט געוואוסט ווארום. ער האָט זיך פלוצים גענומען פיהלען ווי עפּעס מיעד, פערמאַטערט. ער האָט חשק געהאַט זיך אנידערצוזעצען, צו בלייבען דאָ, צו בעטראַכ־טען און גאָט צו בעוואונדערען אין זיין שעפּפונג.

אין דער ווייטקייט האָט זיך קרייזלענדיג ארום דעם קליינעם טייכעל געצויגען א לאַנגער ראַנד פאַפּעל־ביימער. א דינער רויך, ווי ווייסער דאַמפּף, דורך וועלכען די לבנה־שטראַהלען האָבען זיך דורכגעבראַכען, איז געלעגען אויף׳ן ברעג טייכעל, שימערענדיג ווי זילבער, און האָט בעדעקט דעם איינגעהאַלטענעם לויף פון דעם וואַסער׳ל, ווי מיט לייכטער דורכזיכטיגער וואַטע.

דער פריסטער האָט זיך ווידער אָבגעשטעלט. ער איז נאָך שטאַרקער געריהרט געוואָרען. די התפּעלות אין זיין נשמה איז גע־וואַקסען, האָט איהם אין גאַנצען אויפגערודערט.

אַ ספק, אַן אונבעשטימטע אונרוהע האָט איהם גענומען ענ־בערן. ער האָט דערפיהלט, ווי עס ערוואַכט אין זיין מח איינע פון יענע פראַגען, וואָס ער האָט זיך אָפטמאָל געשטעלט.

— ווארום האָט גאָט דאָס געמאַכט? די נאַכט איז דאָך פיר דעם שלאָף בעשטימט, ווען מען זאָל רוהען און אַלסדינג פערגעסען! וואַ־רום האָט ער זי רייצענדער געמאַכט פון דעם טאָג? שעהנער פון דעם מאָרגען־שטערען און דעם אָבענד? ווארום שיינט דאָרט אויבען דער דאָזיגער שטיל־שוועבענדער, אנציהענדער שטערן, וואָס איז פּאָעטישער פון דער זון, און וועלכער בעשטראַהלט געווים מיט זיין

מילדען שיין אזוינע זאכען, וואס זיינען צו צארט און צו וואונדער־זאם פיר דאָס העלע ליכט פון׳ם טאָג, ווארום לייכטעט עס אזוי דורך׳ן נעבעל?

ווארום רוהט זיך ניט אויס דער קונסטפולסטער זינגער פון דער פייגעל־וועלט אזוי ווי די אַנדערע? ווארום זינגט ער די גאַנצע נאַכט?

ווארום ליעגט דער דאָזיגער שלייער איבער דער ערד? ווארום מאַכט עס אויף איהם אזאַ איינדרוק? ווארום האָט עס אזוי אויפ־געררודערט זיין נשמה? ווארום פיהלט ער אזאַ מיעדקייט אין די ביינער?

צו־וואָס דאָס אלסדינג, די דאזיגע שעהנקייט און כשוף, ווען די מענשען זעהן עס ניט, ווייל זיי שלאָפען? פיר וועמען איז דאָס דאָזיגע וואונדער בילד געשאַפען? פיר וועמען האָט דער הימעל די אלע דאזיגע שטראַמען פון פּאָעזיע און כשוף אויף דער ערד אויסגעגאָסען?

דער פּריסטער האָט עס ניט געקענט בעגרעהמען.

אָבער פּלוצים האָבען זיך דאָרט בעוויזען אונטער דעם בלע־טער־דאַך פון די ביימער, וואס האָט זיך דארט גע׳טובל׳ט אין ווייסען רויך, צוויי שאַטענס, זייט ביי זייט.

דער מאַן איז געוועזן העכער און האָט געהאַלטען די געליעבטע ארומגענומען. יעדע ווייַלע האָט ער זי געקושט אויף׳ן שטערן. און זיי האָבען מיט אמאָל בעלעבט די דאָזיגע אונבעוועגטע לאַנד־שאַפט, וועלכע האָט זיי ארומגערינגעלט ווי אַ געטליכע ראהם, וואָס וואָלט ווי לכתחילה פאר זיי געמאַכט געוועזן. ביידע האָבען אויס־געוויזען איינס, איין נפש, פיר וועלכע די דאָזיגע שטילע, שטומע נאַכט איז געשאַפען געוועזן. און זיי זיינען צוגעקומען אַלץ נעהענ־טער צום פּריסטער, ווי אַ לעבעדיגער ענטפער, ווי אַן ענטפער, וואָס גאָט אַליין האָט אויף זיין פראַגע געגעבען.

דער פּריסטער איז שטעהן געבליבען מיט אַ קלאַפּענדיגען האַר־צען, גאַנץ פערוווירט. עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אַז ער זעהט פיר זיך אַ ביבלישע בילד, ווי די ליעבע פון רות און בועז, די ערפי־לונג פון גאָט׳ס רצון, איינעם פון די אַלטע בילדער, פון וועלכע

די הייליגע שריפט דער־צעהלט. און אין זיין מוח האָבען געגומען קלינגען די פערזען פון שיר השירים, די רייצענדע פּאָעזיע פון דעם גליהענדען בוך פון דער ליעבע.

און ער האָט געזאָגט צו זיך: „אפשר האָט גאָט אזוינע געבט גע־שאפען, כדי די ליעבע פון די מענשען אין א כשוף־שלייער איינצו־וויקלען“.

ער האָט זיך א כאַפּ געטהאָן צוריק, כדי אויסצומיידען דאָס פּאָארל, וואָס איז נאָך דארט געגאנגען ארומגעגומען. און דאָך איז עס געווען זיין פּלימעניצע. אָבער איצט האָט ער זיך די פראגע גע־שטעלט: צי האָט ער ניט געוואָלט האנדלען געגען גאָט׳ס רצון? ווארים קען מען דען ניט בעשיינפערליך זעהן פון דער הערליכקייט, מיט וועלכע גאָט האָט די ליעבע ארומגערינגעלט, אז זי, די ליעבע, איז ניט קיין זינד?

און ער איז צושראקען אנטלאָפען פון דארט. ער האָט זיך כמעט געשעהמט. אזוי ווי ער וואָלט זיך אין א טעמפּעל אריינגע׳גנב׳עט וואו ער האָט קיין רעכט ניט געהאט די שוועל איבערצוטרעטען.

משוגע?

בין איך משוגע? אָדער נור אײפּערזיכטיג? איך װײס עס ניט. איך װײס נור, אַז איך האָב מורא'דיג געליטען. אמת, איך האָב געהאַנדעלט װי אַ משוגענער, װי אַ װילדער משוגענער, אָבער איז דען שטיקענדיגע אײפּערזוכט, משוגענע, איבערגעגעבענע, פערשפּאָטעטע און פערלאָרענע ליעבע, דער גאַנצער העלישער װעהטאָג, װאָס איך האָב דורך דעם אריבערגעטראָגען, — איז דען דאָס אַלסדינג ניט גענוג, צו טרײבען אַ מענשען צו פערברעכען און משוגעת געגען זײן אײגענעם װילען?

אוי, װי איך האָב געליטען, װי ביטער געליטען, װי מורא'דיג געליטען.... איך האָב די דאָזיגע פרוי מיט אַ פלאַם־פײערדיגער ליעבע געליעבט און דאָך — זאָל עס טאַקע זײן אמת? האָב איך זי װירקליך געליעבט? נײן, נײן, נײן! זי האָט בײ מיר לײב און זעעלע צוגענומען, אין גאַנצען מיך ארײנגעכאַפּט און הענד און פיס מיר געשמידט... איך בין געװען און איך בין געבליבען איהר שקלאַװ, איהר שפּיעלצײג. איך בין צוגעשמידט צו איהר שמײכעל, צו איהרע ליפּען, צו איהר בליק, צו די ליניען פון איהר קערפּער, צו די שטריכען פון איהר פּנים. איך װער דערשטיקט, װי אַ שקלאַװ, אונטער דעם צװאַנג פון איהר שעהנעם קערפּער. אָבער זי אַלײן, די פרוי, װאָס לעבט אין דעם דאָזיגען קערפּער, דעם נפש, װאָס לעבט דאָרט, האַס איך, פעראַכט איך, פערשילט איך, און אַלע, אַלע מאָל האָב איך זי געהאַסט, פעראַכטעט און פערשאָלטען. װאָרים זי איז פאַלש, טהיריש, שמוציג, אונרײן! זי איז די פרוי פון פערדערבען, אַ צולאָזענע, פאַלשע בעסטיע אָהן אַ נשמה און אָהן אײן זױבערען געדאַנק. זי איז די בעסטיע אינ'ם מענשען. און נאָך ערגער פון דעם:

זי איז נור דער שוים, דאס וואונדערפולע, צארטע, רונדע שטיק פלייש, וואו דער שמאך און שאנד האלטען זיך אויף....

די ערשטע צייט פון אונזער ליעבע איז פערלאפען זעלטען שעהן און רייצענד. איהרע ארעמס זיינען שטענדיג געווען פאר מיר אפען און אין זיי בין איך אויסגעגאנגען פאר אונגעזעטיגטע פערלאנגען. איך בין קיינמאל ניט זאט געווארען, קיינמאל. איהרע אויגען האבען דעם דורשט אין מיר געוועקט. איך האב דעם מויל געעפענט און דעם דורשט אויף איהרע ליפען געזוכט צו שטילען...

זיי, די אויגען איהרע, זיינען בייטאג גרוי געווען, פארנאכט— גרין און אין דער־פריה, גאנץ פריה, בלוי. איך בין ניט משוגע, איך קאן שווערען, אז זיי האבען די דאזיגע דריי פארבען געהאט.

אין די שטונדען פון ליעבע זיינען זיי געווען בלוי, מיט גרויסע, גרויסע, נערוועזע שווארץ־אפעלס. פון איהרע ציטערנדיגע ליפען האט צייטענווייז זיך ארויסגערוקט דער ראזעווער פייכטער שפיץ פון איהר צונג, וואס האט זיך געצאפעלט, ווי די צונג ביי א שלאנג. לאנגזאם האבען זיך אויפגעהויבען איהרע שעהנע אויגען־לעדלאך און איך האב דאן געזעהען איהר גליהענדען און אין דער איינענער צייט אונטערוואַרפענעם בליק, וואס האט מיך משוגע געמאכט.

ווען איך האב זי אין די ארעמס געדריקט, האב איך איהר אין די אויגען געקוקט און געציטערט, פיהלענדיג אין זיך א ברענענדי־גען פערלאנג צו טויטען די דאזיגע בעסטיע און נאך א פיעל ברענענ־דיגערע בעדערפניס צו קושען זי, צו האלזען זי שטענדיג, נאכאנאנד, אהן אויפהער...

ווען זי איז איבער'ן צימער געגאנגען, האט דאס גערויש פון איהרע טריט מיך אויפגערעגט. און ווען זי האט זיך גענומען אויס־טהאן, און זי האט דאס קלייד פון זיך ארונטערגעוואָרפען, די וועש, און איז שטעהן געבליבען פרעך און שטראהלענד, דאן האט א מורא'־דיגע און שענדליכע שוואכקייט געלעהמט אלע מיינע גליעדער.

אין איין שעהנעם טאג האב איך בעמערקט, אז איך האב איהר שוין דערעסען. איך האב עס בעמערקט אין דער־פריה אן איהרע אויגען. יעדען אין־דער־פריה האב איך זיך איבערגעבויגט איבער איהר און געווארט, זי זאל די אויגען עפענען, כדי איך זאל איהר

ערשטען בליק כאפען. אויף דעם דאָזיגען בליק איהרען האָב איך גע־וואַרט אַ בייזער, מיט אַ האַרץ, פול צאָרן, האַס און פעראַכטונג גע־גען דער דאָזיגער בעסטיע, וועמענ׳ס שקלאַוו איך בין געווען. דאָך ווען זי האָט די בלאַסע, וואַסער־העלע אויגען געעפענט, וואָס זיינען נאָך פערשלאָפען און מיעד געווען פון אונזערע לעצטע ביינאַכטיגע צערטליכקייטען, דאַן האָט ווי אַ פייערדיגער שטראָם דורך מיין בלוט זיך דורכגעטראָגען, אָנגעצונדען עס און אויפגעוועקט איבער אַ נייעם משוגענע פערלאַנגען.

אָבער אין יענעם אין דער־פריה, בעת זי האָט די אויגען געע־פענט, האָב איך אין זיי דערזעהן אַ קאַלטען, גלייכגילטיגען, טויטען בליק.

אָה, איך האָב איהם געזעהן, בעגריפען, געפיהלט, פערשטאַנען גלייך אין דער אייגענער רגע. אויס, אַלעס איז אויס, נעענדיגט אויף אייביג. און מיט יעדער שטונדע, און מיט יעדער סעקונדע איז דאָס מיר אַלץ קלאָרער געוואָרען. ווען איך האָב צו איהר מיינע אָרמס און ליפּען אויסגעשטרעקט, האָט זי זיך פון מיר אָבגעקעהרט מיט אַ לאַנג־וויילינער מינע און געמורמעלט: „לאָזט מיך צורוה!" אָדער: „איך קען אייך ניט אָנקוקען" אָדער: „וועל איך שוין קיינמאָל קיין רוה ניט האָבען?"

דאַן בין איך געוואָרען אייפערזיכטיג, אייפערזיכטיג ווי אַ הונד. בין געוואָרען כיטרע, פאַלש, פערשטעלט. איך האָב געוואוסט, אַז זי וועט זיך אין גיכען ווידער פערליעבען, אַז אַן אַנדערער וועט איהרע געפיהלען אָנצינדען.

איך בין געוואָרען משוגע אייפערזיכטיג, אָבער פון׳ם זינען האָב איך זיך ניט געריהרט. ניין, משוגע בין איך ניט, זיכער ניט!

איך האָב געוואַרט, נאָכגעקוקט איהר. בעטראָגען האָט זי מיך ניט; זי איז אָבער געבליבען קאַלט, אַזוי ווי אַלע געפיהלען אין איהר וואָלטען געשלאָפען. מאַנכעסמאָל האָט זי מיר געזאָגט: „די מענער עקלען מיך!" און דאָס איז געווען אמת.

איך בין געוואָרען אייפערזיכטיג צו איהר אַליין; אייפערזיכ־טיג צו איהר גלייכגילטיגקייט, אייפערזיכטיג צו איהר איינזאַמקייט אין די נעכט, אייפערזיכטיג צו איהרע בעוועגונגען, צו איהרע גע־

דאנקען, וואָס איך האָב געקאַנט; איבערזיכטיג צו אַלסדינג, וואָס עס איז מיר נור וועגען איהר אויף די געדאַנקען געקומען. און ווען אַמאָל אין דער־פריה האָב איך ביי איהר אין די אויגען ווידער בע־מערקט יענעם אַלטען פייכטען בליק, וואָס איך פלעג ביי איהר זעהן נאָך אונזערע נעכט פון ליעבע, בין איך אויסער זיך געוואָרען פאר כעס, האָב זיך געטרייסעלט פאר ברענענדיגען צאָרן און א בעגעהר, אַ מורא׳דיגער בעגעהר, האָט דאן אין מיין הארצען ערוואכט, צו דערווערגען זי, צו דערשטיקען זי מיט מיינע קניע, אָנכאַפּען זי ביים גאָרגעל און זי צווינגען מודה צו זיין זיך פאר מיר אין אַלע איהרע שענדליכע געהיימניסע, וואס זי האלט פערבארגען אין איהר הארצען.

בין איך משוגע? ניין.

איינמאָל א פארנאכט האָב איך דערפיהלט, אז זי איז גליק־לאך. איך האָב דערפיהלט, אז ביי איהר אין הארצען ברענט א נייע ליידענשאפט. איך בין געווען זיכער אין דעם, זיכער, ווי אין דער ליכטיגקייט פון׳ם טאָג. זי איז געווען אויפגערעגט, ווי נאָך מיינע לאַסקעס. איהרע אויגען האָבען געברענט. איהרע הענד זיינען גע־ווען ווארעם. זי אין גאַנצען האָט געאָטהעמט מיט יענעם ליעבעס־דופט, וועלכער האָט מיך משוגע געמאַכט.

איך האָב זיך געמאַכט, אזוי ווי איך בעמערק גאַר נישט, אָבער אין דער אייגענער צייט האָב איך פון איהר די אויגען ניט ארונטער־גענומען.

און דאָך האָב איך קיין שום זאַך נישט אויסגעפונען.

איך האָב געוואַרט א וואָך, א מאָנאט, א האלב יאָהר. זי האָט אויפגעשטראהלט מיט אן אונפערשטענדליכער ליידענשאפט און זי האָט גערוהט אין גליקזעליגקייט, וואס א געהיימע ליעבע האָט איהר פערשאפט.

און פּלוצים — אַלסדינג איז מיר קלאָהר געוואָרען! איך בין ניט משוגע, איך שווער אייך, אז איך בין ניט משוגע!

ווי זאָל איך עס זאָגען? ווי ערקלעהרט מען עס קלאָהר, מען זאָל מיך פארשטעהן? ווי זאָל איך די דאָזיגע געמיינע אונגלויב־ליכע זאַך אויסדריקען?

איך האָב זיך עס דערוואוסט אויף אזאַ'ן אופן:
איינמאָל א פארנאכט, ווי איך האָב שוין געזאָגט, האָט זי זיך צוריקגעקעהרט פון א לאנגען שפּאציר־רייט. זי האָט זיך ארונטער־געלאָזט אויף א ניעדעריגען שטוהל געגען מיר מיט צופלאַמטע באַ־קען און א העפטיג אָטהעמדיגער ברוסט, מיט ציטערנדיגע קניע און פערמאַכטע אויגען. אזוי האָב איך זי אָפט געזעהן פריהער, בעת זי האָט געליעבט. זי ליעבט! איך האָב ניט געהאַט קיין טעות!
דאָס איז שוין געוועזן איבער מיינע כוחות; איך האָב אָבגע־קעהרט דעם קאָפּ צום פענסטער, כדי ניט צו קוקען אויף איהר. דורך'ן פענסטער האָב איך דערזעהן, ווי דער רייט־קנעכט פיהרט איהר גרויסען פערד, וואָס האָט זיך אויפגעשטעלט אויף די פאָדער־שטע פיס, אין שטאַהל אריין.
זי האָט אויך בעגלייט מיט די אויגען דעם פייערדיגען פערד, וואָס האָט געטאַנצט און געשפּרונגען און געריסען זיך ביי דעם רייט קנעכט פון די הענד. ווען דאָס פערד איז פערשוואונדען, איז זי פּלוצים אנשלאָפען געוואָרען.
די גאַנצע נאַכט האָב איך נור געטראַכט וועגען דעם; מיר האָט זיך געדאַכט, אז פאַר מיר עפענען זיך אויף סודות, וועגען וועלכע מיר איז ביז דער דאָזיגער נאַכט קיינמאָל אפילו ניט איינ־געפאַלען א טראַכט צו טהאָן.
עס איז גאָר קיין גרונד ניטאָ צו דער אויסגעלאַסענקייט פון פרויען! ווער קאָן פערשטעהן זייערע אלע משונה'דיגע קאַפּריזען, די מערקווירדיגסטע בעפרידיגונגען פון די אונגעוועהנליכע פאַנטאַזיען זייערע?
יעדען אין דער־פריה, גלייך מיט'ן טאָג, איז זי געפלויגען אויף איהר פערד איבער וואַלד און טהאָל; יעדען טאָג האָט זי זיך צוריק־געקעהרט מיעד און צובראָכען, אזוי ווי נאָך שטונדען גאַנצע פון דער ווילדעסטער ליעבע.
איך האָב פערשטאַנען! איצט בין איך אייפערזיכטיג געוועזן צו דעם פייערדיגען פערד; אייפערזיכטיג געוועזן צו דעם ווינד, וואָס האָט איהרע באַקען געלאַסקעט, בעת זי האָט זיך געטראָגען משוגע־נערווייז; אייפערזיכטיג צו די בלעטער, וואָס האָבען געקושט איהרע

אויערען, בעת זי איז פערבייזיי פערבייגעפלויגען; צו די שטראה־לען פון דער זון, וואָס זיינען אויף איהר שטערן געפאלען דורך די צווייגען פון די ביימער, פערביי וועלכע זי האָט זיך געיאָגט; צו דעם זאָטעל, אויף וועלכען זי איז געזעסען, אָן וועלכען זי האָט איהר קערפער אנגעשפּאַרט.

דאָס אַלעס האָט איהר גליק פערשאַפט, אנגענעהם זי אויפגע־רעגט, זי בעפריעדיגט, זי אויסגעמאַטערט און דערנאָך זי צוריקגע־קעהרט צו מיר א גלייכגילטיגע, א צובראָכענע, אָהן כוחות.

איך האָב ביי זיך אָבגעמאַכט, אָפּצורעכענען זיך. איך בין גע־וואָרען ווייך צו איהר און זעהר פריינדליך. ווען זי צוריקקעהרענדיג זיך פון איהר ווילדען רייטען, האָט פון זאָטעל געוואָלט ארונטער־שפּרינגען, האָב איך איהר די האנד דערלאַנגט, געהאָלפען איהר ארונטערשפּרינגען. דאָס ווילדע פערד האָט זיך א וואָרף געטהאָן נאָך מיר. זי האָט איהם דאַן א גלעט געטהאָן איבער'ן רונדען האלז, א קוש געטהאָן אויף די פייכטע ציטערנדיגע נאָזלעכער און די ליפּען אפילו דערנאָך ניט אבגעווישט. און דער דופּט פון איהר וואַרי־מען קערפּער, ווארעם, ווי ער וואלט זיך פון א בעט געטראָגען, האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם שאַרפען, ווילדען גערוך פון'ם פערד.

אָבער מיין צייט איז געקומען; איך האָב זיך אָפּגערעכענט...

יעדען אין דער־פריה איז זי געפאָהרען איבער דעם אייגענעם וועג דורך א קליינעם בירקען־וועלדעל, וואָס האָט זיך דאָרט ווייטער בעהעפט מיט א גרויסען וואַלד.

פאַרטאָג בין איך ארויסגעגאנגען מיט א שטריק אין דער האנד און מיט א פּאָר פּיסטאָלעטען אונטער'ן בוזים, אזוי ווי איך וואָלט זיך אויף א דועל געקליבען.

איך האָב זיך אוועקגעלאָזט איבער איהר ליעבלינגס־וועג; פער־צוינגען א שטריק צווישען צוויי ביימער; דאַן האָב איך זיך אליין פערשטעקט אין'ם גראָז.

איך האָב צוגעליינט דעם אויער צו דער ערד; האָב דערהערט זיין ווייטע טופּעריי, דערנאָך האָב איך איהם אליין דערזעהן ווייט אונטער די צווייגען טראָגענדיג זיך, ווי א שטורם, אין פולען גאַלאָפּ. אָה, איך האָב ניט געהאַט קיין טעות! עס איז געווען דאָס, דאָס! זי

איז, דאכט זיך, געווען אויסער זיך פאר גליק און פרייד; איהרע באַ־קען האָבען געפלאַמט; אין איהרע אויגען האָט זיך אָבגעטונקט אַ ווילדע הנאה; דאָס ווילדע שנעלע רייטען האָט איהרע נערווען אויפ־געטרייסעלט, אַ ברענענדיגע, קאָכעדיגע לוסט אין איהר ערוועקט.

דאָס פערד האָט זיך אָנגעשטויסען מיט די פאָדערשטע פיס אָן מיין שטריק און איז געפאַלען מיט צובראָכענע ביינער. און זי? זי האָב איך אונטערגעכאַפּט מיט די אַרעמס. איך בין געווען אַזוי שטאַרק, דאָס איך האָב געקענט אפילו אָן אַקס אויפהויבען. ווען איך האָב זי אויף דר׳ערד אַרונטערגעלאָזט, בין איך צוגעגאַנגען צו איהם. ער האָט געקוקט אויף אונז און אין דעם מאָמענט, בעת ער האָט מיך געוואָלט אַ בים טהאָן, האָב איך איהם צוגעשטעלט דעם פּיסטאָלעט צום אויער.... און האָב איהם דערשאָסען... ווי אַ מענשען.

אָבער אין דער אייגענער מינוט בין איך אַליין אויך געפאַלען פון צוויי שאַרפע שמיץ פון אַ בייטש איבער׳ן פּנים. און ווען זי האָט זיך ווידער געוואָלט אַ וואַרף טהאָן אויף מיר, האָב איך אויסגעשאָ־סען דעם צווייטען קוגעל איהר אין בויך אַריין.

איצט זאָגט: בין איך משוגע?

א פאריזער פאסירונג.

איז דען דא א שטארקערעס געפיהל פאר א פרוי ווי נייגעריגקייט? וואס־וואס וואלט זי ניט געטהאן, אום צו בעקאנען זיך מיט דעם, אום דורכצולעבען אליין דאס, וואס זי האט אין איהרע טרוימען געזעהן! ווען די אונגעדולדיגע נייגעריגקייט איז איינמאל אין דער פרוי אויפגעוועקט, דאן איז זי אויף אלסדינג פעהיג, אויף יעדע נארישקייט, אויף יעדען אונזין. זי וועט אלסדינג טהאן, פאר קיין זאך וועט זי זיך ניט אפשטעלען. איך רייד וועגען פרויען, וואס זיינען ווירקליך פרויען, וועגען יענע, וואס זיינען, אזוי צו זאגען, מיט א דרייפאכען גייסט בעזעעלט. אויסערליך זעהען זיי אויס, דאכט זיך, קאלט און פערנינפטיג, אין די געהיימע ווינקעלאך אבער פון זייער נשמה פערבעהאלטען זיי דריי אייגענשאפטען: די ריין־ווייבערשע אונרוהיגקייט, די אייביגע אויפרעגונג, פאלשקייט אונטער א מאסקע פון אונשולד, — יענע געפעהרליכע אונשולד פון צבוע׳קעם — און צו לעצט די רייצענדע געמיינהייט, די שעהנע ניעדערטרעכטיגקייט, די וואונדערפולע טריילאזיגקייט, — קורץ, יענע אלע אייגענשאפטען, וואס טרייבען איין ליעבהאבער, אויב ער איז נאריש און לייכטזיניג, צום זעלבסטמארד, וועהרענד אנאנדערען בעצויבערען זיי.

די פרוי, וועמענס געשיכטע איך וויל דא דערצעהלען, איז געווען א יונגע, נאאיווע און אנשטענדיגע פראווינציאלקע; איהר אויסערליך רוהיג לעבען איז זיך געפלאסען אין דער־היים צווישען איהר פיעל־בעשעפטיגטען מאן און זייערע צוויי קינדער, צו וועלכע זי איז געווען אן איבערגעגעבענע מוטער. אבער איהר הארץ האט געציטערט פאר אונבעפריעדיגטער נייגעריגקייט, פאר אונגעשטילטער

בענקעניש נאך עפעס אונבעקאנטעס, נייעס. זי האט נאכאנאנד געטרוימט וועגען פאריז, און מיט א ציטערענדיגען הארצען האט זי געלעזען אין די צייטונגען וועגען די פעסטען, טואלעטען, פערגעניגענס אין פאריז. בעזאנדערס האבען זי גערייצט די קליינע נאטיצען, פול אנדייטונגען, האלב־פערשלייערט מיט אויסגעקליגעלטע פראזען, הינטער וועלכע עס האבען זיך געפיהלט פערגעניגענס, פול זינד און לאסטער. פון וויטענס האט פאריז זיך איהר אויסגעוויזען, ווי א טרוים פון וואונדער־שעהנער, רייצענדער פראכט.

אין די לאנגע, שלאפלאזע נעכט, אונטער דעם רעגעלמעסיגען כראפען פון איהר מאן, וועלכער איז געלעגען נעבען איהר אויף'ן רוקען, מיט א זיידענעם טיכעל ארום קאפ, — האט זי געטרוימט וועגען די בעריהמטהייטען, וועמענס נעמען האבען בעשיינט די שפאלטען פון די צייטונגען, ווי שטערן דעם דונקעלען הימעל. זי האט זיך פארגעשטעלט, אז זייער לעבען איז פול מיט אויסגעלאסענהייט, פול מיט ארגיען, ווי גאר אין אמאליגע צייטען, פול מיט אזא הולטאיסטווא, וואס עס איז גאר שווער אויסצוטראכטען.

די פאריזער בולווארען האבען זיך פאר איהר געמאהלען ווי אפגרונדען פון מענשליכע ליידענשאפטען; און די הייזער אויף יענע בולווארען האבען געוויס אין זיך פערבארגען מורא'דיגע סודות פון ליעבע.

זי אליין אבער האט געפיהלט, אז זי ווערט אלט, אלט, ניט פערזוכענדיג דעם טעם פון אמת'ן לעבען. זי האט דאך ניט געקענט אנרופען „לעבען" יענע לאנגוויילינע, נודנע, אלטעגליכע פפליכטען, וואס מען איז געוואוינט צו רופען „פאמיליען־גליק".

זי איז נאך געווען שעהן. דאס שטילע לעבען האט זי פערהיט, ווי א ווינטער־פרוכט אין א פערשלאסענעם שראנק, — נור איהר נשמה האבען געמוטשעט און געפייניגט די געהיימע פערלאנגען.

זי האט זיך געפרעגט: שוין־זשע וועט זי שטארבען, ניט האבענדיג פערזוכט דעם דאזיגען פערפלוכטען גליק, ניט האבענדיג זיך ארייגעווארפען כאטש איין מאל, כאטש אויף א קורצע ווייל, אין דעם שטרודעל פון פאריזער פערגעניגענס.

דאן האט זי זיך מיישב געווען, זי וועט א פאהר מהאן אין

פאריז. זי האט אויסגעטראכט אן אויסרייד וועגען וואס צו פאהרען אהין, האט אנגעשטעלט איהרע קרובים אין פאריז, זיי זאלען זי איינלאדען צו גאסט, און אזוי ווי דער מאן איהרער האט זי ניט געקענט בעגלייטען, איז זי אוועק אין פאריז אליין.

קומענדיג אהין, האט זי באלד אויסגעטראכט א תירוץ, אויף צו פערבלייבען דארט, ווען נויטיג, א פאאר טעג, אדער, ריכטיגער, א פאאר נעכט, און זי האט געשריעבען אהיים צו איהר מאן, אז זי וויל אויפזוכען איהרע אנדערע פריינד, וואס וואוינען ארום פאריז.

און זי איז אוועק זוכען. זי איז געגאנגען איבער די בולווארען און האט מעהר גאר נישט געזעהן, אויסער די געוועהנליכע אויסגעלאסענהייט פון דער גאס. זי האט נייגעריג אריינגעקוקט אין די גרויסע קאפע־הייזער, האט אויפמערקזאם געלעזען די קליינע נאטיצען אין דער צייטונג „פיגארא“, וועלכע האבען אבגעהילכט אין איהר נשמה יעדען אין דער־פריה, ווי די קלאנגען פון א שטורם־גלאק, ווי די פייערדיגע שטימע פון ליעבע.

אבער גאר נישט האט זי געבראכט אויף דעם שפור פון יענע ארגיען, פון וועלכע זי האט אין דער־היים געטרוימט; די טעמפלען פון אויסגעלאסענהייט זיינען געבליעבען פערשלאסען פאר איהר, יענע טעמפלען, וואס האבען זיך די גאנצע צייט אין איהר פאנטאזיע געמאהלען, ווי די פער׳כשופ׳טע הייהלען אין טויזענד און איין נאכט, אדער ווי די רוימישע קאטאקאמבען, וואו מען האט אין געהיים געדיענט צו א פערפאלגטען, פערבאטענעם גאט.

איהרע קרובים, קליינע סוחרים, האבען זי ניט געקענט בעקאנען מיט קיינעם פון די בעריהמטהייטען, וואס זייערע נעמען האבען אין איהרע אויערען געקלונגען; א פערצווייפעלטע, האט זי זיך שוין געהאט געקליבען צוריק צו פאהרען אהיים, ערשט פלוצים איז איהר צו הילף געקומען א צופאל.

איינמאל, געהענדיג איבער דער גאס שאססע־ד׳אנטען, האט זי זיך אפגעשטעלט ביי א שוי־פענסטער פון א מאגאזין, אין וועלכען עס זיינען ארויסגעשטעלט געווען פערשידענע יאפאנעזישע אנטיקלעך.

זי האט זיך איינגעקוקט אין קאמישע פיגורען פון עלפאנט־

בײַן, אין הויכע גרוי־פארביגע כינעזישע בלומען־טעפּ, אין מאָדנע בראָנזענע זאכען. ערשט פּלוצים האָט זי בעמערקט, ווי דער בעל־הבית פון דעם מאגאזין ווייזט מיט דרך ארץ איינעם א דיקען, קורצען, פליכעוואטען מענשעל, א פארצעלייענע פיגור פון עפּעס א פערזעהעניש — א זעלטענער אנטיקעל — ווי דער בעל הבית פון דעם מאגאזין האָט עס גערופען.

ביים סוף פון יעדער פראזע, וואס דער בעל הבית האָט ארויסגערעדט, האָט אָפּגעהילכט, ווי דער קול פון א שופר דער נאָמען פון דעם מאַן, וואָס איז געווען א בעריהמטער שרייבער. די איבריגע קונדען, יונגע פרויען, עלעגאנטע הערען, האָבען זיך אומגעקוקט פער׳גנב׳עט און שנעל, אבער מיט קאנטיגער עהרפורכט, אויף דעם בעריהמטען שרייבער, וועלכער האָט נייגעריג בעטראכט די פארצעלייענע פיגור. אי דער שרייבער, אי די פיגור,ביידע זיינען געווען גלייכע פערזעהענישען, ווי איין מאמע וואלט זיי געבוירען.

דער בעל הבית פון דעם מאגאזין האָט גערעדט:

— נור פאר אייך, הערר זשאן ווארען, קאן איך מאכען אזא אויסנאהם און דאָס לאזען פאר טויזענד פראנק; פונקט אזוי פיעל קאסט עס מיך אליין. אן אנדערען וואלט עס געקאסט טויזענד פינף הונדערט; פאר קינסטלער און שרייבער האָב איך בעזונדערע פרייזען. אלע קויפען ביי מיר, הערר ווארען. נעכטען האָט הערר ביונאך ביי מיר געקויפט אן אלט־פרענקישען קריגעל. מיט א פּאָאר טעג צוריק האָב איך פערקויפט הערר אלעקסאנדער דיומא׳ן א פּאָאר לייכטער, עהנליך צו די דאזיגע. (ניט אמת, שעהנע לייכטער?) פארדאן, ווען דעם דאזיגען אנטיקעל וואלט געזעהן הערר זאלא, וואלט ער עס גלייך צוגענומען, הערר ווארען.

דער שרייבער, א צומישטער, האָט זיך געקווענקעלט; פון איין זייט האָט ער א שטארקען חשק געהאט צו דער פיגור, פון דער צווייטער זייט אָבער איז דער פרייז געווען צו הויך. די בליקען פון די ארומיגע האָבען איהם געארט, ווי די קאץ. אקוראט, ווי עס וואָלט גאר ארום איהם קיינער ניט געווען.

זי איז אריין אין מאגאזין א פערצאפּעלטע, ניט ארונטערנעהמענדיג די אויגען פון איהם און ניט קימערענדיג זיך אפילו,

צו ער איז שעהן, צו מיאוס, צו יונג, צו אלט. דאס איז דאך געווען זשאן ווארען אליין, זשאן ווארען!

נאך א לאנגען ישוב הדעת און קווענקלען זיך האט ער אוועק־געשטעלט די פיגור צוריק אויפ׳ן טיש און געזאגט:

— ניין, צו טהייער.

דער פערקויפער האט נאך מיט מעהר היץ גענומען ריהמען זיין אנטיקעל.

— וואס רעדט איהר, הערר זשאן ווארען! טהייער גאר? אפילו ווען איהר בעצאהלט פאר דעם צוויי טויזענד פראנק, האט איהר אויך געהאנדעלט א ווילדע מציאה!

דער שרייבער, ניט אפרייסענדיג די אויגען פון דער פערזע־העניש, האט טרויעריג געענטפערט.

— איך זאג ניט, אז עס איז ניט ווערטה דאס געלד, נור פאר מיר איז עס צו טהייער.

דא האט זי אנגעכאפט א מין משונה׳דיגע עזות, איז צוגעגאנ־גען צום בעל הבית פון דעם מאגאזין און האט געזאגט:

— פאר וויפיעל וועט איהר מיר אוועקגעבען אט די דאזיגע פיגור?

דער בעל הבית האט זי אנגעקוקט פערוואונדערט.

— פונפצעהן הונדערט פראנק, מאדאם — האט ער געענט־פערט.

— איך נעהם עס.

ביז אהער האט דער שרייבער זי אפילו ניט בעמערקט. איצט האט ער זיך האסטיג אומגעדרעהט און זי בעקוקט פון קאפ ביז די פיס מיט שארפע אויגען פון א מבין.

זי האט אויסגעזעהן רייצענד. דאס פייער, וואס האט ביז אהער אין איהר געדרימעלט, האט זי איצט בעלעבט און בעשטראהלט. און דער צו האט א פרוי, וועלכע איז אימשטאנד געווען אויצוגעבן פונפצעהן הונדערט פראנק ניט געקענט זיין די ערשטע בעסטע.

דאן האט זי זיך א קעהר געטהאן צו איהם און ארויסגערעדט מיט א ציטערענדיגער שטימע:

— ענטשולדיגט, מיין הערר. איך האב זיך צוגעאיילט. פיליכט האט איהר נאך ניט געזאגט אייער לעצטען פרייז?

ער האט זיך פערבויגט:

— איך האב מיין לעצטען פרייז געזאגט, גנעדיגע פרוי.

אבער זי האט זיך אנגערופען שטארק גערירט:

— יעדענפאלס, מיין הערר, אויב איהר וועט עס וועלען האבען, קאנט איהר עס צו יעדער צייט פון מיר קריגען. איך האב עס נור געקויפט, ווייל עס איז אייך געפעלען.

ער האט זיך געפיהלט, קאנטיג, געשמייכעלט.

— פון וואנען ווייסט איהר, ווער איך בין?

דאן האט זי איהם דערצעהלט, ווי זי בעוואונדערט איהם, האט ציטירט גאנצע שטעלען פון זיינע ווערק און גערעדט אזוי שעהן און אזוי פיעל.

ער האט זיך אנגעשפארט אן א טישעל, צוגעהערט זיך צו איהרע רייד און, דורכנעהמענדיג זי מיט זיינע בליקען, האט ער געוואלט טרעפען, ווער און וואס זי איז.

דער בעל הבית פון דעם מאגאזין, א גליקליכער פון דער דאזיגער לעבעדיגער רעקלאמע, האט יעדע ווייטע, בעת נייע קונדען זיינען אריין, געשריען פון׳ם צווייטען עק מאגאזין:

— זעהט נור, הערר זשאן ווארען, איז דאס ניט שעהן?

דאן האבען זיך אלע קעפ אומגעדרעהט, און זי האט זיך געפיהלט אזוי גליקליך, וואס מען זעהט זי אין אן אינטימען געשפרעך מיט אזא בעריהמטען מאן.

דאס האט זי פשוט פער׳שיכור׳ט און זי האט זיך ענטשלאסען אויף אן ענטשיידענעם שריט, ווי א פעלדמארשאל, וואס ענטשליסט זיך אויף אן אטאקע.

— הערר ווארען, איך וועל ביי אייך בעטען א געפאלען, א גרויס געפאלען. וועט איהר עס מיר וועלען טהאן? ערלויבט מיר צו געבען אייך די דאזיגע זאך אלס אנדענקונג פון א פרוי, וואס בעוואונדערט אייך ליידענשאפטליך און וועלכע האט דאס גליק געהאט צו זעהן אייך צעהן מינוט.

ער האט זיך אפגעזאגט. זי איז בעשטאנען אויף דעם. ער האט

בשום אופן ניט געוואלט עס נעהמען ביי איהר און געלאכט פרעהלאך פונ'ם גאנצען הארצען.

דאן האט זי געזאגט מיט עקשנות:

— גוט, אויב אזוי ברענג איך עס אליין צו אייך אהיים, און טאקע שוין! וואו וואוינט איהר?

ער האט איהר ניט געוואלט געבען זיין אדרעס, אבער זי האט איהם נעקראגען ביי דעם בעל הבית פון דעם מאגאזין, האט בע־צאהלט פאר די פיגור און איז ארויסגעלאפען, נעהמען א וואגען. דער שרייבער נאך איהר, האט זי געוואלט אפהאלטען, וויל ער האט קיין חשק ניט געהאט צו נעהמען א פרעזענט פון אן אונבע־קאנטער. ער האט זי אנגעיאגט פונקט דעמאלט, ווען זי איז אין וואַ־גען אריינגעשפרונגען. ער האט זיך אווארף געטהאן נאך איהר און ביים פלוצומדיגען ריהר פון דעם פערד איז ער שיעור ניט געפא־לען איבער איהר. דאן האט ער זיך אוועקגעזעצט נעבען איהר מיט א מינע פון פערדרוס.

וויפיעל ער האט זי ניט געבעטען, וויפיעל ער האט צו איהר ניט גע'טענה'ט, אז ער וויל ניט איהר פרעזענט, עס האט איהם ניט געהאלפען. זי איז געבליבען פער'עקשנ'ט.

ווען דער וואגען איז שטעהן געבליעבען פאר זיין טיר, האט זי דעם שרייבער פארגעלייגט די דאזיגע בעדינגונגען:

— ווען איהר פערשפרעכט מיר צו טהאן היינט אלסדינג, וואס איך וויל, נעהם איך צו צוריק דעם פרעזענט.

דאס האט זיך איהם אויסגעוויזען אזוי קאמיש, דאס ער האט איינגעוויליגט.

דאן האט זי געפרעגט:

וואס טהוט איהר געוועהנליך אום דיעזע צייט?

ער האט אווייל געטראכט, דערנאך האט ער געענטפערט:

— איך געה שפאצירען.

זי האט זיך א קעהר געטהאן צום קוטשער און געזאגט מיט א בעפעהלענדיגער שטימע:

— אין בולאנער וואלד!

זיי זיינען אוועקגעפאהרען.

ער האָט געמוזט איהר אנרופען ביים נאָמען די אלע בעַ־וואוסטע דאמען, בעזאנדערס די דאמען פון דער האלב־וועלט, האט געמוזט איהר דערצעהלען מיט אלע איינצעלהייטען וועגען זייער לעבען, זייערע געוואוינהייטען, זייערע הייזער און זייער לאַסטער.

די נאכט איז צוגעפאלען.

— און וואס טהוט איהר געוועהנליך אום דיעזער צייט? — האָט זי געפרעגט.

ער האָט זיך צולאכט און געענטפערט:

—איך טרינק מיין אבסינט.

זי האָט זיך אנגערופען מיט אן ערנסטער מינע:

גוט, מיין הערר, פאהרען מיר טרינקען אבסינט.

זיי זיינען אריין אין איינע פון די בעוואוסטע קאפע־הייזער אויף א בולוואר, וואו ער איז געווען אן אפטער בעזוכער און וואו ער פלעגט זיך טרעפען מיט איינינע ליטעראטען. ער האָט זיי אלע־מען פארגעשטעלט איהר. זי איז שיעור ניט משוגע געוואָרען פאר פרייד און אין איהר מוח האָט געהילכט און געקלונגען דאָס ווארט: „ענדליך! ענדליך!“

די צייט איז געלאפען. זי האָט געפרעגט:

— אום דיעזע צייט עסט איהר דאך וואהרשיינליך?

ער האָט געענטפערט:

— יאָ, גנעדיגע פרוי.

— דאן פאָהרען מיר עסען — האָט זי זיך אָנגערופען.

און שפעטער, ווען זיי זיינען ארויס פון בינמאַנ׳ס רעסטאראן, האָט זי ווידער געפרעגט:

— און וואָס טהוט איהר אין די אבענדען?

ער האָט זי שארף אָנגעקוקט.

— ווי אמאָל — האָט ער געענטפערט — עס הענגט אין גאַנ־צען אָפּ פון די אומשטענדען. אמאָל געה איך אין טהעאטער.

זיי זיינען געקומען אין טהעאטער „וואדעוויל“, וואו, א דאנק איהם, האָט מען ביי זיי קיין געלד ניט גענומען פאר די בילעטען, און, אָה, ווי שטאָלץ זי האָט זיך געפיהלט, וואָס דער גאַנצער עולם האָט זי געזעהן, זיצענדיג מיט דעם בעוואוסטען שרייבער.

נאָך דער פאָרשטעלונג האָט ער גאַלאַנט די האַנד איהר א קוש געטהאָן.

— גנעדיגע פרוי — האָט ער געזאָגט — איך דאַנק אייך זעהר פאר דעם היינטיגען רייצענדען טאָג....

זי האָט איהם אונטערבראָכען:

— וואָס טהוט איהר געוועהנליך אום דיעזע צייט?

— אָבער... אָבער... איך געה אַהיים...

זי האָט זיך צולאַכט מיט א ציטערענדיגען, נערוועזען געלעכ־טער:

— גוט, מיין הערר, מיר פאָהרען צו אייך אַהיים.

זי האָט מעהר קיין וואָרט ניט געזאָגט. צייטענווייז האָט זי אויפ־געציטערט פון קאָפּ בי די פיס, ניט ווימענדיג, צי זי זאָל אנטלויפען, אָדער בלייבען. אָבער ביי זיך אין דעם הארצען האָט זי פעסט גע־האַט אָפּגעמאַכט, אַלסדינגז צו פערזוכען.

אויף די טרעפּ האָט זי זיך אָנגעשפּאַרט אָן די פּאַרענצען, אזוי אויפגערעגט איז זי געווען, און ער איז געגאַנגען אין פאָראויס, מיט א קליין ליכטעל אין דער האַנד.

ווי־נור זי איז אריין אין צימער, אזוי גלייך האָט זי זיך אויס־געטהאָן און זיך אין דאָס בעט געלעגט, ניט ארויסריידענדיג קיין וואָרט. דאָרט האָט זי זיך אין די וואַנד אריינגעדריקט און געוואַרט.

אָבער זי איז געווען נאַאיוו, אזוי נאַאיוו ווי עס קאָן נור זיין א פרוי פון א פּראָווינציאַלען נאָטאַריוס, און ער האָט געפאָדערט מעהר פון א טערקישען פאַשאַ. זיי האָבען ניט פערשטאַנען איינער דעם אַנדערן.

ער איז איינגעשלאָפען. די נאַכט איז אוועק, געשטערט נור פון דעם טיק־טאַק פון דעם וואַנד־זייגער. זי איז געלעגען אונבעוועגליך און זיך דערמאָנט אָן די נעכט אין דער היים; און ביי דעם גע־לען שיין פון דער כינעזישער לאַנטערנע האָט זי מיט הארץ־וועהטאָג געקוקט אויף דעם דיקען מענשעל, וואָס איז געשלאָפען נעבען איהר אויפ'ן רוקען, דעם רונדען בויך, ווי אן אויפגעבלאָזענער פענכער, אויסגעפּוטשעט אונטער דער דעקע. ער האָט געכראַפּעט, ווי א טרובע, און געפאָרשקעט אזוי קאָמיש מיט די ליפּען. א פּאָאר

דוצענד חארעלאך האבען זיך בענוצט מיט זיין שלאף, אום אויפצור־שטעלען זיך אויף א קאמישען אופן אויף זיין הוילען שיידעל, וועל־כען אין פערלויף פונ׳ם טאג זיי האבען זיך געמאטערט צו פערדע־קען. א שנירעלע שפייעכץ האט ארונטערגערונען פון דעם ווינקעל פון זיין האלב געעפענטען מויל....

צום סוף, האט דער מארגען־שטערן ארייגעקוקט דורך די ארונטערגעלאזטע פארהאנגען. זי האט זיך אויפגעהויבען, שטיל זיך אנגעטהאן און שוין האלב געעפענט די טיר, ערשט דער קלאנג פון דעם שלאס האט איהם אויפגעוועקט. ער האט זיך גענומען רייבען די אויגען.

עטליכע סעקונדען לאנג האט ער ניט געקענט קומען צו זיך, דערנאך האט ער זיך דערמאנט אן דער גאנצער פאסירונג און זיך אנגערופען:

— איהר געהט אוועק?

זי איז געשטאנען א צומישטע. דאן האט זי ארויסגעמורמעלט:

— יא, שוין גרויסער טאג.

ער האט זיך אויפגעזעצט אויפ׳ן בעט.

— הערט אויס, איך האב צו אייך א בקשה.

זי האט געשוויגען.

ער האט גערעדט ווייטער:

— איהר האט מיך נעכטען איבעררראשט. זייט אפענהערציג, זייט זיך מודה, צו־וואס האט איהר עס אלעס געטהאן? איך קען ניט פערשטעהן.

זי איז צוגעגאנגען צו איהם מיט לאנגזאמע טריט און, רויט ווערענדיג ווי א יונגענקע מיידעלע, האט זי ארויסגעמורמעלט:

— איך האב... געוואלט... בעקאנט ווערען מיט׳ן לאסטער... און עס איז גאר ניט אינטערעסאנט, גאר ניט...

און זי איז ארויסגעלאפען פון דעם צימער, ארונטערגעלאפען די טרעפ און זיך געלאזט לויפען איבער דער גאס.

א גאנצע ארמיע פון קעהרער האבען געקעהרט די טראטוארס און דעם ברוק, ארונטערשארענדיג פון זיי דעם שמוץ אין די קאנא־וועס אריין. מיט בעוועגונגען, עהנליך צו די בעוועגונגען פון שני־

טער אויף'ן פעלד, האָבען זיי געשאַרט פאר זיך דעם שמוץ און די בלאָטע; און זי האָט זיי געזעהן אויף יעדער גאַס, בעוועגענדיג זיך ווי אָנגעשטעלטע מאַשינען.

און איהר האָט זיך אויסגעוויזען, אַז פון איהר נשמה האָט מען איצט אויך ארויסגעקעהרט עפּעס, ארויסגעקעהרט און אריינ־געקעהרט אין קאַנאַווע אריין, אין רינשטאָק אריין צוזאַמען מיט איהרע טרוימען.

זי האָט זיך צוריקגעקעהרט אהיים, א פערסאָפּעטע און א דער־פּראַהרענע, פיהלענדיג אויף איהר נשמה מעהר נאָר נישט, ווי דאָס רעגעלמעסיגע קעהרען פון די בארשטען, וואָס האָבען געראַמט דעם שמוץ פון די פאַריזער גאַסען.

און ווי־נור זי איז צו זיך אין צימער אריין, האָט זי זיך ביטער פונאַנדערגעוויינט.

דיא ערוואכונג.

מיט זי איז געווען פערהייראט — דריי יאָהר — האָט זי נאָך קיין איינציג מאָל ניט פערלאָזען דעם טהאָל סירע, וואו זי האָט געוואוינט און וואו איהר מאַן איז געווען דער איי־גענטהימער פון צוויי שפּינעריי־פאַבריקען.

זי האָט ניט געהאַט קיין קינדער און רוהיג און גליק־ליך האָט זי זיך געלעבט אין איהר הויז, וואָס איז געשטאַנען צווי־שען לינדען־ביימער, און וועלכען די ארבייטער האָבען גערופען „דאָס שלאָס“.

איהר מאַן, הערר וואסער, איז געווען אויף א שעהנע עטליכע יאָהר עלטער פון איהר און א דורכאויס גוטער מענש. זי האָט איהם געליעבט, און קיין איין זינדיגע מחשבה איז דורך דער גאַנצער צייט איהר אויף'ן זינען ניט געקומען.

איהר מוטער האָט רעגעלמעסיג פערבראכט די זומערן מיט איהר און ערשט ווען די בלעטער האָבען אָנגעהויבען פאַלען, האָט זי זיך צוריקגעקעהרט נאָך פּאַריז.

אין הערבסט־צייט האָט זשעני אביסעל אונטערגעהוסט. דער ענגער טהאָל, איבער וועלכען א טייכעלע האָט זיך געשלענגעלט, איז פינף חדשים לאַנג דאַן פערצויגען געווען מיט א געדיכטען נעבעל. צו־ערשט האָבען זיך דינע נעבעל־שלייערס צושפּרייט איבער די לאָנקעס און געגעבען דעם טהאָל דאָס אויסזעהן פון א טייך, אוים וועלכען די דעכער פון די הייזער האָבען ארויסגעשוואומען; דערנאָך האָבען זיך די דאָזיגע ווייסע וואָלקענס צושפּרייט, צוגאָסען, ווי דער ים אין א שטורם, איינגעהילט אלסדינג און פערוואַנדעלט דעם טהאָל אין א געשפּענסטערהאפטען לאַנד, אין וועלכען די מענשען האָבען זיך בע־וועגט ווי שאָטענס און ניט דערקענט איינער דעם צווייטען אויף א

שטח פון צעהן טריט. די ביימער זיינען פערצויגען געוועזן מיט נע־בעל־שלייערס, זיינען געשטאנען פערפליעסנעטע פון פייכטקייט.

אבער מענשען, וואס האבען ארונטערגעקוקט פון די דערבייאינגע בערג אויף'ן ווייסען טהאל, האבען געקאנט זעהן, ווי דורך'ן נעבעל טרעטען ארויס צוויי הויכע קוימענס פון וואסער'ס פאבריקען, וואס האבען נאכאנאנד, טאג און נאכט צוויי שווארצע זיילען רויך צום הימעל ארויף געשפיגען.

דאס איז געוועזן דער איינציגער סימן, אז אין דעם דאזיגען גרוב, וואס איז ווי מיט וואטע פערלייגט געוועזן, האבען געלעבט לע־בעדיגע מענשען.

היי־יאהר, ווען דער מאנאט אקטאבער איז אנגעקומען, האט דער דאקטאר געראטהען דער יונגער פרוי, זי זאל דעם ווינטער פער־ברענגען ביי איהר מוטער אין פאריז, מחמת די לופט פון דעם טהאל קאן איהרע לונגען שאדען.

זי האט איהם געפאלגט און איז אוועק צו איהר מוטער.

די ערשטע פאר מאנאטען האט זי אהן אויפהער געטראכט וועגען איהר פערלאזענעם הויז. זי איז געוואהנט געווען צו איהם, האט געבענקט נאך דעם אלטען און בעקוועהמען מעבעל פון איהר הויז. אבער ביסלעכווייז האט זי זיך צוגעוואהנט צו דעם נייעם לעבען און געפונען פערגעניגען אין די פעסטליכקייטען, אין דינערס און בעלער.

ביז אהער האט זי אין זיך איינגעהאלטען די אונבעשטימטקייט, שלעפעריגקייט, דעם לאנגזאמען, שלעפעריגען גאנג און דעם מיע־דען שמייכעל, קורץ, די אלע איינענשאפטען פון איהרע מיידעלשע יאהרען. איצט איז זי געווארען לעבהאפטער, מונטער, שטענדיג דורשטיג נאך פערגעניגען. מען האט איהר געגומען נאכלויפען, קאמ־פלימענטען איהר מאכען. די שעהנע ווערטער פון די מענער האבען איהר שפאס געמאכט. זי האט זיי ערלויבט נאכלויפען איהר, וויילזי איז זיכער געוועזן אין זיך, זיכער געוועזן, אז געגען דער ליעבע, וועלכע האט איהר שטארק געהאט דערעסען אין איהר פאמיליען־לעבען, וועט זי קאנען ביישטעהן.

דער געדאנק, זיך ווען עס איז איבערצוגעבען צו די ווילדע, גראבע צערטליכקייטען פון די דאזיגע בעשעפענישען, האט ביי איהר

ארויסגעלאופען א רחמנות'דיגען שמייכעל און א שוידער. זי האט גיט געקענט פערשטעהן, ווי אזוי פערהייראטע פרויען קאנען ביי זיך פועל'ן, ארונטערצושלאגען זיך צו אזעלכע ניעדריגע פערהעלטני־סען מיט פרעמדע מענער, ווען זיי האט גענוג געדארפט דערעסען אפילו די נעצוואונגענע פערהעלטניסע מיט זייערע אייגענע מענער.

זי וואלט איהר מאן פיעל צערטליכער געליעבט, ווען זיי וואל־טען צוזאמען געלעבט ווי צוויי פריינד און זיך בענוגענט מיט אונ־שולדיגע קושען...

דאך האבען זי אמוזירט די קאמפלימענטען, די בעגעהרען, וואס האבען געברענט ביי די מענער אין די אויגען, די אפענע און פערשלייערטע ערקלעהרונגען אין ליעבע, וואס מען האט איהר צייי־טענווייז געשושקעט אין די אויערען אריין, — די דאזיגע שטילע ארויסגעשטאמעלטע ווערטער, וואס זי האט קוים זייער בעדייטונג פערשטאנען. זיי האבען, אמת, איהר בלוט ניט הייסער געמאכט, איהר הארץ שטארקער ניט געמאכט קלאפען, דאך טיעף אין איהר הארצען האבען זיי איהר קאקעטעריי געשמייכעלט, אנגעצונדען אין איהר נשמה פייערלאך פון פערגעניגען, איהרע ליפען געמאכט שמייכלען, איהרע אויגען גלאנצען און אנגעפילט איהר ווייבערשע נשמה מיט א צופריעדענקייט, אזוי ווי זי וואלט דא געקראגען דאס, וואס עס קומט איהר פון לאנג אן.

זי האט געליעבט צו שמועסען מיט א מאן אויג אויף אויג פאר־נאכט ביים פייער פון'ם קאמין אין דעם דונקעלען זאאל. דער פער־עהרער איז געווארען דריגנענדער, האט געשטאמעלט, געציטערט, האט זיך אויף די קניע געווארפען. א מאדנע הנאה האט זי דאן גע־פיהלט, בשעת זי האט געזעהן, ווי יענער ברענט פלאם־פייער פאר ליידענשאפט צו איהר; א מאדנעם פערגעניגען האט זי געפיהלט צו זאגען „ניין" מיט'ן קאפ און ליפען, ארויסרייסען די הענד, אויפ־הויבען זיך און מיט א גלייכגילטיגער מינע דריקען דאס גלעקעל און הייסען אריינטראגען א לאמפ, און זעהן, ווי יענער, וואס האט זיך געצאפעלט ביי איהרע פיס, הויבט זיך אויף א צומישטער און א בייזער, בשעת ער דערהערט די טריט פון דעם דינער, וואס טראגט דעם לאמפ.

זי האָט געקענט לאַכען מיט א טרוקען, קאַלט געלעכטערל, פון וועלכען עס פלעגען פערגליווערט ווערען די גליהענדיגסטע ווערטער; האָט געקאָנט אונטערברעכען יענעם'ס פייער־דיגע שבועות און ליעבעס־ערקלעהרונגען אזוי, דאָס יענער האָט זיך געפיהלט ווי מיט קאַלט וואסער אָפּגעגאָסען; אין איהר שטימע זיינען געווען אזוינע טענער, וואָס האָבען געקאָנט דער'הרג'ענען יעדען איינעם, וואָס האָט זי שטאַרק געליעבט.

צוויי יונגע לייט האָבען זיך מיט בעזונדערער עקשנות געיאָגט נאָך איהר. זייביידע זיינען געווען פערשיעדענע מענשען.

איינער פון זיי, א געוויסער פּויל פּעראַנעל, איז געווען אַן עלע־גאַנטער מענש, אַ ליעבענסווירדיגער און א דרייסטער; ער האָט פערשטאַנען צו ווארטען און אויסנוצען דעם ריכטיגען מאָמענט.

דער אַנדערער, הערר ד'אוואנעל, האָט געציטערט, בשעת איהם איז אויסגעקומען צו זיין נאָהענט נעבען איהר. ער האָט קוים געוואגט ערקלעהרען זיך איהר אין ליעבע, איז איהר נאָכגעגאַנגען ווי א שאָ־טען און נור דורך זיינע פערצווייפעלטע בליקען און דורך זיין שטענ־דיגען נאָכגעהן האָט ער איהר זיין משוגענע ליעבע ארויסגעוויזען.

דעם ערשטען האָט זי א נאָמען געגעבען „הויפּטמאַן פּראַקאַס", דעם אַנדערן — „געטרייער שעפּס". סוף כל סוף האָט זי דעם לעצ־טען פאַר איהר שקלאַוו געמאַכט, האָט זיך מיט איהם געשאָפּט ווי מיט א דינער.

זי וואָלט זיך געוויס צולאַכט, ווען עמיצער וואָלט געזאָגט, אַז זי האָט איהם ליעב.

און דאָך האָט זי איהם געליעבט. געליעבט אויף אַ מאָדנעם אופן.

זייענדיג שטענדיג צוזאַמען מיט איהם, האָט זי זיך צוגעוואָהנט צו זיין קול, צו זיינע בעוועגונגען, צו זיין פיגור, ווי מען געוואָהנט זיך צו צו מענשען, מיט וועלכע מען וואָהנט צוזאַמען.

זי האָט איהם אָפט געזעהן אין חלום; האָט איהם געזעהן אזוי ווי ער איז געווען אין דער ווירקליכקייט: ווייך, דעליקאַט, צוריק־געהאַלטען אין זיין ליידענשאַפט. און אַז זי האָט ערוואכט, האָט זיך איהר אויסגעוויזען, אַז זי הערט און פיהלט איהם נעבען זיך.

איינמאל ביינאכט — מעגליך, אז זי האט דאן געהאט אביסעל פיעבער — האט זיך איהר אויסגעוויזען, אז זי זיצט אליין מיט איהם אין א קליינעם וועלדעל אויף דעם גראז.

ער האט איהר דערצעהלט וואונדערשעהנע זאכען, געהאלטען איהרע הענד אין זיינע און געקושט. זי האט געפיהלט די ווארימקייט פון זיין קערפער, זיין ברענענדיגען אטהעם און האט איהם געגלעט די האאר, ווי דאס וואלט געווען דאס נאטירליכסטע, וואס זי האט דאן געקענט טהאן.

אין חלום זיינען מענשען גאנץ אנדערש, ווי אין דער ווירקליכ־קייט. זי האט דערפיהלט א צערטליכע, שטילע און טיעפע נייגונג צו איהם און זי איז געווען גליקליך, בשעת זי האט בעריהרט זיין שטערן און זיך צוגעדריקט צו איהם.

ביסלעכווייז האט ער זי אין די ארעמס גענומען, געקושט איהר די באקען, די אויגען. זי האט זיך ניט געוועהרט: זייערע ליפען האבען זיך בעגעגענט. זי האט זיך אין גאנצען איהם איבערגעגעבען.

עס איז ביי איהר געווען אן אויגענבליק — וואס אין דעם לע־בען זיינען אזוינע ניטא — אן אויגענבליק פון העכסטען איבערמענ־שליכען גליק, אן אידעאלער און זינליכער אויגענבליק, פול פייערדי־גען גענוס, וואס האט פער'שיכור'ט און וועלכען עס איז שווער צו פערגעסען.

זי האט ערוואכט מיט א שוידער און ניט געקענט ווידער איינ־שלאפען, אין גאנצען בעהערשט פון דעם דאזיגען חלום.

אז זי האט דערנאך איהם דערזעהן, איהם, וועלכער האט פון דער גאנצער זאך קיין אהנונג ניט געהאט, האט זי דערפיהלט ווי זי ווערט רויט. און בשעת ער האט צו איהר גענומען ריידען אין א ניט־דרייסטען קול וועגען זיין ליעבע, האט זי די גאנצע צייט געטראכט וועגען דעם גליק, וואס זי האט גענאסען אינ'ם חלום, כאטש זי האט ניט געוואלט טראכטען וועגען דעם.

זי האט זיך פערליעבט אין איהם מיט א פערפיינערטער און דאך ליידענשאפטליכער ליעבע, וואס יענער חלום האט אין איהר נשמה אויסגעוועבט, אבער אין דער אייגענער צייט האט זי מורא געהאט נאכצוגעבען, בעפריעדיגען דעם ערוואכטען פערלאנג.

צולעצט האָט ער עס בעמערקט. זי האָט איהם אלסדינג ער־קלעהרט, אלסדינג, אויך דאָס, אז זי שרעקט זיך פאר זיין ליעבע און האָט ביי איהם גענומען א וואָרט, אז ער וועט זי שאַנעווען.

* * *

און ער האָט זי געשאַנעוועט. שטונדען לאַנג האָבען זיי פער־בראַכט, בעהערשט פון א שטאַרקען ליעבעס־געפיהל. זייערע נשמות בלויז האָבען זיך געקושט. דערנאָך, ווען זיי זיינען זיך פונאנדער־געגאַנגען, איז יעדער פון זיי געווען מיעד, נערוועז, צוברענט.

צייטענווייז האָבען זיך זייערע ליפּען צוזאַמען געטראָפען, זיי האָ־בען פערמאַכט די אויגען און גענאָסען א לאַנגען, אונשולדיגען קוש.

זי האָט פערשטאַנען, אז לאַנג וועט זי זיך ניט קענען אזוי פעסט האַלטען און, אזוי ווי זי האָט ניט געוואָלט בעטריעגען איהר מאַן, האָט זי איהם געשריעבען, אז זי קלייבט זיך צו קומען אהיים, ווייל עס האָט זיך איהר פערבענקט נאָך דעם רוהיגען און איינזאַ־מען לעבען.

ער האָט איהר געענטפערט א וואַרימען, ליעבליכען בריעף, אין וועלכען ער האָט זי אָפּגערעדט פון קומען אהיים אין מיטען ווינטער און געהייסען איהר בלייבען אין פּאַריז ביז דער נעבעל פון דעם טהאָל וועט פערשווינדען.

זי איז געווען דערשלאָגען פון דעם בריעף, איז בייז געווען אויף איהר מאַן, וועלכער האָט ניט געוואוסט, וואס אין איהר הארצען טהוט זיך.

דער פעברואר איז געווען מילד און שעהן, און כאָטש זי האָט איצט אויסגעמיידט צו פערבלייבען אליין מיט דעם „געטרייען שעפּס", איז זי דאָך אמאָל פאַרנאַכט מיט איהם ארויסגעפאָהרען אין א קויטש שפּאַציערען.

יענעם אבענד האָט מען געקאָנט גלויבען, אז אלע זאַפטען פון דער ערד האָבען ערוואַכט, אזוי לויליך איז געווען די לופט.

דער קליינער קויטש איז געפאָהרען פּאַמעליך, טריט־ביי־טריט. די נאַכט איז צוגעפאַלען. זיי זיינען געזעסען איינער נעבען צוויי־טען, א האַנד אין א האַנד, און זי האָט ביי זיך געטראַכט: „נו, איצט בין איך פערפאַלען!" מחמת זי האָט געפיהלט, ווי עס ער־

וואכט אין איהר יענער געוואלדיגער פערלאנג, יענע קאכעדיגע ליע־בעס־דורשט, פונקט ווי אין איהר אמאליגען חלום. זייערע ליפען האבען זיך נאכאנאנד צוזאמען געטראפען, צונויפגעגאסען, זיך פונאנ־דערגעריסען און באלד זיך ווידער בעהעפט.

ער האט ניט געוואגט זי צו בעגלייטען ארויף אין איהר וואהנונג אריין און האט זיך מיט איהר געזעגענט ביי דער טיר, איבערלאזענ־דיג זי א צומישטע, א האלב טויטע.

אין דעם קליינעם דונקעלען זאאל האט זי געטראפען פויל פעראנעל.

ווען ער האט איהר דערלאנגט די האנד, האט ער דערפיהלט, אז זי ברענט אין גאנצען. ער האט גענומען ריידען צו איהר מיט א האלבער שטימע צערטליך און פריינדליך, איינגעוויעגט איהר אויס־געמאטערטע נשמה דורך זיסע ליעבעס־ ווערטער.

זי האט זיך צוגעהערט און ניט געענטפערט, האט געטראכט בשעת דעם וועגען יענעם און זיך פארגעשטעלט, אז זי הערט יע־נעם׳ס קול, פיהלט יענעם נעבען זיך. יא, אין איהרע האלוציאציעס האט זי נור יענעם געזעהן, און ווען די דריי ווערטער „איך ליעב דיך“ האבען אבגעהילכט אין איהרע אויערען, האט זיי עס יענער ארויסגע־רעדט, יענער האט איהר די האנד געקושט, יענער האט זי צו דער ברוסט געדריקט, אזוי ווי ערשט ניט לאנג, בעת זי איז געפאהרען מיט יענעם אין קויטש; דאס קושט יענער זי אויף די ליפען אזוי פייערדיג, דאס דריקט זי יענער אזוי אין די ארמס, און זי ניט זיך אפ יענעם, ציהט זיך צו איהם אנטקעגען מיט אלע קרעפטען פון איהר נשמה, מיט דעם גאנצען פערצווייפעלטען גלוט פון איהר קערפער....

ווען זי האט ערוואכט פון איהר חלום, האט זי ארויסגעלאזט א מורא׳דיגען געשריי.

דער „הויפטמאן פראקאס“ האט זיך ארונטערגעלאזט פאר איהר אויף די קניע, לײדענשאפטליך איהר בעדאנקט און בע־דעקט איהר צולאזטע האאר מיט קושען. זי האט גענומען שרייען:

— ארויס! ארויס! ארויס!

און אזוי ווי ער האט ניט פערשטאנען, פארוואס זי שרייט, האט

ער נשוואלט זי נאך אמאל אננעהמען ביי דער טאליע; זי האט זיך א ריעס געטהאן פון איהם און ארויסגעשטאמעלט:

— איהר זייט א געמיינער מענש, איך האס אייך, איהר האט מיך בערויבט! ארויס פון דאנען!

צומישט האט ער זיך אויפגעהויבען, גענומען זיין הוט און איז אוועק.

* * *

אויף מארגען איז זי אוועקגעפאהרען צוריק צו איהר מאן. דער מאן איז איבערראשט געווען און האט איהר אויפגעווארפען, וואָרום זי איז ניט פערבליבען אין פאריז, ווי ער האט איהר געשריעבען. זי האט געענטפערט:

— איך האב ניט געקענט לענגער לעבען אהן דיר!..

ער האט בעמערקט אין איהר אן ענדערונג, בעמערקט, אז זי איז טרויעריגער ווי פריהער און ער האט געפרעגט:

— וואס פעהלט דיר? דו זעהסט אויס אונגליקליך. פעהלט דיר עפעס?

— גאר נישט. — האט זי געענטפערט — אין׳ם לעבען זיינען נור שעהן די חלומות.

דער „געטרייער שעפס" האט זי בעזוכט אין עטליכע חדשים שפעטער, אין זומער. זי האט איהם אויפגענומען רוהיג און אהן בעדויערען, ווארים עס איז איהר מיט אמאל קלאר געווארען, אז קיינמאל האט זי איהם באמת ניט ליעב געהאט, בלויז איין איינציגען אויגענבליק אין דעם חלום, פון וועלכען עס האט אזוי גראב זי אויפגעוועקט פויל פעראנעל.

דער יונגער מאן, וואס האט זי אבער נאך ליעב געהאט, האט זיך געקלעהרט, בשעת ער איז געפאהרען צוריק אהיים:

— די פרויען זיינען באמת מאדנע, אונבעגרייפליכע בעשעפענישען!

מאראקא.

מיין פריינד, דו האסט מיך געבעטען, איך זאל דיר בע־שרייבען אלע מיינע איינדריקע, איבערלעבונגען, און, בעזונדערס, אלע יענע ליעבעס־פאסירונגען, וואס איך וועל האבען דורכגעלעבט אין אפריקא, אין דעם לאנד, וואס האט מיך אזוי לאנג געצויגען צו זיך. דו האסט שוין אין פאראוים געלאכט איבער מיינע צוקונפ־טיגע ערפאלגען ביי די שווארצע פרויען און דו האסט זיך שוין פאר־געשטעלט, ווי איך קום צוריק אהיים, בעגלייט פון א גרויסער, געזונ־דער שווארצער פרוי, מיט א געלען טוך אויפ'ן קאפ און אין א גרוי־פארביגען קלייד.

וועגען זיי וועל איך נאך האבען מסתמא וואס צו דערצעהלען שפעטער ווען־עס־איז. דען איך האב שוין עטליכע געטראפען, וואס האבען ערוועקט אין מיר א חשק, אפצוטונקען זיך אין די דאזיגע שווארצע טינט; אבער דערווייל האב איך עפעס פיעל בעסערעס און מעקווירדיגערעס דערטאפט.

אין דיין לעצטען בריעף האסטו געשריעבען: „ווען איך ווייס, ווי מען ליעבט אין א לאנד, קען איך גענוי בעשרייבען דאס לאנד, טראץ דעם, וואס אליין בין איך קיינמאל דארט ניט געוועןי". אלזא הער: דא ליעבט מען משוגענערווייז, מיט פלאם־פייערדיגער ליידענשאפט. פון דעם ערשטען טאג אן פיהלט מען א מין גליהענדיגען ציטערען, א מין פייער, א פלוצימדיגען ערוואכען פון דער תאוה, א שוואכ־קייט ביז אין די נעגעל פון די פינגער, וועלכע רייצט אויף אונזערע גאנצע ליעבעס־פעהיגקייט און אלע אונזערע עמפפינדונגען ביז צו פערצווייפלונג.

איך וויל, דו זאלסט מיך ריכטיג פערשטעהן. איך ווייס ניט,

אויב אונטער דעם היגען הימעל עקזיסטירט דאס, וואס מען רופט זעעלען־ליעבע, אידעאלע, קורץ, וואס מען רופט פלאטאנישע ליעבע. אָבער די אנדערע ליעבע, די זינדיגע, די קערפּערליכע ליעבע, וואס האָט אויך איהר גוטע זייט, — די דאָזיגע ליעבע, איז אין דעם היגען קלימאט אויף אן־אמת מורא׳דיג. די פערגליווערטע, אויפרעגענ־דיגע היץ אין דער לופט, די הייסע, שטיקענדיגע זיד־ווינטען, די דאָזיגע כוואליעס פון פייער, וואס שטראמען פון דעם נאהענטען גרויסען מדבר, דער שווערער סיראקקא, וועלכער ברענט און פרעסט מעהר ווי פלאמען, דער דאזיגער אייבינגער פייערדיגער אטהעמען פון דער גוואלדיג־גרויסער אפריקאנישער זון, וואס ברענט און בראָט אלסדינג אויף יענעם טהייל פון דער ערד, אפילו די שטיינער, — דאָס אלעס מאכט דאָס בלוט קאָכען, צינדט אָן דאָס פלייש, וועקט די חיה.

אָבער איך קום צו מיין געשיכטע. איבער דער ערשטער צייט פון מיין אויפהאלטען זיך אין אלזשיר וויל איך ניט ריידען. נאָכדעם, ווי איך האָב בעזוכט באָנא, קאנסטאנטין, ביסקרא, און סעטיוו, בין איך אָנגעקומען קיין בוזשי איבער דעם שאבע־פּאס. איך בין געפּאה־רען איבער א וועג, וואס האָט זיין גלייכען ניט אין דער גאנצער וועלט — איבער די קאביליער וועלדער, וואס ציהען זיך אונטער בערג, צוויי הונדערט מעטער איבער דעם ים, ביז דעם וואונדער־שעהנעם ים־בוזים פון בוזשי. דער דאזיגער ים־בוזים פון בוזשי דערמאנט מיט זיין שעהנקייט אָן די ים־בוזימער פון נעאפּאל, איאצציאָ און פון דוארנענע — די שעהנסטע, וואס איך האָב אויף מיין לעבען געזעהן, אויסער פיליכט דעם ים־בוזים פון פּארטא אין קארסיקא, וועלכער איז ארומגערינגעלט פון רויט־פעלזיגע בערג.

איידער דו ביזט ארומגעגאנגען דעם דאזיגען גרויסען ים־בוזים מיט זיין רוהיג־דרימלענדיגען וואסער, דערזעהסטו שוין פון דער ווייטענס בוזשי. דאָס שטעדטיל שטעהט אויף א משופּע׳דיגען אראָבגאנג פון א הויכען בארג, וועלכער איז בעוואקסען מיט וואלד. דעם דאזיגען ווייסען פלעק אויף׳ן גרינעם משופּע׳דיגען אראָבגאנג קאן מען אננעהמען פאר א ווייסען שוים פון א וואסער־פאל, וואָס פאלט אין ים אריין.

גלייך, ווי איך בין בין ארונטער אין דעם דאזיגען קליין שטעד־טיל, האָב איך געוואוסט, אז איך וועל דארט פערברענגען א היבשע צייט.

פון אלע זייטען ווארפט זיך אין די אויגען א ווייטער קרייז פון בערג־שפּיצען, קרומע און אויסגעדרעהטע, ווי הערנער, און אזוי ענג צוזאמענגעשלאָסענע, דאס מען זעהט קוים ארוים דעם אפענעם ים, און דער ים־בוזים זעהט אוים ווי א טייכעל. דאָס בלויע, מילך־בלויע וואסער איז רייצענד דורכזיכטיג און דער אזור־בלויער הימעל, וועל־כער איז אזוי בלוי, ווי מען וואלט אויף איהם ארויפגעלייגט א דאָ־פּעלטען שיכט פארב, ועלבט זיך איבער דעם אין פאנטאסטישער שעהנקייט. אזוי ווי הימעל און וואסער וואלטען זיך אפּגעשפּיגעלט איינער אין דעם אנדערן און וואלטען איינער דעם צווייטענס בלויע שטראהלען אין זיך אפּגעשטראהלט.

בוזשי איז א שטאדט פון רואינען. באלד ווי מען געהט ארונ־טער אויף׳ן ברעג, דערזעהט מען אזוינע אלטע חורבות, דאס עס דאכט זיך, אז עס איז א טהעאטער־דעקאראציאָן. דאָס זיינען די אלטע סאראצינען־טויערען. און אומעטום ארום שטאדט אין די וועל־דער אויף דעם בארג־אראָבגאנג ליגען אנדערע חורבות, דאָס איבער־בלייבעכץ פון סאראצינער דענקמאלער, שטיקלאך פון רוימישע מויערען, רעשטען פון אראבישע געביידעס.

איך האָב געדונגען א קליין שטיבעלע אין דעם העכערען טהייל פון שטאדט ביי אַן אראבער. דער דאזיגער מין וואהנונגען זיינען דיר בעקאנט. זיי זיינען אפט בעשריעבען געוואָרען. צום דרויסען זיינען זיי אָהן פענסטער; זיי ווערען אין גאנצען בעלייכ־טעט פון דעם אינוועניגסטען הויף דורך אויבען. אויף׳ן ערשטען שטאק האָבען זיי איין גרויסען, קיהלען זאאל, וואו מען פערברענגט די טעג, און גאנץ אויבען — א טערראסע, וואו מען פערברענגט די נעכט.

גלייך האָב איך אָנגענומען די זיטען פון די הייסע לענדער, דאָס הייסט, באלד נאָך׳ן פריהשטיק האָב איך זיך צוגעוואינט צו מאכען מיין סיעסטא. דאָס ווערט געטהאָן אין די הייסעסטע צייט אין אפ־ריקא, בעת עס איז ניטא מיט וואס צו אטהעמען, ווען אויף די

גאסען, אין די טהאלען און אויף די בלענדענדיגע וועגען זעהט מען ניט אָן קיין לעבעדיגען נפש. דאן שלאָפען אלע, אדער פרובען אמ־ווענינסטענס צו שלאָפען, און כמעט נאקעטערהייט.

אין מיין אראבישען זאאל האָב איך א גרויסען ווייכען דיוואַן אוועקגעשטעלט, מיט א דיעביל־טעפּיך בעדעקט. דארט האָב איך מיר אויסגעצויגען — כמעט אין אדם׳ס קאסטיום. אָבער שלאָפען האָב איך ניט געקענט, ווייל... אָך ליעבער פריינד, אויף דער וועלט זיינען פארהאַן צוויי שרעקליכע קוואלען, וועלכע איך ווינש קיינעם פון מיינע פריינד צו פיהלען: וואסער און ווייבער־מאנגעל. וועלכע פון דיביידע איז ערגער, ווייס איך ניט. צוליעב א גלאז קלארע, פרישע וואסער וועט מען אין דעם מדבר בעגעהן יעדע געמיינהייט. און וואס־וואס וועט מען ניט טהאָן אין אזא שטעדטיל ביים ים צוליעב א שעהנער, פרישער, געזונדער מיידעל? מיידלאך פעהלען ניט אין אפריקא! פערקעהרט, זיי זיינען פארהאַן דארט איבער און איבער גענוג, אבער זיי זיינען דארט אזוי אונגעזונד און פערפוילט, ווי דאס פערשימעלטע וואסער פון די זאהארער ברונענס.

און איינמאָל, מעהר מיעד ווי ווען־עס־איז, האָב איך געפרובט איינשלאפען, אבער אומזיסט. מיינע קניע האָבען געציטערט, אזוי ווי מען וואלט זיי מיט נאדלען געשטאכען. איך האָב זיך אונרוהיג ארומגעווארפען איבער די טעפּיכער און זיך קיין ארט ניט געפונען. צום סוף האָב איך לענגער ניט אויסגעהאלטען, אויפגעהייבען זיך און בין ארויס.

דאָס איז געווען אין יולי, אין א גליהענדען נאכמיטאג. דאָס פלאסטער אויף די גאסען איז אזוי היים געווען, דאָס מען האָט געקאנט אויף דערויף ברויט באקען. דאָס העמד אויף מיר איז באלד נאס געוואָרען און האָט זיך צום לייב געקלעפּט; און דער גאנצער האָריזאנט איז פערצויגען געווען מיט א לייכטער ווייסער פארע, מיט יענעם ברענענדיגען אטהעם פון סיראקקא, וואס זיין היטץ קאָן מען, דאכט זיך, אָנטאפען.

איך האָב זיך געלאזט געהן צום ים און דערנאָך בין איך אוועק פאזע ברעג פון א שעהנער בוכט, וואו עס זיינען אויפגעבויט געווען בעדער. משופּע׳דיגע בערג, בעוואקסענע מיט בושעס און שטארק־

דופטענדיגע פלאנצען, רינגלען ארום די בוכט. פון דעם וואסער טרעטען ארויס מעכטיגע, דונקעלע פעלזען.

ארום איז געווען לעדיג, שטיל. קיין איין לעבעדיגע זעעל, קיין געשריי פון קיין חיה, פון קיין פייגעל אין דער לופטען, קיין קלאנג, אפילו דאס פליעסקען פון'ם וואסער האט זיך ניט געהערט, אזוי אונבעוועגליך איז געלעגען דער ים, ווי ער וואלט אונטער דער זון געשלאפען. אבער אין דער קאכעדיגער לופט האט זיך ווי געהערט א קנאקען פון פייער.

פלוצים האט זיך מיר אויסגעוויזען, אזוי ווי הינטער די דאזיגע פעלזען, וואס זיינען געשטאנען אין'ם שווייגענדיגען וואסער, וואלט זיך עפעס א ריהר געטהאן. איך האב זיך אומגעדרעהט און דערזעהן א הויכע, נאקעטע מיידעל, וואס איז געשטאנען ביז צו דער ברוסט אין'ם וואסער. זי האט זיך געבאדען און איז מסתמא זיכער געווען, אז אין דער דאזיגער הייסער שטונדע איז זי דארט גאנץ אליין. זי איז געשטאנען מיט'ן פנים צום אפענעם ים, האט שטיל אונטערגע־טאנצט און מיך ניט בעמערקט.

קיין מעקרווירדיגערעס בילד האב איך אויף מיין לעבען ניט געזעהן: א שעהנע פרויענצימער אין דעם וואסער, וואס איז דורכ־זיכטיג געווען ווי גלאז, אונטער די בלענדענדיגע שטראהלען פון דער זון. זי איז געווען אונגעוועהנליך שעהן, די דאזיגע הויכע פרויענצי־מער, שלאנק, ווי א סטאטוע.

פלוצים האט זי זיך אומגעדרעהט, א געשריי געטהאן און, האלב שווימענדיג און האלב געהענדיג, האט זי זיך פערבעהאלטען הינטער א פעלז.

אזוי ווי סוף כל סוף האט זי דאך געמוזט ארויסגעהן פון איהר בעהעלטעניש, האב איך זיך ארונטערגעלאזט אויף ד'רערד און גענר־מען ווארטען אויף איהר. דאן האט זי פארזיכטיג ארויסגערוקט דעם קאפ פון אהינטער'ן פעלז, א קאפ מיט א מאסע שווערע שווארצע האאר, וואס זיינען צונויפגענומען געווען אין איין קנופ. זי האט גע־האט א ברייטען מויל מיט פולע אויסגעקעהרטע ליפען און גרויסע, פרעכע אויגען. איהר גאנצער קערפער, שטייף און צארט, פון דער ווייסער ראסע, אבער פערברוינט פון דער אפריקאנישער זון און

ווינטען, האָט אויסגעזעהן ווי פון אלטען עלפאנט־ביין געטאקט.

זי האָט א געשריי געטהאָן צו מיר:

— געהט אוועק!

און אין איהר מעבטיגען און פולען, ווי זי אין גאנצען, קול האָבען זיך געהערט כארכלענדיגע טענער. איך האָב זיך פון׳ם אָרט ניט געריהרט. דאן האָט זי ווידער אויסגעשריען:

— עס איז ניט שעהן פון אייך, מיין העדר!

אין איהר מויל האָט זיך דאָס בוכשטאַב רייז געקייקעלט און גע־וואלדעוועט, ווי א שווערער משא־וואגען. איך האָב זיך נאָך אלץ ניט געריהרט פון׳ם אָרט. זי איז פערשוואונדען.

עס זיינען אוועק א צעהן מינוטען, דאן האָבען זיך ווידער בע־וויזען פאמעליך און פארזיכטיג האאר, דערנאָך א שטערן, דערנאָך אויגען, ווי ביי א קינד, וואס שפּיעלט זיך אין „זשמורקעס“, בעת עס קוקט ארויס פון זיין בעהעלטעניש.

דאָס מאָל האָט זי אויסגעזעהן בייז. זי האָט אויסגעשריען:

— ווען איך וועל קראנק ווערען, וועט עס זיין אייער שולד. איך וועל ניט ארויס, ביז וואנען איהר וועט ניט אוועקגעהן.

דאן האָב איך זיך אויפגעהויבען און בין אוועק.

ווען זי האָט אויסגעפונען, אז איך בין ווייט גענוג אוועק, איז זי ארויס פון׳ם וואסער, איינגעבויגענערהייט, האלטענדיג זיך מיט א זייט צו מיר, און איז פערשוואונדען אין א פעלזען־הייהל. דארט, נעבען זיין אריינגאנג איז געלעגען א קלייד.

אויף מאָרגען בין איך ווידער געקומען. זי האָט זיך ווידער גע־באָדען, אָבער דאָס מאָל אין א באדע־קאסטיום. זי האָט זיך צולאכט, ווייזענדיג מיר איהרע גלענצענדיגע צייהן.

אכט טעג שפּעטער זיינען מיר שוין געווען גוטע פריינד. און ווען עס זיינען אוועק נאָך אכט טעג, זיינען מיר געוואָרען גאָר־גאָר נאָהענטע פריינד.

זי האָט געהייסען מארראָקא — מסתמא איז עס געווען איהר צונעמעניש — און דאס ווארט האָט זי אויסגערעדט אזוי, אקוראט ווי עס וואלט אין זיך ענטהאלטען פופצעהן רייזען. זי האָט געשטאמט פון שפּאנישע קאלאניסטען און האָט געהייראטעט א פראנצויז

מיט'ן נאָמען פאַנטאַבעז. איהר מאַן איז געווען א רעגיערונגס־בעאַמטער. וואו ער איז בעשעפטיגט געווען, האָב איך קיינמאָל ריכ־טיג ניט געוואוסט. איך האָב נור געוואוסט, אַז ער איז זעהר א פער־נומענער מענש און ווייטער האָט מיך ניט אינטערעסירט.

דאַן האָט זי איהר צייט פאַר באַדען זיך געענדערט און אנגע־הויבען צו קומען צו מיר יעדען טאָג נאָך מיין פריהשטיק, אום אין מיין הויז — סיעסטא צו האַלטען. און וואס נאָך פאַר א סיעסטא! אויב מען קאַן עס נור אנרופען סיעסטא — אברוה!

זי איז באמת געווען א רייצענדע פרויענצימער, הגם אביסעלע פון דעם ווילדען מין. איהרע אויגען האָבען, דאַכט זיך, שטענדיג פאַר ליידענשאפט געגלאַנצט. איהר האַלב־אָפּענער מויל, איהרע שפּיציגע צייהן, איהר שמייכעל אפילו, האָבען אויסגעדריקט עטוואס ווילד־תאוה'דיגעס, און איהרע זעלטענע בריסט, לענגליכע, גלייכע, שפּיציגע, ווי בארנעס, און שטייפע, ווי שטאהלענע ספּרוזשינעס, האָבען צוגעגעבען איהר קערפּער עטוואס פון דער חיה, זי ערהליך געמאַכט צו א ניעדריגע, פּראַכטפולע בעשעפעניש, וועלכע איז לכתחילה בעשאפען געוואָרען פאַר ווילדער ליעבע. זי אין גאַנצען האָט געוועקט אין מיר די פאָרשטעלונג וועגען יענע געטער אין אלטערטהום, וועלכע האָבען געליעבט פריי אָהן א גרענעץ צווישען גראָז און ביימער.

איך גלויב, אַז קיין פרוי האָט אין איהר ברוסט נאָך ניט גע־טראָגען אזוינע אונערזעטליכע פערלאַנגען, ווי זי. נאָך איהרע משוגענע לאַסקעס און אומארמונגען, בעגלייט פון א קוויטשען, ביי־סען און צייהן־קריצען, איז דער שלאָף באַלד זי בעפאַלען, א שלאָף, טיעף, ווי דער טויט. אבער, אויפגעכאַפּט זיך דערנאָך פּלוצים ווי־דער אין מיינע ארעמס, איז זי גרייט געווען צו נייע לאַסקעס און האָט זיך אין גאַנצען געצאַפּעלט, געברענט מיך מיט איהר קושען.

איהר פערשטאַנד איז געווען אזוי איינפאַך, ווי צוויי מאָל צוויי איז פיער, און איהר הילכענדיג געלעכטער האָט ביי איהר פערנומען דעם פּלאַץ פון געדאַנקען.

אינסטינקטיוו שטאָלץ אויף איהר שעהנקייט, האָט זי געהאַסט דעם מינדסטען שלייער, און איז ארומגעגאַנגען, ארומגעלאָ־

פען און ארומשפרונגען איבער מיין צימער אין אונבעוואוסטער, דרייסטער נאקעטקייט.

צולעצט, אז זי איז געוואָרען זאט פון ליעבע און מיעד פון שרייען און ארומלויפען, איז זי געשמאק איינגעשלאָפען נעבען מיר אויף'ן דיוואן. פון דער רדיקענדיגער היץ זיינען אויף איהר דונקעלער הויט קליינציקע טראָפענס שוויים ארויסגעטראטען, פון איהרע ארעמס, וואס זיינען אהינטער דעם נאקען פערוואָרפען געווען, און פון איהר גאנצען קערפער האָט אן אויפרעגענדער דופט ארויסגע־געשטראמט.

מאנכעסמאל איז זי געקומען צו מיר ביינאכט אויך, ווען איהר מאן איז אין דער היים ניט געווען, ווען ער איז פערנומען געווען די נאכט אין דער קאנצעלאריע. דאן האָבען מיר זיך געלייגט אויף דער טערראסע, אין לייכטע, ברייטע, אריענטאלישע לייליכער איינ־געהילט.

ווען די גרויסע, ליכטיגע לבנה פון די טראָפישע לענדער האָט אויף'ן הימעל געשטראהלט און שטאדט און וואסער, פון די בערג ארומגערינגעלט, בעלייכטעט, דאן האָבען מיר געזעהן ארום זיך אויף די אנדערע טערראסען א מחנה פון שווייגענדיגע געשטאלטען אויסגעלייגט, ווי שטומע געשפענסטער, וועלכע האָבען זיך צייטענ־ווייז אויפגעהויבען, אומגעביטען די פלעצער און זיך ווידער אויסגע־לייגט אין דער עטוואס אפגעפרישטער לופט פון דער נאכט.

טראָץ די העלקייט פון די אפריקאנישע נעכט, איז מארראקא געבליעבען פער'עקשנט און האָט דוקא געוואלט ליגען א נאקעטע אונטער די שטראהלען פון דער לבנה. עס האָט זי גאר ניט געקי־מערט, וואס מען האָט אונז געקאנט בעמערקען, און אפט האָט זי ארויסגעלאזט אין מיטען נאכט — צו להכעיס מיין בעטען זי, זי זאל זיין פארזיכטיגער — אזוינע לאנגע, ווילדע, צאפּעלדיגע געשרייען, דאָס ווייט־ווייט האָבען זיך די הינט אויף זיי אפגערופען מיט א וואויען.

איינמאָל ביינאכט, ווען איך האָב געדרימעלט אונטער דעם ווייטען הימעל, וועלכער איז בעזעעט געווען מיט שטערן, איז זי געקומען, האָט זיך ארונטערגעלאזט אויף'ן טעפּיך נעבען מיר אויף

די קניע און צולייגענדיג איהרע דיקע אויסגעקעהרטע ליפּען צו מיין אויער, האָט זי געזאָגט:

— דו מוזט קומען נעכטיגען צו מיר.

איך האָב זי ניט פערשטאַנען.

— וואָס הייסט צו דיר?

— יאָ, ווען מיין מאַן וועט אוועק, קום און פערנעהם זיין פּלאַץ.

איך האָב זיך פאַנאַנדערגעלאַכט.

— צו־וואָס טויג עס דיר? דו קומסט דאָך צו מיר.

זי האָט מיר געענטפערט גלייך אין מויל אריין, אַזוי דאָס איך האָב איהר ברענענדיגען אָטהעם טיעף אין האַלז דערשפּירט, און מיט איהר הויך האָט זי מיר די וואָנצעס בענעצט:

— אום איך זאָל פון דיר אַן עררררראינערונג האָבען!

און דאָס רייז פון דעם וואָרט „עראינערונג“ האָט געקלונגען לאַנג און גוואַלדיג, ווי דאָס ברויזען פון אַ וואַסער־פאַל איבער פעל־זען.

איך האָב זי נאָך אַלץ ניט פערשטאַנען. זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן מיט די אָרעמס צו מיר אויף'ן האַלז ארויף:

— ווען דו וועסט אוועקפאָהררררען, וועל איך דיך געדענקען, און ווען איך וועל מיין מאַן קושען, וועל איך מיינען, אַז איך קוש דיך, מיין טהייערערררר!

און דאָס רייז האָט ווידער געוואַלדעוועט, ווי אַ דונער.

געריהרט פון איהרע ווערטער, האָב איך פונדעסטוועגען גע־ענטפערט:

— ביזט משוגע? ניין, איך געה ניט צו דיר. בעסער דאָ.

און, באמת, האָלט איך ניט דערפון, צו האָבען ליעבעס ראַנדע־וואו'ען מיט פערהייראַטעטע פרויען ביי זיך אין דער־היים. גאַנץ אָפט זיינען אַזוינע ראַנדע־וואו'ען אַ פאַסטקע פאַר נאַראָנים.

אָבער זי איז ניט אָפּגעטראָטען פון מיר, האָט זיך געבעטען, גע־וויינט און גע'טענה'ט:

— דו וועסט זעהן, ווי איך וועל דיך ליעב האָבען.

איהר וואונש איז מיר פאָרגעקומען אַזוי זאָנדערבאַר, דאָס איך האָב איהם ניט געקענט זיך ערקלעהרען. דערנאָך איז מיר איינגעפאַ־

לען, אז הינטער דעם איז פערבארגען איהר טיעפער האס צו איהר מאן: אפשר איז עס איינע פון יענע געהיימע ראכען פון א פרוי, וועלכע בעטריגט איהר פערהאסטען מאן מיט פערגעניגען, וועלכע האָט חשק אויסצולאכען איהם אין זיין אייגענעם הויז, אויף זיין אייגענעם בעט.

— דיין מאן איז מסתמא זעהר שלעכט צו דיר? — האָב איך געפרעגט.

זי איז בייז געוואָרען:

— וואס פאלט דיר איין? אה ניין, ער איז זעהר גוט צו מיר.

— וואס דען? דו ליעבסט איהם ניט?

זי האָט אנגעשטעלט אויף מיר פערוואונדערט איהרע גרויסע אויגען.

— ניין, פערקעהרט, איך האָב איהם זעהרער ליעב, זעהרער, אבער ניט אזוי ווי דיך, מיין הארצ'ל!

די רר'ן האָבען זיך געקייקעלט, ווי די צושאָטענע קלאנגען פון א פייקעל.

איצט האָב איך זי שוין אוודאי ניט פערשטאנען און ביז וואנען איך האָב געזוכט זי צו פערשטעהן, האָט זי צוגעדריקט איהרע ליפען צו מיינע און מיך א קוש געטהאָן, אזוי, ווי זי נור איינע האָט גע־קאנט, און ארויסגעפליסטערט:

— וועסטו קומען, מיין ליעבעררר? איאָ?

איך האָב איהר אלץ ניט נאכגעגעבען. דאן האָט זי זיך גלייך אנגעטאָן און איז אוועק.

אכט טעג לאנג האָט זי זיך דערנאָך ניט געוויזען. אויף'ן נייג־טען איז זי ווידער געקומען, שטעהן געבליבען מיט ווירדע אויף דער שוועל פון מיין צימער און האָט געפרעגט:

— קומסט היינט ביינאכט צו מיר? אניט געה איך אוועק ווידעררר!

אכט טעג — דאָס איז צופיעל, מיין פריינד, און אין אפריקא ציהען זיי זיך ווי א גאנצער מאנאט. איך האָב אויסגעשריען:

— יאָ! און געעפענט די ארמס. זי האָט זיך א ווארף געטהאָן צו מיר אויף דער ברוסט.

ווען עס איז נאכט געוואָרען, האָט זי מיך אפגעווארט אויף א דערבייאיגער גאס און מיך געבראכט צו זיך אהיים.

זיי האָבען געוואהנט ניט ווייט פון'ם האפען, אין א קליין, ניעדריג הייזעל. איך בין דורכגעגאנגען אפריהער די קיך און אריין אין אן אויסגעקאלכטען, ציכטיגען צימער, מיט פאטאגראפישע בילדער פון קרובים אויף די ווענד און בוקעטען פאפירענע בלומען אונטער גלאז. מארראקא איז ווי פעררי קט געווען פאר פרייד, האָט געטאנצט און געשפרונגען, און געשריען:

— ענדליך ביזטו ביי אונז, ביי אונז אין דער־היים!

און באמת האָב איך זיך דארט אויפגעפיהרט ווי אין דער־היים, כאטש, איך בין זיך מודה, אז אין גאנצען רוהיג האָב איך זיך דארט ניט געפיהלט.

זעהענדיג, אז איך שלאָג זיך שטארק מיט דער דעה, צי איך זאָל זיך צושיידען אין דעם פרעמדען הויז מיט א געוויסע טהייל פון מיין קליידונג, אהן וועלכער א מאן, ווען ער זאָל געפאקט ווערען, זעהט אויס לעכערליך און גאנץ פערלארען, — האָט זי מיט גוואלד דאָס ארויסגעריסען פון מיינע הענד און עס אוועקגעלייגט מיט אלע מיינע אנדערע זאכען אין דעם צווייטען צימער.

צום סוף בין איך געוואָרען ביי זיך זיכער ווי געוועהנליך און מיט אלע מיינע קרעפטען האָב איך זיך געסטארעט צו בעווייזען עס מארראקא'ן, אזוי, דאָס אפילו אין צוויי שעה ארום האָבען מיר נאָך ניט געטראכט וועגען רוהען. פלוצים זיינען מיר אויפגעציטערט געוואָרען פון שטארקע קלעפ אין די טיר און א מעכטיגע מענערשטימע האָט גערופען:

— מארראקא, איך בין עס!

זי איז אויפגעשפרונגען:

— מיין מאן! שנעל, בעהאלט זיך אונטער'ן בעט!

א צומישטער האָב איך זיך א ווארף געטהאָן זוכען מיינע פאנטאלאנעס, אבער זי, א פערסאפעטע, האָט מיך געשטופט:

— נו, געה־זשע, געה שוין!

איך האָב זיך ארונטערגעלאזט אויף די קניע און אוועקגע־

פויזעט אונטער דאס בעט, אויף וועלכען איך בין אַט ערשט אזוי בעקוועם געלעגען. דאן איז זי ארייגעלאַפען אין קיך.

איך האָב געהערט, ווי זי האָט דארט געעפענט און צוגעמאכט אַן אַלמער, דערנאָך האָט זי זיך צוריקגעקעהרט מיט עפּעס אַ זאַך, וואָס איך האָב ניט געקענט זעהן און וועלכע זי האָט האסטיג ערגעץ־וואו אוועקגעלייגט. אזוי ווי איהר מאַן אין דארט אונגעדולדיג געוואָרען, האָט זי איהם געענטפערט הויך און רוהיג:

— איך זוך אַ שוועבעלע.

דערנאָך:

— איך האָב. גלייך עפען איך דיררר!

און זי האָט די טיר געעפענט.

דער מאַן איז ארייגעקומען. איך האָב געזעהן נור זיינע פיס, גרויסע, מורא'דיגע פיס. אויב ער איז אין גאַנצען אזוי געוועזען, האָט ער געמוזט זיין אַ ריעז.

איך האָב דערהערט קושען, אַ פּאַטש איבער דעם הוילען קערפּער, אַ לאַכען. דאן האָט ער געזאָגט מיט אַ מארסיעלער אַקצענט:

— איך האָב מיין פּאַרטמאָנע פערגעסען. דערפאַר האָב איך זיך צוריקגעקעהרט. איך האָב געמיינט, אז דו שלאָפסט אזוי פעסט.

ער איז צוגעגאַנגען צום קאָמאָד און האָט לאַנג געזוכט וואָס ער האָט געדארפט. דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צו מארראַקאַ'ן, וועלכע איז שוין אויף'ן בעט געלעגען, און האָט זי הפנים געוואָלט לאַסצען, דען זי איז איהם בעפאַלען מיט אַ גאַנצען מבול פון ררררר'ען.

זיינע פיס זיינען געוועזען אזוי נאָהענט פון מיר, דאס אַן אונערקלעהרליכער, משונה'דיגער חשק האָט מיך אַנגעכאַפּט, שטיל זיי אַנצוריהרען. אָבער איך האָב זיך איינגעהאַלטען.

ווען ער האָט דערזעהן, אז ער האָט ביי איהר ניט קיין גליק, איז ער בייז געוואָרען און געזאָגט:

— דו ביזט היינט אַ שלעכטע.

דאָך איז ער באַלד ווייכער געוואָרען און האָט צוגעלייגט:

— אַדיע, קליינע!

ווידער האָט זיך דערהערט אַ הילכענדיגער קוש. דערנאָך האָ־

בען זיך די גרויסע פיס אומגעדרעהט, האָבען א בלישצע געטהאָן מיט די טשוואקעס, זיינען פערשוואונדען אין דעם צווייטען צימער און די גאס־טיר האָט א קלאפּ געטהאָן.

איך בין געוועזן א געראטעוועטער!

איך בין פּאמעליך ארויסגעקראכען פון אונטער'ן בעט, א צור־שראָקענער און א פערשעהמטער, און, וועהרענד מארראקא האָט א נאקעטע מיט א הילכענדיגען געלעכטער און פּאטשענדיג אין די הענד, געטאנצט ארום מיר און געשפּרונגען, האָב איך זיך ארונטער־געלאזט אויף א שטול. אָבער גלייך האָב איך זיך געטהאָן א כאפּ אויף צוריק: א קאלטע זאך איז געלעגען אונטער מיר און אזוי ווי איך האָב אויף זיך קליידער געהאט ניט מעהר, ווי מיין מיטשולדיגע, האָב איך די בעריהרונג פון דער קאלטער זאך געפיהלט. איך האָב זיך אומגעדרעהט.

איך האָב זיך אויף א קליינעם שארפען האק געזעצט, אויף א האק, מיט וועלכען מען שפּאלט האָלץ. ווי אזוי קומט ער אהין? פריהער האָב איך איהם ניט געזעהן.

אז מארראקא האָט דערזעהן, ווי איך בין אויפגעשפּרונגען, האָט זי זיך אזש פערגאנגען פאר געלעכטער, האָט געשריען, געהוסט און געהאלטען זיך ביי די זייטען. איהר פרייד אין דער דאזיגער מי־נוט האָט זיך מיר אויסגעוויזען איז אין גאנצען „אויסער ארדנונג“. מיר האָבען אויף א נארישען אופן געהאט איינגעשטעלט אונזער לע־בען אין קאָן. נאָך איצט האָב איך נאָך ניט אויפגעהערט צו שוידע־רען, און איהר ווילדער געלעכטער האָט מיך אביסעל בעליידיגט.

איך האָב זיך אנגערופען:

— וואס וואלט געווען, ווען דיין מאן וואלט מיך דערזעהן?

זי האָט געענטפערט:

— נאררישקייטען!

— וואָס הייסט, נארישקייטען! דו ביזט זעהר גוט, ניטא וואָס צו ריידען. ער האָט נור געדארפט זיך איינבויגען, דאן וואלט ער מיך גלייך דערזעהן.

זי האָט אויפגעהערט צו לאכען, האָט נור געשמייכעלט און געקוקט אויף מיר מיט איהרע גרויסע אויסגעגלאצטע אויגען, אין

וועלכע עס האָט זיך שוין אנגעצונדען א נייער פערלאנג:
— עררר וואלט זיך ניט איינגעבויגט.
איך האָב גע'טענה'ט מיינס:
— ווען, צום ביישפּיעל, דער הוט וואלט איהם ארונטערגע־פאלען, וואלט ער איהם דאָך מוזען אויפהייבען, דאן... ווי דענקסטו, ווען ער וואלט מיך דערזעהן אין דעם דאזיגען קאסטיום?...
זי האָט מיר ארויפגעלייגט איהרע קרעפטיגע, רונדע ארעמס אויף די שולטערען און גאנץ שטיל, אזוי ווי זי וואלט מיר וועלען זאגען: „איך ליעב דיך זעהררר", האָט זי ארויסגעמורמעלט:
— דאן וואלט עררר שוין מעהרדר ניט אויפגעשטאַנען!
איך האָב ניט פערשטאַנען.
— וואס מיינסטו?
זי האָט א ווינק געטהאָן מיט די אויגען, אויסגעשטרעקט די האנד צום שטול, אויף וועלכען איך האָב זיך פריהער געהאט ארונ־טערגעלאזט, און איהר אויסגעשטרעקטער פינגער, דער קנייטש ארום איהר מויל, די האלב־געעפענטע ליפען, די שפּיציגע, בליש־צענדיגע צייהן, — אלסדינג האָט אנגעוויזען אויף דעם קליינעם שאַרפען, בלישצענדיגען האק. זי האָט דורך א בעוועגונג געוויזען, ווי אזוי זי וואלט איהם אנגענומען, דערנאָך האָט זי מיך א ציה געטהאָן צו זיך מיט דער לינקער האנד און אזוי ווי מיר זיינען גע־שטאַנען א זייט צו א זייט, האָט זי מיט א בעוועגונג פון דער רעכ־טער האנד געוויזען, ווי זי וואלט דעם איינגעבויגטען מאן דעם קאפּ ארונטערגעהאקט....
אָט אזוי, מיין פריינד, עהרט מען דא אין'ם לאנד די פאמיליען־פפליכטען, די ליעבע און די גאסט־פריינדשאפט.

דער ווייהנאכטס־אבענד.

דער ווייהנאכטס־אבענד! אָך געהט מיר צום גוטען יאָהר מיט דעם ווייהנאכטס־אבענד צוזאמען! איך פייער איהם ניט, ניין! — האָט אויסגעשריען דער דיקער טאמפּלי מיט אזא כעס, אקוראט ווי מען וואָלט איהם פאָרגעלעגט צו טהאָן עפּעס א שענדליכע זאך.

די איבריגע האָבען מיט געלעכטער אויסגעשריען:

— וואס ביזטו אזוי בייז געוואָרען, משוגענער?

ער האָט געענטפערט:

— ווייל דער ווייהנאכטס־אבענד האָט מיר אזא מיאוס'ען שפּיצעל אפּגעטהאָן, אז איך קען זיך אָן איהם ניט דערמאנען אהן שרעק.

— וואס פאר א שפּיצעל? ווי אזוי?

— ווי אזוי? איהר ווילט וויסען? הערט אדרבה:

איהר געדענקט דאָך מסתמא, וואס פאר א קעלט מיר האָבען געהאט פאר צוויי יאָהרען א־דיעזע צייט? א שרעקליכע קעלט, ווי אזוי זיינען די ארעמע לייט דאן ניט צושטארבען אויף די גאסען! די טייך סיינע איז פערפראָרען געוואָרען; דער פראָסט האָט גע־שמאליעט; ביי די פערבייגעהער האָבען די פיס געפראָרען, עס האָ־בען אפילו ניט געהאָלפען קיין פוטערנע שיך.

מעשה שטן, האָב איך גראד דאן געהאט אנגעהויבען א נייע גרויסע ארבייט, און איך האָב זיך אפּגעזאגט פון אלע איינלאדונ־גען אויף ווייהנאכטס־אבענד, ווייל איך האָב געוואָלט בעסער די נאכט פערברענגען ביים שרייב־טיש.

איך האָב אבגעגעסען אליין און באלד זיך צו דער ארבייט גע־

גומען. אָבער אזיינער צעהן בין איך געוואָרען אונרוהיג. דער געדאנק, אז אומעדום פערברענגט מען דיזע נאכט פרעהלאך, דער טומעל פון דרויסען, וואס האָט זיך געטראגען צו מיינע אויערען, די פּאָר־ברייטונגען פון מיינע שכנים הינטער דער דינער וואנד צו א יום טוב'דיגען מאָהלצייט, — דאס אלעס האָט מיך אויפגערעגט. איך האָב שוין מעהר ניט געוואוסט, וואס איך טהו, וואס איך שרייב, און צום סוף האָב איך איינגעזעהן, אז קיין פערנינפטיגעס וועל איך שוין דיזע נאכט ניט אנשרייבען.

א ווײַלע האָב איך ארומגעשפּאנט איבער'ן צימער הין און צו־ריק, געזעצט זיך, אויפגעשטאנען. קאנטיג, אז די אנשטעקענדיגע פרעהליכקייט פון דער גאס האָט אויף מיר געווירקט. איך האָב איהר ניט געקענט ביישטעהן.

איך האָב א רוף געטהאָן מיין הויז מיידעל און געזאגט:

— אנזשעלא, גרייט אָן א סאפּער פאר צוויי פערזאנען: אויס־טערס, קאלטע הוהן, קרעבסען, שעפּסען־פלייש, קייקס; נעהמט אויך ארויף צוויי פלעשער שאמפּאניער; דעקט דעם טיש און געהט שלאָפען.

זי האָט געטהאָן, וואס מען האָט איהר געהייסען, אמת, מיט א פערוואונדערטער מינע אפילו.

ווען אלסדינג איז אויף'ן טיש געשטאנען, האָב איך אנגעטהאָן דעם אויבערציהער און בין ארויס.

איצט איז געווען א פראגע: מיט וועמען פייער איך דעם ווייהנאַכטס־אבענד? מיינע פריינדינען זיינען אלע שוין איינגע־לאדען. איך האָב געדארפט פריהער בעשטעלען איינע פון זיי. דאן איז מיר איינגעפאלען צו טהאָן אין דער אייגענער צייט א גוטע זאך אויך. איך האָב ביי זיך געטראכט: פּאריז איז פול מיט שעהנע ארעמע מיידלאך, וואס שטארבען פאר הונגער; זיי וואנדערען אי־בער די גאסען און זוכען א „נאָבעלען קאוואליער". איך וועל גאָר איינלאדען איינע פון די דאָזיגע אונגליקליכע. זאל זי הנאה האָבען לכבוד יום טוב. איך וועל פרובען אויפזוכען איינע עפּעס א רעכטס, נאָך מיין געשמאַק.

און איך האָב זיך א לאָז געטהאָן איבער די גאסען.

איך האָב געטראָפען א סך מיידלאך, וואס האָבען געזוכט א „נאָבעלען קאוואליער”, אָבער זיי זיינען געווען אָדער העסליך, אדער אזוי אויסגעדארט, דאָס עס איז גאָר א סכנה געווען זיי אפצושטעלען, טאָמער ווערען זיי גלייך פערפראָרען.

איהר ווייסט דאָך מיין שוואכקייט: איך האָב נור ליעב בע־לייבטע פרויען. וואס פעטער אלץ בעסער. פאר א ריכטיג־בעלייב־טער פרוי ווער איך איינפאך משוגע.

פלוצים האָב איך דערזעהן געגען טהעאטער וואראיעטע א פראָפיל, וואס איז מיר געפעלען געוואָרען. א קאָפּ, א בוזים, ווי צוויי בערגלאך, און א בויך, רייצענד, ווי ביי א פעטער גאנז.

איך בין א פערצאפּעלטער געוואָרען און ארויסגעמורמעלט:

— טייפעל, אָט דאס הייסט א פארשוין! מען דארף נור זעהן איהר פּנים. דער פּנים ביי א פרוי איז דאס דעססערט. דאָס איב־ריגע... איז דער בראטען.

איך האָב גענומען געהן שנעלער, אנגעיאָגט זי נעבען א גאז־לאנטערנע און ראפּטום זיך א דרעה געטהאָן צו איהר.

זי איז געווען רייצענד, יונג, דונקעל, מיט גרויסע שווארצע אוי־גען.

איך האָב זי איינגעלאדען; זי האָט גלייך אנגענומען.

אין א פערטיל שעה ארום זיינען מיר שוין געווען ביי מיר אויף'ן קוואַרטיר.

ביים אריינקומען האָט זי געזאגט:

— אוי, ווי גוט דאָ איז!

און זי האָט זיך אומגעקוקט מיט א צופריעדענער מינע, וואס זי האט אין אזא קאלטער נאכט געפונען עסען און א געלעגער.

זי איז געווען הערליך, שעהן און אזוי דיק, אז דאָס הארץ אין מיר האָט פּשוט געטאנצט פאר פרייד.

זי האָט ארונטערגענומען הוט און מאנטעל און זיך געזעצט עסען. אָבער עפּעס איז זי געווען פערזארגט, ניט אויפגעלעגט און איהר בלייכער פּנים האָט צייטענווייז א ציטער געטהאָן, אזוי ווי זי וואלט אין זיך געשטיקט עפּעס א געהיימען קימער.

איך האָב איהר געפרעגט:

— וואָס ביזטו אזוי פערזאָרגט?

זי האָט געענטפערט:

— אך, איך וויל וועגען דעם ניט טראכטען!

און זי האָט גענומען טרינקען. מיט איין זופּ האָט זי אויסגע־טרונקען איהר באקאל שאמפּאניער, אנגעגאסען איהם און ווידער אויסגעטרונקען; נאָך אמאָל איהם אנגעגאסען און אויסגעטרונקען, אזוי נאכאנאנד, אהן א מאָס.

באלד האָבען זיך איהרע באקען צופלאמט און זי האָט גענומען לאכען הויך אויף׳ן קול.

איך בין שוין געווען פערליעבט אין איהר, האָב זי געקושט און געלאסצעט. דערביי האָב איך זיך דערוואוסט, אז זי איז ניט קיין נאר, ניט וואולגאר, ניט גראָב, ווי די אנדערע שטראסען־מיידלעך. איך האָב זי גענומען אויספרעגען וועגען איהר לעבען. זי האָט געענטפערט:

— טהייערינקער מיינער, דאָס איז ניט דיין עסק!

און אין א שטונדע ארום.... וועה!...

מען האָט געדארפט געהן שלאפען. ביז וואנען איך האָב אויפגע־ראמט דעם טיש, האָט זי זיך שנעל אויסגעטהאָן און פערקראכען אונ־טער דער קאלדרע.

מיינע שכנים הינטער דער וואנד האָבען מורא׳דיג געליארעמט, געלאכט און געזונגען, ווי משוגעים. און איך האָב ביי זיך גע־טראכט: „איך האָב א קלוגע זאך געטהאָן, וואס איך האָב איינגע־לאדען די דאזיגע שעהנע מיידעל, ווארום ארבייטען וואלט מען מיך היינט סיי־ווי־סיי ניט געלאזט!“

א טיעפער קרעכץ האָט איבערגעשלאָגען מיינע געדאנקען. איך האָב זיך אומגעדרעהט און געפרעגט:

— וואס איז, קעצעלע מיינס?

זי האָט ניט געענטפערט, אבער האָט ווייטער געקרעכצט, אזוי ווי זי וואלט געהאט שטארקע שמערצען.

איך האָב ווידער געפרעגט:

— דו פיהלסט דען ניט גוט?

פּלוצים האָט זי אַ קוויטשע געטהאָן; איך האָב זיך אַ וואַרף געטהאָן צו איהר מיט אַ ליכט אין דער האַנד.

איהר פּנים איז צוקרימט געווען פאַר ווערהטאָג. זי האָט גע־בראָכען די הענד, געאָטהעמט שווער און פון איהר האַרצען האָבען זיך געריסען פערשטיקטע קרעכצען, עהנליך צו אַ כאָרכלעריי, אַ מורא צו הערען.

איך בין צומישט געוואָרען און גענומען ריידען צו איהר:

— אָבער וואָס איז דיר? זאָג, וואָס איז דיר?

זי האָט ניט געענטפערט און גענומען יאָמערען.

מיט אַמאָל זיינען די שכנים הינטער דער וואַנד אַנשוויגען געוואָרען און גענומען זיך צוהערען צו דעם טומעל ביי מיר.

איך האָב ווידער גענומען פרעגען:

— וואָס טהוט דיר וועה, זאָג, וואָס טהוט דיר וועה?

זי האָט אַרויסגעקרעכצט:

— אוי, מיין בויך, מיין בויך!...

איך האָב אַרונטערגעכאַפּט די קאָלדרע, און דערזעהן... זי איז געגאַנגען צו־קינד, פריינדע, גוטע ברידער מיינע!...

דאַן האָב איך פערלאָרען דעם קאָפּ. איך בין צוגעלאָפען צו דער וואַנד, גענומען קלאַפּען אין איהר מיט ביידע פויסטען און אויפגעהויבען אַ גוואַלד:

— ראַטעוועט! ראַטעוועט!

די טיר האָט זיך געעפענט; אַ גרויסער עולם מענשען זיינען אַריינגעלאָפען, הערבן אין פּראַקען, דעקאָלטירטע דאַמען, טערקען, מושקעטיערען און אַנדערע מאַסקען. דער דאָזיגער אַנגעלאָף האָט מיך אַזוי צומישט, אַז איך בין געבליעבען שטעהן, ווי אַ גולם, אָהן לשון.

זיי האָבען געמיינט, אַז עפּעס אַן אונגליק האָט פּאַסירט און פיליכט גאַר אַ פערברעכען, און זיי אַלע האָבען געקוקט מיט אויס־געגלאָצטע אויגען.

צום סוף האָב איך אַרויסגעשטאַמעלט:

— ד־ד־דיעזע פרוי... געהט צו קינד...

דאַן האָבען אַלע זי גענומען בעטראַכטען און עצות געבען.

איינער פון זיי, אין א מאסקע פון א מאָנאך, האָט ערקלעהרט, אז ער פערשטעהט אין די דאזיגע זאכען און האָט זיך אויסגערופען צו קומען דער נאטור צו הילף.

זיי זיינען געווען שיכור; איך האָב מורא געהאט, זיי וועלען זי נאָך דער׳הרג׳ענען, און איך בין אויף גיך, אהן א הוט, אוועקגע־לאָפען נאָך א דאקטאר, וואס האָט געוואוינט אויף דער צווייטער גאס.

ווען איך האָב זיך צוריקגעקעהרט מיט׳ן דאָקטאר, איז דאס גאנצע הויז געווען אויף. אין׳ם קאָרידאר האָט מען ווידער אנגע־צונדען די גאז; די איינוואָינער פון דעם גאנצען הויז זיינען זיך צונויפגעלאָפען אויף מיין קווארטיר; פיער מענער זיינען געזעסעןביים טיש און האָבען אן ענד געמאכט צו מיין שאמפאניער און צו מיינע קרעבסען.

דער גאנצער עולם האָט מיך אויפגענומען מיט א ווילדען ליארם, כלומרשט מיר „מזל טוב“ אפגעגעבען, און איין פרוי, א מילך־הענדלערין, האָט מיר אנטקעגען געטראָגען אויף א טישטוך א שטיקעל צוקארטשעט, צוקנויטשט פלייש, וואס האָט געפיסקעט און געמיאוקעט ווי א קאץ, און האָט מיר אָנגעזאגט:

— א מיידעלע!

דער דאקטאר האָט אונטערזוכט די קינדפעטאָרין און ער־קלעהרט, אז איהר צושטאנד איז ערנסט, ווייל דאס אונגליק האָט פאסירט באלד נאָך סאפער. ער איז אוועק, זאגענדיג, אז ער וועט גלייך שיקען א קראנקען־וועכטערין און אן אם.

אין א שטונדע ארום זיינען געקומען די ביידע פרויען מיט א גאנצען פאק רפואות.

די גאנצע נאכט האָב איך פערבראכט אויף א פאטעל. איך בין געווען אזוי צורודערט און צוטומעלט, דאָס איך האָב אפילו ניט א טראכט געטהאָן וועגען דעם, וואס שפעטער וועט זיין.

אין דער־פריה איז דער דאקטאר ווידער געקומען. ער האָט גע־טראפען די קראנקע אין א זעהר שלעכטען צושטאנד, און ער האָט זיך אנגערופען צו מיר:

— אייער פרוי, מיין הערר....

איך האב זיך א כאפ געטהאן:

— זי איז ניט מיין פרוי.

ער האט גערעדט ווייטער:

— אלזא, אייער געליעבטע, דאס איז מיר גאנץ גלייך...

און ער האט אויסגערעכענט די אלע זאכען, וואס זיינען נויטיג צו טהאן פאר איהר, אום זי זאל געזונד ווערען.

וואס האב איך געזאלט טהאן? שיקען די אונגליקליכע אין א שפיטאל אריין? מען וואלט מיך געהאלטען פאר אן אונמענש אין דעם גאנצען הויז, אין דעם גאנצען קווארטאל.

איך האב זי איבערגעלאזט ביי זיך. זעקס וואכען איז זי געלע־גען אויף מיין בעט.

דעם קינד האב איך אוועקגעשיקט האדעווען צו פויערים אין פואססי. פופציג פראנק א מאנאט צאהל איך פאר איהם. נאך היינט אויך. איינמאל בעצאהלט פאר איהם, וועל איך מוזען צאהלען וויי־טער, ווייטער, אזוי לאנג ווי איך וועל לעבען...

און שפעטער וועט עס מיך פאר זיין פאטער האלטען.

און אום די מאס פון צרות זאל זיין פארפול, איז די דאזיגע מיידעל ווידער געזונט געווארען... האט זיך פערליעבט אין מיר... ליעבט מיך משוגע, ווילד.

— נו, און וואס?...

— זי איז אויסגעדארט געווארען, ווי א קאץ, האב איך זי ארויסגעשמיסען פון'ם הויז, די טויטע בעשעפעניש. און איצט היט זי מיך אפ אויף דער גאס, פערשטעקט זיך, אום צו זעהן, ווי איך געה פארביי. און ביינאכט, בעת איך געה ארויס, האלט זי מיך אפ, אום די האנד מיר צו קושען. זי האט מיר אזוי דערעסען, דאס איך ווער שיעור ניט משוגע.

פערשטעהט איהר שוין, מיינע פריינד, ווארום איך וויל מעהר ניט פייערען דעם ווייהנאכטס־אבענד?...

דער וואַגאַבונד.

ער האָט געוואַנדערט און געזוכט אַרבייט, אומעדום געזוכט, שוין זייט פערציג טעג. זיין דאָרף אין דעם דעפּאַרטמענט לאַמאַנש האָט ער פערלאָזען, ווייל דאָרט איז קיין אַרבייט ניט געווען. אַ בראַווער, אַרבייטסזאַמער מענש, זיעבען און צוואַנציג יאָהר אַלט, איז ער צוויי חדשים נאָכאַנאַנד געזעסען ביי זיין טאַטע־מאַמע און געגעסען זייער ברויט, ווייל ביי דער אַלגעמיינער אַרבייטסלאָזיגקייט האָבען זיינע קרעפטיגע אָרמס געמוזט רוהען. די נויט אין׳ם הויז איז געוואָרען גרעסער. זיינע ביידע שוועסטער זיינען געגאַנגען אַרבייטען, האָבען אָבער פערדיענט זעהר קנאַפּ, און ער, יאַקאָוו ראַנדעל, דער עלטסטער זוהן, דער קרעפטיגסטער פון אַלעמען, האָט גאָר נישט געטהאָן, ווייל עס איז ניט געווען וואָס צו טהאָן, און ער האָט נאָך געמוזט אַרויסרייסען דעם לעצטען ביסען ברויט ביי די איבריגע פון׳ם הויז.

דאַן האָט ער זיך דערוואוסט, אַז מען קאָן קריגען אַרבייט אין מיטעל־פראַנקרייך.

איז ער אַוועק. ער האָט גענומען זיינע פּאַפּירען און צייגניסען, אַ פּאָאַר שטיוועל, אַ פּאָאַר הויזען און אַ העמד, האָט עס אַלעס פערפּאַקט אין אַ בלויען טוך, האָט בעהאַלטען זיעבען פראַנק אין דער קעשענע, און איז אַוועק מיט אַ שטאָק איבער׳ן אַקסעל.

און ער האָט געוואַנדערט איבער די לאַנגע און ברייטע שליאַכען בייטאָג און ביינאַכט, ביי זונען־שיין און רעגען, אָבער דאָס וואונדער־לאַנד, וואו דער אַרבייטער קאָן אַרבייט קריגען, האָט ער ניט ענטדעקט.

צוערשט האָט ער געזוכט זיין אייגענע אַרבייט — ער איז גע־

ווען א סטאָליער— אָבער, אז ער האָט זיין ארבייט ניט געפונען, האָט ער בעשלאָסען יעדע ארבייט אָנצונעהמען, וועלכע עס וועט זיך איהם נור מאכען.

און ער האָט געארבייט אויף׳ן פעלד, אין שטאלען, געהאקט שטיינער, געזעגט האלץ, בוימער, געגראבען ברונימער, געהיט ציעגען אויף א בארג, אלסדינג פיר א פּאָאר גראָשען, פיר הונגער־שכירות. אָבער אפילו די דאזיגע אלערליי ארבייטען פיר הונגער־שכירות האָט ער אויך ניט געהאט אלע מאָל: אפּגעארבייט א פּאָאר טעג ביי איין ארבייט, האָט מען איהם ערקלעהרט, אז מען דארף איהם מעהר ניט און ער האָט זיך געמוזט זוכען אנאנדער פּלאץ, נייע ארבייט. אזוי האָט ער זיך ארומגעפּלאגט די טעג און די נעכט און איז קיינמאָל ניט געווען זיכער מיט דעם מארגענדיגען טאָג.

און איצט האָט ער זייט א וואָך קיין ארבייט ניט געפונען. ער האָט ארומגעוואנדערט פון איין פּלאץ אין דעם אנדערען, א מיעדער, א הונגעריגער, און ווען ניט מאנכע פרויען, וואס האָבען איהם פאר רחמנות אמאָל א שטיקעל ברויט געשענקט, בעת ער איז געשטאנען נעבען דער טיר פון זייער הויז, וואלט ער פאר הונגער אויסגעגאנגען.

עס איז געווען פארנאכט. יאקאָוו ראנדעל איז געווען מיעד, צובראָכען, הונגעריג און פערביטערט. ער איז געגאנגען אַ בארפוסער אויף׳ן גראז ביים זייט פון׳ם שליאך, ווייל ער האָט געזשאלעוועט זיינע לעצטע פּאָאר שטיוועל. די אנדערע שטיוועל האָט ער שוין לאנג געהאט אויסגעטראגען.

דאָס איז געווען אין א שבת שפּעט אין הערבסט. דער הימעל איז געווען בעדעקט מיט שווערע, גרויע וואלקענס. צווישען די בוימער האָט א שטארקער ווינד געוואיעט. מען האָט געפיהלט, אז באלד וועט א רעגען ארויס. דאס פעלד איז געלעגען פערכמורעט און פערלאזען.

ראנדעל איז געווען הונגעריג, הונגעריג ווי א וואלף, ווען דער נאָגענדיגער הונגער צווינגט צו ווארפען זיך אויף מענשען. דער קאָפּ איז איהם געווען שווער, אין די שלייפען האָט איהם גע־האמערט. זיינע אויגען זיינען געווען רויט, זיין מויל פערטריקענט

און ער האָט ווילד א כאַפּ געטהאָן זיין שטאַק און אַן אונבעשטימטע לוסט האָט זיך אין איהם ערוועקט, א לוסט צו דער'הרג'ענען דעם ערשטען בעסטען פערבייגעהער, וואס וועט זיך צוריקקעהרען אהיים, אום צו עסען וועטשערע.

ער האָט זיך אומגעקוקט אויף די פעלדער און עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז ער זעהט דאָרט ארויסגעגראבענע קאַרטאָפּעל אויף דר'ערד. ווען דאָס איז נור קאַרטאָפּעל, דאַן וועט ער צונויפשאַרען טרוקענע האָלץ, וועט א פייער מאַכען און וועט זיך זאַט אָנעסען. די רונדע, וואַרימע קאַרטאָפּעל וואָלטען איהם איצט פּשוט מחיה געווען. אָבער די צייט פון קאַרטאָפּעל איז געווען פאַראיבער און אַלעס, וואָס ער האָט אויף'ן פעלד פיר זיך געקראַגען איז געווען א רויטע ריב, אזוי ווי נעכטען.

זייט צוויי טעג האָט ער גערעדט הויך אויף'ן קול צו זיך אליין, בעת ער האָט געוואַנדערט, אזוי שווער האָבען איהם געמוטשעט זיינע געדאַנקען. ביז דעמאָלט האָט ער מיט זיין איינפאַכען פערשטאַנד געטראַכט נור וועגען זיין ארבייט. אָבער די מיעדקייט, די נאַכאַנאַנדיגע יאַגענים נאָך דער ארבייט, וועלכע ער האָט ניט געקענט געפינען, די גראָבע ענטפערס, וואָס ער האָט בעקומען פון די, ביי וועלכע ער האָט אויף ארבייט געפרעגט, די נעכט אונטער'ן פרייען הימעל, דער הונגער, די פעראַכטונג פון די מענשען צו איהם, דעם וואַגאַבונד, דעם ארומשלעפּער, און די פראַגע, וואָס ער האָט יעדען טאָג געהערט: „פאַרוואָס זייט איהר ניט געבליבען אין דער היים“? דער פערדרוס וואָס ער קאָן גאָר נישט טהאָן מיט זיינע שטאַרקע הענד, די בענקעניש נאָך זיינע אָרימע עלטערען, נאָך זיין היים, וואו דער דלות האָט געפייפט, — דאָס אלסדינג האָט מיט ביטערקייט זיין הארץ אָנגעפילט, מיט צאָרן איהם געברענט, מיט א צאָרן, וואָס האָט געוואַקסען פון טאָג צו טאָג, פון שטונדע צו שטונדע און פון מינוט צו מינוט. און דער דאָזיגער צאָרן האָט זיך ביי איהם געריסען גאַנץ פון זיך אליין אין קורצע בייזע פראַזען.

— הינטיש לעבען.... חזרים.... מען לאָזט א מאַן פאַר הונגער קראַפּירען.... א סטאָליער... חזרים... ניט א גראָשען... ניט א גראָשען... אָט עס רעגענט שוין אויך.... חזרים....

און ווען ער האָט איצט געזעהן דעם דינעם, גרויען רויך, וואָס האָט זיך געצויגען פון די קוימענס, איצט, ווען די מענשען האָבען געגעסען וועטשערע, האָט א ווילדער פערלאנג אין איהם ערוואכט, אריינצוררייסען זיך אין איינע פון די דאָזיגע הייזער, דער׳הרג׳ענען די מענשען און פערנעהמען זייער פלאַץ ביים טיש. אז ביי מענשען וואָלט עס געהייסען „גנבה“, „רציחה“ — וועגען דעם האָט ער איצט ניט געטראכט.

ער האָט גערעדט צו זיך:

— גאָר נישט, אפילו לעבען האָב איך קיין רעכט ניט... מען לאָזט מיך קראַפּירען פאר הונגער.... חזרים!.... איך וויל דאָך ארבייטען.... חזרים!...

און, דערפיהלט א וועהטאג אין אלע זיינע גליעדער און קרעמפּפען אין׳ם מאָגען, האָט ער ווייטער גערעדט צו זיך:

— אויב איך אטהעם, דארף איך האָבען א רעכט צו לעבען... די לופט געהערט אלעמען... מען דארף מיך ניט לאָזען קראַפּירען פאר הונגער.

א דינער, אייז־קאַלטער רעגען איז געפאלען. ער האָט זיך אפּגעשטעלט און ארויסגעברומט:

— צום טייפעל, פיער וואכען מוז איך זיך נאָך שלעפּען, ביז איך וועל אהיים קומען.

ער איז געוועזן אויף׳ן וועג אהיים, ווייל ער האָט איינגעזעהן, אז דארט, וואו מען קאָן איהם, וועט ער גיכער קאָנען קריגען אר־בייט ווי דאָ, אויף דעם גרויסען־גרויסען שליאַך, וואו אלע קוקען אויף איהם מיט פערדאכט.

אויב ער וועט דארט, אין דער־היים, זיין ארבייט ניט קריגען, וועט ער טהאָן, וואס עס וועט זיך מאכען, ער וועט בדאי ארבייטען פיר צוואנציג סו א טאָג, אבי ער זאל האָבען כאטש א שטיקעל טרוקען ברויט.

ער האָט די האלז ארומגעבונדען מיט זיין צוריסען טיכעל, אום דער קאלטער רעגען זאל ניט צוקומען צו זיין רוקען און ברוסט. אָבער באלד האָט ער דערפיהלט, אז דער רעגען נעהמט איהם דורך אין גאנצען און ער האָט געווארפען א פערצווייפעלטען בליק ארום

זיך, ווי א פערלארען בעשעפעניש, וואס ווייסט ניט, וואוהין צו אנט־לויפען, וואו זיך צו בעהאלטען, ווייל אויף דער ערד האָט עס מעהר קיין פּלאץ.

די נאכט איז צוגעפאלען, א פינסטערניש האָט זיך צושפּרייט איבער די פעלדער. פון ווייטען האָט ער דערזעהן אויף א לאנקע א שווארצען פּונקט, א בהמה. ער האָט זיך א לאז געטהאָן אהין, ניט וויסענדיג אליין, וואס ער טהוט.

און ווען ער איז צוגעגאנגען צו דער בהמה, האָט זי א דרעה געטהאָן צו איהם איהר דיקען קאָפּ און ער האָט געטראכט:

— ווען איך וואלט געהאט א כלי, וואלט איך געקאנט אביסעל מילך טרינקען.

ער האָט געקוקט אויף איהר און זי אויף איהם. דאן האָט ער פּלוצים איהר א שטויס געגעבען מיט'ן פוס אין בויך און א גע־שריי געטהאָן:

—שטעה אויף! שטעה אויף!

זי האָט זיך לאנגזאם אויפגעהויבען און איהרע שווערע אייטער זיינען ביי איהר ארונטערגעהאנגען. דאן האָט זיך דער מאן אויס־געצויגען אויף'ן רוקען צווישען די פיס פון דער בהמה און האָט געטרונקען לאנג, לאנג. בעת דעם האָט ער מיטביידע הענד צו־גויפגעדריקט די דיקע, ווארימע אייטער, וועלכע האָבען געשמעקט מיט שטאָל, און ער האָט אזוי לאנג געזויגט, ביז אין דעם לעבעדיגען פּוואל איז ניט פערבליבען קיין טראָפּען מילך.

דער אייז־קאלטער רעגען איז איצט געפאלען שטארקער און געדיכטער און אויף'ן גאנצען פעלד איז ניט געוועזען קיין אָרט, וואו צו בעהאלטען זיך. עס איז געוועזען קאלט. גאנץ ווייט איז געשטאנען א הויז און פון דארט האָט געווינקט א פייערל דורך די ביימער.

די בהמה האָט זיך ווידער שווער אנידערגעלעגט אויף דר'ערד. ער האָט זיך געזעצט נעבען איהר, א גלעט געטהאָן איהר דעם קאָפּ מיט דאנקבארקייט. זי האָט ארויסגעלאזט דורך די נאָזלעכער א שווערע און ווארימע פּארע און דער ארבייטער האָט געזאגט:

— איך דענק, אז נעבען איהר איז ניט קאלט.

דערנאך האָט ער אוועקגעלייגט זיינע הענד אויף דער ברוסט

פון דער בהמה און זי א שלעפּ געטהאָן צווישען זיינע פיס, אום זיך אָנצואווארעמען. און מיט אמאָל איז איהם ארייגעפאלען א גע־דאנק: ער וועט זיך צודריקען צו דעם דאָזיגען ווארעמען גוף און וועט אזוי די נאכט איבערנעכטיגען. ער האָט געוואלט וואס בעסער, וואס בעקוועמער ליגען, האָט ער צוגעדריקט זיין שטערען צו די מעכטיגע אייטער, וועלכע ער האָט נור־וואס אויסגעלעדיגט. און אזוי ווי ער איז טויט־מיעד געווען, איז ער באלד אנשלאפען גע־וואָרען.

עטליכע מאָל דורך די נאכט האָט איהם די קעלט אויפגעוועקט, דאַן האָט ער זיך אומגעדרעהט מיט דער קאלטער זייט צו דעם וואַ־רעמען קערפּער פון דער בהמה און איז באלד ווידער געשלאָפען.

א קרעה פון א האָהן האָט איהם אויפגעוועקט. עס האָט גע־נומען טאגען. עס האָט מעהר ניט גערעגענט. דער הימעל איז גע־ווען קלאָר.

די בהמה האָט דעם קאפּ אויף דר'ערד אוועקגעלעגט און זיך אויסגערוהט. ער האָט זיך איינגעבויגט צו דער בהמה, אנגעשפּארט אָן ביידע עלענבויגענס, האָט איהר א קוש געטהאָן אויף די ברייטע, נאסע נאזלעכער און געזאגט:

— נו, זיי געזונד, ליעבע קיהעלע! דו ביזט א גוטע קיהעלע. אדיע!

דערנאָך האָט ער אָנגעטהאָן זיינע שטיוועל און זיך אוועקגע־לאָזט ווייטער. ער איז געגאנגען און געגאנגען צוויי שטונדען נאכ־אנאנד איבער דעם זעלביגען ברייטען שליאַך. דערנאָך איז ער גע־וואָרען אזוי מיעד, דאָס ער האָט זיך געמוזט צוזעצען אויף'ן גראָז.

עס איז געוואָרען גרויסער טאָג. אין די דערפער האָבען גלע־קער געקלונגען. מענער אין בלויע בלוזעס, ווייבער אין ווייסע הייבלאך, צו פוס אדער אויף פוהרען, האָבען אָנגעהויבען דעם שליאך צו בעלעבען. זיי זיינען געגאנגען אין די נאָהענטע דערפער צו פריינד און קרובים דעם זונטאג צו פערברענגען.

א דיקער פויער האָט זיך בעוויזען. ער האָט געטריעבען א צוואנציג צושראָקענע שעפּסען, וואס האָבען געמעקעט.

יאקאָוו האָט זיך אויפגעהויבען, האָט איהם בעגריסט און געזאגט:

— האָט איהר ניט אפשר ארבייט פאר א מענשען, וואָס געהט אוים פאר הונגער?

דער פויער האָט געווארפען אויף איהם א בייזען בליק און געענטפערט:

— איך האָב קיין ארבייט ניט פיר ארומשלעפּערס.

און דער סטאָליער האָט זיך צוריק אוועקגעזעצט אויף'ן גראָז.

ער האָט געווארט א לאנגע צייט. איבער'ן שליאך זיינען געגאנגען און געפאהרען דארפסלייט. ער האָט געקוקט אויף זיי און געזוכט צווישען זיי א גוט פנים, צו וועמען זיך צו ווענדען מיט זיין קלאָג, א פנים וואס זאל צוטרויען אין איהם ערוועקען.

צום סוף האָט זיך בעוויזען איינער אזא מאַן אין א שווארצען ראק מיט א גאָלדענער קייט אויף'ן בויך. דעם האָט ער זיך אויסגעוועהלט און צו דעם האָט ער זיך געווענדעט:

— זייט צוויי מאָנאטען זוך איך ארבייט און איך קען ניט געפינען. איך פערמאָג נור צוויי סו אין דער קעשענע.

דער מאַן האָט געענטפערט:

— האָט איהר געלעזען די בעקאנטמאכונג, וואס איז אומעדום אָנגעשלאָגען? בעטלען און פעדלען איז אין אונזער געמיינדע פערבאָטען. איך מוז אייך זאגען, אז איך בין דער געמיינדע-פארשטעהער און ווען איהר וועט זיך גלייך ניט אפטראגען, הייס איך אייך ארעסטירען.

יאקאָוו האָט זיך אנגעצונדען און ער האָט ארויסגעברומט:

— פונמיינטוועגען מעגט איהר מיך ארעסטירען, מיר וואָלט עס געוועזען פיעל ליעבער, ווי פאר הונגער צו קראפּירען.

און ער האָט זיך ווידער אוועקגעזעצט אויף'ן גראָז.

אין א פערטעל שטונדע ארום האָבען זיך בעוויזען צוויי זשאנדארען. זיי זיינען געגאנגען איבער'ן ברייטען שליאך לאנגזאם איינער נעבען אנדערען און זייער יוניפאָרם מיט די מעטאלענע קנעפּלאך האָבען געגען דער זון געגלאנצט, אזוי ווי די דאָזיגע

אָרדנונגס־היטער וואלטען נאָך פון ווייטען די פערברעכער גע־סטראשעט.

יאקאָוו האָט פערשטאנען, אז זיי געהען צו איהם, אבער ער האָט זיך ניט א ריהר געטהאָן. זאלען זיי איהם ארעסטירען, ער וויל עס טאקי — האָט ער מיט האס געטראכט — שפּעטער אמאָל וועט ער זיך שוין מיט זיי אפּרעכענען.

זיי זיינען געגאנגען צו איהם מיט פעסטע, מיליטערישע טריט און האָבען זיך געמאכט, כלומרשט ווי זיי זעהען איהם גאָר ניט. דערנאָך, ווען זיי זיינען געווען גאנץ נאָהענט, האָבען זיי זיך פּלוצים א כאפּ געטהאָן, אקוראט ווי זיי וואלטען איהם ערשט דער־זעהן, האָבען זיך אפּגעשטעלט און איהם אנגעקוקט מיט בייזע און סטראשענדיגע אויגען.

דער וואכטמייסטער איז צוגעגאנגען צו איהם און האָט א פרעג געטהאָן:

— וואס טהוט איהר דאָ?

יאקאָוו האָט געענטפערט גלייכגילטיג:

— איך רוה זיך אפּ.

— פון וואנען קומט איהר?

— ווען איך זאָל אייך אויסרעכענען אלע געגענדען, וואו איך בין געווען, וואלט איך געדארפט א שטונדע רעדען.

— וואוהין געהט איהר?

— נאָך לא מאנש.

— איז דארט אייער היים?

— מיין היים.

— פארוואָס זייט איהר פון דארט אוועק?

— איך האָב ארבייט געזוכט.

דער וואכטמייסטער האָט זיך א קעהר געטהאָן צום זשאנדאר און געזאגט מיט א טאָן פון א מאן, ביי וועלכען די גאָל פּלאצט שוין פון דעם אייביגען בעטרוג פון מענשען:

— דאָס זאגען זיי אלע, די פוילע לודערס. איך קאן זיי שוין.

דערנאָך האָט ער זיך שוין א קעהר געטהאָן צו יאקאָוו'ן:

— האָט איהר פּאַפּירען?

— יאָ.

— ווייזט אהער.

— יאקאָוו האָט ארויסגענומען פון קעשענע זיינע פּאַפּירען און צייגניסען. זיי זיינען געווען אפּגעריבען, צוקנייטשט און שמוציג, כמעט צופאַלען.

דער וואכטמייסטער האָט זיי דורכגעקוקט, ניט געפונען אין זיי קיין פעלשונג און מיט א זויערער מינע פון א מענשען, וועלכער איז אויסגעכיטרעוועט געווען פון א צווייטען א כיטרערען פון איהם, האָט ער איהם צוריקגעקעהרט די פּאַפּירען.

דערנאָך האָט ער א ווײַלע נאָכגעדאכט און געפרעגט פון דאָס נייע:

— געלד האָט איהר ביי זיך?

— ניין.

— גאָר נישט?

— ניין.

— ניט איין סו?

— ניט איין סו.

— היינט פון וואס לעבט איהר?

— פון דעם, וואס איך קריג.

— הייסט עס, איהר בעטעלט?

— ווען איך קאָן, יאָ.

דער וואכטמייסטער האָט דאן ערקלעהרט:

— אויב אזוי, האָב איך אייך געכאפּט, בעת איהר האָט זיך ארומגעשלעפּט און געבעטעלט. אהן געלד זייט איהר, אהן מיטלען צום לעבען, אהן ארבייט. איך האָב אייך געטראָפען דאָ, אויף'ן שליאך, איך ארעסטיר אייך, קומט.

יאקאָוו איז אויפגעשטאנען און געזאגט:

— איך געה מיט אייך, וואוהין איהר ווילט אליין.

און ניט ווארטענדיג אויף'ן בעפעהל, האָט ער זיך געשטעלט צווישען די צוויי זשאנדארען און איז אוועק מיט זיי.

— ארעסטירט מיך — האָט ער געזאגט — וועל איך כאטש האָבען א דאַך איבער׳ן קאָפּ, ווען עס וועט רעגענען.

און זיי זיינען אוועק צום דארף צו. פון ווייטען האָבען זיך געזעהן די דארפישע הייזער דורך די נאקעטע ביימער.

גראד איז עס געוועןן אין דער צייט, ווען אין דער דארפישער קירכע איז די גאטעס־דיענסט אנגעגאנגען. און גלייך האָבען זיך פערקליבען מענשען ארום דעם פערברעכער און א מחנה קינדער זיינען איהם נאָכגעלאָפען מיט א ווילדען ליארם. פּויערים און פּויערטעס האָבען נאכגעקוקט דעם ארעסטירטען, וועלכער איז געגאנגען צווישען די צוויי זשאנדארען, האָבען איהם נאָכגעקוקט מיט אויגען פון האס און אויף זייערע פּנים׳ער האָט מען געקאנט לייענען, אז זיי וואלטען איהם מיט שטיינער פערוואָרפען, די אויגען מיט די נעגעל איהם אויסגעקראצט, אונטער די פיס איהם צו־טראָטען. מען האָט זיך געפרעגט איינער ביים אנדערען, אויב ער האָט עפּעס גע׳גנב׳עט אדער עמיצען ערמאָרדעט. דער קצב, אן אויסגעדיענטער סאָלדאט, האָט פערזיכערט:

— עס איז אן אנטלאָפענער סאָלדאט.

דער טאבאק־פערקויפער האָט דערצעהלט, אז ער דערקענט דעם מאן. אז דער איינענער מאן האָט איהם אין דער־פריה גע־וואלט אריינשפּארען א פאלשע מטבעה און נאָך איינער האָט פער־זיכערט, אז דאס איז ניט אנדערש ווי דער מערדער פון דער אלמנה מאלע, וועלכען די פּאליציי זוכט שוין העכער א האלב יאָהר.

מען האָט איהם געבראכט צום געמיינדע־פאָרשטעהער. יע־נער איז געזעסען ביים טיש.

— אהא! — האָט ער געשריען — איהר זייט דאָ? האָב איך אייך ניט געזאגט, אז איך וועל אייך פערשפּארען? וואכט־מייסטער, וואס איז מיט דעם מאן?

דער וואכטמייסטער האָט געענטפערט:

— העדר געמיינדע־פאָרשטעהער, דאָס איז אן ארומשלעפּער אָהן מיטלען און געלד, ווי ער זאגט אליין. איך האָב איהם ארעס־טירט פאר בעטלען און ארומשלעפּען זיך איבער׳ן שליאך. זיינע פּאפּירען זיינען אין ארדנונג.

— ווייזט מיר אייערע פאפירען — האָט דער געמיינדע־פאר־שטעהער זיך אָנגערופען.

ער האָט זיי גענומען, איבערגעלעזען איינמאָל, א צווייטען מאָל, האָט זיי אפגעגעבען צוריק און געזאגט:

— זוכט איהם ארום.

מען האָט איהם ארומגעזוכט און גאָר נישט געפונען.

דער געמיינדע־פארשטעהער האָט אויסגעזעהן שטארק פער־וואונדערט און ער האָט זיך געווענדעט צום ארבייטער:

— וואָס האָט איהר היינט אין דער־פריה געטהאָן דארט, וואו איך האָב אייך געטראָפען?

— איך האָב געזוכט ארבייט.

— ארבייט — דאָרט אויף'ן שליאך?

— וואו דען?

זיי האָבען געקוקט איינער אויף'ן אנדערען מיט אויגען פול האס, ווי חיות, וועלכע געהערען צו בעזונדערע פיינדליכע ראסען. דער געמיינדע־פארשטעהער האָט ווידער זיך אנגערופען:

— איך וועל אייך בעפרייען, אבער זעהט, איהר זאלט נאָך אמאָל ניט ארייגפאלען.

דער ארבייטער האָט געענטפערט:

— הלואי וואלט איהר מיך בעסער פערשיקט אין געפענגענים, וואלט איך זיך געקאָנט אויסרוהען.

דער געמיינדע־פארשטעהער האט אויף איהם אָנגעשריען:

— שווייגט!

דערנאָך האָט ער זיך געווענדעט צו די זשאנדארען:

— איהר זאלט איהם בעגלייטען ביז צוויי הונדערט מעטער פון דאנען און דערנאָך זאלט איהר איהם אפלאזען.

דער ארבייטער האָט זיך אנגערופען:

— גיט מיר כאטש עפּעס עסען.

דער געמיינדע־פארשטעהער האָט געענטפערט מיט כעס:

— נאָך עסען אייך געבען, אפשר זאל מען אייך נאָך עפּעס געבען? אָט דאָס איז א חוצפה.

דאָן האָט יאקאָוו געזאגט מיט זיכערהייט אין'ם קול:

— איהר טרייבט מיך צו א פערברעכען, ווען איהר לאזט מיך אזוי קראפירען פאר הונגער. עס וועט זיין ערגער פיר אייך, איהר דיקער, אפגעפרעסענער חזיר.

דער געמיינדע־פארשטעהער איז אויפגעשפרונגען אויסער זיך פאר כעס:

— פיהרט איהם ארויס שנעל, שנעל!...

די ביידע זשאנדארען האבען א כאפ געטהאן דעם ארבייטער אונטער די ארמס און איהם ארויסגעשלעפט. ער האט זיך ניט געוועהרט, איז געגאנגען מיט די זשאנדארען דורך'ן דארף צוריק, ביז מען האט איהם ווידער געבראכט צום שליאך. דאן האט דער וואכטמייסטער אפגעמאסטען צוויי הונדערט מעטער פון דעם ער־שטען קילאמעטער־שטיין אויפ'ן שליאך און ער האט געזאגט:

— אזוי. און איצט טראגט זיך אפ פון דאנען און מען זאל אייך מעהר ניט זעהן אין אונזער געגענד, אניט וועט איהר האבען צו טהאן מיט מיר, איהר הערט?

און יאקאוו איז אוועק איבער'ן שליאך, ניט ענטפערענדיג קיין ווארט און ניט וויסענדיג, וואוהין ער געהט. אזוי איז ער געגאנגען א פערטעל שטונדע צי א צוואנציג מינוט, שטומפזיניג, אהן א בעשטימטען געדאנק אין'ם מוח.

אבער פלוצים, ווען ער איז פערבייגעגאנגען א קליין הייזעל מיט א האלב־אפענעם פענסטער, פון וועלכען א גערוך פון גע־קעכץ האט איהם צו דער נאז א זעץ געטהאן, איז ער שטעהן גע־בליבען.

און מיט איינמאל האט איהם אנגעכאפט א משוגענער, וויל־דער הונגער און ער האט זיך מיט אזא אימפעט א לאז געטהאן אהין, דאס ער האט זיך כמעט אנגעקלאפט אן דער וואנד פון'ם הייזעל.

ער האט אויסגעשריען הויך און צורייצט:

זאל מיך דער טייפעל נעהמען! דאס מאל מוז איך קריגען וואס צו עסען.

און ער האט גענומען האקען מיט'ן שטאק אין די טיר. קיי־נער האט ניט געענטפערט. ער האט געקלאפט שטארקער און געשריען:

—העי, עפענט ! עפענט !

קיינער האָט זיך ניט אפּגערופען. דאן איז ער צוגעגאנגען צום פענסטער און עם מיט דער האנד אין גאנצען ארויסגערוקט, און די לופט פון דער קיך, די ווארימע לופט, וועלכע איז געווען אנגעזאפּט מיט דעם גערוך פון ווארימער סופּ, געקאכטען פלייש און פון קויי־לען, האָט זיך א ריעס געטהאָן איהם אנטקעגען אין די קעלט ארוים.

איין שפּרונג, און ער איז געשטאַנען אינוועניג. דער טיש איז דארט געווען געגרייט פיר צוויי פּערזאנען. די בעלי בתים זיינען הפנים אין קירכע אוועק און האָבען איבערגעלאזט זייער זונטאג־דיגען עסען אויף׳ן פייער, דאָס געשמאַקע רינד־פלייש מיט די גע־דיכטע גרינס־סופּ.

אויף׳ן קאמין איז געלעגען א פריש לעבעל ברויט צווישען צוויי פולע פלעשער.

יאקאָוו האָט זיך צוערשט א ווארף געטהאָן אויף׳ן ברויט און איהם צובראָכען מיט אזא קראפט, אזוי ווי ער וואלט עמיצען געוואלט דער׳הרג׳ענען. דערנאך האָט ער איהם אין דער־גיך ארונ־טערגעשלונגען, גרויסע שטיקערווייז. באלד האָט איהם צוגעצויגען צו זיך דער גערוך פון דעם געקאכטען פלייש אויף׳ן אייוועָן. ער איז צוגעגאנגען, האָט ארונטערגענומען דעם דעקעל פון׳ם טאפּ און ארויסגעשלעפּט פון דארט מיט א גאָפּעל א גרויסען שטיק רינד־פלייש, וואס איז ארומגעבונדען געווען מיט א פאָדים. דער־נאָך האָט ער זיך נאָך אנגעלעגט א פולע טעלער מיט ציבעלעס און אנדערע גרינסען, אוועקגעשטעלט אויף׳ן טיש, אוועקגע־זעצט זיך, צושניטען דאס פלייש אין פיער שטיקער און אָנגעפאנ־גען צו עסען, אקוראט ווי ביי זיך אין דער־היים. אז ער איז פאר־טיג געוואָרען מיט דעם פלייש און מיט די גרינסען, האָט זיך איהם פערגלוסט טרינקען. און ער האָט גענומען איינע פון די פלעשער פון׳ם קאמין. ער האָט באלד דערזעהן, אז דאָס איז שנאפּס.

אָך, ווי דער שנאפּס האָט איהם דערוואַרעמט, אן אמת׳ע קווי־קונג נאָך אזוי פיעל צייט פרירען... און ער האָט געטרונקען.

דער שנאפּס איז געווען געשמאק. און ער האָט אויסגעטרונקען

נאָך א גלאז און נאָך א גלאָז אין איין אטהעם. ער האָט זיך גע־נומען פיהלען פרעהלאָך, צופריעדען. דער אלקאהאל האָט געווירקט. ער האָט געשפּירט, ווי איבער'ן גאנצען קערפּער צוגיעסט זיך איהם אזא חיות, אזא חיות....

ער האָט געגעסען ווייטער, ניט אזוי גיך ווי פריהער, האָט געקייט לאנגזאמער און געבראָקט דאָס ברויט אין די סופּ. עס איז איהם געוואָרען היים און א שוויים האָט איהם בעגאסען, זיין פּולס האָט שטארק געקלאַפּט.

אָבער פּלוצים האָט זיך דערהערט פון ווייטען א קלינגען פון א גלאָק. עס איז שוין געוועזן נאָך דער גאטעס־דיענסט. און מעהר אויס אינסטינקט ווי אויס מורא, אויס דעם אינסטינקט פון פאר־זיכטיגקייט, וואס ערוועקט זיך ביי אלע בעשעפּענישען אין דער צייט פון געפאהר, איז ער אויפגעשפּרונגען, האָט אריינגערוקט דעם רעסט פון דעם ברויט אין איין קעשענע, די פלאש שנאַפּס אין דער אנדערער, איז צוגעלאָפען צום פענסטער, א שפּרונג גע־טהאָן איבער דאָס פענסטער־ברעט און איז אין דרויסען ארויס.

אויף'ן שליאך האָט מען נאָך קיינעם ניט געזעהן. ער האָט זיך געלאזט לויפען, אבער אנשטאט גלייך מיט'ן שליאך איז ער געלאָפען דורך די פעלדער, צו א וועלדעל, וואס ער האָט פון ווייטען געזעהן.

ער האָט זיך געפיהלט קרעפטיג, פלינק, גליקלאָך, צופריעדען און אזוי איבערפילט מיט לעבענס־קראפט, דאָס ער וואלט, דאכט זיך, טאנצען זיך אוועקגעלאזט.

אזוי גיך ווי ער האָט זיך דערזעהן צווישען די ביימער, האָט ער ארויסגעשלעפּט די פלאש פון דער קעשענע און ווידער גענומען טרינקען אין גרויסע זופּען. ער האָט געזופט און געגאנגען, געגאנ־גען און געזופט, ביז אין'ם קאָפּ האָט איהם גענומען מישען. ער האָט מעהר קלאר ניט געזעהן און האָט אנגעהויבען זיך צו שאקלען אויף די פיס.

ער האָט זיך צוזונגען:

אָך, דאָס יאגעדעס־רייסען,
אָך, דאָס יאגעדעס־רייסען

אין א טאָג, א הייסען!
אין א טאָג, א הייסען....

ער איז איצט געגאַנגען אויף דיקען, נאסען מאָך. און דער־פיהלט אונטער זיינע פיס דעם דאזיגען ווייכען טעפּיך, איז איהם א משוגענער געדאנק ארויפגעקומען אויף'ן זינען: ער וועט שפּיעלען אין שפּרינגעניש, ווי א קינד.

ער האָט א שפּרונג געטהאָן און איז געפאַלען, האָט זיך אויפגעהויבען און ווידער געשפּרונגען. און צווישען יעדען שפּרונג האָט ער געזונגען:

אָך, דאָס יאגעדעס־רייסען,
אָך, דאָס יאגעדעס־רייסען
אין א טאָג, א הייסען!
אין א טאָג, א הייסען....

פּלוצים איז ער שטעהן געבליעבען: אונטען, נעבען א הייהל, פון וועלכען עס האָט זיך געצווייגען א וועג צום דארף, איז געגאַנגען א הויכע געזונדע מויד. אויף'ן אקסעל האָט זי געטראָגען א קאַראָ־מיסליק (א האָלץ־טרעגער) מיט צוויי עמער מילך.

ער האָט געקוקט אויף איהר מיט גיריגע אויגען, ווי א וואָלף אויף א שעפּס.

זי האָט איהם דערזעהן, האָט זי פעררייסען דעם קאָפּ, אנגע־הויבען צו לאַכען און ארויפגעשריען צו איהם:

— איהר האָט עס אזוי שעהן געזונגען?

ער האָט ניט געענטפערט, ארונטערגעשפּרונגען אין הייהל, אודאי א זעקס פוס טיעף.

זי האָט זיך אנגערופען, בעת זי האָט איהם פּלוצים דערזעהן נעבען זיך:

— אוי, האָב איך זיך דערשראָקען!

אָבער ער האָט זי ניט געהערט. ער איז געוועזען שיכור, ער איז געוועזען משוגע. נאָך אנאַנדערע בעדירפניס האָט אין איהם ערוואַכט, שטאַרקער ווי דער הונגער, א בעדירפניס, דורך דעם אלקאהאָל אויפגעקאַכט, דורך דעם אונווידערשטעהליכען טריעב פון א יונגען,

שטארקען, פייערדיגען מאן, וועמען זייט צוויי חדשים האָט אלסדינג געפעהלט און וועלכער איז געווען שיכור.

דאָס מיידעל האָט זיך אפּגערוקט פון איהם. א פּחד האָט זי אנגעכאפּט, בעת זי האָט דערזעהן זיין פּנים, זיינע אויגען, זיין האלב־אָפענעם מויל און זיינע אויסגעשטרעקטע הענד.

ער האָט זי א כאפּ געטהאָן ביי די שולטערן און, ניט אויס־ריידענדיג קיין ווארט, האָט ער זי א שליידער געטהאָן אויף דר'ערד.

די עמער זיינען ארונטערגעפאלען מיט גרויס געפּילדער און האָבען אויסגעקעהרט די מילך. זי האָט געגומען שרייען. דערנאָך אבער איז איהר קלאָר געוואָרען, אז איהרע געשרייען וועט סיי־ווי־סיי קיינער ניט דערהערען אין דעם דאזיגען אפּגעלעגענעם ווינקעל און, סתם, אז עס געהט איהר ניט אין לעבען, האָט זי זיך שטארק ניט געוועהרט, איז אפילו אויף איהם ניט בייז געוואָרען, דען ער איז געווען א געזונדער חברה־מאן, אפילו אביסעלע צו ווילד.

נור ווען זי האָט זיך אויפגעהויבען און דערזעהן די אויסגע־גאָסענע מילך, ערשט דעמאלט איז זי געוואָרען אויסער זיך פאר כעס. זי האָט ארונטערגעשלעפּט א שוך פון איהר פוס, א שליידער געטהאָן איהם אויף'ן מאן און געשריען, אז זי וועט איהם דעם קאָפּ צופלעטען, אויב ער וועט ניט בעצאהלען פאר די מילך.

ער האָט זיך אביסעל אויסגעניכטערט. דאן איז איהם קלאָר גע־וואָרען, וואס ער האָט געטהאָן, און ער האָט זיך דערשראָקען. ער האָט אנגעהויבען צו לויפען, אזוי גיך, ווי די פיס נור האָבען איהם געקאָנט טראָגען. עטליכע שטיינער פון דער מיידעל האָבען איהם אין רוקען געטראָפען.

ער איז געלאָפען א לאנגע, לאנגע צייט. דערנאָך האָט ער זיך דערפיהלט אזוי מיעד, ווי ער איז נאָך קיינמאָל ניט געווען. די קניע האָבען זיך איהם געבויגען, ער האָט קוים די פיס געשלעפּט. פאר זיינע אויגען האָט אלסדינג זיך געדרעהט און געטאנצט און ער האָט ניט געוואוסט, אויף וואס פיר א וועלט ער איז.

ער האָט זיך א ווארף געטהאָן אונטער א בוים און באלד האָט ער איינגעשלאָפען.

א שטויס האָט איהם אויפגעוועקט. ער האָט אויפגעעפענט די

אויגען און דערזעהן איבער זיך בלאנקענדיגע קנעפלאך און לאַ־קירטען לעדער. ער האָט זיך א כאפּ געטהאָן — די צוויי זשאנדארען, מיט וועלכע ער האָט זיך אין דער־פריה געטראפען, האָבען איהם גע־האלטען ביי די ארמס און איהם געשמידעט.

— איך האָב געוואוסט, אז איך וועל דיך ווידער אריינקריגען — האָט דער וואכטמייסטער גערעדט און געשמייכעלט גיפטיג.

יאקאָוו האָט זיך אויפגעהויבען. ער האָט קיין ווארט ניט ארויסגערעדט. די זשאנדארען האָבען איהם געטרייסעלט און זיי וואלטען איהם צו'נהרג'עט, ווען ער וואלט נור געוואגט א פּיפּס צו טהאָן, ווייל איצט איז ער געווען ביי זיי אין די הענד, איצט איז ער געוועזען א פערברעכער, איצט וועט ער שוין די פרייע וועלט אזוי גיך ניט אָנזעהן....

— מארש! — האָט דער וואכטמייסטער א קאָמאנדעווע גע־טהאָן.

זיי זיינען אוועק. דער אבענד איז געקומען און האָט איינגע־וויקעלט די ערד אין א שווערע, טרויעריגע, יעסינדיגע דעמערונג.

אין א האלבע שעה ארום האָבען זיי עררייכט דאָס דארף. אלע טירען זיינען געווען אפען, ווארים די גאנצע געגענד איז שוין פול געווען מיט דער גרויסער פּאסירונג.

די פּויערים און פּויערטעס האָבען זיך געקאָכט, אקוראט ווי יעדער איינער פון זיי וואלט געווען בע'גנב'עט און יעדע איינע פערגוואלטיגט, און זיי האָבען געווארט אויף דעם פערברעכער, אום איהם צו אטאקירען.

און ווען מען האָט איהם אין דאָס דארף אריינגעפיהרט, האָט זיך א ליארם ארום איהם אויפגעהויבען, א ליארם און א געפּילדער, וואָס האָט איהם בעגלייט ביז דעם הויז פון דעם געמיינדע־פאָר־שטעהער. דארט האָט שוין דער געמיינדע־פארשטעהער אויף איהם געווארט. דערזעהן דעם פערברעכער פון דער ווייטענס, האָט דער בעאמטער אויסגעשריען:

— נו, האָב איך ניט געזאגט, אז דו וועסט אריינפאלען?

און ער האָט זיך געריבען די הענד פאר פערגעניגען און גע־רעדט:

— איך האָב עס געזאגט, איך האָב עס געזאגט, ווען איך האָב איהם אויפ׳ן שליאף געזעהן.

דערנאך האָט ער צוגעלעגט מיט נייער פרייד אין׳ם קול:

—ווארט נור, לומפּ, דיינע צוואנציג יאָהר וועסטו שוין איצט איבער האָבען.

מוטער סאַוואַזש.

מיט פופצעהן יאָהר, אַז איך בין אין בירעלאַגנע ניט געוועז. איין מאָל אין אָן אבענד בין איך ווידער אַהין געקומען אויף יאַגד צו מיין פריינד סערוואל, וועלכער האָט ענדליך ווידער אמאָל אויפגעבויט זיין שלאָס, וועלכען די פּריי־סען האָבען געהאַט צו שטערט.

איך האָב זעהר ליעב יענע געגענד. עס זיינען דאָ ווינקעלאַך אויף דער ערד, וועלכע האָבען פאר אונזער אויג אַ גאַנץ בעזונדערען רייץ. מען האָט זיי כמעט קערפּערליך ליעב. אין יעדען מענשען, וואָס האָט נור עפּעס אַ געפיהל פאר דער נאַטור, וועקט דער אָדער יענער קוואל, אַ וואלד, אַ טייך, אַ רייהע בערגלאַך, וועלכע מען האָט אָפט געזעהן, די עראינערונג אָן אמאָליגען גליק, אָן פערגאַנגענער ליעבע. אָפט שטעלט זיך אייך אַוועק פאר די אויגען פּלוצים אַ שטילער וואלד־ווינקעל, אַ ברעג טייך, אַ בליהענדיגער גאָרטען, וועלכען מען האָט אפשר איין איינציגס מאָל געזעהן אין אַ ליכטיגען, זוניגען טאָג. דאָס איז אין׳ם געדעכעניש איינגעקריצט געוואָרען, ווי דאָס בילד פון אַ פרוי, וואָס מען האָט זי אין אַ פריה־לינגס פריהמארגען בעגעגענט אין אַ דורכזיכטיג־העלען קלייד, און וועלכע האָט אין דער נשמה און אין די נערווען אַ אונרוה ערוועקט, פערלאַנגען איבערגעלאזט, ניט אויסצולעשען, ווי דאָס גליק וואלט איינעם אַ גלעט געטהאָן.

איך האָב זעהר ליעב געהאַט די לאַנדשאפט אין בירעלאַגנע, וואו אומעדום זיינען געשטאַנען גרופּעס בוימער און טייכלעך האָבען געמורמעלט, וועלכע האָבען אזוי ווי אָדערן דורך דער ערד זיך גע־צויגען, ווי זיי וואלטען די ערד מיט בלוט געשפּייזט. דאָרט האט מען

געקאנט כאפען ראקעס, פארעלען און אנדערע פישען. אַך איז דארט גוט געווען! דאָ און דאָרט האָט מען זיך געקענט באדען און אין דאָס הויכע גראז, וועלכע האָט ארומגערינגעלט דאָס וואסער, האָט מען זיך אָפט אָנגעשטויסען אויף ענטלאַך.

לייכט ווי א הירש בין איך ארומגעשפרונגען און נאכגעקוקט מיינעביידע הינד, וועלכע זיינען געלאָפען פאר מיר און געשמעקט. סערוואַל האָט געזוכט ביי א הונדערט טריט רעכטס פון מיר אין א פעלד. ווען איך האָב זיך פארקירעוועט ביים ראנד פון׳ם וואלד האָב איך זיך אנגעשטויסען אן א צושטערטע הייזעל.

פלוצים האָב איך זיך דערמאנט, ווי איך האָב דאָס דאזיגע הייזעל געזעהן צום לעצטען מאָל אין יאָהר 1869, גוט־געהאלטען, מיט א וויינשטאק און א מאסע קוואקטשענדיגע היהנער פאר דער טיר. אזא מין פערלאזענע הויז מיט צושטערטע ווענט זעהט אויס זעהר טרויעריג. איך דערמאן זיך, ווי איין מאָל בין איך געקומען אהין טויט מיעד און א בראווע פרוי האָט מיך געשטארקט מיט א גלאָז וויין. דאן האָט מיר סערוואל דערצעהלט פון די לייטע, צו ועמען דאָס הייזעל האָט געהערט. דער פאטער, אן אלטער גנב פון וואלד חיות, איז פון די וואלד היטער דערשאָסען געוואָרען. דעם זוהן האָב איך שוין פריהער אמאָל געזעהן. דאָס איז געווען א מאָגערער מענש, וועלכער האָט געהאט א נאָמען ווי זיין פאטער, מען האָט די פאמיליע גערופען „סאוואזש״ — די ווילדע.

צו האָבען זיי טאקע אזוי געהייסען, אדער דאָס איז געווען א צונעמעניש?

איך האָב א רוף געטהאָן סערוואַל׳ן. ער איז צוגעקומען מיט זיינע לאַנגע טריט ווי אויף שטאלצען און איך האָב געפרעגט:

— וואָס איז אייגענטליך פון די לייט געוואָרען?

און ער האָט מיר דערצעהלט אזא געשיכטע:

.2

ווען דער קריעג איז ערקלעהרט געוואָרען, איז דער זוהן, וועל־כער איז דעמאלט דריי און דרייסיג יאָהר אלט געווען, אויף׳ן שלאכטפעלד אוועק און האָט די מוטער איבערגעלאזען איינע אליין.

מען האָט די אַלטע ניט שטאַרק בעדויערט, ווייל מען האָט געוואוסט, אז זי האָט געלד.

און אזוי איז זי איבערגעבליעבען אליין אין דעם איינזאמען הייזעל, וועלכעס איז געשטאַנען ווייט אוועק פון'ם דארף, ביים ראנד פון'ם וואלד. זי האָט אגב קיין מורא ניט געהאַט, ווייל זי איז געווען פון דעם אייגענעם שניט ווי די מענער: א הארטע, גרויסע מאָגערע אַלטע פרוי, וועלכע מען האָט קיין מאָל ניט געזעהן לאַכענדיג און מיט וועלכער עס איז א סכנה געווען צו טרייבען קאָטאָוועס. די פויערשע ווייבער לאַכען איבערהויפּט זעלטען. דאָס לאַזען זיי איבער פאר די מענער. זיי, די ווייבער, זיינען ערנסט און בעשרענקט, זייער לעבען איז נעבאַך גאָר א טרויעריגער. קיין איין ליכטיגער שטראַהל בעשיינט ניט זייער לעבען. דער פויער געהט אין שענק און ליארעמט דאָרט און פרעהט זיך, אָבער זיין פרוי בלייבט ערנסט, די מוסקעלן פון איהר פּנים האָבען, ווי עס שיינט, ניט געלערענט זיך לאַכען.

מוטער סאוואזש האָט זיך ווייטער געלעבט מיט איהר געוועהנליך לעבען אין'ם הייזעל, וואס דער שנעע האָט אין גיכען פערשאַטען. איין מאָל אין וואָך איז זי געגאנגען אין דארף אריין נאָך ברויט און נאָך א שטיקעל פלייש. דערנאָך האָט זי זיך צוריק אין איהר הייזעל אומגעקעהרט. אזוי ווי אין דער געגענד זאָלען זיך האָבען בעוויזען וועלף, איז זי אימער געגאנגען מיט א ביקס איבער'ן רוקען. עס איז געווען מאָדנע צו זעהן, ווי די לאַנגע מוטער סאוואזש האָט מיט לאַנגע טריט איבער'ן שנעע געשפּרייזט, עטוואָס אָנגעבויגט אין פּאָראויס מיט דעם שווארצען הייבעל אויף'ן קאָפּ, וועלכער האָט איהרע ווייסע האָאר פערדעקט. איהרע האָאר האָט נאָך קיין מענש אין דער וועלט ניט געזעהן.

אין א געוויסען טאָג זיינען געקומען די פּרייסען. יעדען נאָך זיין שטאנד און פערמעגען האָט מען סאלדאטען אויף קווארטיר אריינגעשיקט. צו דער אַלטער, וועלכע האָט געגאלטען פאר רייך, האָט מען אריינגעשיקט פיער מאַן.

דאָס זיינען געווען פיער געזונטע יונגען, מיט ליכטיגע בלאָנדע האָאר און בלויע אויגען. טראָץ דעם שווערען מארשרוט, וואָס זיי

האבען דורכגעמאכט זיינען זיי געווען קרעפטיג, גוט גענעהרט און האבען זיך געהאלטען ליעבענסווירדיג און בעשיידען, ניט קוקענדיג אויף דעם וואס זיי זיינען געווען די זיעגער. אזוי ווי זיי זיינען געווען אליין מיט דער אלטער פרוי, האבען זיי זיך געוויזען אנטקעגען איהר זעהר פריינדליך און געטהאן אלסדינגג, אום איהר צו פערשפארען ארבייט און הוצאות. אין דער פריה האבען זיי זיך אלע זאלבעפערט אין איינע העמדער געוואשען ביי'ם ברונען און אין מיטען שנעע שטראמען וואסער אויף דער הויט זיך געגאסען. מוטער סאוואזש האט ארומגעפאדעט אהער און אהין און געקאכט זופ. דאן האבען אלע פיער גערייניגט די קיך, געשייערט, געהאקט האלץ, געשיילט קארטאפעל, געוואשען וועש, קורץ, האבען געטהאן אלע הויז־ארבייטען, ווי פיער גוטע זיהן פאר א מוטער.

אבער די אלטע האט געטראכט פון איהר זוהן, דעם לאנגען מאגערען מאן מיט דער איינגעבויגטער נאז און דיקע שווארצע וואנצעס, וועלכע זיינען איהם ווי א געדיכטער קוסט אויף דער ליפ געוואקסען. טעגליך האט זי געפרעגט יעדען פון די סאלדאטען, וועלכע זיינען ביי איהר אויף קווארטיר געשטאנען:

— ווייסט איהר ניט, וואוהין דאס דריי־און־צוואנציגסטע פראנצויזישע רעגימענט האט אוועקגעמארשירט? מיין אינגעל געפינט זיך דארט.

זיי האבען געענטפערט:

— ניין, מיר ווייסען ניט!

און זיי, וועלכע האבען אין דערהיים אויך א מוטער געהאט, האבען געפיהלט איהר צער און זארג און האבען איהר טויזענדער אויפמערקזאמקייטען בעוויזען. אגב האט זי איהרע פיער פיינד גאנץ ליעב געקראגען, דען די פויערים ווייסען ניט פון קיין פעלקער־האס. דאס בלייבט אין גאנצען פאר די העכערע קלאסען. די נידעריגערע שיכטען, וואס בעצאהלען אם מייסטען, ווייל זיי זיינען ארעם און יעדע נייע לאסט צודריקט זיי, און פאלען אין מאסען אלס דאס ריכטיגע קאנאנען־שפייז, — זיי, וואס מען רופט מאסע, וועלכע ליידען אם מייסטען אונטער דעם שרעקליכען עלענד פון א מלחמה, — זיי האבען קיין געפיהל פאר קריעגס־צארן, פאר דעם

בעגריף פון בעליידיגטער עהרע, פאר יענע פאליטישע שטאנדפונק־טען, וועלכע פערמאטערען און צוברעכען אין פערלויף פון א האלב יאהר צוויי פעלקער, ווי די זיעגער אזוי די בעזיעגטע.

ווען מען האט אין דער געגענד גערעדט פון די איינגעקוואר־טירטע סאלדאטען ביי מוטער סאוואזש, האט מען צוגעלייגט:

— נו, די פיער זיינען אין גוטע הענד אריינגעפאלען, זיי איז גוט.

ביז איין מאל, ווען די אלטע איז געווען אליין אין׳ם הויז, האט זי אין א געוויסען אבענד בעמערקט פון ווייטען א מאן איבער׳ן פעלד, וועלכער איז געגאנגען צו איהר הויז צו. באלד האט זי איהם דערקאנט. דאס איז געווען דער דארפישער בריעף־טרעגער, וועל־כער האט צוטראגען די פאסט. ער האט איהר איבערגעגעבען א צוזאמענגעלייגטע שטיק פאפיר און זי האט ארויסגענומען פון א שאכטעל איהרע ברילען, וועלכע זי געברויכט ביים נייהען, און איבערגעלעזען:

„פרוי סאוואזש, איך מוז אייך איצט א טרויעריגע נאכריכט שרייבען. אייער זוהן וויקטאר איז געבטען פון א קויל געטויטעט געווארען, וועלכע האט איהם, אזוי צוזאגען, אין צוויי טהיילען צו־ריסען. איך בין געווען נאהענט דערביי. מיר זיינען געשטאנען אין׳ם רעגימענט איינער נעבען אנדערען און ער האט מיר אפט פון אייך דערצעהלט און געבעטען, איך זאל אייך לאזען וויסען, ווען אן אונגליק זאל מיט איהם טרעפען.

איך גריס אייך בעסטענס,

צעזאר ריוואט,

סאלדאט פון דריי־און־צוואנציגסטען רעגימענט.

דער בריעף איז שוין אלט געווען דריי וואכען.

זי האט ניט געוויינט. זי איז געבליעבען שטאר, אונבעוועגליך, ווי זי וואלט א שטארקען האק איבער׳ן קאפ געקריגען, אזוי, דאס זי האט אפילו ניט געליטען. זי האט געטראכט: הייסט עס, אז וויקטאר איז שוין טויט. ביסלעכווייז זיינען איהר טרעהרען אין די אויגען געקומען און דער שמערץ האט איהר הארץ איבערוועלטיגט.

מורא'דיגע, פײַנליכע געדאנקען זײַנען אײַנער נאכ'ן אנדערען איהר אין קאפּ אריין. קיין מאָל, קיין מאָל וועט זי שוין איהר קינד, איהר גרויסען זוהן ניט קענען ארומנעהמען! די וואלד וועכטער האָבען דעם פאטער דערשאסען און די פּרייסען דעם זוהן. ער איז פון א קויל אויף צווייען צוריסען געוואָרען. עס האָט איהר אויסגע־וויזען, אז זי זעהט דאס שרעקליכע בילד פאר די אויגען, זעהט איהם, איהר קינד מיט אן אראָבגעזונקענעם קאפּ און אָפענע אויגען, בײַ־סענדיג די שפּיצען פון זײַנע וואנצעס, ווי ער פלעגט טהאָן, בעת ער איז שטארק אויפגעבראכט געוועזען.

וואָס איז פון זײַן טויטען גוף געוואָרען? ווען מען וואָלט איהר כאָטש איהר קינד צוריקגעבראכט, ווי מען האָט איהר דעם מאן איה־רען אהיים געבראכט מיט דער קויל אין'ם שטערן.

זי האָט דערהערט שטימען, דאָס זײַנען די פּרייסען צוריקגע־קומען פון'ם דאָרף. זי האָט שנעל דעם בריעף אין קעשענע בעהאלטען און האָט זיי צוגענומען רוהיג מיט דעם געוועהנליכען אויסדרוק אויף'ן פּנים.

זיי אלע זאלבעפערט האָבען געלאכט און זײַנען געוועזען זעהר גוט אויפגעלייגט, ווייל זיי האָבען מיטגעבראכט א שעהן קראָליק'ל, וועלכען זיי האָבען מסתמא ערגעץ־וואו גע'גנב'עט, און האָבען דער אַלטער מיט צייכענס צו פערשטעהן געגעבען, ווי גוט עס וועט זיי שמעקען.

זי האָט זיך גענומען צו דער ארבייט, אום דעם מאָהלצייט צו מאכען. אָבער ווען זי האָט געדארפט שלאכטען דעם קראָליק'ל, האָט זי דערצו קיין הארץ ניט געהאט. און דאָך האָט זי עס אזוי אָפט גע־טהאָן! איינער פון די סאָלדאַטען האָט דער חיה'לע א זעץ געטהאָן אונטער דער לעפעלע.

ווען דער קראָליק'ל איז שוין געוועזען טויט, האָט זי פון איהם אראָבגעצויגען די הויט. אָבער דער אָנבליק פון דעם בלוט, וואָס איז איהר איבער די הענד געריננען, פון דעם ווארעמען בלוט, וועלכעס איז אויף איהרע הענד פערקיהלט געוואָרען, האָט זי געמאכט ציטערן פון דעם קאָפּ ביז די פיס. זי האָט אָהן אויפהער געזעהן פאר זיך

איהר גרויסען זוהן, אין צוויי שטיקער צוריסען מיט א צובלוטיג־טען קאפּ, ווי דאס דאזיגע חיה'לע.

זי האט זיך מיט די פרייסען צום טיש געזעצט, האט אבער גארנישט געקענט עסען, ניט אפילו איין ביסען האט זי געקענט ארונטערשלינגען. זיי האבען זיך אויף איהר ניט אומגעקוקט און דעם קראליק אויפגעגעסען.

זי האט זיי שטום פון דער זייט אנגעקוקט און א געדאנק איז אין איהר געוואקסען, אבער איהר אויסדרוק איז געבליבען אונבע־וועגליך און זיי האבען גארנישט בעמערקט.

פּלוצים האט זי געזאגט:

— מיר זיינען שוין א גאנצען מאנאט צוזאמען און איך ווייס אפילו ניט ווי איהר הייסט.

זיי האבען מיט מיה פערשטאנען, וואס זי וויל, און האבען איהר אנגערופען זייערע נעמען. אבער איהר איז עס ניט געווען גע־נוג, זיי האבען עס געמוזט אנשרייבען אויף א שטיק פּאפּיער צו־זאמען מיט די אדרעסען פון זייערע פאמיליעס. דאן האט זי אנגע־טהאן די ברילען אויף איהר גרויסער נאז און בעטראכט די פרעמ־דע שריפט. דערנאך האט זי צוזאמענגעלייגט דאס שטיק פּאפּיער און עס אריינגעלייגט נעבען דעם בריעף, וועלכער האט דעם טויט פון איהר זוהן אנגעזייגט.

נאך'ן עסען האט זי געזאגט צו די סאלדאטען:

— איך וועל פאר אייך ארבייטען. איהר דארפט זיך מעהר ניט בעמיהען.

און זי איז אוועק ארויפשלעפּען היי אויף'ן בוידעם, וואו זיי זיינען געשלאפען.

זיי האבען זיך געוואונדערט, וואס זי גיט זיך אזויפיעל מיה, אבער זי האט זיי ערקלעהרט, אז אויף אזא אופן וועט זיי זיין ווא־רעמער צו שלאפען. זיי האבען איהר געהאלפען, האבען אנגעלייגט איין בינטעל היי אויף דעם אנדערען ביז צום שטרויענעם דאך ארויף און האבען זיך געמאכט אזא מין גרויסען צימער מיט פיער ווענט פון היי, וואו עס איז געווען ווארעם און עס האט געשמעקט א מחיה. דארט צו שלאפען וועט זיין אן אנטיק.

ביים טיש האָט זיך איינער פון די סאָלדאַטען געוואונדערט, וואָס מוטער סאוואזש עסט גאָרנישט. זי האָט געזאָגט, אז זי האָט קרעמפּפען. דאַן האָט זי געמאַכט פייער אין דער אויווען, כדי זיך אָנצוואַרעמען, און די פיער דייטשען האָבען פונקט ווי יעדען אבענד ארויפגעקלעטערט אויף׳ן לייטער און אין זייער שלאָף־צימער אוועק.

אזוי שנעל ווי די בוידים־טיר האָט זיך נאָך זיי צוגעמאַכט, האָט די אַלטע צוגענומען דעם לייטער, האָט שטיל אָהן גערויש געעפענט די הויז־טיר און געבראַכט בינטלאך שטרוי, מיט וועלכע זי האָט די קיך אָנגעפּאַקט. זי איז אומגעגאַנגען באָרפיס איבער׳ן שנעע, אזוי, דאָס מען האָט גאָרנישט געהערט. פון צייט צו צייט האָט זי זיך צוגעהערט צו דעם הויכען אונרעגעלמעסיגען כראָפּען פון די פיער שלאָפענדיגע סאָלדאַטען.

ווען זי האָט גערעכענט, אז אַלעס איז שוין ווי זי האָט גע־דאַרפט, האָט זי אריינגעוואָרפען נאָך א בינטעל אין אייוועז אריין, עס אנגעצונדען און די ברענענדיגע שטרוי איבער דער גאַנצער קיך פערשפּרייט. דערנאָך איז זי ארויסגעגאַנגען און גענומען וואַרטען.

אין א פּאָר סעקונדען ארום האָט אינווענינג אין׳ם הויז גענומען העל פלאַקערען. עס איז געוואָרען א מורא׳דיגע היץ און א מעכ־טיגער פייערדיגער זייל האָט א זעץ געטהאָן ארויף, זיך דורך דאָס קליינע פענסטער דורכגעריסען און אין דרויסען אויף׳ן שנעע א העלען אבשיין געוואָרפען.

דאַן האָט זיך פון׳ם בוידעם דערהערט א הויכער געשריי. דער־נאָך א מורא׳דיגער יאָמער פון מענשליכע שטימען, הערצרייסענדע, פול מורא און אנגסט קולות. ווען די בוידים־טיר איז דאַן פון אינוויי־ניג איינגעבראָכען געוואָרען, האָט א פלאַם פייער א זעץ געטהאָן צום הימעל ארויף, ווי א ריעזיגער פאַקעל. דאָס גאַנצע הויז איז געווען איינגעוויקעלט אין פלאַמען.

אינווייניג האָט מען שוין מעהר גאָרנישט געהערט, אויסער דעם הוזשען און קנאַקען פון׳ם פייער, דאָס קראַכען פון די ווענט, דאָס צוזאַמענשטירצען פון דעם באַלקען. פּלוצים איז דער דאַך איינגע־פאַלען און אויס די גליהענדע חורבות פון׳ם הויז האָט זיך צווישען

וואלקענס רויך א רעגען פון פונקען צום הימעל אויפגעהויבען. די פערשנעעטע לאנדשאפט האט געלויכטען פון פייער ערהעלט, ווי א זילבערנער טישטוך מיט רויטע פלעקען.

פון דער ווייטענס האט א גלאק אנגעהויבען צו קלינגען.

די אלטע סאוואזש איז געבליעבען שטעהן פאר איהר צושטערטען הויז מיט דאס געוועהר אין דער האנד, מיט איהר זוהן'ס געוועהר, מורא האבענדיג, אז איינער פון די מענער, דארט אינעווייניג, זאל זיך ווי עס איז ניט ראטעווען און פון זיין שיקזאל אנטלויפען.

ווען זי האט געזעהן, אז פון אלסדינג איז געווארען א תל, האט זי א שליידער געטהאן איהר וואפע אין'ם פייער אריין. עס האט זיך דערהערט א קנאל.

מענשען זיינען זיך צוזאמענגעלאפען, פויערים און פרייסען.

מען האט געפונען די פרוי זיצענדיג אויף א שטאם פון א בוים, גאנץ רוהיג און בעפריעדיגט.

א דייטשער אפיציער, וועלכער האט גערעדט פראנצויזיש, ווי א געבוירענער פראנצויז, האט געפרעגט:

— וואו זיינען אייערע סאלדאטען?

זי האט אויסגעשטרעקט דעם אויסגעדארטען ארעם אנטקעגען דעם רויטען פייער, וואס האט זיך ביסלעכווייז געלאשען, און געענטפערט הויך אויף'ן קול:

— דארט אינווייניג.

מען האט זי ארומגערינגעלט און דער פרייס האט געפרעגט:

— פון וואס האט זיך דער פייער אנגעהויבען?

— איך האב איהם געמאכט.

מען האט איהר ניט געוואלט גלויבען און געדענקט, אז דאס אונגליק האט זי פלוצים משוגע געמאכט. און אזוי ווי אלע זיינען ארום געשטאנען און זי ארומגערינגעלט, האט זי דערצעהלט די געשיכטע פון אנהויב ביז'ן סוף, פון דעם אנקומען פון'ם בריעף ביז צו דעם לעצטען געשריי פון די מענער, וועלכע זיינען צוזאמען מיט איהר הויז פערברענט געווארען. ניט דאס מינדסטע קלייניג-

קייט האָט זי פערגעסען פון אַלסדינג, וואָס זי האָט געפיהלט און געטהאָן.

ווען זי איז פערטיג געוואָרען, האָט זי פון דער קעשענע צוויי פּאַפּירען ארויסגענומען און, אום זיי צו קאָנען אונטערשיידען ביי דעם לעצטען שיין פון די פלאַמען, האָט זי ווידער אמאָל איהרע ברילען אָנגעטהאָן און דאַן, אָנווייזענדיג אויף איינעם פון די פּאַפּירען האָט זי געזאָגט:

— אָט דאָס איז די נאַכריכט פון וויקטאָר'ס טויט.

דערנאָך האָט זי אָנגעוויזען אויף דאָס אנדערע און צוגעלעגט, א מאַך טהאָענדיג מיט'ן קאָפּ אויף די גליהענדע חורבות:

— אָט דאָ זיינען זייערע נעמען, אום מען זאָל אהיים צו זייערע מאַמעס קאָנען שרייבען.

רוהיג האָט זי דערלאַנגט דאָס ווייסע בלאַט פּאַפּיר דעם אָפיציער, וועלכער האָט זי פאַר'ן אקסעל א כאַפּ געטהאָן, און זי האָט נאָך צוגעלייגט:

—שרייבט זיי, ווי דאָס האָט פּאַסירט און זאָגט זייערע קרובים, דאָס איך האָב דאָס געטהאָן.

דער אָפיציער האָט אויף דייטש א בעפעהל געגעבען. מען האָט אָ כאַפּ געטהאָן מוטער סאוואזש און זי א שטויס געטהאָן אנטקעגען דער ווארימער וואַנט פון איהר הויז. דאַן האָבען זיך אוועקגעשטעלט צוועלף מאַן איהר אנטקעגען צוואַנציג מעטער פון דעם ארט, וואו מען האָט זי אוועקגעשטעלט. זי האָט זיך ניט געריהרט. זי האָט געוואוסט, וואס מען געהט דאָ טהאָן און זי האָט ערוואַרטעט איהר שיקזאַל.

א בעפעהל איז אבגעגעבען געוואָרען און באַלד דערנאָך האָט איין איינציגער שאָס א קנאַל געטהאָן.

די אַלטע איז ניט געפאַלען, זי איז גור צוזאַמענגעזונקען, ווי מען וואָלט איהר די פיס אונטערגעהאַקט.

דער פּרייסישער אָפיציער איז צו איהר צוגעגאַנגען. זי איז געוועזען כמעט אויף צווייען צוריסען און אין איהר צוזאמענגעדריקטע האַנד האָט זי נאָך געהאַלטען דעם בריעף, וואס איז אין גאַנצען איינגעטונקט געוועזען אין בלוט.

מיין פריינד סערוואל האָט צוגעלייגט:

— אוים נקמה האָבען די פרייסען מיין שלאָס, וואס געפינט זיך אין דער נאָכבארשאפט, צושטערט!

איך אָבער האָב געטראכט וועגען די מוטערס פון די פיער אויף קויל פערברענטע סאָלדאטען און וועגען דעם מורא'דיגען העלדען־מוט פון יענער אנדערער מוטער, וועלכע איז דארט ביי דער וואנט דערשאָסען געוואָרען.

און איך האָב ביי זיך בעהאלטען א קליינעם שטיין, וועלכער איז נאָך געוועזן שווארץ פון פייער.

די בעל־הבית׳טע.

דעמאָלט — האָט געזאָגט זשאַרזש קערוועלען — האָב איך געוואָהנט אין מעבעלירטע צימערען, אויף דער גאַס סען־פּער.

ווען מיינע עלטערען האָבען בעשלאָסען, איך זאָל שטודירען יוריספּרודענץ אין פּאַריז, האָבען זיי זיך אַ לאַנגע צייט אַלץ מיישב געווען, וויפיעל געלד איך זאָל פון זיי קריגען. צו ערשט האָב איך געזאָלט קריגען צוויי טויזענד פינף הונ־דערט פראַנק פאַר הוצאות, אָבער די מוטער מיינע האָט זיך מיט שרעק אָנגערופען צו מיין פאָטער:

— ווען ער פערהולטעוועט זיין געלד און גיט אויס ווייניג אויף עסען, קאָן ער נאָך קראַנק ווערען. פון די יונגע לייט קאָן מען אַלסדינג ערוואַרטען.

דאַן איז בעשלאָסען געוואָרען צו בעשטעלען פאַר מיר קעסט און קוואַרטיר ערגעץ אין אַ בעשיידענעם, אָבער אַנשטענדיגען פּענסיאָן, און מיין פאַמיליע אליין זאָל צאָהלען מאָנאַטליך פאַר מיין קעסט דער בעל הבית׳טע.

איך בין נאָך קיינמאָל ניט געהאַט ארויסגעפאָהרען פון קעמ־פּער. איך בין געווען להוט (לאָט) נאָך׳ן לעבען, אַזוי להוט, ווי נור אַ יונגערמאַן אין מיין עלטער קאָן זיין. איך האָב זיך געקליבען צו לעבען אַ גוטען טאָג, קיין איין פערגעניגען ניט דורכצולאָזען.

די שכנים, ביי וועלכע מיינע עלטערען האָבען זיך נאָכגע־פרעגט, האָבען רעקאָמענדירט אַ געוויסע פרוי קערגאַראַן, אַ לאַנדס־פרוי, וועלכע האָט אין פּאַריז געהאַלטען קעסטניקעס.

מיין פאָטער האָט אָנגעשריעבען צו דער דאָזיגער בכבוד׳ער דאַמע און איין שעהנעם אָבענד בין איך געקומען צו איהר מיט מיין קופערט.

פרוי קערגאראן איז א יאָהר פערציג אלט געווען. זי איז געווען דיק און געזונד, זעהר געזונד, האָט גערעדט מיט א שטרענ־גען טאָן פון א קאפּיטאן, ענטשיידען אלע פראגען אליין און האָט ניט גערולדעט, מען זאל איהר אנטקעגען ריידען. איהר וואוינונג איז געווען גאנץ שמאָל. יעדער שטאק האָט געהאט נור איין פענ־סטער צו דער גאַס.

די בעל הבית'טע מיט איהרע דיענסט־מיידלאך האָבען גע־וואָהנט אויפ'ן ערשטען שטאק. אויפ'ן צווייטען האָט מען געקאכט און געגעסען. אויף דעם דריטען און פערטען האָבען געוואָהנט פיער קווארטיראנטען פון ברעטאָן. איך האָב געהאט צוויי צימערען אויפ'ן פינפטען שטאק.

שמאָלע פינסטערע טרעפּ, וואס האָבען זיך געדרעהט ווי א קארקען־ציהער, האָבען געפיהרט צו מיינע צוויי צימערען. דעם גאנצען טאג איז פרוי קערגאראן ארומגעלאָפען פערהאוועט ארויף און ארונטער די טרעפּ, ווי א קאפּיטאן אויף זיין שיף. צעהן מאָל נאָכאנאנד האָט זי אריינגעקוקט צו יעדען אין צימער, אום צו זעהן, אויב די בעטען זיינען גוט פערבעט, אויב די קליידער זיינען אויס־גערייניגט, אויב אלסדינג איז אין אָרדנונג, און דערביי האָט איהר מויל געארבייט ווי א מיהל. קורץ, זי האָט אכטונג געגעבען אויף איהרע קעסטניקעס, ווי א לייבליכע מוטער און נאָך מעהר ווי א מוטער.

באלד האָב איך זיך בעקאַנט מיט מיינע פיער לאַנדסלייט. צוויי פון זיי האָבען געשטודירט מעדיצין, די אנדערע צוויי — יוריספּרודענץ. אָבער זיי אלע האָבען גלייך געטראגען דעם דעם־פּאָטישען יאָך פון דער בעל הבית'טע. זיי האָבען מורא געהאט פאר איהר, ווי דער גנב פאר דעם וועכטער.

איך אָבער האָב גלייך דערפיהלט א פערלאנג צו אונאבהענגיג־קייט, ווארום בטבע בין איך א ווידערשפּענסטיגער. די ערשטע זאך האָב איך איהר ערקלעהרט, אז איך וועל קומען אהיים, ווען איך וועל וועלען, דען ביי איהר איז איינגעפיהרט געווען, אז שפּעטער פון האלבער נאכט טאָר מען ניט קומען. ווען איך האָב

עס איהר ערקלעהרט, האָט זי מיך א ווײלע אנגעקוקט מיט איהרע העלע אויגען און דאן געזאגט:

דאָס איז אונמעגליך. איך וועל ניט דערלאזען, מען זאל אננא'ן א גאנצע נאכט וועקען. נאך האלבער נאכט האָט איהר ניט וואָס צו טהאָן אין דרויסען.

איך האָב געענטפערט פעסט:

— מאדאם, לויט דעם געזעץ זייט איהר מחויב צו עפענען די טיר ווי שפעט איך זאל ניט קומען. ווען איהר טהוט עס ניט, קאָן איך זיך ווענדען צו דער פאָליציי און קאָן אויף אייער חשבון איבערנעכטיגען אין א האָטעל. איך האָב א רעכט דערצו. קורץ, איהר מוזט מיר אדער עפענען, אָדער הייסען מיר זוכען אנדערע צימערען. איינס פון די ביידע: אָדער די טיר, אדער זייט געזונד! וועהלט אויס.

ווען איך האָב איהר די דאזיגע בעדינגונגען געשטעלט, האָב איך געלאכט איהר אין פנים אריין. צוערשט איז זי געווען, ווי מבולבל, דערנאך האָט זי געוואלט אונטערהאנדלען, אבער איך האָב זיך געהאלטען פעסט ביי מיין פאדערונג און זי האָט נאכגע־געבען. מיר האָבען אפגעמאכט, איך זאל א טיר־שליסעל קריגען, אבער די איבריגע קווארטיראנטען טאָרען פון דעם ניט וויסען.

מיין האלטונג האָט אויף איהר זעהר א גוטע ווירקונג געמאכט, און פון דעמאָלט אָן האָט זי מיך בעהאנדעלט בעזונדערס ליעבענס־ווירדיג. זי האָט זיך פערהאלטען צו מיר מיט אויפמערקזאמקייט און אפילו ארויסגעוויזען מיר א געוויסע גראָבע צערטליכקייט, וועלכע איז מיר, אגב, גאנץ גוט געפעהלען געווען. מאנכעסמאל, ווען איך בין געווען גוט אויפגעלעגט, האָב איך זי אנגעכאפט ביי דער טאליע, בלויז צוליעב דעם קרעפטיגען „פּלעם" אין פּנים, וואס איך האָב פון איהר גלייך געקראגען אריינגעפּאהרען. ווען מיר האָט זיך איינגעגעבען, שנעל איינצובויגען דעם קאָפּ, איז איהר האנד, מיט וועלכע זי האָט זיך געהאט פערמאסטען אויף מיר, פערבייגעפלויגען ווי א באָמבע, און איך בין אנטלאָפען פון איהר. לאכענדיג, ווי א ווילדער, און זי האָט מיר נאכגעשריען:

— ווארט, ווארט, קאנאליע, איך וועל זיך שוין מיט אייך אפרעכענען!

מיר זיינען גוטע פריינד געווארען.

דא האט זיך איינמאל געדארפט מאכען, אז איך האב זיך בעקאנט אויף דער גאס מיט א יונגער קאנפעקטען־פערקויפערין.

איהר קאנט דאך די דאזיגע קליינע פאריזער ליעבעס־גע־שיכטען.

אין א שעהנעם פריהמארגען, ווען איהר געהט צו דער אוני־ווערסיטעט, טרעפט איהר זיך אן מיט א יונג מיידעלע, וואס שפא־צירט דארט מיט איהרער א חבר'טע איבער'ן בולוואר. איהר קוקט זי אן, זי אייך, און איהר דערפיהלט א צופ ביי דער נשמה. דער דאזיגער פלוצומדיגער זיסער ציטער פון דער נשמה, וואס די בע־געגעניש האט ארויסגערופען, דער דאזיגער לייכטער, שטילער רייץ, וואס האט אויף אייך א הויך געטהאן פון דעם וועזען, וועל־כעס איז געשאפען, אום צו געפעלען און געליעבט צו ווערען — דאס איז עטוואס אזוינס, וואס איז זעהר אנגענעהם אין'ם לעבען! אויב די דאזיגע ליעבע געדויערט א לאנגע צייט אדער וועניג צייט — דאס מאכט נישט. יענעם וועזען איז עס געגעבען, אונזער ליעבעס־בעדירפניש צו וועקען. דערזעהט איהר נאר דעם דאזיגען געזיכט, דעם דאזיגען מויל, די דאזיגע האאר, דעם דאזיגען שמייכעל, אזוי גלייך דערפיהלט איהר זיך אין דעם גוואלד פון זיין רייץ, שפירט איהר א זיעס געפיהל פון גליקזעליגקייט און אן אונקלארע צונוי־גונג צו דעם דאזיגען ווייבליכען שעהנעם וועזען ערוואכט אין אייך. עפעס ציהט אייך צו איהם, עפעס טרייבט אייך צו איהם. איך ווייזט זיך אויס, אז דאס דאזיגע מיידעל קאנט איהר שוין לאנג־לאנג, איהר האט זי געזעהן, גערעדט מיט איהר און איהר ווייסט, וואס זי דענקט.

אויף מארגען בעגעגענט איהר זי ווידער אויף דעם אייגענעם פלאץ אין דער אייגענער צייט. דאן זוכט איהר זי צו טרעפען אויף'ן דריטען טאג און אויף'ן פערטען. איהר פערפיהרט מיט איהר א שמועס. און די ליעבע האט זיך אנגעפאנגען, געהט זיך איהר וועג ווי א קראנקהייט.

קורץ, אין דריי וואכען ארום האָב איך זיך מיט עממא׳ן אזוי נאָהענט בעפריינדעט, דאָס זי האָט געזאָלט ווערען מיינע. דאָס וואלט נאָך פריהער געהאט פּאסירט, ווען איך וואלט געוואוסט, וואוהין צו געהן מיט איהר. מיין פריינדין האָט געוואהנט ביי איהרע עלטערען און אין א האָטעל האָט זי בשום אופן ניט געוואלט געהן מיט מיר. איך האָב מיר דעם קאָפּ צובראָכען, טראכטענדיג וועגען א פּלאַץ, וואוהין זי זאָל וועלען געהן. צום סוף האָב איך בעשלאָסען זי ארויפצונעהמען צו זיך אין צימער אזייגער עלף, ווען אלע ביי אונז אין׳ם הויז שלאָפען. די בעל הבית׳טע אליין פלעגט תמיד פּונקט צעהן שוין זיין אין׳ם בעט. א נאכט־שליסעל האָב איך גע־האט, קאָן איך שטילענקערהייט זיך ארייג׳גנב׳ענען מיט איהר אין מיין צימער, פערברענגען מיט איהר א פּאָאר שטונדען און דערנאָך אזוי שטילענקערהייט זיך ארויס׳גנב׳ענען פון׳ם צימער.

איך האָב אזוי געטהאָן. איך האָב איינגעלאדען עממא׳ן, זי זאָל ארויפגעהן צו מיר, טרינקען א גלאָז טהעע. זי האָט זיך אפריהער געלאזט בעטען, דערנאָך האָט זי מיין איינלאַדונג אנגענומען. דעם גאנצען טאָג בין איך געווען נערוועז, אונרוהיג. איך האָב זיך גע־שראָקען פאר א סקאנדאל. די נאכט איז צוגעפאלען. איך בין אוועק. אין א רעסטאראן האָב איך אויסגעטרונקען צוויי טאססען קאפּע און, אום צו מאכען זיך קוראזש, א פיער־פינף שנעפּסלך. דאן בין איך אוועק אויף דעם בולוואר סענט־מישעל. איך האָב זיך דארט ארומגעדרעהט ביז איך האָב דערהערט דעם זייגער שלאָ־גען האלב עלף. דעמאלט בין איך אוועק צו דעם פּלאַץ, וואו איך האָב זי געזאָלט טרעפען. זי האָט שוין דארט געווארט אויף מיר. צערטליך האָט זי מיך גענומען אונטער׳ן אָרעם און מיר זיינען מיט שטילע טריט אוועק אין דער ריכטונג צו מיין וואהנונג. וואס נעהענטער איך בין צוגעקומען, אלץ מעהר האָב איך זיך געשראָקען. איך האָב געטראכט: „מעהר וועט מיר ניט פעהלען, ווען די בעל הבית׳טע שלאפט נאָך ניט!“

צוויי אדער דריי מאָל האָב איך עממא׳ן דערמאָנט:

— גערענק, אויף די טרעפּ שטיל, אויף די שפּיץ־פינגער!

זי האָט זיך צולאכט:

— איהר האָט הפנים מורא, מען זאל ניט דערהערען?
— ניין, דאָס גראד ניט. אָבער איך וואלט ניט וועלען אויפ־וועקען מיין שכן. פערשטעהסט מיך, ער איז זעהר קראנק.

מיר זיינען צוגעגאנגען צום הויז. מיר איז געווען אזוי צו־מוטה, אקוראט ווי איך וואלט צו א דענטיסט געגאנגען צייהן רייסען. אלע פענסטער זיינען דונקעל. קאנטיג, מען שלאפט. איך ציה אפ פרייער דעם אטהעם. פארזיכטיג, ווי א גנב, עפען איך די טיר און לאָז זיך געהן אויף די טרעפ מיט א איינגעהאלטענעם אטהעם אויף די שפיץ־פינגער, בעלייכטענדיג דעם וועג פאר דאס יונגע מיידעל מיט א גראָשען ליכטעל.

ווען איך געה פערביי דער בעל הבית'טעס צימער, פיהל איך, ווי מיין הארץ הייבט אן צו קלאפען שנעלער און שטארקער. צום סוף זיינען מיר אויף'ן צווייטען, אויף'ן דריטען, אויף'ן פינפטען שטאָק, דאן אין מיין צימער! הוררא! אבער איך האָב מורא הויך צו ריידען, שלעפ פון זיך די שטיוועל ארונטער און היט זיך צו מאכען דעם קלענסטען גערויש. מיר טרינקען אוים דעם טהעע, וועלכען איך האָב אויפגעקאָכט אויף דער ספיריט־מאַשינקע, וואָס שטעהט אויף מיין קאמאָדע. דערנאָך שטעה איך צו צו איהר... שטעה צו... און אזוי, ווי כלומרשט אויף שפאס, נעהם איך ארונטער פון מיין פריינדין די קליידער איין שטיק נאָך'ן אנדערען. זי וועהרט זיך אביסעלע, און איהר פנים איז צופלאמט, איהרע אויגען צומישט, און זי זוכט זיך ארויסצודרעהען.

צום סוף שטעהט זי שוין אין איין קורצען ווייסען אונטער־ראָק.. עס געהט א גאנג... ערשט פלוצים טהוט זיך די טיר אן עפען, און מיין בעל הבית'טע טרעט אריין מיט א ליכט אין דער האנד אין איין אונטערראָק, פונקט ווי עממא.

איך טהו זיך א כאפ, ווי אן אפגעקאכטער, און בלייב שטעהן א צוטומעלטער. דיביידע פרויען קוקען זיך אָן מיט אויסגעגלאצטע אויגען. וואס וועט איצט זיין?

צום סוף האָט די בעל הבית'טע זיך אָנגערופען זעהר שטאָלץ:
— איך דולדע קיינע אויסגעלאסענע ביי זיך אין'ם הויז, מיין הערר!

איך האָב ארויסגעשטאמעלט:

— אָבער מאדאם קעראגאן, דאס פריילין איז נור מיין פריינ־דין. זי איז ביי מיר צוגאסט.

די דיקע דאמע האָט געענטפערט:

— געסט זיצען ניט אין איין העמד. שיקט זי גלייך ארונטער פון דאנען.

די צושראקענע עממא האָט זיך צו־וויינט און פערבאָרגען איהר פנים אין איהר קלייד. איך האָב אין גאנצען דעם קאפּ פער־לאָרען און ניט געוואוסט, וואָס צו טהאָן, וואָס צו זאָגען.

די בעל הבית׳טע האָט נאָך אמאָל געזאגט מיט א שארפען טאָן:

— העלפט איהר זיך אָנטהאָן און גלייך זאָל זי ארויס.

איך האָב זיך ניט געקענט העלפען, האָב אויפגעהויבען דאָס קלייד פון דר׳ערד און עס ארויפגעטהאָן דער מיידעל איבער׳ן קאָפּ. דאן האָב איך עס גענומען העקלען און שפּילען. זי, צושראקען צום טויט, האָט מיר געהאָלפען מיט ציטערענדיגע הענד. דערביי האָט זי געוויינט. די בעל הבית׳טע איז געשטאנען דערביי אונבעוועגליך מיט דעם ליכט אין דער האנד און האָט אונז צוגעלייכט מיט א מינע פון א שטרענגען ריכטער.

עממא האָט זיך אָנגעטהאָן אין א משונה׳דיגען אימפּעט, האָט געקנעפּעלט, געהעקעלט, געשנורעוועט, געבונדען, ווי א פעררי־קטע. זי האָט אפילו ניט פערשפּילעט איהרע שיך; זי איז נור פערביינע־לאָפען די בעל הבית׳טע און זיך גענומען יאגען פון די טרעפּ ארונ־טער. איך בין איהר נאָכגעלאָפען אין פאנטאפעל, אליין האלב אָן אויסגעטאָנענער, און איהר נאכגעשריען:

— פריילין,ווארט. פריילין, ווארט!...

איך האָב גאנץ גוט געפיהלט, אז איך האָב איהר עפּעס גע־דארפט זאגען, אבער איך האָב ניט געוואוסט וואס. אונטען נעבען דער גאס־טיר האָב איך זי אנגעיאגט. איך האָב געוואלט זי ביים ארעם אָננעהמען, אָבער זי האָט מיך א שטויס געטהאָן פון זיך און ארויסגעשטאמעלט מיט א שטילער, ציטערענדיגער שטימע:

— אוועק.... אוועק... איהר זאלט מיך ניט אנריהרען!...

איך האָב זיך אומגעדרעהט. מיין דיקע בעל־הבית׳טע איז גע־שטאַנען אויבען אויף דעם ערשטען שטאָק און איך האָב לאַנגזאַם גענומען געהן אויף די טרעפּ, ריכטענדיג זיך אויף א שווארצען סוף.

דאָס צימער פון דער בעל הבית׳טע איז געשטאַנען אָפען. זי האָט מיך אריינגערופען צו זיך מיט א שטרענגען טאָן:

— יונגערמאַן, זייט אזוי גוט, איך וויל אייך עטוואס זאָגען.

מיט אַן ארונטערגעלאָזטען קאָפּ בין איך אריבערגעטראָטען די שוועל פון איהר צימער. זי האָט אוועקגעשטעלט איהר ליכט אויף׳ן קאַמין, דאַן האָט זי פערלייגט די ארעמס איבער איהר מעכ־טיגען בוזים, וועלכען א פיינער ווייסער נאכט־יאַק האָט ניט גאָר אין גאַנצען פערשטעלט:

— אזוי, יונגערמאַן, איהר מיינט אלזא, אז מיין הויז איז אַן עפענטליך הויז, הא?

איך בין געווען גוט אויף צרות, און האָב געמורמעלט:

— דורכאויס ניט, מאַדאַם. איהר דאַרפט ניט בייז זיין, איהר קאָנט דאָך די יונגע לייט.

זי האָט געענטפערט:

— אזעלכע בעשעפענישען דולד איך ביי זיך ניט, איהר פערשטעהט? מיין הויז וועל איך ריין האַלטען. איך וויל ניט, אז מיין הויז זאָל א שלעכטען נאָמען קריגען, איהר פערשטעהט?... איך...

וועניגסטענס צוואַנציג מינוט האָט זי אזוי גערעדט, האָט מיר ערקלעהרט, ווארום זי מוז זיין אויפגערעגט פון אזא שרעקליכען סקאַנדאַל, זי, וועלכע איז אזוי אנשטענדיג, וועלכע האָט אזא ריי־נעם נאָמען און וועלכע איז די ווירטין פון אזא בכבוד׳ען הויז. קורץ: זי האָט מיך ניט געשאַנעוועט.

איך אָבער (מיר מענער זיינען מאָדנע ברואים) האָב געקוקט אויף איהר אנשטאַדט צוצוהערען זיך צו איהר. קיין ווארט האָב איך מעהר געהערט, קיין איין ווארט. זי האָט געהאַט א מערקוויר־דיגען בוזים. הויך, ווייס און פעט, אפשר אביסעלע צו הויך, אָבער קיין סכנות ניט. קיינמאָל איז מיר גאָר ניט איינגעפאַלען, אז אונ־

טער דעם וואלענעם קלייד פון מיין בעל־הבית׳טע זיינען פארבארגען אזוינע שעהנע זאכען. האלב אויסגעטאן האט זי אויסגעזעהן אינגער אויף א יאהר צעהן. און איך האב דערפיהלט... ווי זאל איך עס אויסדריקען... איך בין געווארען שטארק געריהרט. איך האב זיך פלוצים דערפיהלט נעבען איהר צוריק אין דער אייגענער ראלע, און וועלכער איך האב זיך געפיהלט מיט א פערטעל שעה צוריק אין מיין צימער נעבען יענער....

און הינטער איהר האב איך דערזעהן איהר בעט. עס איז געווען אויפגעדעקט, צוקנייטשט און דער איינגעדריקטער פלאץ אין דעם מאטראץ האט אנגעוויזען אויף דער שווערער משא, וואס האט דארט גערוהט. און איך האב געטראכט, אז דארט מוז זיין ווייך און ווארעם, ווארעמער ווי אין אן אנדער בעט, מחמת דעם מעכטיגען קערפער, וואס איז דארט געלעגען.

דאס בעט האט מיך גערייצט און געצויגען צו זיך.

און דערווייל האט זי גערעדט, איצט שטילער, ווי א שטרענגע, אבער גוט־מיינענדיגע פריינדין, וואס איז נור אויסען אויסצומוסר׳ן אביסעל.

איך האב געשטאמעלט:

— אבער מאדאם קערגאראן... הערט אויס, הערט אויס...

און ווען זי איז אנשוויגען געווארען, אום צו הערען, וואס איך וויל זאגען, האב איך זי א כאפ געטהאן אין מיינע ארעמס און זי גענומען קושען, ווי אן אויסגעהונגערטער, ווי איינער, וואס האט אויף דערויף געווארט א לאנגע, לאנגע צייט.

זי האט זיך געוועהרט, אוועקגעדרעהט דעם קאפ פון מיר, איז אבער ניט בייז געווארען, האט נור גערעדט:

— אזא סקאנדאל.... אזא סקאנדאל... אזא סקאנדאל...

ווייטער האט זי ניט געקענט ריידען, ווייל איך האב זי א הויב געטהאן אין דער־הויך און זי אוועקגעשלעפט, וועהרענד זי האט זיך צוגעדריקט צו מיר. אין געוויסע מאמענטען האט מען כוח פאר צעהן.

איך בין צוגעקומען מיט איהר צום בעט און מירביידע זיינען אויף איהם געפאלען, איך האלטענדיג זי פעסט אין מיינע ארעמס....

אין איהר בעט איז טאקע געווען זעהר ווייך און ווארעם.

אין אַ שטונדע ארום איז דאָס ליכט אויסגעגאַנגען, און די בעל הבית’טע איז אויפגעשטאַנען, אום אָנאַנדערע אָנצוצינדען. ווען זי האָט זיך צוריקגעקעהרט און זיך אוועקגעלעגט נעבען מיר, און ווען זי האָט אַ רוק געטהאָן איהר דיקען רונדען פוס, האָט זי זיך אָנגערופען מיט אַ שמייכעל אויף די ליפּען, צופריעדען און דאַנקבאַר:

— אזא סקאנדאל! אזא סקאנדאל!

פריילין פיפי.

איאַר גראף פאַן פארלסבערג, דער קאמאנדיר פון א פריישישען רעגימענט, האַט דורכגעקוקט די אנגעקרמענע פאַסט. ער איז געלעגען איינגעגראבען אין א גרויסען אויסגענייטען פאטעל, אויסציהענדיג די פיס אויף דעם עלעגאנטען מארמאַרנעם קאמין, אויף וועלכע זיינע שפּאָרעס האָבען פאר די לעצטע דריי מאַנאטען, וועלכע ער האַט פערבראכט אין'ם שלאָס אורוויל, צוויי טיעפע לעכער אויסגעבויערט. פון טאַג צו טאַג זיינען זיי אלץ טיעפער געוואָרען.

א טאסע קאפע איז געשטאנען אויף א קליינעם טהייערען טישעלע, וועלכער איז געווען פון ליקער פערשמוצט, פון סיגארען צוברענט און פון דעם זיעגרישען מאיאַר'ם פון־מעסער צושניטען. יעדעם מאָל פערשניידענדיג זיין בליי־פעדער, פלעגט ער פּלוצים בלייבען שטעהן און נעהמען קריצען בוכשטאַבען אדער פיגורען אויף די טהייערע מעבעל.

נאָכדעם, ווי ער האָט איבערגעלעזען זיינע בריעף און איבערגעקוקט די דייטשע צייטונגען, וואס דער וואכטמייסטער האָט איהם געבראכט, איז ער אויפגעשטאַנען. ער האָט אריינגעווארפען דריי־פיער גרויסע, גראָבע שטיקער האלץ אין פייער אריין, דען די דאָזיגע הערען האָבען צוהאקט כמעט דעם גאנצען פּאַרק, אבי נור זיך אנצוווארעמען — און איז צוגעגאנגען צום פענסטער.

א גוס רעגען האָט געגאָסען, אַן עכטער נאָרמאנדישער רעגען, ווי פון א בייזער האַנד ארונטערגעכליאָפּעט, א קרומער און א געדיכטער, ווי א פארהאנג, ווי א קרום געשטרייפטע וואַנד. א רעגען, וועלכער האָט געשמיסען אין פּנים, פערשפּריצט אייך מיט בלאָטע,

אלעם ארום פערטרונקען, א רעגען, וואס קען נור גיסען אין רוען, אין דעם נאכט־טאפּ פון פראנקרייך.

דער אפיציער האט לאנג ארויסגעקוקט אויף די איבערפלייצטע טהאלען און אביסעלע וויטער אויף דעם אנגעשוואלענעם טייכעל אנדעל, וועלכער איז פון די ברעגעס ארויס; ער האט אויסגעקלאפּט מיט די פינגער איבער די שויבען א רהיינישען וואלס. פלוצים האט ער דערהערט עפּעס א טומעל. ער האט זיך אומגעקוקט. דאס איז געווען זיין אדיוטאנט, דער קאפּיטאן באראן פאן קעלווינגשטיין.

דער מאיאר איז געווען גרויס געוואקסען, מיט ברייטע פּלייצעס, מיט א לאנגער בארד, וועלכע איז געלעגען, ווי א פּעכער אויף זיין מעכטיגער ברוסט צושפּרייט. זיין גאנצע פיגור, א הויכע און א שטאלצע, האט געמאכט דעם איינדרוק פון א שטרענגען מיליטער־ריסט. ער האט געהאט רוהיגע, מילדע, בלויע אויגען, איין באק איז ביי איהם געווען צושפּאלטען פון א קלאפּ מיט א שווערד, וועלכען ער האט געקראגען אין דער צייט פון עסטרייכישען קריעג; מען האט איהם געהאלטען פאר א בראווען מאן און א מוטהיגען אפיציער.

דער קאפּיטאן ווידער איז געווען א קליינער, מיט רויטע בעק־לאך, מיט א גרויסען בויך און איינגעצויגענער טאליע. זיינע פייער־דיג־רויטע האאר זיינען געווען אבגעשארען קורץ. ער האט אמאל אין א פרעהליכער נאכט, אויף א הוליאנקע, איין נאט ווייסט ווי אזוי, צוויי צייהן פערלארען. זייט דאן איז שווער געווען צו פער־שטעהן זיין אויסשפּראך. ער האט א פליך אויף דער פאטעלניצע גע־האט, א קייליכדיגען, ווי א לבנה, וועלכער איז פון אלע זייטען ארומ־גערינגעלט געווען מיט קליינע, רויטע, גלאנציגע האארעלעך.

דער קאמאנדיר האט איהם דערלאנגט די האנד און מיט איין ציה אויסגעטרונקען די טאסע קאפע (די זעקסטע היינטיגען פריה־מארגען), אויסהערענדיג אין דער זעלבער צייט דעם בעריכט פון זיין אונטערגעבענעם איבער די געשעהעניסען אין דיענסט. דער־נאך זיינען זייביידע צוגעגאנגען צום פענסטער און האבען ער־קלעהרט, אז דא איז ניט איבעריג פרעהלאך. דער מאיאר, א מענש א רוהיגער, וועלכער האט געלאזען אין דער־היים א פרוי, האט זיך מיט אלעם צופריעדעננעשטעלט; אבער דער קאפּיטאן, א גרויסער

שארלאטאן, װעלכער פלעגט זיך נאָכיאָגען נאָך יעדער מײדעל, איז געװען שטארק אױפגעבראכט, פארװאס מען האָט איהם פערשיקט אין דיעזען אײנזאמען פלאץ, װאו ער איז פאר די לעצטע דרײ מאָנאַטען געצװאונגען געװען צו פיהרען א רײנעם, אײנגעהאַלטענעם לעבען.

דערהערענדיג א לײכטען גערױש הינטער דער טיר, האָט דער מאיאָר א געשריי געטהאָן: „ארײן“. און אױף'ן שװעל האָט זיך בעװיזען א סאָלדאַט, אײנער פון די מיליטערישע אױטאָמאַטען, װעלכער האָט מיט זײן שטומער געגענװארט געמעלדעט, אז דער פריהשטיק איז סערװירט.

אין דעם עס־צימער האָבען זײ געפונען דרײ אנדערע אפי־ציערען: דעם פרעמיער לײטענאנט אָטטאָ פאן גראסלינג, די לײטענאַנטען פריטץ שאָנאבורג און דעם מארקיז װילהעלם פאָן עהריק, א קלײנעם, בלאָנדען מענשעל, װעלכער איז געװען שטאלץ און הארט אנטקעגען זײנע מענשען, גראָב און שלעכט אנטקעגען די בעזיעגטע, בײז און העפטיג װי א געװעהר, װאָס האלט אין אײן שיסען.

זײט זײ האָבען זיך געפונען אין פראנקרײך האָבען איהם די קאמעראדען גערופען ניט אנדערש, װי „פרײלין פיפי“. דעם דאָ־זיגען צונעמעניש האָט ער געקראָגען א דאנק זײן קאָקעטען אױס־זעהן, זײן אײנגעשנורעװעטער טאליע, װעלכע האָט געמאכט אן אײנדרוק, װי ער װאָלט געטראָגען א קארסעט, און זײן בלײכען פנים, אױף װעלכען עס האָבען ערשט גענומען ארױסשפראָצען װאָנסעס. און בעזאָנדערס דערפאר, װײל ער האָט געהאט א געװאהנהײט, װעלענדיג אױסדריקען זײן פעראכטונג צו מענשען און זאכען, צו געברױכען דעם פראנצױזישען אױסדרוק: „פי דאָן“. דעם „פי“ פלעגט ער שטענדיג שטיל אױספײפען.

דער עס־זאאל אין'ם שלאָס אורװיל איז געװען א גרױסער, פרעכטיג מעבלירטער צימער. די אלטע, קריסטאלענע שפיגלען, װאָס זײנען פון קױלען צולעכערט געװען, די טהײערע פלאנדרישע טעפיכער אױף די װענד, װעלכע זײנען צופאסעװעט געװען מיט א

שווערד, האָבען שטום דערצעהלט פון פריילין פּיפּי'ס בעשעפטי־גונג אין זיינע פרייע שטונדען.

אויף דער וואַנד זיינען געהאַנגען דריי פאַמיליען־בילדער, א קריעגער אין אן אייזערנעם פּאַנצער, א קאַרדינאַל און א שטאַאטס־מאַן. זיי האָבען גערויכערט לאַנגע, פאַרצעלײענע ליולקעס, וועהרענד אַן אדעליגע דאַמע אין א קלייד, וואָס האָט פעסט ארומגעכאַפּט איהר שמאָלע טאַליע, מיט א פּאָאַר גרויסע, מיט קויל געצייכענטע וואַנסעס, האָט שטאָלץ ארויסגעקוקט פון הינטער א דונקעל־געוואָ־רענעם, גאָלדענעם ראַהם.

די אָפיציערען האָבען כמעט שווייגענדיג געגעסען זייער פריהשטיק אין דעם דאָזיגען פערוויסטען און פון רעגען האַלב־פינסטערען צימער, וועלכער האָט ארויפגעוואָרפען אַן אומעט מיט זיין טרויעריגען אויסזעהן און מיט דעם אַלטען פּאַרקעט, א שמו־ציגען, ווי די פּאָדלאָגע אין א שענק.

נאָך'ן עסען האָבען זיי גערויכערט, געטרונקען און, ווי אַלע טאָג, גערעדט פון זייער לאַנגווייליגקייט. פלאַשען קאָניאַק און שנאַפּס זיינען געגאַנגען פון האַנד צו האַנד נאָך דער רייהע נאָך; צולייגט אויף די שטוהלען, האָבען זיי געזופּט זייער געטראַנק, ניט ארויסלאַזענדיג פון מויל די לאַנגע, אויסגעבויגענע ליולקעס מיט פאַרצעלײענע קעפּ, אויף וועלכע עס זיינען צושמירט געווען בילדער, הפנים צו ענטציקען האָטענטאָטען.

אזוי שנעל ווי די גלעזער זיינען לעדיג געוואָרען, האָבען די אָפיציערען זיי גלייך ווידער אָנגעפילט. אָבער פריילײן פּיפּי האָט יעדעס מאָל זיינע צובראָכען, און גלייך אויף'ן שטעל האָט איהם א סאָלדאַט דערלאַנגט א נייע גלאָז.

א שוואַרצער רויך פון טאַבאַק האָט זיי איינגעוויקעלט, ווי אין א וואָלקען, און זיי זיינען אַלץ טיעפער און טיעפער אריינגע־פאַלען אין א פערשלעפּערטען און טרויעריגען צושטאַנד פון שיכרות, אין יענעם טעמפּען, שיכור'ען צושטאַנד פון מענשען, וואָס האָבען גאָרנישט וואָס צו טהאָן.

פּלוצים איז דער באַראָן אויפגעשפּרונגען און א צוקאָכטער האָט ער א געשריי געטהאָן:

— מעג מיך דער טייפעל נעהמען, אזוי קען דאָס ווייטער ניט געהן! מיר מוזען וואס עס איז אויסטראכטען!

דער פּרעמיער־לייטענאנט פאָן גראָסלינג און לייטענאנט שאנאָבורג, ביידע מיט טיפּישע, אונבעוועגליכע דייטשע פּנים׳ער, האָבען אין איין קול געפרעגט:

— אָבער וואס אזוינס, קאַפּיטאן?

ער האָט א ווײַלע געטראכט און דערנאָך געענטפערט:

— וואָס? אויב דער הערר מאיאָר וועט ערלויבען, וועלען מיר מאכען עפּעס א יום טוב!

דער מאיאָר האָט ארויסגענומען די ליולקע פון׳ם מויל.

— וואָס פאר א יום טוב מיינט איהר, קאַפּיטאן?

דער קאַפּיטאן האָט גענומען ערקלעהרען:

— הערר מאיאָר, איך נעהם זיך אונטער אלעס צו בעזאָרגען. איך שיק דעם „בעפעהל" נאָך רוען. ער וועט אונז ברענגען ווייבער. איך ווייס שוין, וואו ער וועט זיי קריעגען. מיר מאכען א קליינעם נאכטס־מאָלצייט. מיר האָבען דאָ אלעס, וואס מיר ברויכען. אויף יעדען פאל וועלען מיר פערברענגען א פרעהליכען אבענד.

גראף פארלסבערג האָט מיט א שמייכעל א דריק געטהאָן די אקסלען:

— איהר זייט משוגע, ליעבער פריינד!

אָבער אלע אפיציערען זיינען אויפגעשפּרונגען, האָבען ארומגערינגעלט דעם מאיאָר פון אלע זייטען און גענומען בעטען:

— הערר מאיאָר, דאס מוזט איהר דעם קאַפּיטאן ערלויבען! דאָ איז צו לאנגווייליג!

צום סוף האָט דער מאיאָר איינגעוויליגט:

— פון מיינעטוועגען, טהוט, ווי איהר ווילט. — האָט ער געזאָגט.

דער באראָן האָט דאן גלייך געשיקט נאָך דעם „בעפעהל". דאָס איז געווען אן אלטער אונטעראָפיציער, וועלכער האָט קיין מאָל ניט געשמייכעלט, נור האָט פאנאטיש אויסגעפיהרט אלעס, וואס זיינע פארגעזעצטע האָבען איהם געהייסען און אויף אלע זייערע אויפ־

טרעגע, װי משונה'דיג זײ זאָלען ניט זײן, האָט ער שטענדיג געהאַט גור אײן ענטפער: „צו בעפעהל".

אונבעװעגליך האָט ער אױסגעהערט דעם קאַפּיטאַנ'ס ער־קלעהרונג און איז אװעק; אין פינף מינוטען ארום האָט א רע־גימענטס־װאגען, מיט פיער פערד געשפּאַנט, זיך געיאָגט אונטער דעם גוס רעגען אין א שנעלען גאַלאָפּ.

אין דער זעלבער צײט איז װי א ציטער אריבער איבער די פערשלאָפענע מוחות, האָט זײ אלעמען אױפגעװעקט, אױפגערו־דערט; די מיעדע, שמאכטענדע פיגורען האָבען זיך אױסגעגלײכט, די פּנים'ער זײנען בעלעבט געװאָרען, און אלע האָבען זיך גענומען פּלױדערען.

טראָץ דעם, װאס עס האָט נאָך אלץ געגאָסען, װי פון א צאַפּען, האָט זיך דעם מאיאָר אױסגעדוכט, אז עס איז שױן ליכטיגער גע־װאָרען. פּרעמיער לײטענאַנט פאָן גראַסלינג האָט בעשטימט פער־זיכערט, אז דער הימעל װעט זיך גלײך אױסלײטערן. אפילו פרײלײן פיפי האָט אױך אױסגעזעהן אױפגערעגט, איז אױפגעשטאַנען, האָט זיך װידער געזעצט און ניט געקענט אײנזיצען אױף אן אָרט. זײן קלאָהרער, קאַלטער בליק האָט געזוכט עפּעס צו צושטערען, צו פערניכטען. זײנע אױגען זײנען פּלוצים געפאַלען אױף דער דאמע מיט די װאנצעס, ער האָט זי שארף אנגעקוקט, ארױסגעצױגען זײן רעװאָלװער און געזאָגט:

— דו װעסט עס נישט זעהן!

און ניט אױפשטעהענדיג פון דעם אָרט, האָט ער זיך אנגע־ציעלט. צװײ קױלען, אײנע נאָך דער אנדערער, האָבען דורכגע־שאָסען דעם בילד בײדע אױגען. דאן האָט ער אױסגערופען:

— איצט לאָמיר מאכען אן עקספּלאָזיאָן.

גלײך זײנען אלע אנשװיגען געװאָרען, אזױ װי א נײער און מעכטיגער אינטערעס װאָלט זײ אלעמען בעהערשט.

„די עקספּלאָזיאָן" איז געװען זײן ערפינדונג, זײן מעטאָדע אלעם צו פערניכטען, זײן גרעסטעס פערגעניגען.

פאַרלאָזענדיג דעם שלאָס, האָט דער בעזיצער, גראַף פערדי־נאַנד דע־אַמאָים דע אורװיל, ניט געהאַט קײן צײט װאס עס איז

מיטצונעהמען אדער צו בעהאלטען, אויסער דאס זילבער, וואס ער האָט אין דער וואנד, אין א לאך פערשטעקט. אזוי ווי דער גראף איז געווען זעהר רייך און האָט פּראכטפול געלעבט, האָט זיין גרויסער גאסט־צימער נעבען דעם עס־זאאל פאר זיין אנטלויפען, אויסגעזעהן, ווי א גאלערע אין א מוזעאום.

אויף די וואנד זיינען געהאנגען טהייערע אויל־בילדער, האנד־צייכנונגען און אקווארעלען. אויף די מעבעל, עטאזשערקעס, אין די עלעגאנטע גלעזערנע שאפעס זיינען געשטאנען טויזענדער קלייניג־קייטען — וואזען, סטאטוען, פיגורלאך פון אלטען זאקסישען פּאָר־צעליי, כינעזישע פארזעהענישען, אלטע עלפאנט־ביין שניצערייען און ווענעציאנישע גלעזער, טהייערע און וואונדערשעהנע.

פון דעם אלעמען איז שוין איצט ווייניג וואס פערבליעבען. מען קען ניט זאגען, אז דאָס איז אלעס צו׳גנב׳עט, צושלעפּט געוואָרען — דאָס וואָלט דער מאיאָר, גראף פארלסבערג, קיין מאָל ניט דערלאָזט— אָבער פרייליין פיפי האָט פון צייט צו צייט געמאכט אן עקספּלאָ־זיאָן. און אין יענע טעג האָבען זיך אלע אפיציערען ווירקליך אמו־זירט אין פערלויף פון גאנצע פינף מינוטען.

דער קליינער מארקיז איז אוועק אין גאסט־צימער זוכען, וואס ער האָט געדארפט: ער האָט פון דארט געבראכט א רייצענדע, קליינע כינעזישע טהעע־קאן, זי אָנגעפילט מיט שיס־פּולווער, האָט פארזיכטיג דורכגעצויגען דורך׳ן נעזעל א קנייטעל, עס אונטערגע־צונדען און שנעל אוועקגעטראגען די דאָזיגע טייפעלשע מאשינקע אין צווייטען צימער.

איילענדיג האָט ער זיך אומגעקעהרט צוריק און פערשפּארט די טיר. די דייטשען זיינען געבליעבען שטעהן, און ווארטען מיט שמייכלענדע פּנים׳ער, נייגעריג, ווי קינדער. אזוי שנעל ווי די עקספּלאָזיאָן האָט אויפגעטרייסעלט אלע וואנד פון דעם שלאָס, האָבען זיך אלע א ווארף געטהאָן אינווייניג, אין גאסט־צימער אריין.

פרייליין פיפי איז אריין דער ערשטער און געגומען אזש פּאטשען מיט די הענד פאר פרייד, דערזעהענדיג די וועגוס מיט א צושמעטערטען קאָפּ אויף ד׳ערד. יעדערער פון זיי

האָט אויפגעהויבען שטיקלאַך פּאָרצעלײַ און בעוואונדערט, ווי מאָדנע זיי זיינען צעפּיצעלט געוואָרען, בעטראַכט דעם חורבן, וואָס די עקספּלאָזיאָן האָט נור וואָס אנגעמאַכט און די פּערוויסטונגען פון פריהער; און דער מאַיאָר האָט געוואָרפען א פּאַטעטישען בליק אויף דעם גרויסען זאַאַל, וועלכען דער דאָזיגער אָפיציערסקער שפּיצעל האָט צובראָכען און צושטאָכען און וועלכער איז געווען בע־זייהט מיט חורבות פון טהייערע קונסט ווערק. ער איז ארויס דער ערשטער און גוטמוטהיג ערקלעהרט:

— היינטינעס מאָל האָט די געשיכטע גוט געקלאַפּט!

אָבער אין עס־צימער האָט זיך אריינגעריסען אזא געדיכטער וואָלקען רויך און אויסגעמישט זיך מיט דעם נעבעל פון טאַבאַק, אז מען האָט דאָרט קוים געקענט אָטהעמען. דער מאַיאָר האָט אויפ־געריסען א פענסטער און די אָפיציערען, וועלכע זיינען אריינגע־קומען כאַפּען נאָך א טרונק קאָניאַק, האָבען זיך דאָרט אוועקגע־שטעלט.

די פייכטע לופט האָט אריינגעשטראָמט אין צימער און ווי א וואַסער שטויב זיך אויף די בערד אויסגעשפּרייט. די אָפיציערען האָבען געזעהן פאַר זיך גרויסע בוימער, וועלכע האָבען זיך גע־בויגען צו ד'ערד פון שטאַרקען גוס־רעגען, דעם ברייטען טהאָל אונטער א נעבעל פון שוואַרצע נידעריג הייגענדע וואָלקענס, און פון ווייטענס דעם קירכען־טהורם, וועלכער האָט זיך געהויבען אונטער דעם שטראָמענדען רעגען.

זייט זיי, די פּרייסען, זיינען דאָ אין'ם לאַנד, האָבען די גלאָקען פון דעם דאָזיגען טהורם געשוויגען. דאָס איז געווען דער איינציגער ווידערשטאַנד, וואָס די זיעגער האָבען געפונען אין דער גאַנצער אומגעגענד. דער גלח האָט זיך ניט ענטזאָגט אריינצונעה־מען צו זיך פּרייסישע סאָלדאַטען און זיי געבען קעסט. ער האָט זאָגאַר א פּאָאַר מאָל מיט דעם פיינדליכען מאַיאָר א גלאָז ביער אָדער פאַרטוויין געטרונקען. אָבער אומזיסט וואָלט געווען צו פערלאַנגען פון איהם כאָטש איין טאָן פון זיין גלאָק. ער וואָלט זיך בעסער געלאָזט דערשיסען אויף טויט.

אויף דעם דאָזיגען שטייגער האָט ער פרידליך און שטיל פּראָטעסטירט אנטקעגען דעם איינברוך פון די פּרייסען. דאָס איז נאָך זיינע רייד נאָך געווען דער איינציגער פּראָטעסט, וועלכער פּאסט זיך פאר א פּריסטער אלס א מאן פון פריעדען און ניט פון קריעג. און יעדער מענש צעהן מייל ארום און ארום האָט געריהממ די פעסטקייט און מוטה פון דעם אבבע שאַנטאבואן, וועלכער האָט מיט דעם איינגעשפּארטען שווייגען פון זיין קירכע דעם עפענטליכען טרויער פון פאלק אויסגעדריקט.

דאָס גאנצע דארף האָט זיך געפיהלט שטאלץ מיט דעם דאזי־גען ווידערשטאנד. זיי זיינען געווען בערייט צו טהאָן אלץ אין דער וועלט, אום צו שטיצען זייער פּריסטער און האָבען בעטראכט דעם דאָזיגען שטילען פּראָטעסט אלס א רעטונג פון דער נאַציאָנאלער עהרע. די פּויערים האָבען געדענקט, אז אויף אזא אופן האָבען זיי געדריענט זייער פאטערלאנד ניט ווייניגער, ווי בעלאָפארט און סטראסבורג, האָבען געגלויבט, אז זיי האָבען פּונקט אזא גרויסען ביישפּיעל פון פאטריאָטיזמוס געצייגט און, אז דער נאָמען פון זייער דארף וועט ווערען אונשטערבליך. אזוי אבער, אין אנדערע זאכען, האָבען זיי די פּרייסישע זיעגער אלסדינג נאכגעגעבען.

דער מאיאָר און זיינע אָפיציערען האָבען זיך אויסגעלאכט פון דעם דאזיגען קינדערשען מוטה. אזוי ווי א חוץ דעם איז די גאנצע געגענד געווען געהארכזאם און נאכגעביג צו זיי, האָבען זיי געדול־דעט דעם דאָזיגען שטומען פאטריאָטיזמוס.

נור דעם קליינעם קאפּיטאַן האָט זיך שטארק געוואלט צווינגען דעם גלאק צו קלינגען. ער האָט זיך שטארק געבייזערט פארוואס דער מאיאָר איז אזוי נאכגעביג אנטקעגען דעם פּריסטער. טאָג איין טאָג אויס האָט ער זיך געבעטען ביי זיין קאָמאנדיר, ער זאָל איהם כאָטש איין מאָל ערלויבען צו מאכען „בים־באָם“, איין מאָל נור, איין איינציגען מאָל, אום עס זאָל זיין פון וואס צו לאכען. ער האָט עס געבעטען, לאסטשענדיג זיך, ווי א קעצעלע און שמייכלענ־דיג זיס, ווי א פרוי, מיט א ווייכער שטימע פון א געליעבטער, וועל־כע פערלאנגט פון איהר ליעבהאבער ער זאָל ערפילען איהרען זעהר הייסען וואונש. אָבער דער מאיאָר האָט ניט געוואלט נאָכגעבען

און פרייליין פיפי האָט זיך נעבאך געמוזט טרייסטען מיט די עקספּלאָזיאָנען אין׳ם שלאָס אורוויל.

איינינע מינוטען זיינען אלע פינף מענער געשטאנען ביים פענסטער און געאטהעמט די פייכטע לופט. צום סוף, האָט דער ליטענאנט שאנאבורג געזאגט מיט א שמייכעל:

— נו, מען קען ניט זאָגען, א שעהן וועטער וועלען די דאמען האָבען אויף זייער שפּאציער־פאָהרען!

דערנאָך האָבען זיי זיך צושיידט. יעדערער האָט געמוזט געהן צו זיין דיענסט און דער קאפּיטאן האָט געמוזט בעזארגען דעם מי־טאג.

ווען זיי זיינען פארנאכט אלע ווידער צוזאמענגעקומען און זיך אָנגעקוקט איינער דעם אנדערען, האָט אויסגעבראָכען א פרעהליכער געלעכטער. זיי אלע זיינען געווען אויסגעפּוצט, מיט פּאָמאדע בע־שמירט, מיט פארפיום בעגאָסען, פריש, לעבעדיג, שטראהלענדיג, ווי צו א גרויסען פאראד. דעם מאיאָר׳ס האאר האָבען אויסגעזעהן וועניגער גרוי, ווי אין דער פריה, און דער קאפּיטאן האָט זיך אָפּגע־ראזירט. נור די רויטע וואָנסעס זיינען געבליעבען, ווי א פלאם אונ־טער דער נאָז.

טראָץ דעם רעגען, איז דאָס פענסטער געבליעבען שטעהן אָפען און איינער פון די הערן האָט זיך אלע ווילע צוגעהערט. ארום צעהן מינוט נאָך זעקס האָט דער קאפּיטאן געלאזט וויסען, אז ער הערט א ווייטען גערויש. אלע זיינען צוגעלאפען און באלד נאכדעם האָט זיך בעוויזען דער גרויסער וואגען, געטראגען אין גאלאפּ פון פערשוויצטע, פערספּעטע פערד, וועלכע זיינען ביז צום רוקען פערשפּריצט געווען אין בלאָטע.

פינף פרויען זיינען ארונטער פון דעם וואגען און ארויף אויף דעם גאנעק. פינף שעהנע פרויען, וועלכע דעם קאפּיטאנ׳ס א חבר, צו וועלכען דער „בעפעהל״ האָט זיך געווענדעט מיט א וויזיט־קארטע פון זיין קאמאנדיר, האָט זארגפעלטיג אויסגעקליעבען.

זיי האָבען זיך ניט געלאזט לאנג בעטען, וויסענדיג, אז מען וועט זיי גוט בעצאהלען. פאר די לעצטע דריי מאנאטען, וואס זיי זיינען געקומען אין בעריהרונג מיט די פּרייסען, האָבען זיי זיך

מיט די לעצטע גאַנץ גוט בעקאַנט. אָבער זיי האָבען אבגעשאַצט די מענגער, ווי זאַכען, פון דעם שטאַנדפּונקט פון געשעפט, פון פער־דיענסט. — אונזער געשעפט ברענגט שוין אזוי מיט! — האָבען זיי פערזיכערט איינע די אנדערע אויף׳ן וועג, אום צו פערטויבען אין זיך די לעצטע געוויסענסביסע.

גלייך איז מען אריבער אין עס־צימער.

העל בעלויכטעט האָט דאָס צימער אויסגעזעהן נאָך טרויעריגער, נאָך קלעגליכער. דער שווערער טיש מיט שפּייזען, געדעקט מיט רייכער געשיר און זילבער, מיט יענעם זילבער, וואָס איז ארויסגע־שלעפּט געוואָרען פון דער וואַנד, וואו דער בעזיצער פון׳ם שלאָס האָט עס בעהאַלטען, האָט צוגעגעבען דעם פּלאַץ אַן אויסזעהן פון אַ שענק, וואו נאָך אַ פּאָגראָם האָבען זיך צוזאַמענגעקליבען רויבער אַ לעב צו טהאָן. דער קאַפּיטאַן, אַ שטראַהלענדיגער, האָט זיך גלייך אַ נעהם געטהאָן צו די מיידלאַך, ווי צו זיין אייגענטהום, האָט זיי בעקוקט, אומארעמט, ארומגעשמעקט און דערביי גלייך טאַקסירט, וויפיעל זיי זיינען ווערטה אַלס פּראָסטיטוטקעס. די אנדערע דריי יונגע לייט האָבען אויך געוואָלט אויסקלייבען אַ דאַמע. אָבער דאָ האָט ער זיך ענערגיש אנטקעגען געשטעלט און גענומען אויף זיך די פערטהיילונג נאָך דעם אַמט און רעכט פון יעדען אָפיציער, אום ניט צו צושטערען די מיליטערישע דיסציפּלין.

אום אויסצומיידען אַ שטרייט און אַ פערדאַכט אין פּאַרטיי־ליכקייט, האָט ער די מיידלאַך אויסגעשטעלט אין איין רייהע, נאָך זייער וואוקס נאָך, און, זיך ווענדענדיג צו דער סאַמע העכסטער, האָט ער אין אַ בעפעהלענדען טאָן געפרעגט:

— ווי הייסטו?

— זי האָט געענטפערט מיט אַ גראָבען קול:

— פּאַמעלאַ.

דאַן האָט ער אויסגערופען:

— נומער איינס, מיט׳ן נאָמען פּאַמעלאַ, ווערט בעשטימט צו דיענען דעם מאַיאָר.

נאָכדעם האָט ער ארויסגענומען די צווייטע, די בלאָנדע, און אַ קוש טהאָענדיג זי אַלס צייכען, אַז זי איז זיינע, האָט ער פאָרגעשלאַ־

גען דעם לייטענאנט פאַן גראסלינג די דיקע אמאנדא; עווא׳ן מיט דעם צונעמעניש „טאָמייטאַ“, האָט ער אבגעגעבען דעם לייטענאנט שאַנאַבורג און די גאַר יונגינקע און קלייניקע ראשעל, אן אידיש מיידעל מיט פעך־שווארצע האָאר און א פעררייסען נעזעל — וועלכע האָט ניט בעשטעטיגט די רעגעל, אז אלע אידען האָבען קרומע נעזער — האָט דער קאפיטאן פאַרגעשלאָגען דעם איינגסטען פון די אָפּי־ציערען, דעם שוואכען מארקיז ווילהעלם פאָן עהריק.

אגב, זיינען אלע מיידלאך געוועזען שעהנע, פולע, אהן א בעזונ־דערען אויסדרוק, עהנליך איינע צו דער אנדערער מיט דער פיגור, מיט דער געזיכטספארב, וואָס עס איז געקומען פון דעם גלייכען, געמיינזאמען לעבען זייערען אין עפענטליכע הייזער.

די דריי יונגע לייט האָבען געוואלט גלייך אוועקפיהרען די מיידלאך צו זיך אויבען, אונטער׳ן אויסרייד, אז זיי וועלען זיי דארט געבען זייף און בערשטלאך אויף אבצורייניגען זיך. אָבער דער כיט־רער קאפיטאן איז געווען דאגעגען. ער האָט פערזיכערט, אז זיי זיינען גענוג ריין, אום צו געהן צום טיש און, אז די וואס וועלען איצט ארויפגעהן אויבען, וועלען דערנאך זיך וועלען בייטען מיט זייערע דאמען און וועלען אויף דיעזען אופן צושטערען די איבעריגע פּאַארלאך. זיין ערפאהרענקייט האָט געזיעגט. מען האָט זיך דער־וייל בענוגענט מיט קושען. געקושט און געווארט.

פלוצים האָט זיך ראשעל צוהוסט ביז טרערען, ארויסלאזענדיג רויך דורך די נאָזלעכער. דער מארקיז, כלומרשט קושענדיג זי, האָט איהר אריינגעלאָזט אין מויל א שטראם טאבאק־רויך. זי איז ניט בייז געוואָרען, האָט ניט געזאגט קיין ווארט, זי האָט בלויז שארף א קוק געטהאָן אויף איהר קאוואליער און אין דער טיפעניש פון איהרע שווארצע אויגען האָט א בליץ געטהאָן דער האס.

מען האָט זיך געזעצט צום טיש, אפילו דער מאיאָר איז אויך, קאנטיג, געווען ענטציקט. צו זיין רעכטער זייט האָט ער אוועקגע־זעצט פאמעלא׳ן, צו דער לינקער די בלאָנדינקע און, פארנאנדער־נעהמענדיג די סערוועטקע, האָט ער געזאגט:

— א גרויסארטיגע אידעע איז אייך איינגעפאלען, קאפי־טאַן!

די לייטענאנטען פאָן גראַסלינג און שאַנאַבורג האָבען זיך מיט זייערע באַשערטע געהאַלטען העפליך, ווי מיט אמת'ע דאַמען, פון וואס די מיידלאַך האָבען זיך געפיהלט עטוואס פערלעגען. דערפאַר האָט זיך דער קאַפּיטאַן געפיהלט ווי אין דער היים. ער האָט אין גאַנצען געשיינט, געשפּאָטען מיט צווייידייטיגע וויצען. ער האָט זיך גע'חכמה'ט אין א געבראָכענעם רהייניש פראַנצויזיש און זיינע גראָבע, ציניש קאָמפּלימענטען צוזאַמען מיט א גאַנצען מבול שפּייעכץ האָבען זיך אַרויסגעריסען דורך די לעכער פון זיינע אויס־געשלאָגענע צייהן.

אָבער די מיידלאַך האָבען גאָר נישט פערשטאַנען; זיי האָבען אָנגעהויבען צו בעגרייפען ערשט דאַן, ווען דער באַראָן האָט גענומען ריידען שמוציגע רייד, ווען ער האָט גענומען געברויכען גראָבע אויסדריקע, וועלכע ער האָט דורך זיין אויסשפּראַך נאָך מעהר פער־גרעבט. דאַן האָבען זיי אַלע מיט א מאָל גענומען לאַכען, ווי משוגענע, האָבען זיך געוואַרפען צו זייערע קאַוואַלערען אויף די קניע און איבערגעזאָגט די אויסדריקע, וועלכע דער קאַפּיטאַן האָט דערנאָך אויף שפּאַס נאָך מעהר פערדרעהט, אום צו הערען, ווי זיי ריידען איבער די שווייגערייען. די מיידלאַך זיינען געוואָרען פרעה־לאַך גלייך נאָך דער ערשטער פלאַש וויין און איצט האבען זיי אַרויסגעוויזען זייער אמת'ע נאַטור, זיי האָבען זיך צולאָזען, האָבען געקושט רעכטס און לינקס די מענער אויף די וואַנסעס, געקנייפּט זיי אין די אַרעמס, געשריען מיט בענומענע קולות, געטרונקען פון אַלע־מענס גלעזער, געזונגען פראַנצויזישע קופּלעטען און אָבגעריסענע שטיקלאַך פון דייטשע ליעדער, וועלכע זיי האָבען אויסגעלעהרענט אין דעם טעגליכען פערקעהר מיט דעם שונא.

באַלד האָבען זיך אויף די מענער אָנגעצונדען פון די דאָזיגע ווייבערשע קערפּערס, און, ווי פערריקטע, האָבען זיי גענומען שרייען, רעוועט, ברעכען טעלער און גלעזער פאַר די אויגען פון די סאָלדאַטען, וועלכע זיינען געשטאַנען הינטער די ווענטלאַך פון זייערע שטולען, בערייט צו בעדיענען זייערע קאָמאַנדירען.

נור דער מאַיאָר האָט זיך בעהערשט.

פריילין פיפי האָט גענומען ראַשעל'ן צו זיך אויף דעם שויס

און זיך אומזיסט צורײצט דערמיט, וואָס ער האָט דאָ, ווי א פּעררּיק־
טער געקושט די פּעך־שוואַרצע הערעלאַך, וואָס האָבען זיך געקרויזט
אַרום איהר האַלז, און דאָ דורך דעם שפּאַלט פון איהר בלוזע אײנ־
געזויגען די זיסע וואַרימקייט און אַראָמאַט פון איהר לייב; און דאָ,
בעהערשט פון דעם בייזען גייסט אַלעס צו צושטערען, האָט ער זי
געקנייפּט, געריסען פון איהר שטיקער פליישׁ, ביז זי האָט געשריען
פּאַר וועהטאָג. דאַן האָט ער זי ווידער גענומען אין זיינע אָרעמס,
געדריקט זי צו זיך פעסט, פעסט, ווי ער וואָלט וועלען זיך מיט איהר
צונויפגיסען, איינס ווערען, האָט זיך איינגעגעסען מיט זיין מויל אין
דער אידישער מיידעל׳ס פרישע ליפּען און זיי געזויגען, געזויגען, גע־
קושט אַזוי, דאָס זי האָט ניט געקענט דעם אָטהער אַבכאַפּען.. פּלוצים
האָט ער זי א ביס געטהאָן אַזוי שטאַרק, דאָס א שטראָם בלוט האָט
זיך א גאָס געטהאָן פון איהר מאָרדע און אַראָבגעקאַפּעט אויף׳ן
קלייד.

ווידער האָט זי א קוק געטהאָן דעם אָפיציער שאַרף אין
די אויגען אַריין און, אַבווישענדיג דאָס בלוט, האָט זי אַרויסגע־
שיפּעט:

— דאָס וועט דיר טהייער קאָסטען!

ער האָט זיך ווילד צולאַכט.

— גוט, איך׳ל בעצאַהלען — האָט ער געזאָגט.

מען האָט דערלאַנגט דעזערט; אַנגעגאָסען שאַמפּאַניער. דער
מאַיאָר האָט זיך אויפגעהויבען און מיט דעם אייגענעם טאָן, ווי
ער וואָלט אויסגערופען א טאָסט פאַר דער קעניגין אויגוסטא, האָט
ער געזאָגט:

— פאַר דעם געזונד פון אונזערע דאַמען!

דערנאָך האָבען זיך גענומען שיטען טאָסטען, פון וועלכע עס
האָט געשמעקט מיט שענק און קאַזאַרמע, טאָסטען פול מיט
שמוציגע וויצען, וועלכע האָבען געקלונגען נאָך גרעבער צוליעב דעם
ניט קענען די פראַנצויזישע שפּראַך.

די אָפיציערען האָבען זיך אויפגעהויבען איינער נאָך דעם
אַנדערען און געסטאַרעט זיך צו זיין קאָמיש און שאַרפזיניג. די
מיידלאַך זיינען געווען אַזוי שיכור, דאָס זיי האָבען קוים געקענט

שטעהן אויף זייערע פיס. מיט גלעזערנע אויגען און אראבהיינגענ־דיגע ליפען האבען זיי יעדעס מאל ווילד אפלאדירט.

דער קאפיטאן, וועלענדיג צוגעבען דער הוליאנקע א יום טוב־דיגען און גאלאנטען כאראקטער, האט נאך אמאל אויפגעהויבען זיין גלאז און אויסגערופען:

— פאר אונזערע זיעגען איבער די פרויען־הערצער!

ביי די ווערטער האט לייטענאנט פאן גראסלינג, א מין שווארצ־וואלד־בער, זיך אויפגעהויבען, א צוהיצטער פון׳ם ווײן און, אין אן אויסברוך פון שיכור׳ען פאטריאטיזמוס, האט ער א געשריי גע־טהאן:

— פאר אונזערע זיעגען איבער פראנקרייך!

ווי שיכור די מיידלאך זיינען ניט געווען, דאך זיינען זיי אלע מיט איין מאל אנשוויגען געווארען, נור ראשעל, א ציטערענדיגע, האט זיך א קעהר געטהאן צום לייטענאנט:

— דו, הער אויס, איך קאן פראנצויזען, אין וועמענס נעגענ־ווארט דו וואלסט ניט געוואגט אזוינס צו זאגען!

דער קליינער מארקיז, וועלכער האט נאך אלץ געהאלטען ראשעל׳ן אויף די קניע, האט אנגעהויבען צו לאכען. דער ווײן האט איהם פרעהלאך געמאכט:

— אהא! אהא! איך האב נאך אזעלכע ניט געזעהן. אזוי ניך ווי זיי דערזעהען אונז, שטעלען זיי פיס!

דאס צורייצטע מיידעל האט א געשריי געטהאן גלייך איהם אין פנים אריין:

— דו לייגסט, לומפ דו איינער!

ביי א מינוט האט ער שארף געקוקט אויף איהר מיט זיינע העלע, קאלטע אויגען, ווי ער האט געקוקט אויף דאס בילד, ווען ער האט אויף איהם געשאסען מיט זיין רעוואלווער. דאן האט ער זיך צולאכט:

— נו, וועגען דעם וואלט איהר בעסער געשוויגען, מיין שעהנ־הייט! וואלטען מיר דען געווען דא, ווען זיי זאלען זיין אביסעל מוטהיגער?

און ער איז געווארען אביסעל לעבעדיגער.

— מיר זיינען די בעל הבתים! פראנקרייך איז אונזערע!

מיט איין רוק האָט זי זיך ארונטערגעגליטשט פון זיין שויס אויף א שטול ארונטער. ער איז אויפגעשטאנען, האָט אויפגעהויבען זיין גלאָז איבער׳ן טיש און איבערגעזאָגט:

— אונז געהערט פראנקרייך און די פראנצויזען, די פראנ־צויזישע וועלדער, פעלדער, הייזער, אלעס, אלעס, אלעס איז אונ־זערס!

די איבעריגע, זייענדיג טויט־שיכור, האָט פלוצים אנגעכאפט א אונזיניגע מיליטערישע בעגייסטערונג. זיי האָבען אויפגעהויבען זייערע גלעזער מיט א געשריי:

— עס לעבע פרייסען!

און מיט איין ציה זיי אריינגעגאסען. די מיידלאך האָבען ניט פּראָטעסטירט. צושראקענע, פול אנגסט, זיינען זיי געצוואונגען גע־ווען צו שווייגען, אויך ראשעל האָט געשוויגען, ניט זייענדיג אימ־שטאנד צו ענטפערען.

דאַן האָט דער מארקיז ווידער אָנגעפילט זיין באָקאל מיט שאמפּאניער און, עם אוועקשטעלענדיג ראשעל׳ן אויף דעם קאָפּ, האָט ער א געשריי געטהאָן:

— אונז געהערען אויך אלע פרויען פון פראנקרייך!

זי איז אויפגעשפּרונגען אזוי שנעל, אז דער באָקאל האָט זיך א הויב געטהאָן אין דער לופט, אויסגעגאָסען דעם גאָלדענעם וויין אויף איהרע שווארצע האָאָר, ווי טויפענדיג זי, און איז, פאלענדיג, צושמעטערט געוואָרען אן ד׳רערד. מיט ציטערענדיגע ליפּען האָט זי אויסגעהאלטען דעם אפיציער׳ס שמייכלענדיגען בליק און שטוי־קענדיג זיך פאר כעס, האָט זי געשטאמעלט:

— דאָס... דאָס איז ניט אמת! הערסטו? די פראנצוי־זישע פרויען וועלען קיין מאָל ניט זיין אייערע.

ער האָט זיך געזעצט, קייבענדיג פאר געלעכטער, און, נאכמא־כענדיג די פאריזער אויסשפּראך, האָט ער געזאָגט:

— דאָס איז גוט, ווירקליך גוט, אבער אויב אזוי, טא וואס טהוסטו דאָ, קעצעלע מיינס?

דאָס האָט זי צוטומעלט. אין איהר אויפרעגונג האָט זי אין אנ־

הויב ניט פערשטאַנען זײַנע װערטער און האָט געשװיגען. װען זי האָט אָבער דערנאָך בעגריפען, װאָס ער האָט געזאָגט, האָט זי מיט גאַל איהם א געשריי געטהאָן אין פּנים אַרײַן:

— איך... איך... איך בין ניט קיין פרוי, איך בין א פּראָסטי־טוטקע, א פאַרקויפטע נשמה! בלויז אזוינע פּאַסען זיך פאַר די פּרייסען!

װי נור זי האָט עס אויסגערעדט, האָט ער איהר מיט זײַן גאַנ־צער קראַפט דערלאַנגט א זעץ אין באַק. אָבער װען ער, װילד פאַר כעס, האָט צום צװייטען מאָל אויפגעהויבען די האַנד, האָט זי א כאַפּ געטהאָן פון טיש א פּרוכט־מעסער מיט א זילבערנעם קלינגעל, און אזוי שנעל, אז קיינער האָט נאָך ניט צייט געהאַט צו כאַפּען, װאָס דאָ געהט פאָר, האָט זי עס אַרײַנגעשטאָכען דעם אָפיציער טיעף אין האַלז אַרײַן.

דאָס װאָרט האָט זיך איהם איבערגעהאַקט אין גאַרגעל און מיט אַן אויפגעהויבענער האַנד, א מורא'דיגען בליק און אַן אָפענעם מויל איז ער שטעהן געבליעבען.

עס איז געװאָרען א ליאַרם, א טומעל, אַלע זײַנען אויפגע־שפּרונגען פון זייערע ערטער. אָבער דאַ האָט ראַשעל א שלײַדער געטהאָן איהר שטול דעם לייטענאַנט גראַסלינג אונטער די פיס, אַזוי, דאָס יענער האָט זיך אויסגעצויגען אין דער גאַנצער לענג, איז צוגעלאָפען צום פענסטער, איהם אויפגעריסען און, נאָך איידער עמיצער האָט צייט געהאַט צו קומען צו זיך, איז זי אַרויסגעשפּרונגען אין דער טיעפער פינסטערניש, אונטער דעם גוס־רעגען.

אין צװיי מינוט אַרום איז פריילײן פּיפּי געװען טויט. דאַן האָבען בײדע לייטענאַנטען אַרויסגעכאַפּט זייערע בלויזע שװערדען, אום די מיידלאַך, װעלכע זײַנען געלעגען צו זייערע פיס, אויף שטיקער צורייסען. מיט מיה איז דעם מאַיאָר אַנגעקומען, איידער ער האָט אָבגעהאַלטען די דאָזיגע שחיטה. ער האָט געהייסען פער־שפּאַרען די פיער װיינענדיגע צושראָקענע מיידלאַך אין א בעזונדער צימער און צװיי סאָלדאַטען זאָלען זיי בעװאַכען. דאַן האָט ער זײַנע לייט אויסגעשטעלט, װי צו א שלאַכט, זיי פערטהיילט אין

אבטהייל‏ונגען און ארויסגעשיקט מיט א בעפעהל נאָכצויאָגען די אנטלאָפענע. ער איז געווען זיכער, אז זיי וועלען זי כאַפּען.

פּופציג מאַן זיינען מיט די שטרענגסטע בעפעהלען ארויסגע־שיקט געוואָרען אין פּארק. נאָך צווייהונדערט האָבען געמוזט דורכ־זוכען דעם וואלד און יעדע הייזעל אין׳ם טהאָל.

דער שנעל אויפגעראַמטער טיש האָט איצט געדיענט אלס טויטען בעט. די פיער אפיציערען זיינען, אונבעוועגליך, אויסגעניכטערט, מיט שטרענגע מיליטעריסטען־פּנים׳ער, געשטאַנען ביי די פענסטער און ארויסגעקוקט אין דער נאַכט אריין.

דער רעגען האָט נאָך אלץ געגאָסען. און אונאויפהערליכער גע־רויש האָט אנגעפילט דעם ארומיגען נעבעל, ווי א אונבעשטימטער מורמלען פון וואסער, וואס שטראָמט, וואסער, וואס פליסט, וואסער וואָס קאַפּעט, וואסער וואָס פליוכעט.

פּלוצים האָט זיך דערהערט א שאָס, דאן ווייט, ווייט א צוויי־טער, און אזוי אין פערלויף פון גאַנצע פיער שטונדע האָבען זיך געהערט שיסערייען דאָ נעהענטער און דאָ וויטער, אויסרופען, אז מען זאָל זיך צוזאַמענקלייבען, און עפּעס מאָדנע קולות פון הייזעריגע שטימען.

אין דער־פריה האָבען זיך אלע צוריקגעקעהרט. אין דעם טומעל און אויפרעגונג פון ביינאַכטיגען געיעג זיינען צוויי סאָלדאַטען דערהרג׳עט און דריי פערוואונדעט געוואָרען פון זייערע אייגענע חברים.

ראשעל׳ן האָט מען ניט געפונען.

דאן האָבען די פּרייסען גענומען סטראַשען די איינוואָהנער, אלע הייזער מיט׳ן קאָפּ אראָפּ איבערגעקעהרט, איבעראל אין דער גאַנצער געגענד געזוכט און געאַקערט. דאָס אידיש מיידעל האָט, קאָנטיג, נאָך זיך קיין שפּור ניט געלאָזט.

דער גענעראל, ווען מען האָט די דאָזיגע זאַך געמעלדעט, האָט געהייסען אלעס פערשטיקען, אום ניט צו געבען דער אַרמעע א שלעכטען ביישפּיעל. דער מאַיאָר איז בעשטראָפט געוואָרען פאַר איבערטרעטען די דיסציפּלין און ער פון זיין זייט האָט בעשטראָפט זיינע אונטערגעגעבענע. דער גענעראל האָט געזאָגט: „מיר פיהרען

ניט קײן מלחמה פון פרעהליכקײט װעגען און ניט אום צו האָבען עסקים מיט עפּענטליכע פּרויען״. דער מאיאָר איז געװאָרען פּער־ביטערט און בעשלאָסען זיך אבצורעכענען מיט דער גאנצער געגענד.

זובענדיג א פּריטשעפּקע פאר זײן בלוטיגע ראכע, האָט ער געהײסען רופען דעם גלח און איהם בעפוילען, אז ער זאָל לאזען קלינגען דעם גלאָק צו דער לויה פון דעם מארקיז פאָן עהריק.

גאנץ אונערװארטעט האָט דער גלח דיעזען מאָל אײנגעװי־ליגט, איז געװען אונטערװירפיג און צו אלסדינג בערײט, און װען דער קערפּער פון פריילײן פיפי, געטראגען און פון אלע זײטען ארומגערינגעלט פון סאלדאטען מיט געלאָדענעם געװעהר, האָט פערלאזען דעם שלאָס פון אורװיל, אום געבראכט צו װערען אויף דעם בית עולם, האָט זיך פון גלאָקען־טהורם צום ערשטען מאָל דער־הערט א טויטען־קלאנג. דער גלאק האָט געקלונגען כמעט פרעהלאך, װי פון א פרײנדליכער האנד געלאסטשעט.

דער גלאק האָט געקלונגען אויך אין אבענד, אויף מארגען און יעדען טאָג. האָט געקלונגען אזוי אפט װי מען האָט פערלאנגט. מאנכעס מאָל האָט ער אפילו אין מיטען נאכט פלוצים, פון העלער הויט גענומען בעװעגען זיך, ארויסגעלאזט צװײ־דרײ קלאנגען אין דער נאכט ארײן, װי עפּעס א זעלטזאמע פרעהליכקײט װאלט איהם אנגעכאפּט און װאך געמאכט. דאן האָבען אלע אײנװאהנער בע־שלאָסען בײ זיך, אז ניט אנדערש, דאָ שטעקט עפּעס א כישוף און אויסער דעם גלח און דעם װעכטער האָט מעהר קײנער ניט געװאגט צוגעהן נאהענט צום טהורם.

אין ארעמע, אונגליקליכע מײדעל האָט דערװײל אין אנגסט און אײנזאמקײט דארט אויבען געלעבט און איז אין געהײם פון די בײדע מענער מיט שפּײז פערזארגט געװאָרען.

אין דעם דאזיגען גלאָקען־טהורם איז זי פערבליעבען ביז די פּרײסישע סאלדאטען האָבען אין גאנצען פערלאזען יענע געגענד. דאן האָט דער גלח, אין א װאגען, װאס ער האָט געליהען בײם בעקער, אלײן אבגעפיהרט די געפאנגענע ביז צו די טויערען פון רואן. דאָרט האָט ער זי ארומגענומען און א קוש געטהאָן. זי איז אראָב

פון װאגנען און אװעק צופוס צוריק אין דאס עפענטליכע הויז, די בעל־הבית׳טע פון װעלכען האט זי שוין לאנג געהאלטען פאר טויט.

אין א געװיסער צייט ארום האט זי פון דארט ארויסגענומען א פאראורטהײלס־פרייער פאטריאט, װעלכער האט אפריהער צוליעב איהר העלדישער האנדלונג און דערנאך צוליעב איהר אליין זי ליעב געקראגען. ער האט מיט איהר געהייראט און זי איז געװארען א פרוי, ניט ערגער פון פיעל אנדערע.

סימאָנס פאטער

עס האָט נאָר וואָס געשלאָגען מיטאג־שטונדע. די טיר פון דער שוהלע האָט זיך געעפענט מיט אַ געפּילדער, און די אינגלאך האָבען זיך אַ לאָז געטהאָן אין גאס ארויס, שטויסענדיג און שטופּענדיג איינער דעם אנדערען. אָבער אנשטאט געהן אַהיים עסען מיטאג, ווי געוועהנליך, זיינען זיי געבליבען שטעהן קופּקעס־ווייז און זיך געשושקעט איינער מיט׳ן אנדערען.

אין דעם דאָזיגען אין דער־פריה איז סימאָן, דער זוהן פון בלאנשע, צום ערשטען מאָל אין שוהל געקומען. זיי אלע האָבען אין דער היים געהערט ריידענדיג פון בלאנשאַ, און הגם מען האָט זי ניט פיינט געהאט, דאך האָבען זיך די מוטערס פערהאלטען צו איהר מיט עפּעס א מין פעררעכטליכען מיטלייד. און אזוי האָבען אויך די קינדער געקוקט אויף איהר פון אויבען אראָב, הגם זיי האָבען ניט קלאָהר געוואוסט, פארוואָס.

סימאָנ׳ען האָבען זיי אָבער ניט געקאנט. ער איז קיינמאָל ניט ארויסגעקומען אין דרויסען, האָט זיך קיינמאָל ניט ארומגעטריעבען מיט זיי אויף דער גאס און ניט ביים טייך. דערפאר האָבען זיי איהם ניט שטארק ליעב געהאט. און איינמאָל, ווען אַ פיערצעהן אָדער פופצעהן־יאָהריגער אינגעל, וועלכער האָט געוואוסט מעהר ווי ער האָט געדארפט, האָט א וואונק געטהאָן מיט א אויג און געזאָגט: „איהר קאָנט דאָך סימאָנ׳ען... איז ער... האָט קיין טאטען ניט...“ האָבען זיך אלע אי דערפרעהט אי פערוואונדערט און די דאזיגע שטיקעל נייעס איז אוועק פון איינעם צום אנדערען.

איצט האָט זיך אויך בלאנשע׳ס זוהן בעוויזען אויפ׳ן שוועל פון דער שוהלע.

ער איז געווען א יאָהר זיעבען־אכט אלט, עטוואס בלייך, זעהר ריין געקליידעט און האָט אויסגעזעהן אביסעל נאריש, כמעט תמ'עאווטע.

ער האָט געוואלט געהן אהיים צו דער מוטער. דאן זיינען צו איהם צוגעקומען די שוהל אינגלאך, וועלכע האָבען זיך נאָך אלץ געשושקעט, און אנקוקענדיג איהם מיט יענעם כיטרען, גרויזאמען בליק פון קינדער, וועלכע קלייבען זיך אָבצוטהאָן עפּעס א בייזען שפּיצעל, האָבען זיי איהם ארומגערינגעלט פון אלע זייטען און איהם אין גאַנצען ווי א קייט, איינגעשלאָסען. ער איז געבליבען שטעהן צווישען זיי ערשטוינט, צומישט און ניט געוואוסט, וואס אייגענטליך זיי מיינען דערמיט. דאן האָט זיך ארויסגערוקט דער אינגעל, וועל־כער האָט פריהער דערצעהלט די שטיקעל נייעס וועגען סימאָנ'ען, און געפרעגט:

— דו, ווי רופט מען דיך?

ער האָט געענטפערט:

— סימאָן.

— וואָס, סימאן? — האָט יענער געפרעגט.

דאָס קינד האָט געענטפערט פערלעגען:

—סימאָן.

דאָ האָט דער יונג אויף איהם א געשריי געטהאָן:

— סימאן? דאָס איז גאָרנישט, דאָס איז קיין נאָמען ניט. סימאן!

דער אינגעל האָט זיך שיער צוואויינט און צום דריטען מאל געענטפערט:

— איך הייס סימאָן.

די אינגלאך האָבען גענומען לאכען און דער גרויסער יונג האָט געזאגט מיט נצחון:

— זעהט איהר, אז ער האָט קיין טאטען ניט?

עס איז געוואָרען שטיל. גאנץ שטיל. די קינדער זיינען געווען שטארק צושראָקען פון אזא אונגעוועהנליכען, אזא אונמעגליכען צופאל, דאס אן אינגעל זאָל נישט האָבען קיין טאטען. זיי האָבען איהם אָנגעקוקט ווי עפּעס א זעלטענע חיה, ווי אן איבערנאטיר־

ליכע בעשעפעניש און אין זיי האָט ערוואכט די אייגענע פעראכ־טונג צו איהם, ווי זייערע מוטערס האבען ארויסגעוויזען צו בלאנשע.

סימאן האָט זיך אנגעשפארט אָן א בוים און קוים זיך אויף די פיס געהאלטען. א דערשלאגענער, ווי פון א שרעקליכען אונגליק געטראפען, איז ער דארט געשטאנען, געוואלט עפּעס ענטפערען און קיין ענטפער ניט געפונען אויף דער דאָזיגער מורא׳דיגער בע־שולדיגונג, אז ער האָט קיין טאטען ניט. צום סוף האָט ער ארויסגע־רעדט מיט א בלייך פּנים און אן אונזיכערען טאָן:

— איך האָב יא א טאטען.

— וואו איז ער? — האָט געפרעגט דער יונג.

סימאן האָט געשוויגען. ער האָט עס ניט געוואוסט. עס האָט אויסגעבראכען א געלעכטער. די פויערשע אינגלאך, וועלכע זיינען געוועזן מעהר חיות, ווי מענשען, האבען דערפיהלט דעם זעלבינגען פערלאנג צו אכזריות, צו גרויזאמקייט, ווי, למשל, די היהנער אויף׳ן היהנער־הויף, ווען זיי אלע ווארפען זיך ארויף אויף א קראנקער הוהן. פּלוצים האָט זיך סימאָן א קעהר געטהאָן צום צווייטען אינגעל, דעם זוהן פון זייער א שכנה, אן אלמנה, וועמען ער האָט אויך שטענדיג געזעהן אליין מיט זיין מוטער, און האָט געפרעגט:

— דו, דו האסט אויך ניט קיין טאטען?

— גאָר נו! — איך האָב יאָ.

—טאָ וואו איז ער? — האָט סימאן געפרעגט.

און דער אנדערער האָט זיך אנגערופען מיט גרויס שטאָלץ:

— ער איז טויט. מיין טאטע איז אויף׳ן בית־עולם.

א געמורמעל פון אלגעמיינער צומישונג איז דורכגעלאפען דורך די רייהען. און די אינגלאך, וואס זייערע פאטערס זיינען מייסטענס געוועזן פערדארבענע מענשען, שיכורים, גנבים, מענשען, וועלכע האָבען זייערע ווייבער שלעכט בעהאנדעלט, האָבען זיך איצט א נעהם געטהאָן צום קליינעם סימאנ׳ען, איהם געשטופּט און גע־שטויסען, א שטייגער ווי זיי, די געזעצליכע קינדער, וואלטען גע־וואלט דערשטיקען יענעם, וועלכער איז אהן דער ברכה פון קירכע אויף דער וועלט געקומען.

איינער פון די אינגלאַך, וואס איז געשטאַנען נעבען סימאָן׳ען, האָט איהם פּלוצים מיט אַ געלעכטער ארויסגעשטעלט די צונג און אַ געשריי געטהאָן:

— האָסט נישט קיין טאַטען! האָסט נישט קיין טאַטען!

סימאָן איז איהם אריינגעפאַהרען מיטביידע הענד אין די האָאר, איהם געגעבען אַ פּאָר בריק מיט די פיס און, אויסער זיך פאַר כעס, איהם אַ בים געטהאָן אין באַק. עס האָט זיך גלייך צו־ברענט צווישען זיי אַ פערצווייפעלטער געשלעג. מען האָט פו־נאַנדערגעריסען ביידע אינגלאַך, אַ שליידער געטהאָן דעם ארימען אינגעל צו ד׳ערד און גענומען איהם שלאָגען אהן רחמנות. פּעטש, קלעפּ, בוכצעס האָבען זיך געשאָטען אויף איהם פון אַלע זייטען פאַר די אויגען פון דעם גאַנצען עולם גאַסען־יונגען, וועלכע האָבען געקוויטשעט פאַר שמחה. ווען סימאָן איז אויפגעשטאַנען און האָט גענומען מעכאַניש אבשטויבען דעם איינגעשמוצטען רעקעל מיט דער האַנד, האָט זיך עמיצער צו איהם אָנגערופען:

— געה, פער׳מסר אונז פאַר דיין טאַטען!

דאָ האָט זיך אין דעם הארצען פונ׳ם קליינעם סימאָן׳ען אויפ־געהויבען אַ שרעקליכע ביטערקייט. זיי זיינען שטאַרקער פון איהם, זיי האָבען איהם געשלאָגען און ער האָט גאַרנישט געקענט טהאָן, זיי האָבען איהם אויסגעלאַכט, פון איהם שפּאַט געמאַכט און ער האָט זיי ניט געקענט ענטפערען, ווייל ער האָט געפיהלט, אַז עס איז מסתמא אַן אמת, אַז ער האָט קיין טאַטען ניט. ער האָט צוזאַמענגע־נומען זיין גאַנצען שטאָלץ און זיך געמאַטערט איינצוהאַלטען די טרעהרען, וועלכע זיינען איהם אין די אויגען געלאָפען. ער האָט גע־פיהלט, אַז ער ווערט דערשטיקט. און דאָ פּלוצים האָט ער גענומען וויינען און שלוכצען הויך אויף׳ן קויל אַזוי, דאָס זיין גאַנצער קער־פּער האָט זיך געטרייסעלט.

און ווען זיינע שונאים האָבען זיינע טרערען דערזעהן, זיינען זיי געוואָרען מלא שמחה, האָבען זיך אָנגענומען פאַר די הענד, ווי ווילדע, בעת זייערע מורא׳דיגע פעסטען, און אָנגעהויבען צו טאַנצען ארום איהם אין קרייז, קוויטשענדיג אין כאָר:

— האָסט נישט קיין טאַטען! האָסט נישט קיין טאַטען!

אָבער סימאָן האָט פּלוצים אויפגעהערט צו שלוכצען. א ווילדער צאָרן האָט איהם אָנגעכאַפּט. אויף ד׳רערד זיינען געלעגען שטיינער, האָט ער זיי אויפגעהויבען און מיט דער גאַנצער קראַפט גענומען זיי שליידערן אויף זיינע בעליידיגער. צוויי־דריי פון די אינגלאַך האָט ער געטראָפען, און פאר שרעק האָבען זיי גענומען אנטלויפען, שרייענדיג מיט בענומענע קולות. דאס האָט געמאכט אזא מורא׳דיגען איינדרוק, דאָס אויף די איבעריגע איז אויך אָנגע־פאלען אן אימה, און פייג, ווי דער המון איז תמיד, האָבען זיי זיך געלאזט לויפען און זיך צולאָפען אין אלע זייטען.

דער קליינער אינגעל, וועלכער האָט ניט געהאט קיין טאטען, איז געבליעבען אליין. און פּלוצים האָט ער גענומען לויפען איבער די פעלדער מיט א פעסטען בעשלוס: ער וועט זיך אין טייך אריינ־ווארפען, ער וועט זיך דערטרינקען.

ער האָט זיך דערמאנט, אז פאר אכט־טאָגען האָט אן ארימער בעטלער זיך אין וואסער אריינגעווארפען, ווייל ער האָט מעהר קיין געלד ניט געהאט. סימאָן איז געווען דערביי, ווען מען האָט איהם ארויסגעצויגען. דער אנבליק פון יענעם אונגליקליכען, וועלכער האָט אויסגעזעהן זעהר רחמנות׳דיג, שמוציג און העסליך מיט זיין רוהיג פּנים, מיט די בלייכע באקען, מיט דער לאנגער נאסער באָארד און די אָפענע שטארע אויגען, האָט איהם טיעף געריהרט. אלע ארום האָבען געזאגט: „ער איז טויט״.

עמיצער האָט צוגעלייגט: „איצט איז ער גליקלאך״.

„און ווייל ער, סימאָן, האָט קיין פאטער ניט געהאט, האָט ער זיך געוואלט דערטרינקען, ווי יענער אונגליקליכער, וועלכער האָט קיין געלד ניט געהאט.

ער איז צוגעקומען צום וואסער און גענומען בעטראכטען, ווי עס פליסט. עטליכע פיש האָבען זיך דארט געשפּיעלט, טראגענדיג זיך אין דעם קלאהרען שטראם אהין און צוריק. מאנכעס מאָל האָבען זיי זיך אהייב געטהאָן איבער׳ן וואסער נאָך א פּאָאר פליעגען, וועל־כע האָבען פון אויבען איבער׳ן וואסער־שפּיעגעל געשוומעט. דער קליינער סימאָן האָט אויפגעהערט צו וויינען, אום זיי נאכצוקוקען, ווייל דאס האָט איהם גרויס פערגעניגען פערשאפט. אבער פון צייט

צו צייט, פונקט ווי אמאָל נאָך א שטורם. לויפט אָן דער ווינד מיט אזא רוגזה, דאָס די בוימער אָכצען און קרעכצען, אזוי איז צו איהם ווידער מיט מורא׳דיגער ביטערקייט געקומען דער געדאנק:

— איך וועל זיך דערטרינקען, ווייל איך האָב קיין טאטען נישט!

עס איז געווען ווארעם און מילד. די זונן האָט פרעהלאָך אב־געשיינט אויף דעם גרינעם גראָז, דאָס וואסער האָט געגלאנצט, ווי א שפּיעגעל. און א פּאָאר מינוטען נאכאנאנד האָט זיך סימאן געפיהלט גליקליך. א מין סארט שוואכקייט איז איהם בעפאלען נאָך די טרעהרען און עס האָט זיך איהם געוואָלט אויסציהען אויף׳ן גראָז און שלאָפען.

א קליינע, גרינע זשאבע האָט גענומען שפּרינגען ארום זיינע פיס. ער האָט זי געפּרובט כאפּען, אבער די זשאבע איז אוועקגע־שפּרונגען. דריי מאָל נאכאנאנד האָט ער זיך נאָך איהר א לאָז גע־טהאָן און זי אלץ ניט געקענט כאפּען. צום סוף האָט ער זי געכאפּט פאר די הינטערשטע פיסלאָך און זיך צולאכט, ווען ער האָט דער־זעהן, ווי די קליינע חיה׳לע שטרענגט אָן אלע איהרע קרעפטען, ארויסצורייסען זיך. זי האָט זיך צונויפגעקאָרטשעט און דאן פּלוצים זיך ווידער אויפגעבלאָזען, די פיסלאָך אויסגעצויגען, די רונדע מיט א גאָלדענעם ראנד ארומגערינגעלטע אויגען ווייט געעפענט און בע־וועגט מיט די פאדערשטע פיסלאָך, ווי מיט א פּאָאר הענד. דאָס האָט איהם דערמאָנט אָן א שפּיעלצייג, אזא מין הילצערנער שער, אויף וועלכער עס זיינען פון פארענט געשטאנען צוויי קליינע סאָל־דאטלעך, וואס זיינען זיך צוזאמענגעלאָפען אזוי גיך ווי מען האָט די שער צוגעמאכט. און ווען ער האָט זיך דערמאָנט אָן דעם דאָזיגען שפּיעלצייג, האָט ער זיך אויך דערמאנט אָן זיין היים, אָן זיין מו־טער, און ער איז געוואָרען אומעדיג און האָט ווידער גענומען ווייי־נען. א שוידער איז איהם איבער׳ן לייב אריבער. ער האָט זיך א ווארף געטהאָן אויף די קניע און גענומען זאגען זיין אבענד־געבעט, ווי פאר׳ן שלאָפען געהן. אבער פאר געוויין האָט ער זיין געבעט ניט געקענט ענדיגען. ער האָט איצט שוין פון גאָרנישט געטראכט, האָט מעהר גארנישט געזעהן ארום זיך, ער האָט נור געוויינט.

פלוצים האָט זיך א שווערע האנד אוועקגעלייגט אויף זיינע שולטערן און א קרעפטיגע שטימע האָט געפרעגט:

— וואס איז, קליינער, וואס האָט מיר דיר פּאסירט?

סימאן האָט זיך א קעהר געטהאָן. א הויכער ארבייטער מיט א שווארצער באָארד און געקרויזטע האאר האָט גוטמוטיג געקוקט אויף איהם. ער האָט געענטפערט מיט טרערען אין די אויגען:

— זיי האָבען מיך געשלאָגען, ווייל איך, איך... האָב נישט... קיין טאטען.

— וואס? — האָט געפרעגט דער מאן מיט א שמייכעל — יעדערער האָט דאָך א טאטען.

אונטער א נייעם שטראם פון טרערען און שלוכצען האָט דאָס קינד געענטפערט:

— איך... איך האָב נישט.

דער מאָן איז געוואָרען ערנסט. ער האָט דערקאנט בלאנשע'ס זוהן. און הגם ער איז אין דער געגענד געווען נאָך גאָר ניט לאנג, דאָך האָט ער אונגעפעהר געוואוסט איהר געשיכטע, און ער האָט זיך אנגערופען:

— נו, נו, בערוהיג זיך, מיין אינגעל! קום, לאָמיר געהן צו דיין מאמא'ן, דו וועסט שוין קריגען א טאטען.

זיי האָבען זיך געלאזט געהן, דער הויכער מאן האָט געהאלטען דאס קינד פאר א האנד און א שמייכעל האָט זיך ווידער אויף זיינע ליפּען בעוויזען. ער איז געווען זעהר צופריעדען צו געהן צו בלאנשע'ן, וועלכע, ווי מען האָט געזאגט, איז געווען איינע פון די שעהנסטע מיידלאך אין יענער געגענד. און אפשר האָט ער טיעף ביי זיך אינ'ם הארצען געטראכט: פארוואס זאל אזא, וואס איז איינמאָל בעגאנגען א נארישקייט, עס ניט בעגעהן א צווייטען מאָל?

זיי זיינען צוגעקומען צו א קליין ווייס, ציכטיג הייזעל. דאָס קינד האָט געזאגט:

— דאָ איז דאָס — און האָט א געשריי געטהאָן:

— מאמא!

א פרוי האָט זיך בעוויזען. און דער ארבייטער האָט פלוצים אויפגעהערט צו שמייכלען, ווארים ער האָט גלייך דערזעהן, אז די

דאָזיגע בלייבע, הויכע מיידעל, וועלכע איז מיט אן ערנסטער מינע געבליעבען שטעהן אויף׳ן שוועל, פערשטעהט ניט קיין שפאס. איינמאָל פון א מאן בעטראגען און פעררעטען געווען, איז זי געווען פעסט ענטשלאָסען קיין מאן צו זיך אויף די שוועל ניט ארויפצולאָזען. ער איז עטוואס צומישט געוואָרען און האָט געזאגט מיט דעם היטעל אין דער האנד.

— איך ברענג אייך צוריק אייער קליין אינגעל. ער האָט אונ־טען נעבען טייך פערבלאנדזשעט.

אָבער סימאן איז ארויפגעפאלען זיין מוטער אויפ׳ן האלז, האָט זיך ווידער צו־וויינט און אויסגעשריען:

— ניין, מאמא, איך האָב זיך געוואלט דערטרינקען, ווייל די אינגלאך האָבען מיך געשלאָגען... ווייל זיי האָבען מיך גע׳הרג׳ט... ווייל איך האָב קיין טאטען ניט.

די יונגע מוטער איז געוואָרען רויט ווי פייער. איהר קינד׳ס ווערטער האָבען זי ווי מיט שארפע נאדלען געשטאָכען. זי האָט גענומען קושען איהר אינגעל מיט היץ און טרעהרען האָבען זיך איבער איהרע באקען געקייקעלט. דער מאן איז געבליעבען שטעהן שטארק געריהרט. ער האָט ניט געוואוסט ווי אזוי זיך פון דאנען אבצוטראגען.

פלוצים איז סימאן צו איהם צוגעלאפען און געפרעגט:

— ווילסטו זיין מיין טאטע?

א ווײלע איז געווען גאנץ שטיל. בלאנשע האָט זיך א כאפ גע־טהאָן מיט ביידע הענד פאר׳ן הארצען, האָט זיך צוגעדריקט צו דער וואנד און איז געבליבען שטעהן אָהן לשון פארשעהמט און ערגיע־דעריגט. דאס קינד, זעהענדיג, אז מען ענטפערט איהם ניט, האָט אָנגעהויבען פון דאס ניי:

— אויב דו ווילסט נישט, געה איך צוריק צום וואסער און וועל זיך דערטרינקען.

דער ארבייטער האָט עס אנגענומען פאר א שפאס און גע־ענטפערט מיט א געלעכטער:

— נו, געוויס, אודאי וויל איך.

דאן האָט דאס קינד געפרעגט:

— און ווי רופט מען דיך, איך דארף עס וויסען, אום צו זאגען די אינגלאך, ווען זיי וועלען מיך פרעגען אויף דיין נאָמען.

— פיליפ — האָט געענטפערט דער מאן.

סימאָן האָט א ווײלע געשוויגען, אום דעם דאזיגען נאָמען גוט אין קאפ אריינצונעהמען. דערנאך האָט ער אויסגעשטרעקט זיינע הענטלאך צו דעם ארבייטער און, אין גאנצען בערוהיגט, האָט ער געזאגט:

— גוט פיליפ, דו ביזט מיין טאטע.

פיליפ האָט איהם א הייב געטהאָן אין דער לופטען, א קוש געטהאָן אויף ביידע באקען און איז שנעל אוועק מיט גרויסע טריט.

ווען דאָס קינד איז אויף׳ן צווייטען טאג אין שוהלע גע־קומען, האָט מען איהם אויפגענומען מיט א בייזען גלעכטער. און ווען די לעהר־שטונדען האָבען זיך געענדיגט און דער גרויסער יונג האָט ווידער געוואָלט פארפיהרען מיט איהם אַן עסק, האָט סימאן א שליידער געטהאָן איהם אין פנים אריין די דאזיגע ווערטער:

— מיין טאטע הייסט פיליפ.

פון אלע זייטען האָט אויסגעבראכען א שפּאָטישער געלעכטער.

— פיליפ! וואס פאר א פיליפ? וועלכער פיליפ! וואָס איז דארט פאר א פיליפ? וואו האסטו גענומען א פיליפ?

סימאן האָט גאָרנישט געענטפערט. זיין גלויבען איז געווען שטארק און ער האָט געקוקט אויף זיי מיט אויגען פול פעראכטונג, בערייט זיך צו לאָזען אנטהאָן די גרעסטע יסורים, אבי ניט צו אנטלויפען פון זיי. דער שוהל־לעהרער האָט איהם בעפרייט פון זיינע פייניגער און ער איז אנטלאפען צו זיין מוטער.

דריי מאנאטען נאכאנאנד איז דער הויכער ארבייטער פיליפ אָפט פערבייגעגאנגען פארביי בלאנשע׳ס הייזעל, און מאנכעס מאָל, ווען ער האָט זי געטראָפען נייהענדיג ביים פענסטער, האָט ער זיך געמאכט הארץ און מיט איהר גערעדט א ווײלע. זי האָט איהם העפליך געענטפערט, איז געבליבען ערנסט, האָט ניט געלאכט און ניט געשפּאסט און איהם קיין מאָל ניט אריינגעלאָזט אינוויינינג, ער אָבער, זייענדיג א מענש מיט אייגענליעבע, ווי אלע מענער,

האָט ער זיך איינגערעדט, אַז ריידענדיג מיט איהם, ווערט זי אָפּט רויטער ווי געוועהנליך.

אָבער א פערלאָרענעם נאָמען איז שווער ווידער גוט צו מאכען. עס בלייבט אויף אייביג, ווי א צובראכענע כלי. אזוי איז אויך גע־ווען מיט בלאַנשע׳ן. ניט קוקענדיג אויף איהר איינפאכען, עהרליכען לעבען, האָט מען אין דארף שוין גענומען ווידער זי בערײדען און בעשמוצען.

סימאָן אָבער האָט זיך צוגעבונדען צו זיין נייעם טאטען מיט׳ן גאנצען הארצען און יעדען אבענד נאָך דער ארבייט איז ער מיט איהם שפּאציערען געגאנגען. ער איז רעגעלמעסיג אין שוהלע גע־גאנגען און זיך געהאלטען זעהר שטאָלץ מיט די איבריגע שוהל־איינגלאַך, ווענען ער האָט ניט געענטפערט א ווארט אויף אלע זייערע בעליידיגונגען.

אָבער איין טאָג האָט דער אינגעל, וועלכער האָט איהם דער ערשטער אָנגעגריפען, זיך צו איהם אנגערופען:

— דו האסט געליגט, דו האסט ניט קיין טאטען מיט׳ן נאָמען פיליפּ.

— פארוואס? — האָט געפרעגט סימאָן, אַן אויפגערעגטער.

דער יונג האָט זיך גענומען רייבען די הענד:

— ווייל.... ווען דו וואלסט געהאט א טאטען, וואלט ער געווען דיין מאמא׳ס מאַן.

סימאָן איז צומישט געוואָרען פון דער ריכטיגקייט פון דעם דאָ־זיגען בעוויז, אבער דאָך האָט ער געענטפערט:

— ער איז דאָך מיין טאטע!

דער יונג האָט זיך צולאכט:

— דאָס קאָן שוין מעגליך זיין, אבער ער איז דאָך ניט אין גאנצען דיין טאטע.

דער קליינער סימאָן האָט ארונטערגעלאזט דעם קאפּ און איז אנטלאָפען א פערטראכטער צו דער קוזניע פון דעם אלטען לואזען, וואו פיליפּ האָט געארבייט.

די קוזניע איז געווען ווי בעגראבען צווישען די בוימער. עס איז דאָרט געווען גאנץ דונקעל, נור דאָס פלאקערענדיג פייער פון דעם

בלאָז־זאַק האָט געוואָרפען זיינע רויטע שטראַהלען אויף פינף שמיעדען מיט נאַקעטע אָרמס, וועלכע האָבען מיט גרויס געפּילדער זייערע אייזענס געשמיעדט.

סימאָן איז אַריין אונבעמערקט און האָט שטיל אַ ציה געטהאָן זיין פריינד פאַר אַן אַרבעל.

יענער האָט זיך אַ קעהר געטהאָן. גלייך האָט די אַרבייט זיך אָפּגעשטעלט. די מענער האָבען אויפמערקזאַם בעטראַכט דעם אינגעל און צווישען דער אונגעוועהנליכער שטילקייט האָט זיך דער־הערט סימאָן׳ס דין קול׳כעל:

— הער אויס, פיליפּ, מישוריג׳ס אינגעל האָט מיר נור וואָס געזאָגט, אַז דו ביזט מיין טאַטע... אָבער ניט ווי עס בעדאַרף צו זיין מיין טאַטע.

— פאַרוואָס דען? — האָט געפרעגט דער אַרבייטער.

נאַאיוו האָט דאָס קינד געענטפערט:

— ווייל דו ביזט ניט דער מאַמאַ׳ס מאַן.

קיינער האָט ניט געלאַכט. פיליפּ האָט אָנגעשפּאַרט דעם שטערן אויף זיינע מעכטיגע הענד און האָט זיך פערטראַכט. זיינע פיער חברים האָבען איהם שווייגענדיג אָנגעקוקט. סימאָן, אַזאַ קליינינקער צווישען די דאָזיגע ריעזען, האָט מיט אַנגסט געוואַרט. פּלוצים האָט איינער פון די שמיעדען, ווי אויסדריקענדיג די מיינונג פון אַלע איבעריגע, זיך אָנגערופען צו פיליפּ׳ן:

די בלאַנשע איז דאָך אַ וואַוילע, אַ מוטיגע, און עהרליכע מייד־על ניט קוקענדיג אויף איהר אונגליק. זי פּאַסט זיך צו זיין די פרוי פון יעדען עהרליכען מענשען.

— אמת. — האָבען צוגעשטימט די איבעריגע אַרבייטער.

דער ערשטער האָט ווייטער גערעדט:

— איז דען דאָס מיידעל שולדיג אין דעם וואָס מיט איהר האָט געטראָפען? ער האָט דאָך דאַן פערשפּראָכען מיט איהר חתונה צו האָבען. און איך קען אַ סך מיידלאַך, וועגען וועלכע קיין מענש וועט אַ שלעכט וואָרט ניט זאָגען, און דאָך האָט מיט זיי פּאַסירט דאָס אייגענע וואָס מיט איהר.

— ריכטיג! — האָבען זיך אנגערופען אלע דריי מענער אין כאָר.

ער האָט גערעדט ווייטער:

— און וויפיעל די ארימע נעבאך האָט אויסגעליטען, וויפיעל זי האָט געהאָרעוועט, אום דעם אינגעל איינע אליין אויסצוהאָדעווען, וויפיעל טרערען זי האָט פערגאסען, וויים איין גאָט! זי ווייזט זיך דאך פון יענער צייט אָן אויף דער ווייסער וועלט ניט, סיידען ווען זי געהט אין קירכע.

— דאָס איז אויך אמת — האָבען געזאגט די איבעריגע.

דאַן איז ווידער שטיל געוואָרען. עס האָט זיך נור געהערט דאָס סקריפען פון'ם בלאָז־זאק. פלוצים האָט זיך פיליפ צוגעבויגען צו סימאָן'ען און געזאגט:

— געה, זאג דיין מאמע'ן, אז איך וויל היינט ביי־נאכט מיט איהר רעדען.

דאַן האָט ער דעם אינגעל ארויסגעשטופט פאר די אקסלען פון קוזניע.

ער האָט זיך אומגעקעהרט צו דער ארבייט און די פינף האמערס האָבען ווידער אמאָל גענומען קלאפען און שמיעדען דאָס אייזען. אזוי האָבען זיי געשמיעדט ביז פינסטערער נאכט. קרעפטיג, שטארק און פרעהלאך האָבען זייערע האמערס געקלונגען, אבער ווי דער גלאָק פון א גרויסען קלויסטער, קלינגט אריבער אין די יום־טוב'דיגע טעג אלע איבעריגע גלעקלאך, אזוי האָט פיליפ'ס האמער זיך אראָבלאזענדיג יעדע מינוט, פארטויבט מיט זיין טומעל דאָס קלאפען פון די איבעריגע האמערס. מיט גליהענדיגע אויגען, פון פייערדיגע פונקען ארומגערינגעלט, איז דער שמיעד ביי זיין ארבייט געשטאנען.

ווען ער האָט אנגעקלאפט אין בלאנשע'ס טיר, האָבען די שטערען געפינקעלט. ער האָט געטראָגען זיינע זונטאג'דיגע מלבושים, א ריינע העמד, און איז געווען ארומגעראזירט. דאָס מיידעל האָט זיך בעוויזען אויף דער שוועל און געזאָגט צו איהם מיט אן אומעדיגען קול:

— עס איז ניט שעהן פון אייך, הערר פיליפּ, צו קומען אהער ביי־נאכט.

ער האָט געוואלט ענטפערען, אבער איז צומישט געוואָרען און געבליעבען שטעהן פאר איהר צוטומעלט.

זי האָט ווייטער גערעדט:

— איהר ווייסט דאך, אז אפילו אזוי רעדען מענשען וועגען מיר אויף געגוג.

דאן האָט ער פּלוצים געזאגט:

— וואָס מאכט עס אוים, ווען איהר זאלט נור איינוויליגען צו ווערען מיין פרוי!

קיינער האָט איהם נישט געענטפערט, אבער איהם האָט זיך אויסגעדאכט, אז אין׳ם פינסטערען צמער האָט זיך עמיצער א ווארף געטהאָן צו ד׳רערד. ער איז שנעל אריין אינוועניג, און סימאן, וועלכער איז געלעגען אין זיין בעטעל, האָט דערהערט א קוש און א פּאָאר שטילע ווערטער פון זיין מוטער. דאן האָט ער פּלוצים דערפיהלט ווי זיין פריינד האָט איהם אויפגעהויבען אין דער הויך מיט זיינע מעכטיגע ארמס און געזאגט:

— דו קאנסט דיינע חברים זאגען, אז פיליפּ רעמי, דער שמיעד איז דיין טאטע און אז ער וועט אנרייסען די אויערען יעדען, וואס וועט זיך דערוועגען דיך אָנצוריהרען.

אויף׳ן צווייטען טאג, ווען אלע שילער זיינען געווען פערזאַ־מעלט אין שוהלע און די לעקציאָן האָט זיך געזאלט גלייך אנהויבען, איז דער קליינער סימאן פּלוצים אויפגעשטאנען און א בלייכער מיט ציטערענדיגע ליפּען, אָבער מיט א הויך קול, האָט ער געזאָגט:

— מיין טאטע הייסט פיליפּ רעמי, דער שמיעד, און ער האָט געשוואָרען, אז ער וועט אנרייסען פאר די אויערען יעדען, וואס וועט וואגען מיך צו בעליידיגען.

דאָס מאל האָט קיינער ניט געלאכט, ווארום פיליפּ רעמי, דעם שמיעד, האָבען אלע געקאנט, און דאָס איז געווען אזא טאטע, מיט וועלכען יעדערער פון זיי וואלט שטאלץ געווען.

די ירושה.

1.

גם דער זייגער האָט נאָך קיין צעהן ניט געשלאָגען, דאָך האָבען שוין די בעאמטע פון אלע זייטען געשטראָמט צום טויער פון פלאָט־מיניסטעריום. פון אלע, אלע עקען און זייטען פון דעם געוואלדיג גרויסען פאריז זיינען זיי אין ביורא געלאָפען. דער ניי־יאָהרס־טאג איז געשטאנען פאר דער טיר, א צייט, ווען ער־ווארטענדיג צו קריגען גרעסערען געהאלט, פערשיעדענע אויסצייכ־נונגען און העכערע שטעלען, האָט יעדער פון די בעאמטע געזוכט ארויסצו־ווייזען זיין פלייסיגקייט. אין דער גרויסער געביידע, אין דעם לאבירינט פון דורכגאנגען און טירען אהן א צאהל, האָט זיך געהערט דער גערויש פון איילענדיגע טריט.

יעדערער איז געקומען אין זיין ארבייטס־צימער, האָט געדריקט די האנד דעם קאלעגע, וועלכער איז געקומען פאר איהם, אויסגע־טהאָן דעם אויבערראק, ארויפגעווארפען דעם אלטען ארבייטס־ראק און געזעצט זיך ביים טיש, וואו א גאנצער בארג אקטען און פא־פיערען האָבען שוין אויף איהם געווארט. שפעטער איז מען אריין צו א שכן אין אבטהיילונג, אום זיך נאכצופרעגען אויף אלערליי נייעס. די ערשטע פראגע איז געווען, אויב דער שעף איז שוין גע־קומען און ווי איז ער אויפגעלעגט, און דאן אויב עס איז היינט דא א סך ארבייט.

הערר קאבעלין, דער הויפט רעגיסטראטאָר, אן אמאָליגער אונ־טעראָפיציער פון מארינע־אינפאנטעריע, וועלכער האָט זיך דער־דיענט צו א בוכהאלטער־שטעלע, האָט אריינגעטראגען אין א גרוי־סען בוך פערשיעדענע אקטען, וועלכע א שליח האָט איהם געבראכט. אנטקעגען איהם איז געזעסען דער אלטער סאוואָן, א בעיאָהרענטער,

תם׳עוואטער מאן, וועלכער איז אין גאנצען מיניסטעריום בעקאנט געוועזן צוליעב זיין שלים־מזל׳דיגען פאמיליען־לעבען. ער האט לאנג־זאם איבערזעצט א דעפעשע פון׳ם שעף און שוועד דערביי געארבייט, דעם קערפער אויסגעבויגט אויף א זייט, ערנסט אריינגעטהאן אין זיין זאך, מיט דער מינע פון א פראפעסיאנעלען שרייבער.

הערר קאבעלין, א דיקער מאן, מיט קורצע ווייסע האאר, וואס האבען ביי איהם אויפ׳ן קאפ, ווי א בארשט, געסטארטשעט, האט געזאגט, בעת ער האט איבערגעקוקט זיין טעגליכע ארבייט: „צוויי־און־דרייסיג טעלעגראמען פון טולאן. דער דאזיגער האפען פער־ווארפט אונז מיט מעהר ארבייט, ווי די אנדערע אלע דריי צוזא־מענגענומען". דאן האט ער געפרעגט ביי סאוואן, ווי ער פלעגט עס, אגב, טהאן יעדען טאג:

— נו, פאטער סאוואן, ווי געהט עס אייער פרוי?

דער אלטער האט געענטפערט, ניט אבברייסענדיג זיך פון דער ארבייט:

— איהר ווייסט גאנץ גוט, הערר קאבעלין, אז איך האב פיינד דערפון צו ריידען.

דער רעגיסטראטאר האט אנגעהויבען צו לאכען, פונקט אזוי ווי ער האט געלאכט יעדען טאג, ווען ער האט דעם אייגענעם ענט־פער געקראגען.

די טיר האט זיך געעפענט און הערר מאזע איז אריין. ער איז געווען א שעהנער יונג מיט א דונקעלען פנים, עטוואס צו עלעגאנט געקליידעט. צוליעב זיין שעהנעם אויסזעהן און זיינע אריסטאקרא־טישע מאניערען האט ער זיך געהאלטען צו הויך פאר דעם פלאץ, וואס ער האט פערנומען, און געגלויבט, אז ער איז איבערהויפט ניט אויף דעם ריכטיגען ארט. ער האט געטראגען גרויסע רינגען, א דיקע קייט צום זייגער, א פענסנע, וועלכע ער האט געטראגען בלויז פון מאדע וועגען, און וועלכע ער האט אויסגעטהאן ביי דער ארבייט. און ער האט געהאט א בעזונדערען אופן צו דרעהען מיט די עלענבויגענס, אזוי, דאס זיינע מאנזשעטען מיט די גרויסע, גאלדענע, בלישצענדי־גע קנעפ זאלען זיך גוט ארויסזעהן.

אויף דער שוועל נאך האט ער געפרעגט.

— איז היינט דאָ אַ סך צו טהאָן?

הערר קאַבעלין האָט געענטפערט:

— טולאָן גיט גענוג ארבייט. עס פיהלט זיך, אז ניי־יאָהר איז פאר דער טיר, און יענע ארבייטען דארט אויף אלע כלים.

אָבער אן אנדער בעאמטער, הערר פּיטאַלעט, דער וויצלינג און פרעהליכער יונג פון באָרא, איז אריין און מיט אַ שמייכעל גע־פרעגט:

— זיינען מיר אפשר ניט פלייסיג?

דאַן האָט ער ארויסגענומען זיין זייגער און געזאָגט:

— צוואנציג מינוט צו צעהן און אלע זיינען שוין דא. מאזע'לע וואָס זאָגט איהר נישט דערצו? און איך'ל זיך וועטען, אז זיין האָכ־זוירדען. הערר לעסאבלע איז שוין אַ זייגער גיין, קליין מיט אונ־זער שעה, אין ביוראָ געקומען.

דער בוכהאלטער האָט אויפגעהערט צו שרייבען, פערלייגט די פעדער הינטער'ן אויער און זיך אנגעשפּארט אָן זיין שרייב־טיש:

— אָך דער! ווייסט איהר, ווען איהם זאָל ניט גליקען, איז ער קאַפּוט! מיה געגעבען האָט ער זיך גענוג.

הערר פּיטאַלעט האָט זיך געזעצט אויף אַ ברעג טיש, אַ דרעה געטהאָן מיט די פיס און געענטפערט:

— נו, פּאָטער קאַבעלין, ער וועט שוין צו עפּעס קומען. האָט נור קיין מורא ניט. איך וועט צוואנציג פראנק געגען איין סו, אז אין צעהן יאָהר ארום איז ער שוין לאנג שעף.

הערר מאזע, וועלכער האָט זיך געוואָרעמט ביי'ם אויוועו און דערביי געדרעהט אַ פּאַפּיראָס, האָט געזאָגט:

— אָך, וואָס מאכט עס אויס, איך וואָלט בעסער וועלען מיין גאנץ לעבען לאנג קריגען ניט מעהר ווי פיער־און־צוואנציג־הונדערט פראנק, איידער זיך צו לאָזען אזוי שינדען, ווי ער.

פּיטאַלעט האָט זיך אַ דרעה געטהאָן אויף'ן קאָרעק און געענט־פערט מיט שפּאָט:

— אָבער דאָס, מיין טהייערינקער, שטערט אייך פון דעסטוועג־גען ניט היינט, דעם צוואנציגסטען דעצעמבער, צו זיין אין ביורא נאָך פאר צעהן.

דער אנדערער האָט גלייכגילטיג אַ דריק געטהאָן מיט די אַקס־לען:

— ביי גאָט, גאָר פון הינטען וויל איך דאָך אויך ניט בלייבען און לאָזען יעדען איינעם מיך אריבערשטייגען. אז יענע קומען אַהער צו זעהן, ווי די זונן געהט אויף, מוז איך נאָכטהאָן, הגם זייער פּליי־סינקייט איז מיר זעהר ניט צום הארצען. אָבער דאָס קאָן מען נאָך לאַנג ניט פערגלייכען מיט דער אויפפיהרונג פון לעסאַבלע, וועלכער רופט דעם שעף „אייער גנאדען", געהט פון דאַנען אוועק האַלב זיע־בען אַ זייגער און נעהמט נאָך מיט ארבייט מיט זיך אהיים! איבערי־גענס, איך געה פיעל אין געזעלשאַפט און האָב אַ סך אנדערע זאכען, אויף וואָס מיין צייט אַוועקצוגעבען.

הערר קאַבעלין האָט אויפגעהערט צו שרייבען און גענומען קור־קען פער'חלום'ט פאר זיך. צום סוף, האָט ער געפרעגט:

— דענקט איהר, אז מען וועט איהם היינטיגס יאָהר נאָך הע־בערען?

פּיטאָלעט האָט אַ געשריי געטהאָן:

— מען וועט איהם זיכער העבערען, ער איז נישט אומזיסט אזוי... פּיפּיג.

און מען האָט גענומען רעדען וועגען די אייביגע פראגען פון העבערונג, פון בעסערע, גרעסערע שטעלען, די פראגען, וועלכע האָ־בען זייט אַ מאָנאַט אזוי בעאונרוהיגט אַלע בעאַמטע פון מיניסטעי־ריום. מען האָט געוואוינען און געמאָסטען יעדע מעגליכקייט, גע־מאַכט פערשיעדענע סברות און שוין אפריהער זיך געקאָכט איבער די אונגערעכטיגקייטען, וועלכע וועלען אָהן צווייפעל פארקומען. און עס איז אוועק אַ ריידעריי אָהן אַ סוף, אַ ריידעריי, וואָס איז שוין נעכטען געפיהרט געוואָרען און וועט מאָרגען ווידער מיט די אייגענע גרינדע, מיט דיזעלבע שליסע און כמעט מיט די אייגענע ווערטער ווידער געפיהרט ווערען.

אַ נייער בעאַמטער איז אריין, אַ קליינער, אַ בלייכער, מיט אַ קרענקליכען פּנים — הערר באַיססעל, וועלכער האָט געלעבט אין אַ פאַנטאַסטישער וועלט, וואו עס איז צוגעגאַנגען ווי אין אַ ראמאַן פון דיומאַ־פּאַטער. יעדע זאַך איז איהם אויסגעקומען, ווי אַן אונ־

געוועהנליכע פּאַסירונג, און יעדען אין־דער־פריה האָט ער דערצעהלט זיין פריינד פּיטאַלעט, גאַנץ בעזונדערע צופאַלען, וואָס האָבען מיט איהם געכּטען געטראָפען. דאָס זיינען אַלץ געווען שוידערליכע געשיכטען, וועלכע זיינען, ווי ער האָט זיך איינגערעדט, פאָרגעקומען ביי איהם אין הויז. דאַ, צום ביישפּיעל, האָט איהם א מורא׳דיגער געשריי אין מיטען דער נאַכט אויפגעריסען פון בעט. טאַג־טעגליך האָט ער פאַנאַנדערגעריסען מענשען, וואָס האָבען זיך געשלאָגען, איינגעהאַלטען פערד, וועלכע האָבען זיך צוטראָגען, דאַמען פון עפּעס א געפאַהר גערעטעט און הגם ער איז אַליין געווען קריינקליך און שוואַך, האָט ער ניט אויפגעהערט צו דערצעהלען אין א געצויגענעם, אָבער איבערצייגטען טאָן, וועגען די העלטען־טהאַטען, וואָס ער האָט בעוויזען.

אזוי גיך ווי ער האָט פערשטאַנען, אז מען רעדט דאָ פון לעסאַבלע, האָט ער געזאָגט:

— אין א פּאָאַר טעג ארום וועל איך דעם חברה־מאַן זאָגען, וואָס איך דענק פון איהם. ווען דער קערל שטעלט זיך מיר אין וועג, דאַן נעהם איך איהם אָן ביים גאַרגעל אזוי, דאָס איהם וועט פערגעהן דער חשק, זיך אמאָל מיט מיר אָנצוהויבען.

מאַזע האָט בעמערקט, לאַכענדיג:

— אויב אזוי, וואָלט געווען אמבעסטען, אז איהר זאָלט עס נאָך היינט טהאָן, ווייל איך וויים אויף זיכער, אז איהר וועט היינטיגס יאָהר איבערגעהיפּט ווערען, אום צו מאַכען פּלאַץ פאַר לעסאַבלע׳ן.

באַיססעל האָט אויפגעהויבען די האַנד:

— איך שווער אייך, אז אויב...

די טיר האָט זיך געעפענט, און א יונגער מאַן אין אריין האַסטיג, און מיט א פערהאַוועטער מינע. ער איז געווען פון קליינעם וואוקס מיט א באַקען־באָרד, ווי א מאַרינע־אָפיציער אָדער א אדוואָקאָט, האָט געטראָגען א הויכען, שטייפען קראַגען און האָט גערעדט אויף אזא׳ן אָרט, ווי ער וואָלט ניט געהאַט גענוג צייט צו זאָגען, וואָס ער וויל. ער האָט אויף גיך א דריק געטהאָן די האַנד דעם און יענעם, ווי א מענש, וועלכער איילט זיך, און זיך געווענדעט צום רעגיסטראַטאָר:

— מיין ליעבער קאבעלין, זייט אזוי גוט און גיט מיר די אק־טען איבער דער טעלעגראם פון טולאָן נומער 1857.

דער בעאמטער איז אויפגעשטאַנען, האָט פון א שאכטעל אי־בער זיין קאָפּ ארויסגענומען א פעקעל אַקטען אין א בלויען אומ־שלאָג און עס דערלאַנגט מיט די ווערטער:

— אָט דא זיינען זיי, הערר לעסאבלע, איהר ווייסט דאָך, אז דער שעף האָט נעבטען פון די אַקטען ארויסגענומען דריי טעלעגרא־מען.

— יא, איך וויים, א דאנק.

און דער יונגערמאַן איז שנעל ארויסגעגאַנגען.

ווי ער האָט נאָר צוגעמאכט די טהיר, האָט מאזע געזאָגט:

— אביסעל א בענעהמען זיך! אזוי ווי ער וואָלט שוין געווען דער שעף.

און פיטאלעט האָט געענטפערט:

— נור געדולד, געדולד, ער וועט נאָך ווערען שעף פריהער פון אונז אַלעמען.

הערר קאבעלין האָט זיך ניט גענומען צוריק צום שרייבען, עס האָט אויסגעזעהן, ווי עפּעס א געוויסע אידעע וואָלט איהם איינגע־פאלען. ער האָט נאָך אמאָל געפרעגט:

— דער יונגערמאַן האָט פאר זיך א שעהנע צוקונפט?

מאזע האָט ארויסגעברומט מיט פעראכטונג:

— פאר די, וואָס האַלטען דעם דיענסט אין מיניסטעריום פאר א קאריערע, יא, פאר אַנדערע ניט.

פיטאלעט האָט איהם איבערגעשלאָגען די רייד:

— איהר קלייבט זיך הפנים צו ווערען געזאנדעטער?

מאזע האָט געמאכט אַן אונגעדולדיגע בעוועגונג:

— דאָ האַנדעלט זיך ניט וועגען מיר, מיר געהט די גאַנצע גע־שיכטע ניט אָן. אָבער דערפאר הייסט עס נאָך ניט, אז די שטעלע פון א שעף איז גאָט ווייסט וואָס.

דער אַלטער סאוואן האָט די גאַנצע צייט ווייטער געארבייט, אָבער זייט א פּאָאר מינוטען האָט ער אלע ווײלע געטונקט זיין פע־דער אין טינטער און עס געדולדיג געווישט אָן דעם פייכטען שוואם,

וואָס איז געלעגען אין אַ טעצעל, און עס איז איהם בשום אופן ניט געלונגען אָנצושרייבען אפילו איין בוכשטאַב. דאָס שווארצע טינט האָט אַראָבגעקאַפּעט פון דעם מעטאַלענעם שפּיץ און איז אין רונ־דע, דיקע טראָפּענס אויף דאָס פּאַפּיר געפאַלען. דער גוטער אַלטינ־קער האָט טרויעריג אָנגעקוקט דעם בויגען פּאַפּיר, וועלכען ער האָט איצט געמוזט נאָך אַמאָל אָנהויבען פון דאָס ניי, וואָס עס האָט מיט איהם פאר די לעצטע צייט גאַנץ אָפט געטראָפען. אומעדיג און שטיל האָט ער ארויסגערעדט:

— דאָס איז שוין ווידער געפאַלשעוועטע טינט.

פון אַלע זייטען האָט אויסגעבראָכען אַ געלעכטער. קאַבעלין האָט זיך פאר געלעכטער אַזש אָנגעשטויסען מיט'ן בויך אָן טיש. מאַ־זע האָט זיך אַזוי געדרעהט, דאָס מען האָט געמיינט, ער וועט הינטער־ווייל עכץ אין קאַמין אריינפאַלען. פּיטאַלעט האָט געטופּעט מיט'ן פוס, געהוסט און אַזש געגאָסען, און אפילו באַיססעל האָט זיך אויף געשטיקט פאר געלעכטער, הגם, געוועהנליך, האָט ער די זאַכען גע־נומען מעהר פון דער טראַגישער, ווי פון דער קאָמישער זייט.

אָבער פּאַטער סאַוואַן האָט צולעצט אָבגעווישט די פעדער אָן די פּאָלעס פון זיין ראָק און געמאַכט צו זיי:

— דאָס איז גאָרנישט קיין געלעכטער, איך מוז מיין גאַנצע ארבייט צוויי אָדער דריי מאָל איבערשרייבען.

ער האָט ארויסגענומען אַן אַנדער בויגען פּאַפּיר פון טאַש, און האָט ווידער אָנגעהויבען צו שרייבען דאָס קעפּעל:

„הערר מיניסטער און ליעבער קאָלעגע.....“

איצט איז די טינט געבליעבען אין דער פעדער און ער האָט רוהיג געקאָנט ארבייטען. און דער אַלטער האָט ווידער אָנגענומען זיין געוועהנליכע, איינגעהויקערטע האַלטונג און ווייטער געקריי־צעלט.

די אַנדערע האָבען נאָך אַלץ געקייכט פאר געלעכטער. שוין באַלד אַ האַלב יאָהר, ווי מען האָט דעם גוטען אַלטינקען אָבגעטהאָן אימער דעם אייגענעם שפּיצעל: אויף דעם שוואַם, וואָס האָט געדיענט צום רייניגען די פעדער, האָט מען איהם אַ טראָפּען אויל ארויפגע־גאָסען. די שטאָהלענע פעדער, איינגעזאַפּט אין אויל, האָט ניט אָנ־

גענומען קיין טינט, און דער אָרימער שרייבער האָט שטונדען לאַנג זיך געקלאָגט, פערברויכט פולע קעסטלאַך מיט פעדער'ן, פולע פלאַשען מיט טינט און צום סוף איז ער געקומען צום שלום, אַז זייט אַ געוויסער צייט ווערט אַלסדינג, וואָס ווערט צוגעשטעלט אין ביורא, שטאַרק געפאַלשעוועט.

וואָס איז פריהער געווען ניט מעהר ווי אַ שפּאַס, האָט זיך איצט אויסגעאַרבייט כמעט אין אַ שטענדיגער פערפאָלגונג און מאַטער־ניש. מען האָט אריינגעשאָטען שוספּולווער אין דעם טאַבאַק פון'ם אַלטען, אַלערליי מעדיצינען האָט מען אין זיין וואַסער־פלאַש אריינגעגאָסען און דערביי האָט מען איהם איינגערעדט, אַז זייט דער קאָמונע זיינען אַלע מאַטעריאַלען געפאַלשעוועט געוואָרען פון די סאָציאַליסטען, אום צו שאַדען דער רעגיערונג און ארויסרופען אַ רעוואָלוציאָן.

אויף די אַנאַרכיסטען האָט ער געטראָגען אַ מורא'דיגען האַסס און ער האָט געמיינט, אַז זיי ליגען פערשטעקט אין אַלע ווינקעלאַך, אין אַלע שפּאַרונעס אַזוי, דאָס אויף איהם האָט שטענדיג געציטערט די הויט. פּלוצים האָט זיך דערהערט דאָס שטאַרקע קלינגען פון גלאָק אין'ם קאָרידאָר. אַלע האָבען גוט געקאַנט דאָס דאַזיגע שאַרפע קלינגען פונ'ם שעף, הערר טאַרשעבועף, און אַלע האָבען זיך אַ לאָז געטהאָן צו דער טיר, אום צו זיין אויפ'ן פּלאַץ ביי דער אַרבייט.

קאַכעלין האָט ווידער אָנגעהויבען אריינטראָגען די אַקטען אין זיין בוך אריין. באַלד האָט ער אָבער אויף דאָס ניי אוועקגעלייגט די פעדער און, אָנשפּאַרענדיג דעם קאָפּ אויף די הענד, האָט ער זיך פערטראַכט. אַ געדאַנק, וועלכער האָט איהם געפּלאָגט שוין זייט אַ צייט, איז איהם פּלוצים קלאָהר געוואָרען. אַלס אַמאָליגער אונטער־אָפיציער, וועלכער איז מיט פינף וואונדען ארויסגעשטופּט געוואָרען פון דער אַרמעע, און נור מיט גרויס מיה אין מיניסטעריום אנגעקומען, האָט ער אַלס קליינער בעאַמטער שוין ניט איין אונאַנגענעהמ־ליכקייט און ניט איין ענטוישונג דורכגעמאַכט. דערצו האָט ער געהאַלטען די העכערע בעאַמטע פאַר די שענסטע מענשען אויף דער וועלט. אַ שעף פון אַ מיניסטעריום איז ביי איהם געווען אַן אויסערגעוועהנליכער מענש, וואָס האָט געלעבט אין העכערע ספּערען, און

אז ער האָט געהערט, ווי מען זאָגט וועגען איינעם: „דאָס איז אַ קלו־גער חברה־מאַן, ער וועט זיך שוין דורכברעכען אַ וועג!" האָט ער אַזאַ מין בעאַמטען בעטראַכט, ווי אַ מענשען פון אַן אַנדער ראַסע, אַ מענשען צו וועלכען ער קען זיך גאָר נישט צוגלייכען. און דערפאַר טאַקע האָט ער פאַר זיין קאָלעגע לעסאַבלע געהאַט גרויס דרך־ארץ און טיעף אין הארצען האָט ביי איהם געטליעט אַ האָפנונג, אַז ער וועט ברענגען דעם יונגען־מאַן דערצו, ער זאָל הייראַטען זיין טאָכ־טער.

ווען עס איז וועט זי ווערען רייך, זעהר רייך, דאָס האָט גע־וואוסט יעדער איינער אין מיניסטעריום. זיין שוועסטער, פריילין קאַבעלין, האָט געהאַט איהר אייגענס אַ קיילעכדיגען מיליאָן, וועל־כען, ווי מען זאָגט, זי האָט זיך אָנגעלעבט פון דער „ליעבע"... איצט אָבער איז זי געווען גוט און פרום און געפיהרט אַ לעבען פון אַ בעל תשובה.

דאָס אַלטע מיידעל, וועלכע איז אַמאָל אין קרומע וועגען גע־גאַנגען, האָט זיך מיט 500,000 פראַנק צוריקגעצויגען. לעבענדיג זעהר איינפאַך און שפּאָרזאַם, איז איהר אין פערלויף פון אַכטצעהן יאָהר געלונגען איהר פערמעגען צו פערדאָפּלען. שוין אַ צייט לאַנג, ווי זי האָט געוואוינט ביי איהר ברודער, וועלכער איז געווען אַן אַלמן, און האָט געהאַט איין איינציגע טאָכטער מיט'ן נאָמען קאַראָ־ליע. אויף דער ווירטהשאַפט האָט זי זעהר ווייניג צושטייער געגע־בען, האָט בעהאַלטען איהר געלד, געקליעבען אַ סו צו אַ סו און גע־האַלטען אין איין טענה'ן צו קאַבעלין'ען:

— וואָס אַרט דיך, עס איז דאָך פאַר דיין טאָכטער. אָבער מאַך איהר חתונה וואָס גיכער, דען איך וויל זעהן איהרע קינדער. דורך איהר וועל איך דערלעבען דעם נחת צו האַלטען אין מיינע אַרעמס אַ קינד פון אונזער פלייש און בלוט.

דאָס האָט געוואוסט דאָס גאַנצע מיניסטעריום און קיין חתנים האָבען איהר שוין ניט געפעהלט. מען האָט גערעדט, אַז אפילו מאַזע, דער שעהנער מאַזע, דער לייב פון'ם ביוראָ, האָט ניט אומזיסט זיך צו קאַבעלין'ען געשאַרט. אָבער דער אַמאָליגער אונטער־אָפיציער איז געווען אַ דורכגעטריעבענער יונג, וועלכער האָט שוין אָנגעזעהן אַ

וועלט און ער האָט פאַר זיין טאָכטער געזוכט א מאַן מיט א צו־קונפט, א מאַן, וועלכער זאָל אמאָל ווערען אליין א שעף, אזוי דאָס דער אָבגלאַנץ פון זיין גרויסקייט זאָל אויך פאַלען אויף איהם, צע־זאר קאַכעלין, דעם אמאָליגען אונטער־אָפיציער.

פּלוצים האָט ער זיך אויפגעהויבען און גענומען רייבען די הענד. ער האָט געפונען, וואָס ער האָט געזוכט.

ער האָט געקאָנט יעדען איינציגענס שוואכקייט. צו לעסאַבלען איז געוועזן נור איין וועג צו צו קומען: מען האָט געדאַרפט א קיצעל טהאָן זיין אייטעלקייט, די אייטעלקייט פון א בעאַמטען, וועלכער גלויבט אין זיך. ער וועט גאַנץ איינפאַך איין שעהנעם טאָג קומען צו איהם בעטען, יענער זאָל פאַר איהם זאָגען א גוט וואָרט, ווי מען געהט, למשל, צו א סענאַטאָר, אָדער צו אן אבגעאָרדענטען, אָדער צו עפּעס אן אנדער גרויסען מענשען.

אזוי ווי ער האָט שוין זייט פינף יאָהר פערנומען אלץ דעם זעלבען פּלאַץ, איז ער געוועזן כמעט זיכער, אז היינטיגס יאָהר, וועט מען איהם געבען א העכערע שטעלע. ער וועט מאַכען אן אָנשטעל, אז ער האָט עס צו פערדאַנקען לעסאַבלע׳ן און וועט איהם דאַן איינ־לאַדען צו א מאָהלצייט, אום זיין דאַנקבאַרקייט ארויסצואווייזען.

אזוי גיך, ווי ער האָט עס אַלעס ארומגעטראַכט, האָט ער זיך א נעהם געטהאָן אויספיהרען זיין פּלאַן. ער האָט ארויסגענומען זיין ראָק פון שאַפע, אויסגעטהאָן דעם אַלטען, גענומען אַלע איינגעטראָ־גענע אַקטען, וועלכע האָבען געהערט צו זיין קאָלעגעס אבטהיילונג, און איז אוועק אין יענעם׳ס צימער. לעסאַבלע האָט געהאַט א צי־מער פאַר זיך אַליין, א גאַנץ בעזונדערע אויסצייכנונג, פאַר וועלכע ער האָט געהאַט צו פערדאַנקען זיין פלייסיגקייט און דער וויכטיג־קייט פון זיין ארבייט.

דער יונגערמאַן האָט געשריעבען ביי א גרויסען טיש, וואָס איז געוועזן פערוואַרפען מיט אַקטען און בלעטער, וועלכע זיי־נען מיט בלויען אָדער רויטען טינט נומערירט געוועזן.

דערזעהן דעם בוכהאַלטער, האָט ער מיט א פריינדליכען טאָן, אין וועלכען עס האָט געקלונגען א געוויסע אכטונג, געפרעגט:

— נו, מיין ליעבער, ברענגט איהר מיר א סך ארבייט?

— ניט ווייניג. און דאן וואלט איך וועלען מיט אייך עפּעס רעדען.

— זעצט זיך, איך בעט אייך, ליעבער פריינד, און איך וועל אייך הערען מיטביידע אויערען.

קאַכעלין האט זיך גזעצט, א הוסט געטהאַן, אנגענומען א מינע פון פערלעגענהייט און געזאגט מיט א אונזיכערער שטימע:

— ווייסט איהר, הערר לעסאבלע, איך וועל אייך זאגען, וואס מיך פיהרט צו אייך: איך וועל געהן גלייך צום פּסוק, איך וויל זיין אָפען, ווי אן אַלטער סאָלדאט. איך וואלט וועלען ביי אייך בעטען א טובה.

— וואס פאר א טובה?

— אלזאָ אין צוויי ווערטער: איך מוז היינטיגס יאהר קריעגען געהעכערט און איך האב קיינעם ניט, ווער עס זאָל פאר מיר א גוט ווארט זאגען און דא האב איך זיך דערמאָנט אָן אייך.

לעסאבלע איז אביסעלע רויט געוואָרען. ער איז געווען ערשטוינט, צופריעדען, געשמייכעלט און אין א געוויסען זין פערשעהמט. דאָך האט ער געענטפערט:

— מיין ליעבער פריינד, איך האָב דאָ גאַרנישט צו זאָגען. איך בין דאָך נאָך ווייניגער, ווי איהר, וועלכער וועט אין גיכען פארנעהמען נאָך א גרעסערע שטעלע. איך קען גאַרנישט טהאָן. איך...

קאַכעלין האט איהם שנעל איבערגעהאקט די רייד:

— אך, רעדט ניט אזוי! דער שעף האלט פון אייך אזוי פיעל, דאס ווען איהר וועט נור זאגען איין ווארט פאר מיר, דאן בין איך מיט מיין העכערונג זיכער. איהר מוזט בערעכענען, אז אין אנדערהאלבען יאָהר ארום ווער איך בערעכטיגט צו קריגען א פּענסיע און ווען איך קריג נישט געהעכערט דעם ערשטען יאנואר, דאן ערהאלט איך פינף הונדערט פראנק ווייניגער פּענסיע. איך וויים גאנץ גוט, אז מען זאגט: קאַכעלין, יענער דארף גאָרנישט האָבען, זיין שוועסטער איז א מיליאָנערשע. יאָ, עס איז טאקע אמת, אז מיין שוועסטער פערמאגט א מיליאָן, אָבער איהר געלד ליעגט אויף פּראצענט און איך קריעג דערפון גאָרנישט. עס איז אויך אמת, אז דאס געלד וועט אָנקומען צו מיין טאָכטער. אָבער מיין טאָכטער און איך זיי-

נען צוויי בעזונדערע זאכען און וואָס וועט מיר ארויסקומען, ווען מיין טאָכטער און מיין איידעם וועלען ארומפאָהרען אין טהייערע קאַרעטען מיט גומענע רעדער און איך וועל ניט האָבען וואָס צו קייען. איהר פערשטעהט דאָך מיין לאַגע, ניט אמת?

לעסאבלע האָט צוגעשטימט:

— יא, דאָס איז זעהר ריכטיג, זעהר ריכטיג, איהר זייט גאַנץ גערעכט, אייער איידעם, קען זיין, וועט ניט אימער זיין פריינדליך צו אייך און עס איז שטענדיג גוט, ווען מען איז ניט אבהענגיג פון אנדערע מענשען: קורץ, איך פערשפּרעך אייך צו טהאָן אלץ, וואָס איך וועל קאָנען. איך וועל ריידען מיט'ן שעף, וועל איהם אלסדינגג ערקלעהרען און איהם שוין ניט אָבלאָזען. איהר קאָנט זיך אויף מיר פערלאָזען.

קאַבעלין איז אויפגעשטאַנען, האָט אָנגענומעןביידע הענד פון זיין קאָלעגע, א שאָקעל געטהאָן זיי אויף א מיליטערישען אופן, און האָט דאַן ארויסגערעדט:

— א דאַנק! א דאַנק! איהר קאָנט זיכער זיין, אז איך זאָל ווען עס איז האָבען די געלעגענהייט... ווען איך זאָל ווען קאָנען....

ער איז אנשוויגען געוואָרען, ווייל ער האָט פאַר זיין זאַץ קיין ענדע ניט געפונען, און איז אוועק מיט זיינע גלייכמעסיגע טריט פון א סאָלדאַט, וועלכע האָבען הילכיג אָבגעקלונגען אין'ם קאָרידאָר.

אָבער פון ווייטען האָט ער דערהערט דאָס האסטיגע קלינגען פון'ם גלאָק און ער האָט אָנגעהויבען צו לויפען, דען ער האָט גע־וואוסט, וואָס דאָס בעדייט. דאָס איז געווען דאָס קלינגען פון דעם שעף, הער טאַרשעבועף, וועלכער האָט אויף אזא גוטען אופן זיין סעקרעטער גערופען.

אין אכט טאָג ארום האָט קאַבעלין אין א געוויסען פריהמאָרגען געפונען א פער'חתמה'טען בריעף ביי זיך אויף'ן שרייב־טיש מיט אזא אינהאַלט:

„מיין ליעבער קאָלעגע! עס פרעהט מיך אייך צו קאָנען מיט־טהיילען, אז אויף דעם פאַרלאַנג פון אונזער דירעקטאָר און אונזער שעף, האָט דער מיניסטער געבעטען אונטערגעשריעבען א פּאַפּיער, וואָס הייבט אייך אויף צו דער שטעלע פון א סעקרעטער. מאָרגען

וועט איהר קריגען די אָפיציעלע מיטטהיילונג. ביז דאן בלייבט די זאך צווישען אינז, ניט אמת?

אייער פריינד

לעסאבלע."

קאבעלין איז גלייך אוועקגעלאָפען צו זיין יונגען קאָלעגע, האָט איהם געדאנקט, זיך ענטשולדיגט, פערזיכערט איהם אין זיין אי־בערגעבענהייט און דאנקבארקייט.

און אויף מאָרגען האָט מען זיך טאָקע דערוואוסט, אז די העררן לעסאבלע און קאבעלין האָבען געקראָגען העכערע שטעלען. אלע אי־בעריגע בעאַמטע האָבען געמוזט אָבוואַרטען אויף אַ בעסערען יאָהר און דערווייל זיך בעגנוגענען מיט אַ העכערונג פון דריי ביז פינף הונדערט פראנק.

הערר באָיססעל האָט ערקלעהרט, אז ער וועט גאָר אין קורצען אָבהיטען לעסאבלע'ן ערגעץ אין אַ ווינקעל אויף דער גאס אין מיטען דער נאכט און וועט איהם אזוי צו־הרג'ענען, דאָס ער וועט שוין ניט דערלעבען אויפצושטעהן. די אַנדערע בעאַמטע האָבען געשוויגען.

אויף'ן צווייטען טאָג, ווי נור קאבעלין איז געקומען אין מיניס־טעריום, איז ער פייערליך אריין אין צימער פון זיין בעשיצער און האָט געזאָגט פול מיט ווירדע:

— איך האָף, אז איהר וועט ביי אונז אין דער־היים פייערען דעם נייעם יאָהר און וועט דעם שעהנעם קעניגס־קוכען עסען מיט אונז. איך בעט אייך, ווען עס איז פאר אייך פאַסענד.

דער יונגערמאן האָט זיך אביסעל פערוואונדערט, האָט אריינגע־קוקט זיין קאָלעגע אין די אויגען, אום צו טרעפען וואָס יענער מיינט, און געענטפערט:

— עס טהוט מיר לייד, מיין ליעבער, אָבער פאר דער נעכ־סטער וואָך זיינען אלע מיינע אבענדען פערנומען.

אָבער קאבעלין האָט איהם ניט אָבגעלאָזען:

— אָך, איך בעט אייך, מאַכט אונז דעם פערגעניגען. נאָך דער גרויסער טובה, וואָס איהר האָט מיר געטהאָן, דאַרפט איהר זיך דער־פון ניט אָבזאָגען. איך בעט אייך אין מיין נאָמען און אין דעם נאָ־מען פון מיין פאַמיליע.

לעסאבלע איז געווען ערשטוינט און האָט זיך ניט געקאָנט קיין עצה געבען. ער האָט פערשטאַנען, אַז עפּעס איז דאָ ניט גלאַט, ער האָט אָבער ניט געוואוסט וואָס צו ענטפערן, ווייל ער האָט ניט געהאַט קיין צייט אַלעס גענוי ארומצוטראַכטען. צום סוף, האָט ער אַ טראַכט געטהאָן: „ווען איך זאָל דאַרט אָבעסען, וועט עס מיך דאָך צו קיין זאַך ניט פערפליכטען". און ער האָט אָנגענומען די איינלאַדונג מיט אַ צופריעדענער מינע און צוגעזאַגט צו קומען דעם נעכסטען שבת, דערביי האָט ער צוגעלייגט מיט אַ שמייכעל:

— ווייל דאַן מוז איך ניט אויפשטעהן אויף מאָרגען אַזוי פריה.

2.

הערר קאַכעלין מיט זיין פאַמיליע האָבען פערנומען אַ קליינע וואָהנונג, אויף אַ פינפטען שטאָק מיט אַ באַלקאָן, פון וואַנען מען האָט געקענט זעהן גאַנץ פּאַריז. זיי האָבען געהאַט דריי שלאָפצימערען: איינס פאַר דער שוועסטער, איינס פאַר דער טאָכטער און איינס פאַר איהם. דאָס עס־צימער האָט צו גלייכער צייט געדיענט אויך אַלס זאַאַל.

אַ גאַנצע וואָך איז קאַכעלין געווען אויפגערעגט צוליעב דעם קומענדיגען מאָהלצייט. איבער די שפייזען האָט מען זיך אַ לאַנגע צייט געישובט, ווייל אַלעס האָט געדאַרפט זיין שעהן, בעל־הבית'יש און דאָך עפּעס אייגענאַרטיג. צום סוף, האָבען זיי זיך אָבגעשטעלט אויף דעם פאָלגענדען צעטעל: בוליאָן מיט איי, אַ פאָרשפּייז; קרעבס און וואורשט, קאַלב־פלייש, הוהן, אַרבעס, געהאַקטע גענזענע לעבער, סאַלאַט, אייז, נאָכשפּייז.

דאָס געהאַקטע לעבער האָט מען געקויפט דערביי אין אַ דעליקאַטעסען סטאָר מיט דעם אָנזאָג, אַז עס זאָל זיין פון דאָס בעסטע. נאָך ווייןן איז קאַכעלין אַוועק צום וויינ־הענדלער אויף'ן ראָג גאַס, וועלכער פלעגט איהם אַלע מאָל בעזאָרגען דעם רויטען געטראַנק. אין אַ גרויסען געשעפט האָט ער ניט געוואָלט געהן צוליעב דעם דאָזיגען טעם: די קליינע הענדלער האָבען ווייניג געלעגענהייט צו פערקויפען זייערע גוטע וויינען און דערפאַר מוזען זיי שטעהן זעהר לאַנג אינ'ם קעלער, אויף אַזאַ אופן ווערען די וויינען גוט.

שבת איז קאַכעלין געקומען פריהער אַהיים, אום נאָכצוזעהן

אויב אלעס איז פערטיג. דאס מיידעל, וועלכע האט איהם די טיר געעפענט, איז געווען רויט ווי א טאמייטא. אוים מורא, אז זי וועט ניט פערטיג ווערען, האט זי נאך מיטאג־צייט דעם אויווען געמאכט און דאס שטארקע פייער האט איהר א גאנצען טאג דעם פנים גע־בראטען. דערצו איז נאך צוגעקומען די אויפרעגונג.

ער איז אריין אין עס־צימער, אום נאך אמאל אלסדינג צו בע־טראכטען. אין מיטען פון קליינעם צימער האט איהם א לייכט גע־טהאן אנטקעגען דער רונדער טיש, בעגאסען מיט דעם העלען ליכט פון לאמפ אונטער א גרינעם שירעם, ווי א ווייסער פלעק.

נעבען די פיער טעלער, אויף וועלכע די טאנטע, פריילין קאכע־לין האט די סערוועטקעס, ווי בישאף־מיצלאך, אויפגעשטעלט, זיי־נען געלעגען בעזילבערטע מעסער און גאפעל און פאר יעדען בעזונ־דער זיינען געשטאנען צו צוויי גלעזער, איין גרויסע און איין קליינע.

צעזאר האט זיך דערמיט ניט בעגנוגענט און א רוף געטהאן:

— שארלאטע!

די טיר לינקס האט זיך געעפענט און עס האט זיך בעוויזען אן אלטע דאמע. זי איז געווען מיט צעהן יאהר עלטער פון איהר ברודער און האט געהאט א שמאלען פנים, וואס איז ארומגערינגעלט געווען פון קינסטליכע, ווייסע לאקעלאך. איהר דין קול׳כעלע האט אויסגעוויזען צו שוואך פאר איהר קליינעם, קרומען קערפער. זי האט געהאט א שלעפענדיגען גאנג און עטוואס פערשלאפענע בעוועגונ־גען.

אין איהר יוגענד האט מען זי וואהרשיינליך גערופען: „דאס רייצענדע, קליינע וועזען“.

איצט איז זי געווען א מאגערע, אלטע פרוי, וועלכע האט אוים אלטער געוואהנהייט שטארק געהאלטען פון ריינליכקייט. זי איז געווען א פרוי אן עקשן׳טע, אן אייגענזיניגע, אביסעל א בעשרענקטע און אביסעל א שרעקעדיגע און האט זיך לייכט אויפגערעגט. זי איז זעהר פרום געווען, און האט, קענטיג, איהר פערגאנגענהייט אין גאנ־צען פערגעסען.

זי האט געפרעגט:

— וואס ווילסטו?

ער האָט געענטפערט:

— איך דענק, אז צוויי גלעזער מאכען ניט קיין גרויסען עפעקט. טאָמער וואָלטען מיר געשטעלט שאמפאניער? דאָס וואָלט העכסטענס געקאָסט דריי־פיער פראנק מעהר און דאן וואָלט מען געקאָנט אוועקשטעלען די געשליפענע גלעזער. דאָס וועט גלייך מאכען גאָר אַן אַנדער איינדרוק.

פריילין שאַרלאָטע האָט געענטפערט:

— איך זעה נישט איין די נויטיגקייט פאר אזא אויסגאבע; אָבער דו בעצאָהלסט דאָך דערפאר, מיר געהט עס נישט אָן.

ער האָט זיך ניט געקענט ענטשליסען און געסטאַרעט זיך אליין צו איבערצייגען:

— דו קאָנסט זיכער זיין, אז עס וועט אויסזעהן בעסער. און צום קעניגס־קוכען פאַסט טאַקי שאמפאניער אויך.

דער דאָזיגער גרונד איז געווען גענוג. ער האָט גענומען זיין הוט, איז ארונטערגעלאָפען פון די טרעפ און איז אין פינף מינוט ארום צוריקגעקומען מיט א פלאש, אויף וועלכער עס איז אָנגעקלעפט געווען א גרויסער ווייסער פלעטעל. קאַבעלין האָט בעמערקט:

— ער קאָסט בלויז דריי פראנק און שיינט צו זיין אויסגעצייכענט.

ער האָט אליין ארויסגענומען די געשליפענע גלעזער פון דער שאפע און זיי אוועקגעשטעלט אויף'ן טיש.

די טיר רעכטס האָט זיך אויפגעעפענט. זיין טאכטער איז אריינגעקומען. זי איז געווען גרויס, רונד, רויט, א שעהנע, געזונדע מיידעל מיט ברוינע האָאר און בלויע אויגען. אונטער אַן איינפאכען קלייד האָט זיך אנגעזעהן איהר רונדע, שעהנע פיגור. זי האָט געהאַט א שטאַרקע, כמעט מענערשע שטימע. זי האָט אויסגערופען:

— גאָט אין הימעל, שאמפאניער! אָט דאָס רוף איך שעהן! דערביי האָט זי אויף א קינדערשען אופן א פּאַטש געטהאָן מיט די הענד.

דער פאָטער האָט צו איהר געזאָגט:

— פריהער פאר אלעם מוזטו אנטקעגען דעם הערר, וועלכער האָט מיר א גרויסע טובה געטהאָן, זעהר ליעבענסווירדיג זיין!

זי האָט זיך הויך אויף׳ן קול צולאכט, ווי זי וואָלט וועלען זאָגען: „דאָס ווייס איך״.

דאָ האָט דער טיר־גלאָק א קלונג געטהאָן. טירען האָבען זיך געעפענט און צוגעמאכט. לעסאבלע איז אריין. ער האָט געטראָגען א פראק, א ווייסען שניפּס און ווייסע האנדשוה. ער האָט געמאכט א גרויסען איינדרוק. קאבעלין א גליקליכער און עטוואָס פערלעגען איז איהם אנטקעגען געגאנגען.

— אָבער, ליעבער פריינד, מיר זיינען דאָך צווישען אייגענע מענשען. איך בין אין אן איינפאכען ראק, — האָט ער געזאָגט.

דער יונגערמאן האָט געענטפערט :

— דאָס ווייס איך, איהר האָט עס מיר דאָך געזאָגט. אָבער איך בין איינגעוואָהנט אין אבענד שטענדיג ארויסצוגעהן אין פראק.

און מיט דעם הוט אונטערן ארעם, א בלום אין קנאָפּלעכעל האָט ער איצט בעגריסט די דאמען, וועלכע צעזאר האָט פאר איהם פאָרגעשטעלט.

— מיין שוועסטער, פריילין שארלאָטע, מיין טאָכטער קאָראַ־ליע, וועלכע מיר רופען צווישען זיך קאָרא.

אלע האָבען זיך פערנויגט, און קאבעלין האָט ווייטער גערעדט :

— מיר האָבען ניט קיין זאאל, דאָס איז אביסעל אונבעקוועם, אָבער מען קאָן זיך צו אלעם צוגעוואהנען.

לעסאבלע האָט געענטפערט :

— עס איז רייצענד ביי אייך.

דאָן האָט מען ביי איהם צוגענומען דעם הוט, וועלכען ער האָט דורכאויס געוואָלט אליין האלטען. ער האָט גענומען ארונטערציהען די האנדשוה.

מען האָט זיך געזעצט און פון ווייטענס איבערן טיש איינער דעם אנדערן אָנגעקוקט. קיינער האָט ניט גערעדט א וואָרט. דאָ האָט קאבעלין געפרעגט :

— איז דער שעה נאָך לאנג געבליעבען אין ביורא ? איך בין היינט פריהער אוועקגעגאנגען, אום מיינע דאמען צו העלפען.

לעסאבלע האָט געענטפערט אין א לייכטען טאָן :

— ניין, מיר זיינען צוזאמען אוועקגעגאנגען, ווייל מיר האָבען

זיך געוואלט דורכרעדען וועגען דעם לייוועגט, וואס איז טהייערער געווארען אין ברעסט. די דאזיגע געשיכטע וועט אונז נאך פערשאפען א סך מיה.

קאבעלין האט זיך געווענדעט צו דער שוועסטער און איהר ערקלעהרט:

— אלע שווערע זאכען, וועלכע קומען ביי אונז פאר, געהען דורך הערר לעסאבלע'ס הענד. מען קאן זאגען, אז ער איז ביי אונז א מין סארט צווייטער שעף.

דאס אלטע מיידעל האט זיך העפליך פערנייגט און געזאגט:

— איך ווייס שוין פון לאנג, אז הערר לעסאבלע בעזיצט גרויסע פעהיגקייטען.

די דיענסט-מיידעל איז אריין, א שטויס-טהאענדיג די טיר מיט די קניע, ווייל איןביידע הענד האט זי געטראגען א גרויסע שיסעל מיט זופ.

דער בעל-הבית האט אויסגערופען:

— צום טיש! צום טיש! זעצט זיך דארט, הערר לעסאבלע, צווישען מיין שוועסטער און מיין טאכטער. איהר האט דאך מסתמא קיין מורא ניט פאר דאמען.

און דער מאהלצייט האט זיך אנגעהויבען.

לעסאבלע האט געשפיעלט די ראלע פון א ווירדיגע פערזענליכקייט, האט געקוקט מיט אן עטוואס זעלבסטצופריעדענער מינע פון אויבען אראב און געווארפען פער'גנב'עט די אויגען אויף דאס יונגע מיידעל. איהר פרישער, געזונדער אויסזעהן איז איהם געווען שטארק געפעלען. פריילין שארלאטע האט זיך מיט אלע קרעפטען געסטארעט צו זיין ליעבענסווירדיג, ווייל זי האט געוואוסט צו וואס איהר ברודער צילעוועט זיך. זי האט אנגעהאלטען א לעבעדיגע אונטערהאלטונג. קאבעלין האט געשטראהלט, האט גערעדט זעהר הויך, געמאכט שפאס און אנגעגאסען דעם וויין, וועלכען ער האט מיט א שטונדע צוריק געקויפט ביים וויין-הענדלער אויף'ן ראג גאס, מיט די ווערטער:

— הערר לעסאבלע, א גלעזעלע בורגונדער? איך וויל ניט זאגען, אז ער איז פון דעם בעסטען סארט, אבער גוט איז ער, אלט און

עבטער, פאר דעם קאוויר איך. מיר האָבען דעם דאזיגען וויין גע־קראגען צוגעשיקט פון א פריינד אין יענער געגענד.

דאָס יונגע מיידעל האָט גאָרנישט געזאָגט, זי איז געוועזען עט־וואָס רויט, פערשעהמט, ווייל די אנוועזענהייט פון דעם יונגען מאַן, איבערהויפּט פון זיינע פער'גנב'עטע בליקען, אין וועלכע זי האָט זיינע געדאנקען געלעזען, האָבען זי זשענירט.

ווען מען האָט דערלאַנגט דעם ים־קרעבס צום טיש, האָט צע־זאר זיך אנגערופען:

— דאָס איז א חברה־מאַן, מיט וועמען איך וואָלט גערן וועלען נעהנטער בעקאַנט ווערען.

לעסאַבלע האָט מיט א שמייכעל דערצעהלט, אז א געוויסער שריפטשטעלער האָט אמאָל אָנגערופען דעם ים־קרעבס „דער קאַר־דינאָל פון די ימים", ווייל ער האָט ניט געוואוסט, אז די דאזיגע חיה איז שווארץ, איידער מען קאָכט זי אָב.

צעזאר האָט זיך שטארק צולאַכט און אַלע ווײַלע אויסגערו־פען:

— אַך, אַך, ווי קאָמיש דאָס איז.

אָבער פריילין שארלאָטע איז געוואָרען ערנסט און בייז:

— דער דאזיגער וויץ פּאַסט זיך דאָ זעהר שלעכט, איך זעה נישט איין וואָס פאר א צוזאמענהאַנג ער האָט. איך פערשטעה אַלע שפּאַ־סען, אַלע, אָבער איך וויל ניט, אז מען זאָל אין מיין געגענווארט די פריסטער לעכערליך מאַכען.

דער יונגער מאַן, וועלכער האָט געוואָלט געפעלען דער אַלטער מיידעל, האָט זיך בענוצט מיט דער געלעגענהייט און איהר ער־קלעהרט, אז ער איז א פרומער קאַטאָליק, און אז ער האַלט עס פאר א צייכען פון שלעכטען געשמאַק, ווען אימיצער רעדט אָהן רעס־פּעקט וועגען די גרויסע ווארהייטען. ער האָט געענדיגט מיט די ווערטער:

—איך רעספּעקטיר און אַכטע די רעליגיאָן פון מיינע עלטערן. איך בין אין איהר אויפגעצויגען געוואָרען און וועל איהר ביז צו מיין טויט טריי בלייבען.

קאבעלין האט אויפגעהערט צו לאכען. ער האט געקנאטען קייקעלאך פון ברויט און געמורמעלט:

— דאס איז גאנץ רעכט! גאנץ רעכט!

דאן האט ער אומגעביטען דעם געשפרעך, וועלכער איז איהם געווארען אונאנגענעהם און געפרעגט:

— דער שעהנער מאזע האט זיך מסתמא געצאפעלט, ווען ער האט דערהערט, אז ער האט ניט געקראגען געהעכערט?

לעסאבלע האט א שמייכעל געטהאן:

— גאר, נו, יעדערער ווערט בעלוינט נאך זיין פערדיענסט נאך.

און מען האט גענומען רעדען וועגען מיניסטעריום, וואס האט אלעמען אינטערעסירט, ווייל ביידע פרויען האבען די מייסטע בעאמטע געקאנט פונקט אזוי גוט, ווי קאבעלין אליין. דען זיי האבען יעדען אבענד געהערט וועגען זיי רעדען. פריילין שארלאטע האט זיך שטארק בעשעפטיגט מיט באיספעל צוליעב די העלדען־טהאטען, פון וועלכע ער האט שטענדיג דערצעהלט, און פריילין קארא האט זיך אין געהיים אינטערעסירט מיט דעם שעהנעם מאזע. הגם זיי ביידע האבען יענע הערען קיינמאל ניט געזעהן.

לעסאבלע האט וועגען זיי גערעדט עטוואס שטאלץ, פון אויבען אראפ, ווי א מיניסטער, למשל, וועלכער רעדט וועגען זיינע אונטערגעבענע בעאמטע.

ער האט געזאגט:

— מאזע האט זיכער געוויסע מעלות, אבער ווען מען וויל צו עפעס קומען, מוז מען מעהר ארבייטען, ווי ער. ער האט צופיעל ליעב צו לעבען א גוטען טאג און דערפאר וועט ער קיינמאל ניט אוועק ווייט. אפשר וועט ער אמאל צוליעב זיינע גוטע פערבינדונגען ווערען שעף, אבער מעהר אודאי ניט. און וואס אנבעלאנגט פיטאלעט, איז ער א גאנץ גוטער ארבייטער, דאס מוז מען איהם צוגעבען, ער האט אויך געוויסע אנדערע אייגענשאפטען, מען קען עס ניט לייקענען. אבער אין אלגעמיין, איז ער צו אויבערפלעכליך, א וויכטיגע זאך קען מען איהם ניט אנפערטרויען. ער וואלט אפשר געקאנט זיין א גאנץ גוטער שעף, ווען מען זאל איהם זיין טעגליכע ארבייט גוט פארבערייטען.

פריילין שארלאָטע האָט געפרעגט:

— און הערר באיססעל?

לעסאבלע האָט א דריק געהטאָן מיט די אקסלען:

— יענער איז א טרויעריגער נפש! א טרויעריגער נפש! ער זאָגט ניט איין זאך אזוי ווי דאָס איז: געשיכטעס טראכט ער אויס, אז מען קאָן אנשלאָפען ווערען שטעהענדיגערהייד. פאר אונז איז דער מאָן א נול און ניט מעהר.

קאבעלין האָט גענומען לאכען און געזאָגט:

— דער בעסטער איז דער אַלטער סאוואָן.

אַלע האָבען זיך צולאכט. דערנאָך האָט מען גערעדט וועגען טהעאַטער און וועגען די נייע שטיקער. לעסאבלע האָט מיט זיכער־קייט קריטיקירט די דראמאטישע ליטעראטור, אָנגעוויזען די שריי־בער, וואָס און ווי זיי דארפען שרייבען, האָט אויפגעדעקט די שטארקייט און שוואכקייט פון יעדען איינציגען און דאָס אַלעס מיט דער ברייטקייט פון א מאָן, וועלכער האלט שטארק פון זיך אליין.

דערווייל איז מען פערטיג געוואָרען מיט'ן בראטען. קאבעלין האָט זעהר פארזיכטיג אראָבגענומען דעם צודעק פון דער שיסעל מיט'ן גענזענעם לעבער און געזאָגט:

— איך ווייס ניט, אויב היינטיגס מאָל וועט עס זיין אזוי גוט, אָבער מייסטענס טהייל איז עס אויסגעצייכענט. מיר קריעגען די לע־בער פון א פעטער אין שטראסבורג.

און אַלע האָבען לאנגזאם און מיט גרויס רעספעקט געגעסען דאָס טהייערע געריכט, וואָס איז געלעגען אין דער געלער שיסעל.

ווען מען האָט דערלאנגט דעם אייז, האָט מען זיך געכאפּט, אז אַן אונגליק האָט געטראָפען. ער איז צוגאנגען און פון איהם איז געוואָרען א מין סופ, א יויך, וואָס איז אַרומגעשוואומען אין א שי־סעל קאָמפּאָט.

קאבעלין איז געווען אויסער זיך. ער האָט געוואָלט אוועקשיקען צוריק דאָס אייז אין קאָנדיטעריי, אָבער ביי'ם געדאנק וועגען קע־ניגס־קוכען, האָט ער זיך בערוהיגט און מיט גרויס פייערליכקייט צוטהיילט דעם קוכען. אַלע האָבען זיך איינגעגעסען מיט זייערע אויגען אין דאָס סימבאָלישע געבעקס, און מען האָט עס דערלאנגט

פון איינעם צום אנדערן און שטארק אכטונג געגעבען, אז יעדער זאָל צומאכען די אויגען, בעת ער נעהמט זיך זיין שטיק קוכען.

ווער וועט קריגען דעם באָב? א קאָמישער שמייכעל האָט גע־שוועבט אויף אלע ליפּען. פּלוצים האָט לעסאבלע ארויסגעלאזען אן ערשטוינטען „אך!" און האָט צווישען זיינע פינגער אויפגעהויבען א גרויסען, ווייסען באָב, אויף וועלכען עס האָט נאָך געקלעבט א שטיק טייג.

קאבעלין האָט א פּאטש געטהאָן מיט די הענד און אויסגערו־פען:

— איהר מוזט זיך אויסקלייבען א קעניגין. קלייבט זיך אויס א קעניגין!

לעסאבלע, וועלכער איז געוואָרען קעניג דערפאר, ווייל ער האָט געפונען דעם באָב, האָט זיך ניט געקענט בעשליסען און א ווײלע נאָכגעטראכט. וואָלט אפשר גאָר געווען פּאָליטיש, ער זאָל אויס־קלייבען די אָלטע פריילין שארלאָטע? זי וואָלט זיך דאן געפיהלט זעהר געשמייכעלט און אויף אזא אופן וואָלט ער זי אויף אימער גע־וואונען. דאן האָט ער אָבער איבערלעגט, אז מען האָט איהם דאך אייגענטליך גערופען אהער פאר פריילין קאָרא און ער וועט זיך מא־כען לעכערליך, ווען ער וועט וועהלען די טאנטע. ער האָט זיך אומ־געקעהרט צו דער יונגער מיידעל און איהר דערלאנגט דעם באָב, וועלכער האָט איהם די קעניגליכע מאכט פערשאפט.

— פריילין, ערלויבט מיר עס אייך פארצושלאגען.

און צום ערשטען מאָל האָבען זיי זיך אנגעקוקט אויג אין אויג. זי האָט געענטפערט:

— א דאנק, מיין הערר! — און האָט בעקומען דעם צייכען פון איהר ווירדע.

ער האָט א טראכט געטהאָן: דאָס מיידעל איז אמת שעהן. זי האָט וואונדערבארע אויגען און איז אין אָלגעמיין אן אנטיקעל.

עס האָט זיך דערהערט א קנאָל, און די פרויען זיינען אויפגע־שפּרונגען. קאבעלין האָט נור וואס געעפענט די פלאש שאמפּאניער, און דער שוימענדער ווין האָט זיך געריסען פון דער פלאש ארויס,

און איז איבערגעלאפען אויפ'ן טישטוך. דאן האט מען אנגענאסען די גלעזער און דער בעל־הבית האט ערקלעהרט:

— דער וויין איז גוט, דאס זעהט מען גלייך.

אבער ווען לעסאבלע האט געוואלט שנעל אויסטרינקען, אום זיין גלאז זאל ניט אריבער, האט קאכעלין אויסגערופען:

— דער קעניג טרינקט! דער קעניג טרינקט!

פריילין שארלאטע איז געווארען גאר א לעבעדיגע און האט ארויסגעקוויטשעט מיט איהר דין קול'כעלע:

— דער קעניג טרינקט! דער קעניג טרינקט!

לעסאבלע האט מיט איין ציה אויסגעליידיגט זיין גלאז און בעת ער האט עס צוריק אויפ'ן טיש געשטעלט, האט ער געזאגט:

— זעהט איהר, ווי מען טרינקט.

דאן האט ער זיך געווענדעט צו פריילין קארא:

— גנעדיגעס פריילין, איצט זייט איהר אן די רייהע!

זי האט געוואלט טרינקען, אבער אזוי ווי אלע האבען אויסגע־רופען: — די קעניגין טרינקט! די קעניגין טרינקט! — איז זי רויט געווארען, האט אנגעהויבען לאכען און געמוזט אוועקשטעלען איהר גלאז.

צום שלום פון'ם מאלצייט איז גאר פרעהלאך געווארען. דער קעניג איז געוועזן זעהר אויפמערקזאם צו דער קעניגין. ווען מען האט נאך געמאכט א שנאפס, האט קאכעלין געזאגט:

— איצט ווערט צוגענומען פון'ם טיש. ווען עס רעגענט ניט, קאנען מיר א ווײלע פערברייינגען אויפ'ן באלקאן!

הגם עס איז געווען דונקעל, האט ער פון דעסטוועגען געוואלט ציינען די אויסזיכט.

מען האט אלזא געעפענט די גלעזערנע טיר און עס האט א ווייהע געטהאן א פייכטער ווינטעל. אין דרויסען איז געוועןווארעם ווי אין אפריל. און אלע זיינען ארויף אויף די טרעפלאך, וואס האבען געפיהרט פון עס־צימער צו דעם ברייטען באלקאן ארויס.

פון דאנען האט זיך געזעהן אן אונבעשטימטער שיין, וועלכער איז געלעגען איבער דער גרויסער שטאדט, וואס האט אויסגעזעהן ווי דער שיין פון די לעמפעלאך, וועלכע מען שטעלט ביי די הייליגע

בילדער איבער די שטערנס. דאָ און דאָרט האָט דער שיין געלייכ־טעט שטאַרקער, און קאַבעלין האָט זיך אָנגערופען:

— זעהט איהר, אָן דאָרט, דאָס איז דער עדען, וואָס לייכט אזוי, און דאָ איז די ליניע פון די בולוואַרען. קוקט זיך צו, ווי אזוי מען קאָן זיי אונטערשיידען. ביי טאָג איז די אויסזיכט פון דאַנען וואונדערשעהן. איהר קאָנט לאַנג רייזען ביז איהר וועט זעהן עט־וואָס אזוינס.

לעסאבלע האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן דער אייזערנער פּאַרענץ, קאַרא איז געשטאַנען נעבען איהם. זי האָט אראָבגעקוקט צושטרייט און שטום, א מעלאַנכאָלישע מיעדקייט האָט זי פּלוצים אָנגעכאַפּט, יענע מיעדקייט, וועלכע פילט מאנכעסמאל אָן די נשמה און צופּט און ציהט אין דער ווייטער ווייטקייט ארויס. פריילין שאַרלאָטע איז אריין צוריק אין זאַאַל. זי האָט מורא געהאַט זיך צו פערקיה־לען. קאַבעלין האָט ווייטער גערעדט. מיט אַן אויסגעשטרעקטער האַנד האָט ער אָנגעוויזען די ריכטונג, וואו עס געפינען זיך דער אינוואַלידען־קלויסטער און דער טריאומף־ארק.

לעסאבלע האָט געפרעגט קאַרא'ן אין דער שטיל:

— פריילין קאַרא, קוקט איהר גערן פון דאַנען ארונטער אויף פּאַריז?

זי האָט זיך א כאַפּ געטהאָן, ווי ער וואָלט זי פון'ם שלאָף אויפ־געוועקט, און געענטפערט:

— איך? יאָ. איבערהויפּט פאַרנאַכט. דאַן טראַכט זיך מיר וועגען די אַלע פערשיעדענע זאכען, וועלכע געשעהען דאָרט אונטען פאַר אונזערע אויגען. וויפיעל גליקליכע און אונגליקליכע מענשען עס זיינען דאָס פאַראַן אין די דאָזיגע אַלע הייזער! וואָס פאַר א וואונדערליכע זאכען וואָלט מען ערפאָהרען, ווען מען וואָלט אַלעס געקאָנט זעהן!

ער איז צוגעגאַנגען נאָהנט צו איהר און זייערע עלענבויגענס און שולטערן האָבען זיך בעריהרט:

— פאַר דעם שיין פון דער לבנה מוז דאָס זיין א צויבערהאַפ־טער אנבליק!

זי האָט זיך אָנגערופען:

— יא, זעהר א שעהנער, עס זעהט אויס ווי א בילד פון דאָרע געמאָהלען. אָך, ווי אנגענעהם מוז דאָס זיין לאַנג, לאַנג אויף די דע־בער צו שפּאַציערען.

דאָ האָט ער זיך גענומען ביי איהר נאָכפרעגען אויף איהר גע־שמאַק, איהרע פערלאַנגען, איהרע פערגעניגענס. און זי האָט גע־ענטפערט אָהן פערלעגענהייט, ווי א קלוגע, פערשטענדיגע מיידעל, וועלכע איז ניט מעהר טרוימעריש, ווי עס איז נויטיג. און ער האָט געזאָגט צו זיך אליין, ווי גוט עס וואָלט געווען ארומצונעהמען דעם דאָזיגען שטייפען, יונגען לייב און די דאָזיגע פרישע באַקען מיט קליינע לאַנגזאַמע קושען בעדעקען, ווי, למשל, מען זופּט א גלאָז טהייערען ליקער. ער האָט געפיהלט, ווי עס ציהט איהם צו איהר, ווייל זי איז געשטאַנען אזוי נאָהנט צו איהם. איהר רייפע יונגפרוי־ליכקייט האָט איהם גערייצט און איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אז ער וואָלט אזוי געקענט שטונדען לאַנג, נעכט לאַנג, וואָכען לאַנג נע־בען איהר בלייבען, אום זי נעבען זיך צו פיהלען און דאָס פערגעניגען פון איהר נאָהנטקייט צו שפּירען. און עפּעס א מין פּאָעטישע שטי־מונג איז אויף איהם אָנגעפאַלען, קוקענדיג אויף דעם גרויסען פּאַ־ריז, וועלכער איז א בעלויכטענער געלעגען פאר איהם אין זיין ביי־נאַכטיגען פרעהליכען און טומעלדיגען לעבען. עס האָט זיך איהם גע־דאַכט, אז ער שוועבט איבער דער דאָזיגער ריעזען־שטאָדט און ער האָט געפיהלט, ווי אנגענעהם עס וואָלט געווען אָט דאָ, אויף דעם דאָזיגען באַלקאָן, זיך צו צודריקען יעדען אבענד צו א פרוי, זי צו ליעבען, איהרע ליפּען צו קושען, זי אין די ארעמס צו שליסען, איבער דעם גרויסען ים פון הייזער, איבער אלעמענס ליעבע דאָרט, אונטען, איבער אלע געוועהנליכע טריעבען, איבער אלע געמיינע ליידענ־שאַפטען, — דאָ אויבען, נאָהנט צו די שטערן.

עס זיינען פאַרהאַן שטונדען, ווען די קאַלטסטע, די טרוקענסטע נשמות הויבען אָן צו טרוימען, ווי זיי וואָלטען פלוצים פליגעל בע־קומען. פּלוצלינג האָט ער געכאַפּט אָן איבעריגע גלעזעלע.

קאַבעלין איז אוועק נעהמען זיין ליוולקע, ער איז צוריקגעקו־מען און געזאָגט, בעת ער האָט זי פערוויכערט:

— איך וויים, אז איהר רויכערט נישט, דערפאר באָט איך אייך

נישט אַן קיין פּאַפּיראָס; און דאָך איז נישטאָ קיין שעהנערע זאַך, ווי צו זיצען דאָ און רויכערן. ווען איך זאָל וואָהנען דאָ אונטען, וואָלט איך ניט געקאָנט לעבען. מיר האָבען גאַנץ לייכט געקאָנט אויס־פיהרען צו וואָהנען ניעדריגער, דען דאָס הויז געהערט צו מיין שוועסטער גראַדע אַזוי ווי דיביידע שכנה'שע, דאָס דאָזיגע דאָ לינקס און די אַנדערע רעכטס. דאָס ברייננגט איהר אריין אַ שעהנע אַפּויתיקע. ווען זי האָט די הייזער געקויפט, האָט זי ניט טהייער בעצאָהלט פאר זיי.

דאַן האָט ער זיך אומגעדרעהט צום זאַאל און אויסגערופען:

— זאָג, אַקארשט, שארלאָטע, וויפיעל האָסטו בעצאהלט פאר די הייזער?

דאָ האָט זיך דערהערט דאָס קול'כעל פון דער אַלטער מיידעל. לעסאבלע האָט געקאָנט הערען בלויז אבגעריסענע ווערטער:

1863... 35 פראַנק... שפּעטער געבויט... די דריי הייזער.... איין באַנקיער ווידער פערקויפט, אם וויינינגסטענס א האלבער מיליאָן.

זי האָט דערצעהלט פון איהר גליק אַזוי גערן, ווי אַן אַלטער סאָלדאט פון זיינע מארשרוטען. זי האָט גערעדט וועגען איהרע מציאות, וואס זי האָט געקויפט, וועגען די פערדיענסטען, וואס מען האָט איהר זייט דעם אַנגעבאָטען, וועגען איהרע פערגרעסערטע איינקינפטען און אַזוי ווייטער.

לעסאבלע האָט אנגעשטעלט די אויערען, זיך אומגעדרעהט און אָנגעשפּארט זיך איצט מיט'ן רוקען אַן דער אייזערנער פּאַרעניץ פונ'ם באלקאָן. אָבער אַזוי ווי ער האָט נאָך אַלץ ניט געקאָנט כאפּען מעהר ווי ברעקלאָך פון איהרע גאַנצע רייד, האָט ער פּלוצים געלאָזען זיין יונגע נאכבארין שטעהן אליין און איז אריין אין זאַאל, אום אַלעם צו הערען. ער האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען פרייליין שאַרלאָטע און אַ לאַנגע צייט זיך מיט איהר אונטערהאַלטען איבער דאָס שטייגען פון רענט, איבער אייגענטהום, וואס ברענגט אריין גוטע פראָצענטען, איבער ווערטה־פּאַפּירען און גרונד־שטיקער.

ארום האלבער נאכט איז ער אוועק און צוגעזאגט ווידער צו קומען.

אין א מאָנאט ארום האָט מען אין גאנצען מיניסטעריום פון קיין אנדער זאך נישט גערעדט, ווי נור פון דער חתונה פון דזשאקס־לעפּאלד לעסאבלע מיט פריילין צעלעסטע־קאָראליע קאבעלין.

3.

דאָס יונגע פּאָאר האָט זיך בעזעצט אויף דעם איינענעם שטאק מיט קאבעלין און פריילין שארלאטע אין א וואהנונג, פון וואנען מען האָט דעם פריהערדיגען קווארטיראנט געהייסען ארויסציהען.

אין דער איינענער צייט האָט זיך לעסאבלע ניט געקאנט בע־פרייען פון א געוויסער זארג. די טאנטע האָט איהר ניכטע ניט גע־וואָלט געבען קיין שום שריפטליכע פערזיכערונג, אז די ירושה וועט געהערען צו איהר. זי האָט זיך נור געשווארען, אז איהר צוואה איז געמאכט און ביים נאטאריוס, הערר בעלהאממע, איינגעלעגט. אויסערדעם האָט זי פערזיכערט, אז איהר גאנצער פערמעגען וועט איבערגעהן צו איהר ניכטע נור אונטער איין געוויסער בעדינגונג. ווען מען איז צו איהר צוגעשטאַנען, זי זאל די דאזיגע בעדינגונג אָנרופען, האָט זי זיך ענטזאגט צו ענטפערען, אָבער מיט א גוטמוטי־גען שמייכעל האָט זי פערזיכערט, אז די בעדינגונג איז לייכט צו ערפילען. נאָך דער דאזיגער ערקלעהרונג פון דער איינגעשפּארטער אלטער, האָט לעסאבלע געגלויבט, אז מען מעג איינשטעלען, און אזוי ווי דאס מיידעל איז איהם געפעלען געווען, האָט ער זיין אונענט־שלאָסענהייט בעזיעגט. ער האָט קאבעלינס וואונש, איהם אריינצור־כאפּען, ענדליך בעפריעדיגט.

איצט איז ער געווען גליקליך, הגם א צווייפעל איז אימער איהם אין הארצען געלעגען און ווי א שטיין געדריקט. ער האָט געליעבט זיין פרוי, וועלכע האָט איהם אין קיין הינזיכט ניט ענ־טוישט. זיין לעבען איז געפלאסען רוהיג און איינטאָניג. אין א קור־צער צייט האָט ער זיך צוגעוואהנט צו זיין לעבען אלס פערהיי־ראטער מאן און איז געבליעבען דער איינענער פלייסיגער בעאמטער, ווי אימער.

א יאָהר איז אוועקגעלאפען. דער ניי־יאָהר איז ווידער אנגע־

קומען, אבער צו זיין גרעסטער פערוואונדערונג האָט ער די העבערע שטעלע, אויף וועלכע ער האָט געהאפט, ניט געקראגען. בלויז מאזע און פיטאלעט האָבען געקראגען געהעכערט. און באיסעל האָט פערטרויט הערר קאכעלין א סוד, אז ער וועט אין א געוויסען אבענד אפהיטען זיינע ביידע קאָלעגען און זיי גוט אנברעכען די ביינער פאר אלעמען אין די אויגען, ווען זיי וועלען ארויסגעהן פון'ם גרויסען טויער. ער האָט עס אבער ניט געטהאָן.

אכט טאָג נאכאנאַד האָט לעסאבלע ניט געקאנט שלאָפען, אזוי האָט איהם געמאטערט דער געדאנק, וואס טראָץ זיין שווערע ארבייט, זיין פלייסיגקייט און איבערגעבענהייט, האָט מען איהם דאָך ניט געהעכערט. ער האָט זיך דאָך געפּלאגט, ווי א הונד. דעם אונטערשעף, הערר ראבאָט, וועלכער איז ניין מאָנאט אין יאָהר געלעגען קראנק אין שפּיטאל, האָט ער שטענדיג פערטראַטען. יעדען אין־דער־פריה איז ער געקומען אום האלב ניין און יעדען אבענד איז ער אוועק אום האלב זיעבען. וואס נאָך האָט מען פון איהם פערלאנגט? אויב מען קוקט זיך ניט ארום אויף אזא ארבייט און אויף אזא אנשטרענגונג, דאן וועט ער נור טהאָן אזוי פיעל ווי אלע איבעריגע. יעדער דארף קריגען נאָך זיין פערדיענסט נאָך. ווי אזוי האָט עס הערר טארשעבועף, וועלכער האָט איהם שטענדיג בעהאנדעלט, ווי אן אייגענעם זוהן, איהם געלאזען אזוי פאלען? ער האָט כאָטש־געוואלט וויסען פארוואָס, פאר־ווען, און ער האָט זיך בעשלאָסען צו זעהן דעם שעף און מיט איהם וועגען דעם דורכריידען זיך.

און אין א פריהמארגען, נאָך איידער די קאָלעגען זיינען אין מיניסטעריום געקומען, האָט ער אנגעקלאפּט צו דעם אלמעכטינען אין טיר. א שארפע שטימע האָט אויסגערופען:

— אריין!

ער איז אריין.

הערר טארשעבועף, א קליינער מאן מיט א זעהר גרויסען קאָפּ איז געזעסען נעבען א טיש, פול מיט פּאפּירען, און האָט געשריעבען. ווען ער האָט דערזעהן זיין געליעבטען בעאמטען, האָט ער געזאגט:

— גוט מאָרגען, לעסאבלע, ווי געהט עס?

דער יונגער מאן האָט געענטפערט:

— גוט מאָרגען, אייער גנאַדען. זעהר גוט. און ווי געהט עס אייך?

דער שעף האָט אויפגעהערט צו שרייבען און זיך אומגעדרעהט מיט זיין שטול; זיין צאַרטער, צובראָכענער, מאַגערער קערפּער איז געווען איינגעוויקעלט אין א לאַנגען, שוואַרצען, ערנסטען ראָק און איז כמעט אין גאַנצען אריינגעפאַלען אין לעדערנעם פאַטעל. א גרויסע באַנד מיט אַן אָרדען פון עהרען־לעגיאָן האָט, ווי א גלי־הענדער קויל, אויף זיין שמאָלער ברוסט געלויכטען.

ער האָט געהאַט שפּיציגע צייהן, איינגעפאַלענע באַקען, אויס־געפּוטשעטע אויגען און ניט קיין פּראָפּאָרציאָנעלען שטערן, אויף וועלכען דאָס ארויפגעקאַמטע ווייסע האָאָר איז געוואַקסען.

הערר טאַרשעבוף האָט זיך אָנגערופען:

— זעצט זיך, ליעבער פריינד, און זאָגט מיר, וואָס האָט אייך אהער געבראַכט?

געגען אַלע אַנדערע בעאַמטע איז ער געווען מיליטעריש־שטרענג און האָט געקוקט אויף זיך, ווי אויף א קאַפּיטאַן פון א שיף, ווייל דאָס מיניסטעריום איז אין זיינע אויגען געווען ניט אַנ־דערש ווי א גרויסע קריעגס־שיף, דאָס אדמיראַל־שיף פון אַלע פראַנ־צויזישע פלאָטען.

לעסאַבלע האָט ארויסגעשטאַמעלט עטוואָס אונזיכער און בלייך:

— אייער גנאַדען, איך וואָלט וועלען פרעגען, צי האָב איך אפשר בעגאַנגען עפּעס א פעהלער.

— ניין, ליעבער פריינד, פאַרוואָס פאַלט אייך עפּעס איין צו שטעלען אזא פראַגע?

— ווייל... ווייל איך בין געווען אביסעל ערשטוינט, וואָס איך בין היינטיגס יאָהר ניט געהעכערט געוואָרען גראַדע אזוי ווי אַלע פריהערדיגע יאָהרען. ערלויבט מיר, אייער גנאַדען, צו זאָגען נאָך א פּאָאָר ווערטער. איך בעט אין פאַראויס פערצייהונג פאַר מיין דרייסטקייט. איך ווייס, אז איהר זייט צו מיר געווען אויסער־געוועהנליך גוט און גנעדיג. און האָט פאַר מיר געמאַכט אויסנאַה־מען, אויף וועלכע איך האָב אַליין נישט געהאָפט. איך ווייס אויך,

אז אין אלגעמיין ווערט מען געהעכערט נור איין מאל אין צוויי־דריי יאהר. אבער איך מוז בעמערקען, אז איך טהו אב אין ביורא דריי־פיער מאל אזוי פיעל ארבייט ווי א געוועהנליכער בעאמטער און, אז איך זיץ וויינינגסטענס צוויי מאל אזוי פיעל צייט ביי דער ארבייט, איך גלויב, אז ווען מען זאל אבוועגען די סומע פון מיינע בעמיהונגען און די בעלאהנונג, וועלכע איך קריעג, וועט זיך ארויסשטעלען, אז די לעצטע שטעהט וויים, ווייט הינטער דער ערשטער.

ער האט דעם דאזיגען זאץ, וועלכען ער האט געהאלטען פאר זעהר א קלוגען, זארגפעלטיג פארבערייט.

העה טארשעבועף איז געווען ערשטוינט און געזוכט אן ענט־פער. צום סוף האט ער געזאגט אין עטוואס א קאלטען טאן:

— הגם עס איז געגען מיין פרינציפ, אז צווישען שעף און זיי־נע אונטערגעבענע זאלען אזעלכע זאכען בעשפראכען ווערען, דאך, האבענדיג אין זינען אייערע ביזאהעריגע גוטע דיענסטען, וועל איך אייך דאס מאל ענטפערען. איך האב היינטיגס יאהר, גראדע אזוי ווי פאראיאהרען פארגעשלאגען, אז מען זאל אייך הע־כערען, אבער דער דירעקטאר האט אויסגעמעקט אייער נאמען דערפאר, ווייל אייער הייראט פערזיכערט אייך א שעהנע צוקונפט, וואס אייערע קאלעגען קענען קיינמאל נישט האבען. איז עס דען ניט מעהר ווי רעכט, אז מען זאל אין זינען האבען די אומשטענדען פון דעם בעאמטען? איהר וועט אמאל רייך ווערען, זאגאר זעהר רייך! דרייהונדערט פראנק מעהר א יאהר וועלען ביי אייך גאר־נישט בעדייטען, בעת פאר די אנדערע איז דאס א סך געלד. דאס, ליעבער פריינד, איז די אורזאכע, פארוואס מען האט אייך היינטיגס יאהר נישט געהעכערט.

לעסאבלע האט זיך צוריקגעצויגען פערשעהמט און צוקאכט.

אויף־דער־נאכט, ביים עסען, איז ער געווען אונאנגענעהם. אנטקעגען זיין פרוי. געוועהנליך איז זי געווען פרעהלאך און כמעט אלע מאל גלייך גוט אויפגעלעגט, הגם אביסעל איינגעשפארט. זי האט שוין אין זיינע אויגען ניט געהאט מעהר דעם צויבער פון דער ערשטער צייט און הגם זי איז איהם נאך אלץ געווען געפעלען, דען זי איז געווען פריש און שעהן, דאך האט ער מאנכעס מאל געפיהלט

צו איהר כמעט אן עקעל, וועלכען דאָס לעבען צווישען צוויי מענשען רופט געוועהנליך גאנץ גיך ארוים. טויזענדער לעבערליכע קלייניג־קייטען פון׳ם לעבען, די אבגעלאזענקייט אין איהר טואלעט אין־דער־פריה, דער אלטער, אבגעטראגענער, ביליגער שלאף־ראָק, דער צוקנייטשטער פריזיר־מאנטעל — ווייל רייך זיינען זיי ניט געווען — און אלע קליינע איינצעלהייטען, וועלכע ער האָט געזעהן צו נאָהענט, האָבען געבראכט דערצו, אז ער זאל קוקען אויף דאָס פאמיליען־לעבען מיט מעהר ניכטערע אויגען, און יענער הויך פון פּאָעזיע, וועלכען ער האָט געפיהלט די ערשטע צייט נאָך זייער חתונה, איז אין גאנצען פערשוואונדען.

טאַנטע שארלאטע האָט זיי אויך זייער היים פערביטערט, ווייל זי איז דארט שטענדיג געוועזען, האָט זיך אין אלעם ארייגגעמישט, אלעם בעשטימט, אויף אלעם איהרע בעמערקונגען געמאכט און אזוי ווי זיי האָבען שרעקליך מורא געהאט זי צו בעליידיגען, האָבען זיי דאָס אריבערגעטראגען מיט געדולד, הגם אין הארצען איז די פער־צווייפלונג געוואקסען און געוואקסען.

זי האָט זיך געשלעפּט מיט איהרע לאנגזאמע טריט איבער דער וואהנונג און אָהן אויפהער האָט איהר דין קול׳כעל געקלונגען:

— דאָס האָט איהר געדארפט אזוי מאכען און יענעם אזוי.

ווען מאן און ווייב זיינען געווען אליין, האָט לעסאבלע א צור־קאכטער, א נערוועזער אויסגערופען:

— פון דיין טאַנטע קען מען שוין מעהר נישט אויסהאלטען. איך וויל זי דא מעהר נישט האָבען, איך וויל זי מעהר נישט אנקו־קען, דו הערסט? איך וויל זי נישט אנקוקען!

קאָראָ האָט רוהיג געענטפערט:

— נו, יאָ, וואס קאן איך העלפען?

דאָ איז ער געוואָרען אויסער זיך פאר כעס.

— עס איז עקעלהאפט צו האָבען אזא פאמיליע.

און זי האָט געענטפערט נאָך אימער מיט דער גרעסטער רו־היגקייט.

— יא, די פאמיליע איז עקעלהאפט, אבער די ירושה איז גוט, ניט אמת? זיי דאָך נישט קיין נאר! עס איז גראדע אזוי אין דיינע

ווי אין מיינע אינטערעסען, טאנטע שארלאָטע׳ן גוט צו בעהאנדלען!

און ער האָט געשוויגען, ווייל ער האָט ניט געוואוסט, וואס צו ענטפערען.

איצט האָט די טאנטע זיי נאכאנאנד געהאלטען אין איין מאַטערען, זיי זאלען האָבען א קינד. זי האָט אבגעפיהרט לעסאבלע׳ן אין א ווינקעל און מיט איהם אריינגע׳טענה׳ט:

— ליעבער פלימעניק, איך פערלאנג, אז דו זאלסט ווערען א פאָטער, איך וויל זעהן מיינע יורשים. דו וועסט מיר ניט איינריידען, אז קאָרא איז אונפעהיג א מוטער צו ווערען, מען דארף אויף איהר בלויז איין פיק טהאָן. ליעבער פלימעניק, מען האָט חתונה, אום צו האָבען א פאמיליע און קינדער, וועלכע זאלען ירש׳ענען דעם נאמען. אונזער הייליגע קירכע בעפעהלט, קינדער צו האָבען. איך וויים גאנץ גוט, אז איהר זיט ניט רייך און אז א קינד פערגרעסערט די הוצאות, אבער ווען איך וועל איבער הונדערט יאָהר שטארבען, וועט אייך קיין זאך ניט פעהלען. איך וויל זעהן א קליינעם לעסאבלע, איך וויל עס, דו הערסט?

אזוי ווי זיי זיינען שוין געווען פערהייראט פופצעהן מאָנאטען און איהר וואונש איז נאָך אלץ ניט ערפילט געוואָרען, איז זי געוואָרען אונגעדולדיג און גענומען זי צואיילען. איצט האָט זי אין דערשטיל געגעבען קאָרא׳ן אלערליי עצות, ווי א פרוי, וועלכע האָט אמאָל פערשיעדענעס מיטגעמאכט און וועלכע האָט ביי א געלעגענהייט געוואוסט, ווי אזוי דאָס אויסצונוצען.

אָבער איין מאָל אין־דער־פריה האָט זי זיך געפיהלט ניט גוט און איז געבליעבען ליעגען אין בעט. אזוי ווי איז נאָך קיינמאָל ניט געווען קראנק, האָט קאבעלין זעהר אן אויפגערעגטער אָנגעלאָפט צו זיין איידעם אין טיר:

— לויף שנעל אריבער צו דאָקטאר בארבעטטע, און דעם שעף וועסטו זאגען, אז אונטער די דאזיגע אומשטענדען האָב איך ניט געקענט קומען אין ביורא.

לעסאבלע האָט א גאנצען טאג פערבראכט אין אנגסט און פיין, ער איז ניט אימשטאַנד געווען צו ארבייטען, צו בעשעפטיגען זיך

מיט זיינע טעגליכע פפליכטען. הערר טארשעבועף האט איהם ערשטוינט געפרעגט:

— וואס זייט איהר אזוי צושטרייט, הערר לעסאבלע?

און לעסאבלע האט געענטפערט:

— איך בין זעהר מיעד, אייער גנאדען. איך האב די גאנצע נאכט ביי אונזער טאנטע געוואכט. זי איז נעבאך זעהר קראנק.

אבער דער שעף האט קאלט בעמערקט:

— עס איז דאכט זיך גאנץ גענוג, אז קאכעלין בלייבט מיט איהר. איך קען דאך ניט צולאזען, אז מיין גאנצע ביורא זאל זיך איבערקעהרען מיט'ן קאפ אראב.

לעסאבלע האט אוועקגעלעגט דעם זייגער פאר זיך אויף'ן טיש און מיט פיבערישער אונגעדולד געוואַרט, עס זאל ווערען פינף. אזוי גיך, ווי דער גרויסער זייגער אין הויף האט גענומען שלאגען פינף, האט ער זיך אויפגעהויבען און איז אנטלאפען. צום ערשטען מאל האט ער פערלאזען דאס ביורא אין דער רעגעלמעסיגער צייט.

ער איז געווען אזוי אויפגערעגט, דאס ער האט גענומען א דראש־קע צו פאהרען אהיים. ער האט ארויפגעשטורעמט אויף די טרעפ. דאס מיידעל האט איהם געעפענט און ער האט גלייך געפרעגט:

— ווי געהט עס?

— דער דאקטאר האט געזאגט, אז זי איז מורא'דיג ארונטער.

דאס הארץ האט איהם געקלאפט, ער איז געווען אויסער זיך. אך, גאט, ווען זי זאל טאקע שטארבען? ער האט ניט געוואגט אריינ־צוגעהן אין דאס קראנקען־צימער און געשיקט רופען קאכעלינ'ען, וועלכער איז געזעסען ביי דער אלטער.

זיין שווער איז גלייך אריינגעקומען, עפענענדיג פארזיכטיג די טיר. ער איז געווען אין'ם שלאף־ראק און האט געטראגען די שלאף־מיצעל אויף'ן קאפ. ער איז געוועהנליך אזוי אין אבענד געווען אנגעטהאן, בעת ער איז געזעסען ביים קאמין. ער האט גאנץ שטיל געזאגט:

עס געהט שלעכט, זעהר שלעכט. זייט פיער א זייגער איז זי אהן זינען. זי האט היינט נאכמיטאג זאגאר ווידוי געזאגט.

לעסאבלע'ן האָבען זיך אונטערגעהאקט די קניע און ער האָט זיך אנידער געזעצט:

— וואו איז מיין פרוי?

— זי איז ביי איהר.

— וואָס האָט דען דער דאקטאר געזאגט?

— ער האָט געזאגט, אז דאס איז אן אנפאל. עס איז מעגליך זי זאָל געזונד ווערען, אבער עס איז גראד אזוי מעגליך, אז זי זאָל היינט ביי־נאכט שטאַרבען!

— דארפסט מיך האָבען? אויב ניט, וואלט איך ניט וועלען אהין אריינגעהן. עס איז מיר אונאנגענעהם זי אין אזא צושטאנד צו זעהן.

— ניין, געה צו זיך. ווען עס וועט זיין עפּעס אן ענדערונג, וועל איך דיך גלייך שיקען רופען.

לעסאבלע איז אוועק אין זיין צימער. די וואהנונג האָט איהם פּלוצים געגומען אויסווייזען פערענדערט, גרעסער און ליכטיגער, אָבער ער האָט ניט געקאנט איינזיצען אויף אן ארט און איז ארוים אויף'ן באלקאן.

עס איז געווען ענדע יולי און די זון, איידער זי איז צווישעןביידע טהורעמס פון דעם טראָקאדערא פערשוואונדען, האָט נאָך אמאָל געווארפען איהרע פייערדיגע שטראהלען איבער דעם ים פון דעכער.

דער הימעל איז געווען ארום און ארום רויט, דערנאָך איז ער געוואָרען מאַט־גאָלדיג, דערנאָך געל־גרינליך, העל־גרין, דאן בלוי, ריין־בלוי ביים האָריזאנט.

די שוואלבען זיינען געפלויגען, ווי פייל פון בויגען, און מען האָט זיי קוים געקאנט זעהן און זייערע פליעגעל אונטערשיידען, און איבער דעם אונענדליכען ים פון הייזער, איבער דער ווייטער לאנדשאפט איז געלעגען אַ ראָזיגער נעבעל, ווי פייער־דאמפף, פון וועלכען עס זיינען ארויסגעשטיגען שפּיציגע קירכען־טהורעמס און די שפּיצען פון אנדערע הויכע געביידעס, עהנליך צו אַ טעאטער־דעקאראציאָן.

דער טריאומפף־ארק האָט אויסגעזעהן מורא'דיג שווארץ אונ־

טער דעם רויט־פּלאַקערענדיגען האָריזאָנט און דער קופּפּעל פון דעם אינוואַלידען־קלויסטער האָט געגליהט, אַקוראַט ווי אַ צווייטע זון וואָלט אויף'ן דאַך פון דער דאָזיגער געביידע פון'ם הימעל אַרונטער־געפאַלען.

לעסאַבלע האָט אַרומגעכאַפּט דאָס אייזערנע פּאַרענץ מיט ביי־דע הענד און אַריינגעזויגען די לופט, ווי מען טרינקט ווײַן. עס איז אויף איהם אָנגעפאַלען אַ לוסט צו שפּרינגען, צו שרייען, אויסצור־שטרעקען די הענד אין דער ווייטקייט אַריין. אַזוי פיל איז ער געווען מיט פרייד און גליק. דאָס לעבען האָט איהם געלאַכט אַנט־קעגען, די צוקונפט האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט פול גליק. וואָס האָט ער געוואָלט טהאָן? ער האָט געטרוימט.

פּלוצים האָט ער זיך אַ טרייסעל געטהאָן. ער האָט הינטער זיך דערהערט אַ גע־וויש. דאָס איז געווען זיין פרוי. זי האָט געהאַט רויטע אויגען, עטוואָס אַנגעשוואָלענע באַקען און האָט אויסגעזעהן מיעד. זי האָט איהם אָנטערגעשטעלט דעם שטערן, ער זאָל זי אַ קוש טהאָן און געזאָגט:

— מיר וועלען היינט עסען ביים פּאַפּאַ, כדי מיר זאָלען קאָנען זיין נעהענטער צו אַהר. די דיענסט וועט בלייבען מיט איהר די ווײַלע, וואָס מיר וועלען זיצען ביים טיש.

ער איז אַוועק נאָך איהר אין צווייטען צימער.

קאַבעלין איז שוין געזעסען ביים עס־טיש און געוואַרט אויף דער טאָכטער און דעם איידעם. אַ קאַלטע הוהן, קאַרטאָפעל־סאַלאַט און אַ טעצעל, פול יאַגאָדעס, זיינען געשטאַנען אויף'ן טיש און די סופּ האָט געדאַמפּפט אין די טעלער.

מען האָט זיך געזעצט. קאַבעלין האָט זיך אָנגערופען:

— אַזאַ טאָג וואָלט איך ניט אַפּט געוואָלט דורכמאַכען! קיין פערגעניגען איז עס ניט. — ער האָט דאָס געזאָגט אין אַ גאַנץ גלייכגילטיגען טאָן און מיט אַ צופריעדענער מינע. דאַן האָט ער זיך גענומען צום עסען, ווי איינער, וואָס איז שטאַרק הונגעריג. די הוהן האָט איהם געשמעקט אויסגעצייכענט און דער קאַרטאָפעל־סאַלאַט, ווי מען דאַרף ניט בעסער. לעסאַבלע האָט זיך געפיהלט קראַנק אויף'ן מאַגען, ער איז געווען אונרוהיג, האָט ניט געקענט

ארונטערשליגנגען א ביסען און האָט זיך אלץ צוגעהערט צום נעבען־צימער, אין וועלכען עס איז געווען שטיל, ווי קיינער וואלט דארט ניט זיין. קארא איז אויך ניט געווען הונגעריג. איז געווען אויפ־געדעגט, צום וויינען אויפגעלייגט, און האָט זיך אלע ווייל געווישט די אויגען מיט די ברעגען פון איהר סערוועטקע.

קאַבעלין האָט געפרעגט:

— וואָס האָט דער שעף געזאגט?

און לעסאבלע האָט דערצעהלט אלערליי איינצעלהייטען, אבער זיין שווער האָט אלעס געוואלט וויסען גאנץ גענוי און יענער האָט געמוזט נאָך אמאָל איבערדערצעהלען. קאַבעלין האָט זיך אבגע־שטעלט פאר יעדער קלייניגקייט, ווי ער וואלט, וויינינגסטענס, א יאָהר צייט אין ביורא ניט געווען:

— עס האָט געמוזט מאכען א גוואלדיגען רושם, ווען זיי האָ־בען געהערט, אז די טאנטע איז קראנק. — און ער האָט געטראכט וועגען דעם, ווי ער וועט שטעהן א שטראהלענדיגער צווישען די קאָ־לעגען, ווען זי וועט שוין טאקע זיין אויף דער אמת'ער וועלט. און אזוי ווי ער וואלט וועלען פערטרייבען געהיימע געוויסענסביסע, האָט ער געזאגט:

— איך ווינש איהר חם ושלום קיין בייז, דער ארימער פרוי! גאָט איז מיין עדות, אז איך וואלט וועלען זי זאל נאָך זיין מיט אונז און זאל זיך לעבען געזונטערהייד, אבער אן איינדרוק וועט עס דאָך מאכען א גרויסען. דער אלטער סאוואן קען נאָך אפשר צוליעב דעם די קאָמונע פערגעסען.

ווען מען האָט געהאלטען ביי די יאגדעס, האָט די טיר פון'ם צימער זיך געעפענט. דאָס האָט געמאכט אויף די לייטע ביים טיש אזא איינדרוק, דאס זיי זיינען אלע דריי מיט איין מאָל אויפגע־שפרונגען צושראָקענע. דאס דיענסט־מיידעל איז אריין מיט איהר געוועהנליכען אונבעוועגליכען, נארישען פנים און האָט געזאגט גאנץ רוהיג:

— זי ריהרט זיך ניט מעהר.

קאַבעלין האָט א וואַרף געטהאָן זיין סערוועטקע אָן א זייט און איז, ווי א משוגענער, ארויסגעלאפען. קאָרא נאָך איהם, מיט א

קלאפּענדיגען הארצען. איין לעסאבלע איז געבליעבען שטעהן ביי דער טיר און האָט זיך פון ווייטען איינגעגעסען מיט זיינע אויגען אין דאָס בעט, וועלכע האָט זיך אין דער דעמערונג קוים ארויסגע־זעהן. ער האָט געזעהן דעם רוקען פון זיין שווער, וועלכער איז גע־שטאַנען אריבערגעבויגט איבער דאָס קראַנקען־בעט און אונבעוועג־ליך געקוקט אויף די קראַנקע. פּלוצים האָט ער דערהערט קאַבעלינ׳ס שטימע און איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אז עס קומט פון ערגעץ ווייט, ווייט, פון עק וועלט, ווי אין א חלום:

— עס איז אויס, מען הערט מעהר גאַרנישט.

ער האָט געזעהן, ווי זיין פרוי האָט זיך אראָפּגעלאָזט אויף די קניע און, שלוכצענדיג, דעם פּנים אין די קישען בעהאַלטען. דאַן ערשט האָט ער זיך ענטשלאָסען אריינצוגעהן אינוויינינג און, בעת קאַבעלין האָט זיך ווידער אויפגעהויבען, האָט לעסאבלע דערזעהן אויף׳ן ווייסען קאָפּ־קישען דאָס געזיכט פון טאַנטע שאַרלאָטע מיט געשלאָסענע אויגען, אזוי איינגעפאַלען, אזוי שטאַר, אזוי בלייך, דאָס עס האָט אויסגעזעהן, ווי דאָס געזיכט פון א וועקסענער ליאַלקע.

ער האָט געפרעגט פערשטיקט:

— איז עס טאַקע אויס?

קאַבעלין, וועלכער האָט נאָך בעטראַכט זיין שוועסטער, האָט זיך צו איהם אומגעקעהרט און זיי האָבען זיך ביידע אָנגעקוקט. ער האָט געענטפערט:

— יא, אויס — דערביי האָט ער געוואָלט ארויפציהען אויף זיין פּנים א טרויעריגען אויסדרוק, אבער ביידע מענער האָבען זיך מיט איין קוק גוט פערשטאַנען און פּלוצים גענומען דריקען איינער דעם אנדערען די הענד, אזוי ווי זיי וואָלטען זיך בעדאַנקט דערפאַר, וואס איינער האָט פאַר דעם אנדערן אויפגעטהאָן.

אין ניט פערליערענדיג קיין איבריגע צייט, האָבען זיי זיך א נעהם געטהאָן אלעס איינצוואָרדנען.

לעסאבלע האָט גענומען אויף זיך, צו רופען דעם דאָקטאָר און צו בעזאָרגען די נויטיגסטע זאַכען אזוי שנעל ווי מעגליך. ער

האָט געפיהלט א בעדירפניס צו זיין אויף דער גאס, צו זיין אליין, צו אטהעמען, צו דענקען און אין איינזאמקייט זיין גליק צו געניסען.

ווען ער איז פערטיג געוואָרען מיט אלע זיינע גאנגען, איז ער, אנשטאדט צוריק אהיים, אויף'ן בולוואר אוועק. ער האָט געוואלט זעהן מענשען, אויסמישען זיך אין געדרענג, וועלכער האָט דארט יעדען אבענד געשטראָמט אהין און צוריק. עס האָט זיך איהם געוואלט אויסשרייען הויך אויף'ן קול צו די פערבייגעהער:

— איך האָב פופציג טויזענד פראנק איינקונפט! — און ער האָט געטראַכטען אלץ ווייטער, די הענד אין די קעשענעס, האָט זיך אבגעשטעלט פאר יעדען גרויסען געשעפט, האָט בעטראכט די רייכע שטאפען, די טהייערע ציערונג, די עלעגאנטע מעבעל, מיט דעם גליקזעליגען געדאנק: דאָס אלעס קאָן איך מיר איצט פער־שאפען.

פלוצים איז ער פארבייגעגאנגען פאר א קראָם מיט טרויער־שטאָפען און א געדאנק האָט איהם א זעץ געטהאָן אין מוח: טאָמער איז זי ניט טויט? טאָמער האָבען זיי א טעות געהאט?

דער דאזיגער געדאנק האָט איהם ניט אבגעלאזט און ער איז האסטיג אוועקגעלאָפען צוריק אהיים. ווען ער איז אריין אין הויז, האָט ער געפרעגט:

— איז דאָ געוועזען דער דאקטאר?

קאבעלין האָט געענטפערט:

—יאָ, ער האָט בעשטעטיגט דעם טויט און וועט אויסמאכען א טויטען־שיין.

זיי זיינען ווידער אריין אין'ם צימער, וואו די טויטע איז גע־לעגען. קארא איז נאָך אלץ געזעסען אויף א שטוהל און האָט גע־וויינט. די טרעהרען זיינען גערונען שטיל, אהן מיה, כמעט אהן שמערצען, לייכט, ווי נור פרויען קאָנען וויינען.

ווען זיי זיינען אלע דריי געווען אין'ם צימער, האָט זיך קאבע־לין אנגערופען מיט א שטיל קול:

— איצט, אז דאָס דיענסטמיידעל איז אוועק שלאפען, קאָנען מיר פרובירען א זוך טהאָן, אפשר וועלען מיר אין די מעבעל עפּעס געפינען.

און ביידע מענער האָבען זיך א נעהם געטהאָן צו דער ארבייט. זיי האָבען אויסגעליידיגט אלע שופלאדען, דורכגעזוכט אלע קעשע־נעס, דורכגעקוקט יעדעס פיצעל פאפיר. ביז האלבע נאכט האָבען זיי קיין שום אינטערעסאנטעס ניט ענטדעקט. קארא איז אנדרימעלט געוואָרען און האָט לייכט געכראפעט, ציהענדיג רעגעלמעסיג דעם אטהעם. קאכעלין האָט געפרעגט:

— וועלען מיר דען דא פערבלייבען די גאנצע נאכט?

לעסאבלע איז געווען דאפיר. ער האָט געמיינט, אז עס פאסט זיך בעסער, ווען זיי וועלען דא פערבלייבען. און דער שווער האָט זיך אָנגערופען:

— אויב אזוי, לאמיר אהער ברייגגען עטליכע שטוהלען.

און זיי זיינען ארויס, אום צו ברענגען עטליכע ווייכע פאטעלען פון'ם יונגען פּאָאר פאלק'ם צימער.

אין א שטונדע ארום זיינען אלע דריי קרובים געשלאפען כראָפּענדיג איינער נאָך דעם אנדערען נעבען דעם בר־מינן, וועלכער איז געלעגען שטאר אין זיין אייביגער אונבעוועגליכקייט. זיי האָבען זיך אויפגעכאפט, ווען עס איז טאג געוואָרען, ווייל דאס דיענסט־מיידעל איז אין צימער אריין. קאכעלין האָט זיך גענומען רייבען די אויגען און צוגעגעבען:

— איך האָב, דאכט זיך, געכאפט א דרימעל אפשר אויף א האלבער שעה.

לעסאבלע, וועלכער איז גלייך געקומען צו זיך, האָט געזאגט:

— יאָ, איך האָב עס בעמערקט. איך האָב ניט געשלאפען קיין איין רגע. איך האָב נור די אויגען צוגעמאכט, אום זיך אויסצורוהען.

קארא איז אוועק צוריק אין איהר וואהנונג.

דאן האָט לעסאבלע מיט א געמאכטער גלייכגילטיגקייט גע־פרעגט:

— ווען, דענקסטו, זאלען מיר געהן צום נאטאריוס, א קוק טהאָן איהר צוואה?

— אויב דו ווילסט, קאנען מיר היינט אין דער פריה געהן.

— מוז אונז קארא בעגלייטען?

— אפשר איז בעסער, ווייל זי איז דאָך די יורש'טע.

— דאַן וועל איך איהר זאגען, זי זאָל זיך גלייך מאכען פערטיג.
און לעסאבלע איז ארויס מיט שנעלע טריט.

דאס ביורא פון נאטאריוס, הערר בעלהאמע, האָט זיך נור־וואָס געעפענט, ווען קאבעלין, לעסאבלע און זיין פרוי, אנגעטהאָן אין טיפען טרויער, מיט בעטריבטע פנים'ער, זיינען אריינגעקומען.

דער נאטאריוס האָט זיי גלייך עמפפאנגען און זיי געבעטען זיצען. הערר קאבעלין האָט גענומען דאס ווארט:

— הערר אדוואקאט, איהר קאנט מיך, איך בין דער ברודער פון פרייליין שאַרלאטע קאבעלין. דאס איז מיין טאכטער און מיין איידעם. מיין ארימע שוועסטער איז נעכטען געשטארבען. מאָרגען וועלען מיר זי צו קבורה ברייגגען. אזוי ווי ביי אייך איז איינגעלעגט איהר צוואה, זיינען מיר אייך געקומען פרעגען, אויב מיין שוועסטער האָט פיללייכט געמאכט א געוויסע בעשטימונג וועגען איהר לויה, אָדער אפשר האָט איהר אונז עפּעס מיטצוטהיילען.

דער נאטאריאוס האָט געעפענט א שופלאַד, ארויסגענומען פון דאָרט א קאנווערט, איהם אויפגעריסען, ארויסגעצויגען א פּאַפּיער און געזאגט:

— דאָ איז דער דופּליקאט פון דער צוואה, מיט וועלכען איך קאָן אייך גלייך בעקאנט מאכען. די אנדערע, די אמת'ע צוואה, וועלכע ענטהאלט גענוי דאס זעלבע ווי די, מוז בלייבען אין מיינע הענד.

און ער האָט פאר זיי איבערגעלעזען:

„איך, די אונטערצייכענטע וויקטאָרינא שאַרלאטע קאבעלין, בעשטים דערמיט מיין לעצטען ווילען, ווי פאלגט:

איך לאז איבער מיין פערמעגען, וואס בעשטעהט פון א מיליאָן צוויי הונדערט טויזענד פראנק, די קינדער, וועלכע וועלען געבאָרען ווערען ביי מיין פּלימעניצע צעלעסטע קאראליע קאבעלין; די צינזען פון'ם גאנצען פערמעגען זאלען געהערען צו די עלטערען, ביז דאס עלטסטע פון זייערע קינדער וועט מינדיג ווערען.

די פאלגענדע צייען בעשטימען פּעסט, ווי אזוי מיין פערמעגען זאָל צווישען די קינדער געטהיילט ווערען, און וועלכע סומע די עלטערען זאָלען קריגען אזוי לאנג, ווי זיי וועלען לעבען: אין'ם

פאל, אז איך זאל שטארבען פריהער, ווי מיין פלימעניצע וועט האַ־בען א יורש, פערבלייבט מיין גאנץ פערמעגען אין דער פערוואלטונג פון מיין נאטאריוס אין פערלויף פון דריי יאָהר, אום אז מיין אויף דעם דאזיגען אופן אויסגעשפראָכענער ווילען זאל קאנען ער־פילט ווערען.

אין'ם פאל אבער, אז דער הימעל וועט קאראליע'ן אין די דאָזיגע דריי יאָהר נאָך מיין טויט קיין לייבליכען יורש ניט בע־שערען, דאַן וועט מיין פערמעגען דורך מיין נאטאריוס פערטהיילט ווערען צו די ארימע לייט און צו די וואהלטהעטיגע אנשטאלטען".

עס האָט געפאלגט אַן אונענדליכע ליסטע פון געמיינדען, צי־פערען, אנווייזונגען און עצות.

דאַן האָט דער נאטאריוס זעהר העפליך איבערגעגעבען דאס פאפיר קאכעלין'ען, וועלכער איז געווען אין גאנצען בעטויבט פאר איבערראשונג.

הערר בעלהאמע האָט געהאלטען פאר נויטיג צו געבען זיי נאָך אייניגע ערקלעהרונגען. ער האָט געזאגט:

— ווען פריילין קאכעלין האָט מיר צום ערשטען מאָל געמאכט די עהרע צו רעדע מיט מיר וועגען איהר צוואה, האָט זי אויסגעדריקט א הייסען וואונש צו זעהן אַ קינד פון איהר אייגען בלוט. וויפיעל איך האָב מיט איהר ניט גערעדט, האָט זי אלץ געענטפערט, אז דאָס איז איהר פעסטער בעשלוס. דער דאזיגער בעשלוס איהרער האָט גע־שטאַמט דערפון, ווייל זי האָט געגלויבט אין דער רעליגיעזער אנ־שויאונג, אז אויף יעדער קינדערלאזער פאמיליע ליעגט א פלוך פון'ם הימעל. עס איז מיר בשום אופן ניט געלונגען איהרע אנזיכטען צו ענדערען. איך פערזיכער אייך, אז דאָס טהוט מיר זעהר לייד.

און ווענדענדיג זיך צו קאראליע, האָט ער מיט א שמייכעל צוגעלייגט:

— איך צווייפעל ניט א האָאר, אז דער וואונש פון דער פער־שטארבענער וועט באלד ערפילט ווערען.

און די דריי קרובים זיינען אוועק צומישטע, צוטומעלטע, אָהן א געדאנק אין מוח, ווי מען וואלט זיי די קעפ ארונטערגענומען.

זיי האָבען זיך אומגעקעהרט צוריק אהיים ניט ריידענדיג א וואָרט, פערשעהמט און צוקאכט, ווי זיי וואלטען איינער דעם אנדערען בע׳גנב׳עט. אפילו קאָרא׳ס גאנצער שמערץ איז פּלוצים פערשוואונדען; די אונדאנקבארקייט פון איהר טאנטע האט זי בע־פרייט פון וויינען. צום סוף האָט לעסאבלע זיך געווענדעט צום שווער און מיט בלייכע, צוזאמענגעדריקטע ליפּען ארויסגערעדט:

— גיעב מיר אהער די צוואה, לאָמיך אויף דעם אליין א קוק טהאָן.

קאבעלין האָט איהם דערלאנגט דאס פּאפּיער און דער יונגער־מאן האט גענומען לעזען. ער איז געבליבען שטעהן אין מיטען טראָ־טואר, ניט קוקענדיג אויף דעם וואס די פארבייגעהער האָבען איהם געשטויסען אהין און אהער, און האָט דורכגעקוקט די ווערטער מיט זיין פּראקטישען, דורכדרינגענדען בליק.ביידע אנדערע האָבען גע־וואָרט צוויי טריט ווייטער, דאן האָט ער אבגעגעבען צוריק די צוואה און ערקלעהרט:

— ס׳איז גאָרנישט צו מאכען, זי האָט אונז אזוי נישקשה׳דיג אונטערגעפיהרט.

קאבעלין, אויפגערעגט, וואס אלע זיינע האָפנונגען זיינען צו־בראָכען געוואָרען, האט געענטפערט:

— נו, יא, צום טייפעל! איהר מוזט האָבען קינדער! איהר האָט גאנץ גוט געוואוסט, אז זי האָט עס אימער פערלאנגט.

לעסאבלע האָט אהן אן ענטפער א דריק געטהאָן מיט די אקס־לען.

ווען זיי זיינען אהיים געקומען, האָט שוין אן עולם מענשען אויף זיי געווארט. דאס זיינען געווען יענע לייט, וועלכע האָבען צו טהאָן נעבען א טויטען. לעסאבלע איז אוועק אין זיין צימער, ער האָט זיך מעהר ניט געוואָלט קימערן וועגען קיין זאך. און קאבעלין איז געווען גראָב געגען דער גאנצער וועלט, האָט געשריען, מען זאָל איהם לאָזען צורוה, און פערלאנגט מען זאָל מאכען א סוף פון דער געשיכטע אזוי שנעל ווי מעגליך. די צייט ביז מען וועט זיי בעפריי־ען פון דער פערשטאָרבענער האָט זיך איהם איצט אויסגעוויזען צו לאנג.

קארא האָט זיך פערשלאָסען אין איהר צימער און מען האָט מעהר פון איהר נישט געהערט. אָבער קאַבעלין איז אין אַ שטונדע ארום צונעקומען צו זיין איידעמ'ס טיר און האָט אנגעקלאפט:

— ליעבער לעאָפאָלד — האָט ער געזאָגט — איך קום, אום זיך מיט דיר דורכרעדען ווענען איינינע זאכען, מיר מוזען קלאָהר פערשטעהען איינער דעם אַנדערען. מיין מיינונג איז, אז מיר זאָלען טראָצדעם זאָרגען פאר אן אנשטענדיגער לויה, אום מען זאָל אין מיניסטעריום ניט האָבען פון וואָס צו רעדען. די קאָסטען וועלען אונז שוין ניט ארימער מאכען. איבריגענס איז דאָך נאָך גאר נישט פערלאָרען, איהר זייט נאָך ניט לאַנג פערהייראט און עס וואָלט ווירקליך געווען אן אונגליק, אז איהר זאָלט גאָר קיין קינדער נישט האָבען איהר מוזט זיך נור אביסעל מיה געבען, דאן וועט עס שוין געהן. אָבער דערווייל, לאָמיר בעזאָרגען די פריהערדיגע זאכען. ווילסטו זיך אונטערנעהמען צו געהן אין מיניסטעריום?

לעסאבלע האָט מיט ביטערקייט געמוזט מודה זיין, אז זיין שווער איז גערעכט, און זיי האָבען זיך געזעצט איינער אַנטקעגען אַנדערן אויףביידע עקען פון'ם לאַנגען טיש, אום די אדרעסען אויף די טויט-אַנצייגען צו שרייבען.

דערנאָך האָבען זיי געגעסען פריהשטיק. קארא האָט זיך ווי־דער בעוויזען, גאַנץ גלייכגילטיג, ווי די גאַנצע געשיכטע וואָלט איהר גאָרנישט אַנגעגאַנגען, און געגעסען מיט גרויס אפעטיט, ווייל זי האָט מיט אַ טאָג פריהער געפאסט.

באלד נאָך'ן מאָהלצייט, האָט זי זיך אומגעקעהרט צוריק אין איהר צימער. לעסאבלע איז אוועק אין מיניסטעריום. און קאַבעלין האָט זיך אויפ'ן באלקאָן געזעצט רייטענדיג אויף אַ שטוהל און גע־רויכערט זיין ליולקע.

די גליהענדע זומערדיגע זון איז געפאלען אויף אַ ים פון דע־כער, מאנכע פון זיי, וועלכע האָבען געהאט פענסטער, האָבען גע־ברענט ווי פייער און אזוי אָבגעשפיגעלט די בלענדענדיגע שטראה־לען, דאָס מען האָט געמוזט אָבקעהרען פון דאָרט די אויגען. און קאַבעלין האָט ארונטערגעקוקט און געזעהן ווייט הינטער דער גרויס־סער שטאָדט, הינטער די שטויביגע גאַסען די הויכע, גרינע שפיצען

בערג. ער האָט געטראַכט וועגען דעם, אַז דאָרט אונטען, צופוסען פון די דאָזיגע מיט בוימער בעוואַקסענע בערג, פליסט רוהיג די ברייטע, קיהלע סיינע און, אַז דאָרט, אונטער דעם שירם פון בלעטער, צווישען די גרינגס,ביים ברעג פון׳ם טייך, מוז אודאי זיין אַ סך שעהנער, ווי דאַ, אויף דעם באַלקאָן, אונטער דער ברענענדיגער זונן. און אַן אונאַנגענעהם געפיהל איז איהם בעפאַלען. ער האָט זיך דערמאָנט אָן זייער מפלה און בייזע געדאַנקען האָבען איהם גענומען ענגבערן דעם מוח. דער קלאַפּ איז נאָך דערפאר געווען אַזוי גרויס, ווייל די האָפנונג אויף רייכטהום און גליק איז געווען אזוי שטאַרק און האָט אָנגעהאַלטען אזוי לאַנג. און ווי אין אַ מאָמענט פון גרויסער אויפרעגונג, ווען מען טראַכט אימער נור פון איין זאַך, האָט ער פּלוצים הויך אויף׳ן קול אויסגערופען: אַלטע שווינדלערין!

הינטער איהם אין׳ם צימער האָט ער געהערט ווי די קבורות־לייט בעוועגען זיך און ווי דער האַמער קלאַפּט איבער דעם טויטען־קאַסטען. זינט ער איז געווען ביים נאָטאַריוס, האָט ער זיין שוועסטער שוין מעהר ניט געזעהן.

אָבער ביסלעכווייז האָט איהם דורכגענומען די וואַרימקייט, די פרעהליכקייט און די ליכטיגקייט פון דעם דאָזיגען העלען זומערדיגען טאָג און ער האָט אַ טראַכט געטהאָן: עס איז נאָך נישט אַלעם פערלאָרען. פאַר וואָס עפּעס זאָל זיין טאָכטער ניט האָבען אַ קינד? זיי זיינען דאָך נאָך אפילו קיין צוויי יאָהר ניט געווען פערהייראַט. זיין איידים איז דאָך אַ קרעפטיגער, גוטגעבויטער, געזונטער מאַן, כאָטש ער איז עטוואָס קליין. עט, זיי וועלען נאָך האָבען אַ קינד. זיי וועלען עס מוזען האָבען.

לעסאַבלע האָט זיך שטילינקערהייד אריינגע׳גנב׳עט אין מיניסטעריום און אריינגערוקט זיך אין זיין צימער. אויף זיין פּלאַץ האָט ער געפונען אַ פּאַפּיער מיט די ווערטער: „דער שעף וויל אייך זעהן!“ צוערשט האָט ער געמאַכט אַן אונגעדולדיגע מינע. דער דאָזיגער דעספּאָטיזמוס, וועלכער האָט איהם שטענדיג געהאַלטען אין איין אונטערטאַכען, האָט איהם אויפגעבראַכט. און דערנאָך האָט איהם גענומען מאַטערן דער ברענענדיגער וואונש עפּעס צו ווערען,

צו וואקסען. ער וואלט אויך געקאנט זיין א שעף און ער וואלט אוועק נאָך ווייטער.

ניט אויסטהאָנדיג זיין איבער־ראק, איז ער אוועק צו הערר טארשעבועף. ער איז צו איהם אריין מיט יענעם פערטרויערטען פּנים, וועלכען מען ציהט געוועהנליך אויף זיך ארויף ביי טרויעריגע געלעגנהייטען, אָבער אויף זיין פּנים איז געלעגען נאָך מעהר, א מין נידערגעשלאָגענקייט, סמנים פון אמת'ן טיעפען שמערץ האָבען זיך אויף איהם אוועקגעלעגט.

דעם שעף'ס גרויסער קאָפּ, וועלכער איז אימער געלעגען אין דער קרים איבער דאָס פּאפּיער, האָט זיך אויפגעהויבען, און הערר טארשעבועף האָט קורץ געפרעגט:

— איך האָב אייך דעם גאנצען טאָג געדארפט האָבען, פאר־וואָס זייט איהר ניט געקומען אין ביורא?

לעסאבלע האָט געענטפערט:

— אונז האָט געטראָפען אַן אונגליק. אונזער טאנטע, פריילין קאבעלין, איז געשטאָרבען. און איך האָב אייך געוואָלט בעטען, איהר זאָלט מאָרגען קומען צו דער לויה.

הער טארשעבועף'ס פּנים איז גלייך פריינדליכער געוואָרען און ער האָט געענטפערט זאָגאר מיט א געוויסער העפליכקייט:

— אויב אַזוי, ליעבער פריינד, איז עס גאנץ וואָס אַנדערש. איך דאַנק אייך זעהר פאר די איינלאדונג און לאז אייך פריי, ווייל איהר האָט אודאי זעהר פיעל צו טהאָן.

לעסאבלע האָט געוואָלט צייגען זיין פלייסיגקייט און זיך אָנ־גערופען:

— איך דאַנק אייך זעהר, אַלעס איז שוין בעזאָרגט און איך האָב געוואָלט בלייבען דאָ ווי געוועהנליך ביז צו דער לויה.

און געזאגט עס, האָט ער זיך אומגעקעהרט צוריק אין זיין צי־מער.

די נאכריכט וועגען דער אַלטער'ס טויט האָט זיך גלייך פער־שפּרייט איבער'ן גאנצען ביורא, און פון אַלע אָבטהיילונגען האָבען זיך די בעאַמטע א לאָז געטהאָן, איהם צו זאָגען א פּאָאר ווערטער, וועלכע האָבען געקלונגען מעהר ווי גליקוואונש, איידער טרייסט,

און דערביי צו זעהן, ווי ער האלט זיך איצט. מיט גוט געשפּיעלטער דאנקבארקייט האָט ער אויסגעהערט זייערע רייד, אויסגעהאלטען זייער אַלעמענ'ס בליקען און זיך אין אַלגעמיין געהאַלטען אַזוי קאָרעקט, דאס אַלע זיינען געבליעבען גאנץ ערשטוינט.

איינִיגע האָבען געזאָגט:

— ער בעהערשט זיך אויסגעצייכענט!

און אנדערע האָבען צוגעלייגט:

דאָס מאַכט ניט אויס, אין הארצען מוז ער דאָך שטארק צופריעדען זיין.

מאַזע, וועלכער האָט זיך מעהר ערלויבט, ווי די אנדערע, האָט אויף אַ פריינען אופן פון אַ וועלט־מענש געפרעגט:

— ווייסט איהר שוין, ווי גרויס דאָס פערמעגען איז?

מיט אַ גאַנץ גלייכגילטיגען טאָן האָט לעסאַבלע געענטפערט:

— ניין, גענוי ווייס איך נאָך ניט, אין דער צוואה ווערט דערמאָנט אַ מיליאָן צוויי־הונדערט טויזענד פראנק. איך ווייס דאָס דערפאר, ווייל דער נאָטאריוס האָט אונז גלייך געמוזט לאָזען וויסען געוויסע זאכען, וועלכע האָבען צו טהאָן מיט דער ירושה.

אַלע זיינען געווען איבערצייגט, אַז לעסאַבלע וועט מעהר אין מיניסטעריום ניט בלייבען. מיט זעכציג טויזענד פראנק יעהרליכען איינקונפט בלייבט מען ניט קיין שמירער, מען שטעלט דאן מיט זיך עטוואָס פאר, אַלע וועגען שטעהן פאר אזא איינעם אָפען. איינִיגע האָבען געדענקט, אַז ער וועט פּרובען ווערען אַ שטאַאטסראט, אנדערע ווידער האָבען געמיינט, אַז ער וועט זיך אויסקלייבען די קאריערע פון אַן אבגעאָרדנעטען. דער שעף איז געווען זיכער, אַז ער וועט קומען בעטען, מען זאָל איהם ענטלאַסען.

צו דער לויה איז געקומען דאָס גאנצע מיניסטעריום, זיי האָבען זיך געוואונדערט, וואס די פּייערליכקייט איז אביסעל צו ארעם, אָבער עס האָט געהייסען, אַז פרייליין קאַבעלין האָט אין איהר צוואה אַליין בעשטימט, אַז איהר לויה זאָל זיין אַ גאנץ איינפאַכע.

אויף'ן אנדערן טאָג איז קאַבעלין ווידער געקומען אין ביורא, און אויך לעסאַבלע איז געקומען, נאָכדעם ווי ער איז אַ וואָך צייט קראנק געווען. ער איז געווען עטוואָס בלייך, אָבער צו דער ארבייט

האָט ער זיך גענומען מיט דעם אייגענעם אייפער און דער זעלבער פליסיגקייט, ווי פריהער. עס האָט אויסגעזעהן, ווי אין זייער לעבען וואָלט קיין זאַך זיך ניט פערענדערט. מען האָט נור בעמערקט, אַז זיי רויכערען, ווי אומיסטנע, גוטע ציגאַרען, רעדען פון רענט, פון אייזענבאַהן־אקציען און אַנדערע ווערטה־פּאַפּיערען, ווי מענשען, וואָס האָבען פערמעגען. און אין אַ געוויסער צייט איז מען אויך דערגאַנגען, אַז זיי האָבען ארום פאַריז גערענט אַ הויז, אום צו פאַר־ברענגען דעם סוף זומער.

מען איז געקומען צום שלום, אַז זיי זיינען קאַרגע, גייציגע מענשען, פונקט ווי די אַלטע איז געווען. דאָס איז שוין הפנים גע־לעגען אין דער פאַמיליע און דער איידעם האָט זיך צוגעפּאַסט צו זיי פונקט ווי געוואונשען.

אָבער ווי די מעשה זאָל דאָרט ניט זיין, פאַר שעהן האָט מען דאָס ניט געהאַלטען, מיט אַזאַ פערמעגען אין מיניסטעריום צו דיע־נען.

אין אַ געוויסער צייט ארום האָט מען וועגען דעם שוין מעהר ניט געטראַכט, יעדער האָט זיך געהאַט זיין מיינונג פעסט אָבגע־מאַכט.

4.

ווען לעסאַבלע איז נאָכגעגאַנגען נאָך'ן טויטען־וואָגען פון דער טאַנטע, האָט ער געטראַכט פון דעם מיליאָן. און אַזוי ווי דאָס בלוט האָט אין איהם געקאָכט און ער האָט עס פאַר קיינעם ניט געקאָנט ארויסווייזען, איז ער געוואָרען בייז אויף דער גאַנצער וועלט.

ער האָט זיך אויך געשטעלט די פראַגע, פאַרוואָס אייגענטליך זיי האָבען אין די צוויי יאָהר, וואָס זיי זיינען געווען פערהייראַט קיין קינדער ניט געהאַט. און דאָס האַרץ האָט איהם גענומען צאַפּ־לען ביי דעם געדאַנק, אַז עס קאָן אַזוי פערבלייבען.

ווי דער אינגעל, וועלכער קלעטערט אויף אַ הויכען בוים, זעהט פון אויבען איבער זיך דעם פרייז און מאַכט ביי זיך פעסט אָב אָנ־צואווענדען אַלע זיינע קרעפטען, זיין גאַנצען מוטה און ווילען, אום דאָרט אויבען צום שפּיץ צוצוקומען, אַזוי האָט אויך לעסאַבלע גע־פאַסט דעם פערצווייפעלטען ענטשלוס צו ווערען אַ פאָטער. אַזוי

פיעל אנדערע מענשען זיינען געווען פאטערס, פאר וואס־זשע זאל ער עס ניט קאנען זיין. פיעלייכט האט ער עפּעס פארזעהן. ער איז געווען אזוי זארגלאז, אפשר האט ער עפּעס ניט געוואוסט און האט זיך וועגען דעם ניט געקימערט, אזוי ווי ער האט אייגענטליך קיינמאל ניט געהאט דעם וואונש צו לאזען נאך זיך א יורש, האט ער ניט אזוי שטארק אכטונג געגעבען, אז דאס זאל געשעהן. איצט אבער האט ער ביי זיך פעסט בעשלאסען צו געבען זיך די גרעסטע מיה, קיין זאך ניט דורכלאזען און איין מאל האט ער עס געוואלט, האט עס אויך געמוזט געלינגען.

אבער ווען ער איז אהיים געקומען, האט ער זיך געפיהלט קראנק, און געמוזט זיך לעגען אין בעט אריין. די ענטוישונג איז געווען צו גרויס, דער קלאפּ צו שטארק, און עס האט איהם צובראכען.

דער דאקטאר האט זיין צושטאנד געפונען פאר אזוי ערנסט, דאס ער האט איהם פערשריבען פאלשטענדיגע רוה, און זאגאר אנגעזאגט, ער זאל זיך א לענגערע צייט גוט שאנעווען. מען האט מורא געהאט פאר א נערוועז־פיעבער.

אבער אין אכט טאג ארום איז ער ווידער אויפגעשטאנען און איז אוועק אין מיניסטעריום, צו זיין געוועהנליכען דיענסט.

אבער אזוי ווי ער האט זיך נאך געפיהלט צו שוואך, האט ער ניט געוואגט זיך צו דערנעהנטערען צו זיין פרוי, ער האט אבגעווארט און געציטערט, ווי א גענעראל, וועלכער דארף דורכפיהרען א שלאכט, פון וועלכער עס הענגט אב זיין גאנצע צוקונפט. און יעדען אבענד האט ער אבגעלעגט אויף אן אנדער טאג, ווייל ער האט אלץ געהאפט אויף א שטונדע, ווען ער וועט זיך פיהלען געזונד, קרעפטיג, שטארק און אויף אלעם פעהיג. יעדען אויגענבליק האט ער זיך געטאפּט זיין פולס, איהם געפונען צו שוואך, אדער צו שנעל, האט גענומען מיטלען צום שטארקען, געגעסען רויהע פלייש און יעדען אויף־דער־נאכט פאר'ן קומען אהיים, האט ער געמאכט לאנגע שפּאציערען, אום זיך צו קרעפטיגען.

אזוי ווי זיין גענעזונג איז ניט געקומען אזוי שנעל, ווי ער האט עס פערלאנגט, איז איהם איינגעפאלען אן אידעע, צו פערברענגען דעם סוף פון הייסען זומער ערגעץ הינטער דער שטאדט. ער איז

גלייך געוואָרען איבערצייגט, אַז די גוטע דאָרפישע לופט וועט האָ־בען אַ ווירקונג אויף זיין גאַנצען געזונד. אין זיין לאַגע האָט די לופט אָפט וואונדערבאַר געווירקט, דאָס האָט איהם צוגעגעבען זיכערקייט, און ער האָט געהאָפט און געגלויבט אין אַן ערפאָלג. עטליכע מאָל האָט ער געזאָגט צו זיין שוועסטער מיט אַ וואונק:

— ווען מיר וועלען זיין אין דאָרף, וועל איך זיך פיהלען בע־סער, און דאַן וועט דער עסק ווערען פאַרטיג.

דאָס וואָרט „דאָרף“ אַליין האָט פאַר איהם געהאַט עפּעס ווי אַ בעזונדערע בעדייטונג. זיי האָבען אַלזאָ געדונגען אין׳ם דאָרף בע־זאַן אַ קליין הייזעל, וואו זיי האָבען אַלע דריי געוואוהנט. ביידע מע־נער זיינען יעדען אין־דער־פריה געגאַנגען צו־פוס איבער די פעל־דער צום אייזענבאַהן פון קאָלאָמבעס און זיינען יעדען אבענד צו־פוס צוריקגעקומען.

קאַרא האָט זיך געפיהלט גליקליך צו לעבען ביים ברעג פון ריי־צענדען פלוס, האָט געריסען בלומען און אַהיים געבראַכט גרויסע, ליכטיגע, שמעקענדיגע בוקעטען.

יעדען אבענד ז[illegible] זיי אַללע דריי געגאַנגען שפּאַציערען נע־בען ברעג טייך ביז צ[illegible]ם פלאַץ, וואו עס איז אָבגעצאַהמט געוועזן פאַר די פישער, און א[illegible]׳ם רעסטאָראַן „צו די לינדען“ האָבען זיי געטרונקען אַ גלאָז ביער. דאָ האָט דער טייך געשוימט, געקאָכט און געוואָרפען מורא׳דיגע כוואַליעס הויך אין דער לופט. און דאָס ברוי־זען פון דעם וואַסער־פאַל האָט געמאַכט ציטערן די ערד, האָט בע־שפּריצט די לופט אַרום זיך, ווי מיט אַ קליינעם רעגען, וועלכער האָט זיך איבערן וואַסער־פאַל, ווי אַ רויך אויפגעהויבען, אַזוי, דאָס מען האָט נאָך פון ווייטען דעם וואַסער־שטויב איינגעאָטהעמט.

די נאַכט האָט זיך אַרונטערגעלאָזט. פון ווייטען האָט אַ ליכ־טיגער פאַס אָנגעוויזען דעם פלאַץ, וואו פאַריז איז געלעגען און יע־דען אבענד האָט קאַבעלין געזאָגט:

— דאָס איז אַביסעל אַ שטאָדט, הא, וואָס?

פון צייט צו צייט איז איבערן אייזערנעם בריק מיט אַ טראַס־קעריי און קלאַפּעריי, פערבייגעפאָהרען אַ צוג און איז באַלד ווידער

פערשוואונדען דאָ רעכטס און דאָ לינקס, דאָ צו פאַריז־צו ,און דאָ אין דער ריכטונג פון׳ם ים.

מיט לאַנגזאַמע טריט האָבען זיי זיך צוריק אַהיים אומגע־קעהרט, געזעהן ווי די לבנה געהט אויף אויף׳ן הימעל, און זיך ביים ברעג געזעצט, אום איהר ווייכען, גלעלען שיין צו געניסען. און אונ־טען, אין׳ם טייך, איז, דאכט זיך, נאָך אַ לבנה געווען, וועלכע איז געלאָפען מיט די וואסערן ווייט, ווייט אוועק, און וועלכע די כוואַ־ליעס האָבען ווי לייכטענדען זייד אַהער און אַהין בעוועגט. פון ווייַ־טען האָט זיך געהערט דאָס קוואקען פון זשאַבעס, דער געשריי פון נאַכט־פויגלען האָט זיך געטראָגען אין דער לופטען און מאַנכעסמאָל האָט זיך אַ מעכטיגער, שטומער שאטען איבערן טייך אריבערגע־גליטשט און זיין רוהיגען, בליסטשענדיגען לויף פערדונקעלט. דאָס איז געווען אַ שיף מיט פישער־גנבים, וועלכע האָבען פלוצים פערוואר פען זייער נעץ און שטיל אַהן געררויש דאָס גרויסע, דונקעלע נעץ מיט זיין צאַפּעלדיגען אינהאַלט צוריק צום ברעג ארויסגעצויגען, ווי אַן אוצר, וועלכען זיי האָבען פון דער טיעפעניש ארויסגעשלעפּט, אַן אוצר מיט לעבעדיגע זילבער־פיש.

קאַרא איז געווען בעוועגט און זיך צערטליך אַנגעשפּאַרט אַן איהר מאַן׳ס אַקסעל. זי האָט פערשטאַנען זיינע געדאַנקען, זיינע אבזיכטען, הגם זיי האָבעןביידע וועגען דעם קיינמאָל ניט גערעדט. פאַר איהר איז דאָס געווען, ווי זי וואָלט איצט אויף דאָס ניי חתונה געהאַט און זי האָט געוואַרט אויף דעם קוש פון דער ליעבע. פון צייט צו צייט האָט ער מיט זיינע ליפּען לייכט בעריהרט איהר נאַקען דארט, וואו עס קרייזלען זיך די ערשטע האָארעלאַך. זי האָט געענט־פערט מיט אַ האַנד־דריק. זיי האָבען בעגעהרט איינעם דעם אַנדערן, און דאָך זיך איינגעהאַלטען, אָבגעזאָגט זיך איינער פון׳ם צווייטען, ווייל ער האָט אַלץ געוואַרט אויף דעם מאָמענט, ווען ער וועט זיך פיהלען שטאַרקער, קרעפטיגער. דאָס געשפּענסט פון דעם מיליאָן האָט זיי פערפאָלגט.

שאַבעלין איז דורך דער האָפנונג, וואָס ער האָט ארום זיך גע־זעהן, רוהיגער געוואָרען. ער האָט זיך געלעבט גאַנץ צופריעדען, גע־טרונקען זיין ווייַן, ניט קיין צוגעמישטען, געגעסען אַ סך, און מאַנ־

בעסמאל אין דער דעמערונג האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז אין איהם ערוואכט א מין פאעטיש געפיהל, יענעם אונבעשרייבליך גע־פיהל, וועלכעס ס'פאלט אמאל אן אויף די טעמפסטע מענשען, ווען זיי זעהען א זונען־שטראהל אין די צווייגען, א זונען־אונטערגאנג הינטער די ווייטע בערג און דעם פורפור־רויטען אבשיין אין'ם טייך. ער האט ערקלעהרט:

— ווען איך זעה עטוואס אזוינס, גלויב איך אין גאט. אלעס אין מיר ציהט זיך צוזאמען, און מיר ווערט עפעס גאנץ אנדערש אויף'ן הארצען. איך פיהל, ווי איך וואלט א קאלטע באד גענומען, און עס ווילט זיך מיר שרייען, קוויטשען.

דערוייל איז לעסאבלע'ן געווארען בעסער. צייטענווייז האט ער געהאט א פערלאנג, וועלכען ער האט שוין לאנג, לאנג ניט גע־האט; ער האט געפיהלט דאס בעדערפניש ארומצולויפען, צו קייקלען זיך, ווי א יונג פערדעל, איבער דעם גראז און שרייען פאר פרייד הויך אויפ'ן קול.

צום סוף האט ער געדענקט, אז עס איז געקומען די ריכטיגע צייט, און זיי האבען געפייערט אן אמת'ע חתונה־נאכט. דערנאך האט געפאלגט א גאלדענע וואך, פול צערטליכקייט און פול האפנונג.

עס איז אוועק א קורצע צייט, און זיי האבען ענטדעקט, אז זיי־ערע פערזוכען האבען ניט געהאט קיין ערפאלג און אז זייערע האפ־נונגען זיינען צונישט געווארען.

דאס האט אויף זיי א טיעפען און שווערען איינדרוק געמאכט. אבער לעסאבלע האט ניט פערלארען דעם מוטה, און זיך געגעבען איבערמענשליכע מיה. זיין פרוי, וועלכע האט זיך ארומגעטראגען מיט דעם אייגענעם וואונש און געהאט הייסערע בלוט ווי ער, האט זיך מיט פערגעניגען אבגעגעבען צו די דאזיגע אלע פערזוכען און האט אהן אויפהער געזוכט און געזוכט זיין אבשטארבענדיגע ליעבעס־גלוט צו צוברענען.

אין אנהויב אקטאבער האבען זיי זיך אומגעקעהרט צוריק אין שטאדט אריין.

איצט איז דאס לעבען געווארען פערביטערט. עס זיינען גע־פאלען אונפריינדליכע ווערטער, און קאבעלין, וועלכער האט פער־

שטאַנען וואָס דאָ טהוט זיך, האָט זיי געמאַטערט מיט אַלערליי גראַבע, געמיינע, סאָלדאַטסקע וויצען.

איין געדאַנק האָט זיי אָהן אויפהער פערפאָלגט, געפרעסען, געשטאָכען און אויפגעהעצט איינעם געגען אַנדערן, דער געדאַנק וועגען דער ירושה, וועלכע זיי קענען ניט ירשה'נען. איצט איז קאַ־ראַ געוואָרען פרעך און גראָב אַנטקעגען איהר מאַן. זי האָט איהם בעהאַנדעלט ווי אַ נאַרישען אינגעל, ווי איינעם, וואָס טויג ניט אַ קאַץ אָן עק צו פערבינדען, און קאַבעלין האָט צו יעדען מאָהלצייט געטענה'ט:

— אָה, ווען איך זאָל זיין רייך, וואָלט איך אַ סך קינדער גע־האַט. ווען מען איז אַן אָרימאַן, מוז מען זיין קלוג.

און ווענדענדיג זיך צו דער טאָכטער, האָט ער צוגעלעגט:

— דו, דו מוזט האָבען מיין נאַטור, יאָ!... — און דערביי האָט ער געוואָרפען אויף זיין איידעם אַ פיעלזאָגענדיגען בליק און גע־דריקט פערעכטליך מיט די אַקסלען.

לעסאַבלע האָט גאָרנישט געענטפערט, ווי אַ געבילדעטער מענש, וועלכער איז אריינגעפאַלען אין אַ פאַמיליע פון פויערים. אין מיניסטעריום האָט מען בעמערקט, אַז ער זעהט אויס שלעכט. דער שעף האָט איהם זאָגאַר איין טאָג געפרעגט:

— איהר זייט קראַנק? מיר קומט פאָר, אַז איהר האָט זיך פער־ענדערט.

ער האָט געענטפערט:

— אָך, ניין, אייער גנאָדען, איך בין אביסעל מיעד. זייט אַ גע־וויסער צייט ארבייט איך זעהר פיעל, איהר ווייסט דאָך.

ער האָט שטאַרק געהאָפט געהעכערט צו ווערען צום סוף פון'ם יאָהר, און מיט דער דאזיגער האָפנונג האָט ער געלעבט און געאַרבייט ווי אַ מוסטערהאַפטער בעאַמטער.

ער האָט געקראָגען אַ גאַנץ קליינע העכערונג, אַ סך אַ קלענערע ווי אַלע איבעריגע, און זיין שוועד קאַבעלין גאָרנישט.

דאָס האָט געטראָפען לעסאַבלע'ן ווי אַ דונער. ער איז ווידער אוועק צום שעף, און צום ערשטען מאָל האָט ער איהם נישט גערו־פען „אייער גנאָדען“.

— וואס נוצט מיר וואס איך ארבייט אזוי שווער, ווען קיין בע־לאַהנונג קריעג איך זאָ־ווי־זא ניט דערפאַר.

דער גרויסער קאָפּ פון׳ם הערר טאַרשעבוּעף האָט אנגענומען א עטוואס בעליידיגטע מינע:

— איך האָב אייך שוין אמאָל געזאגט, הערר לעסאבלע, אז איך קאָן געשפּרעכען פון דיזען סאָרט צווישען אונז ניט צולאָזען און איך זאג אייך נאָך א מאָל, אז אייער האנדלונג האַלט איך פאר אונפּאַסענד. א מענש, וועלכער געפינט זיך אין אזא גינסטיגער פינאנציעלער לאגע, מוז זיך רעכענען מיט דער ארימקייט פון זיינע קאָלעגען.

לעסאבלע האָט זיך שוין מעהר ניט געקענט איינהאלטען און ארויסגעפּלאַצט:

— אָבער איך בעט אייך, איך האָב גאָרנישט! די טאַנטע האָט איהר פערמעגען איבערגעלאָזען פאר דעם ערשטען קינד, וואס וועט ביי אונז געבאָרען ווערען. מיין שווער און איך לעבען אויס־שליסליך פון אונזער געהאַלט.

דער שעף האָט געענטפערט זעהר ערשטוינט:

— מילא, ווען איהר האָט היינט אפילו גאָרנישט, אמאָל וועט איהר דאָך רייך ווערען, דאָס איז אלזא כמעט אלץ איינס.

און ווען לעסאבלע איז אוועק, איז ער צוליעב זיין ניט געהערט ווערען געוועזן נאָך אונגליקליכער ווי צוליעב דער ירושה, וועלכע איז איהם נישט צוגעפאַלען.

ווען קאַרעלין איז אין עטליכע טעג ארום געקומען אין ביוראָ, איז דער שעהנער מאַזע מיט א שמייכעל אויף די ליפּען צו איהם אריינגעקומען. דאַן איז ערשיענען פּיטאָלעט מיט בלישצענדיגע אויגען און צום סוף האָט אויך באָיסעל די טיר א שטויס געטהאָן און איז אריין מיט א געלעכטער, צו־ווינקענדיג צו די איבעריגע. דער אלטער סאַוואַן איז געזעסען אונבעוועגליך אויף זיין הויכען שטוהל, די פּיס ווי א קליין אינגעל אויף דאָס סקוועער־האַלץ אנגע־שפּאַרט, מיט דער ליולקע אין׳ם מויל, און האָט געשריעבען.

קיינער האָט ניט גערעדט קיין וואָרט. עס האָט אויסגעזעהן,

ווי מען וואלט אויף עפּעס געוואַרט, נור קאַרעלין האָט שטיל פאַר זיך, ווי דאָס איז געווען זיין געוואוהנהייט, די אַקטען געלעזען:

— טולאָן, ליפערונג פאַר דעם אָפיציער׳ס טיש אויף דעם „רישעליע"...

לעסאבלע איז אריין. איצט האָט ער זיך זיינע פּאַפּירען יעדען טאָג אַליין גענומען, ווייל זיין שוואָגער האָט זיך ניט געגעבען די מיה, זיי איהם דורך׳ן דיענער צוצושיקען.

בעת ער האָט אויף דעם בוכהאַלטער׳ס טיש די פּאַפּירען גע־זוכט, האָט איהם מאַזע אָנגעקוקט פון דער זייט און זיך גענומען רייבען די הענד. פּיטאַלעט האָט זיך געדרעהט אַ פּאַפּיראָס און אַרום די ווינקלען פון זיין מויל האָט ניט אויפגעהערט צו שפּיעלען אַ שמייכעל. ער האָט זיך געווענדעט צום איבערזעצער:

— זאָגט מיר אַקאַרשט, פּאַטער סאַוואַן, איהר האָט דאָך אין אייער לעבען פיעלעס דורכגעמאַכט?

דער אַלטער מאַן האָט פערשטאַנען, אַז מען וויל פון איהם לאַכען און ווידער אַמאָל מאַכען אַ רייד פון זיין פרוי, און ער האָט נישט געענטפערט.

פּיטאַלעט האָט געזאָגט:

איהר האָט דאָך אימער דעם קונץ פערשטאַנען, קינדער צו האָ־בען, דען איהר האָט דאָך עטליכע, זאָלען לעבען?

דער גוטער מאַן האָט אויפגעהויבען זיין קאָפּ:

— איהר ווייסט, הערר פּיטאַלעט, אַז איך האָב נישט ליעב אַזעלכע שפּאַסען. איך האָב געהאַט דאָס אונגליק אַן אונווירדיגע פרוי צו קריגען און ווען איך האָב געהאַט בעווייזע פון איהר אונ־טרייהייט, האָב איך זיך מיט איהר גע׳גט.

מאַזע האָט געפרעגט מיט אַ גלייכגילטיגען טאָן גאַנץ ערנסט:

— איהר האָט עטליכע מאָל געהאַט בעווייזע פון איהר פאַלש־קייט, ניט אמת?

און פּאַטער סאַוואַן האָט געענטפערט:

— יאָ, אַזוי איז דאָס.

פּיטאַלעט האָט גענומען דאָס וואָרט:

— פון דעסטוועגען זייט איהר דאָך דער פאטער פון עטליכע קינדער, איך האָב געהערט, דריי אדער פיער?

דער ארימער אַלטער איז אין גאנצען רויט געוואָרען און ארויס־געשטאַמעלט:

— הערר פיטאַלעט, איהר ווילט מיר פערשאפען קריינקונג, אָבער דאָס וועט אייך ניט געלינגען. מיין פרוי האָט ווירקליך גע־האט דריי קינדער; איך האָב א גרונד אנצונעהמען, אז איך בין דער פאטער פון דעם ערשטען, אָבער די אנדערע אנערקען איך ניט.

פיטאַלעט האָט אָנגעהויבען איבער א נייעס:

— יעדענפאלס זאגט די וועלט, אז די ערשטע איז פון אייך, דאָס איז גענוג. עס מוז זיין שעהן, צו בעזיצען א קינד, זעהר שעהן און א גרויס גליק דערצו. ווייסט איהר, איך וואלט זיך וועטען, אז לעסאבלע וואלט געוועזען גליקליך צו האָבען א קינד אזוי ווי איהר.

קאַכעלין האָט אויפגעהערט צו שרייבען. ער האָט ניט מיטגע־לאכט. הגם ער האָט געוועהנליך דעם פאטער סאוואַן ניט געשאַנע־וועט, און שטענדיג געשאָטען מיט אונפּאסענדע וויצען איבער זיין שלים־מזל'דיגען פאמיליען־גליק.

לעסאבלע האָט זיינע פאפירען צוזאמענגענומען. אבער אזוי ווי ער האָט געפיהלט, אז מען גרייפט איהם אָן, האָט ער געוואלט בלייבען דאָ. דער עהרגייץ האָט איהם צוריקגעהאַלטען. און ער האָט זיך צובראָכען דעם קאָפּ טראַכטענדיג, ווער עס האָט זיי געקאָנט זיין געהיימניס פערראַטען. דאָ האָט ער זיך דערמאָנט, וואס ער האָט געזאָגט דעם שעף, און בעגריפען, אז מען מוז דאָ גלייך אויף'ן אָרט האנדלען זעהר ענערגיש, אויב ער וויל נישט ווערען די ציעל־ברעט פון אלע פוילע וויצען און שפּאסען פון גאנצען מיניסטע־ריום.

באַיסעל איז לאַכענדיג ארומגעגאַנגען הין און צוריק, ער האָט אויסגערופען:

— די קונסט, קינדער צו האָבען, צעהן סאַנטימס! קויפט די קונסט, קינדער צו מאכען. ענטדעקט פון הערר סאוואַן, מיט מורא־דיגע איינצעלהייטען.

אלע האָבען זיך צולאַכט, אויסער לעסאַבלע און זיין שוועה. און פיטאַלעט האָט זיך געווענדעט צום רעגיסטראַטאָר:

— וואָס טהוט זיך מיט אייך, קאַרעלין? וואו איז אהינגע־קומען אייער געוועהנליכע גוטמוטהיגקייט? עס זעהט כמעט אויס, אז איהר געפינט ניט פאַר קאָמיש, וואָס פאַטער סאַוואַן האָט א קינד פון זיין פרוי. אָבער איך געפין, אז דאָס איז זעהר קאָמיש און זעהר וויציג, ווייל ניט יעדער קען אזוינס בעווייזען.

לעסאַבלע האָט נערוועז געבלעטערט זיינע פּאַפּירען און גע־מאַכט אַן אנשטעל, אז ער לעזט און הערט קיין זאַך ניט, אָבער ער איז געוואָרען בלייך ווי קאַלך.

באָיסעל האָט ווידער אנגעהויבען ווי אַן אינגעל, וואָס רופט אויס אין גאַס זיין סחורה:

— צום נוצען פון יורשים, ווען מען וויל ירשה'ענען, צעהן סאַנטימס! קויפט, קויפט! צעהן סאַנטימס!

מאַזע האָט פּערזענליך געטראַגען א האַרץ אויף לעסאַבלע'ן פאַרוואָס יענער האָט ביי איהם אויסגעכאַפּט דעם פּערמעגען, אויף וועלכען ער האָט אין דער שטיל גרויס האָפנונג געלעגט, און ער האָט איהם געפרעגט גאַנץ אָפען:

— וואָס איז מיט אייך, לעסאַבלע, איהר זעהט אויס אזוי בלייך?

לעסאַבלע האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און אריינגעקוקט זיין קאָלעגע גלייך אין פּנים אריין. אַן אויגענבליק האָט ער געטראַכט מיט ציטערענדיגע ליפּען און געזוכט עטוואָס בעליידיגענדעס, עט־וואָס גייסטרייכעס. ער האָט אבער ניט גלייך געפונען, וואָס ער האָט געזוכט און געענטפערט:

— מיר איז גאַרנישט. איך וואונדער זיך בלויז, וואָס איהר גיט זיך אזוי פיעל מיה וועגען מיר.

מאַזע, וועלכער איז נאָך אלץ געשטאַנען ביים פייער און האָט מיט ביידע הענד די פּאָלעס אין דער הויך פערריסען, האָט לאַכענ־דיג זיך אבגערופען:

— יעדער טהוט וואָס ער קאָן. אונז געהט עס פונקט אזוי ווי אייך. ניט אימער גליקט עס אָב...

עס האָט אויסגעבראָכען אַן אַלגעמיינער געלעכטער און פער־הילכט זיינע רייד. דעם אַלטען סאַוואַן האָט גענומען קלאָהר ווערען, אַז ניט איהם האָט מען דאָס היינט געמיינט און ניט איהם לאַכט מען דאָ אויס און ער איז געבליעבען זיצען מיט אַן אָפענעם מויל און אויפגעהויבענער פעדער. קאַכעלין איז געווען בערייט יעדען אויגענבליק אַנצופאַלען אויף וועמען עס איז, ווער עס וועט איהם אין וועג קומען.

לעסאַבלע האָט ארויסגעשטאַמעלט:

— איך פערשטעה אייך ניט. וואָס האָט מיר נישט געגליקט?

דער שעהנער מאַזע האָט אַבגעלאָזט איין פּאָלע, אַ דרעה געטהאָן מיט דער פרייער האַנד זיינע וואָנסעס און געענטפערט מיט אַ געוויסער מינע:

— איך וויים, אַז אייך געלינגט געוועהנליך אַלסדינג צו וואָס איהר נעהמט זיך נור. איך האָב הפּנים אַ טעות געהאַט, ווען איך האָב פון אייך גערעדט. אַגב האַנדעלט זיך דאָ וועגען די קינדער פון פּאַטער סאַוואַן און ניט וועגען אייערע, ווייל איהר האָט דאָך גאָר קיין קינדער נישט. און דערביי, אַזוי ווי אייך גליקט אָב אַלעס וואָס איהר אונטערנעהמט, איז עס דאָך קלאָהר, ווי דער טאָג, אַז ווען איהר האָט ניט קיין קינדער, איז עס בלויז דערפאַר, ווייל איהר ווילט זיי נישט האָבען!

לעסאַבלע האָט געפרעגט גראָב:

— וואָס געהט עס אייך אָן?

גערייצט פון דעם טאָן, האָט אויך מאַזע אויפגעהויבען זיין קול:

— הערט אויס, איהר דאַרט, וואָס פאַלט אייך איין. איך זאָג אייך אַפריהער, איהר זאָלט זיך האַלטען העפליך, אַז ניט וועט איהר האָבען צו טהאָן מיט מיר.

אָבער לעסאַבלע האָט געציטערט פאַר אויפרעגונג און זיך ניט געקענט מעהר איינהאַלטען:

— הערר מאַזע, איך בין ניט אַזא שעהנער יונג, ווי איהר, און ניט אַזא פּאַט, איך בעט אייך איינמאָל פאַר אַלע מאָל, איהר זאָלט מיט מיר נישט רעדען. איך קימער זיך ניט וועגען אייך און אייער

גלייכען. — דערביי האָט ער אַ וואָרף געטהאָן אַן ארויספאָדערענ־דיגען בליק אויף פּיטאַלעט און באַיסעל.

מאַזע האָט גלייך פערשטאַנען, אַז מען מוז זיך האַלטען קאַלט און רוהיג און נור דאַן וועט מען זיך קאָנען אָבּרעכענען פאַר דער בעליידיגונג. אָבער ער האָט זיך געפיהלט צו שטאַרק בעליידיגט, ער האָט געוואָלט אַ שטאָך טהאָן זיין פיינד אין דער סאַמע טיעפע־ניש און ער האָט געענטפערט אין אַ פריינדליכען טאָן, מיט אַ פייער־דיגען בליק:

— מיין ליעבער לעסאַבלע, דאָס איז שוין אַביסעל צופיעל. איך פערשטעה גאַנץ גוט אייער כעס. עס איז זעהר אונאַנגענעהם צו פערליערען אַ פערמעגען, און איבערהויפּט נאָך צוליעב אַזאַ קליי־ניגקייט, צוליעב אַזאַ לייכטע, אַזאַ איינפאַכע זאַך. הערט אויס, ווען איהר האָט נישט דאַגעגען, דאַן וועל איך אייך אין דער זאַך גערן ארויסהעלפען, און איך וועל עס אייך טהאָן אומזיסט, ווי אַ גוטער קאָלעגע. איך טהו עס אָב אין פינף מינוט...

ער האָט געוואָלט ווייטער רעדען, אָבער דאַ האָט לעסאַבלע געכאַפּט דעם אַלטען סאַוואָן׳ס טינטער און איהם אַ שליידער גע־טהאָן מאַזע׳ן אין קאָפּ אריין. אַ שטראָם טינט האָט מאַזע׳ן פער־גאָסען דעם פּנים און שנעל איהם אין אַ ניגער פערוואַנדעלט. ער האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף לעסאַבלע׳ן מיט אויסגעפּוטשעטע אויגען און אויפגעהויבענע פויסטען. אָבער קאַבעלין האָט זיך גע־שטעלט אין מיטען, האָט אַ כאַפּ געטהאַן מאַזע׳ן מיט ביידע הענד, אָבגעשטויסען איהם אַן אַ זייט, געגעבען איהם אַ פּאָאַר גוטע קלעפּ און צוגעדריקט צו דער וואַנד. מאַזע האָט זיך מיט גוואַלד לויז גע־מאַכט, אויפגעריסען די טיר און אַ געשריי געטהאָן צו ביידע מענער:

— איהר וועט פון מיר הערען.

דערמיט איז ער פערשוואונדען.

פּיטאַלעט און באַיסעל זיינען אוועק נאָך איהם. פּיטאַלעט האָט זיך פאַרענטפערט, פאַר וואָס ער האָט זיך אָבגעטראָגען: ער וואָלט זיכער איינעם אויף טויט דער׳הרג׳ט, ווען ער וואָלט אַנטהייל גענומען אין׳ם קאַמפּף — האָט ער געזאָגט.

אַזוי שנעל ווי מאַזע איז ווידער געוועזען ביי זיך אין׳ם צימער,

האָט ער פּרובירט זיך אבצוריינינגען, אבער אָהן ערפאלג. ער איז געווען אבגעגאסען מיט בלויען טינט, וועלכען מען האָט בשום אופן ניט געקאנט אפּוואשען. צוקאָכט און פערצווייפעלט איז ער גע־שטאַנען פאר'ן שפּיגעל און זיך, ווי א משוגענער, געריבען דעם פּנים מיט א צוזאמענגעדרעהטען האנדטוך. אָבער די שווארצקייט האָט נור אָנגענומען פערשיעדענע קאלירען דורך דאָס בלוט, וועלכע איז אונטער'ן הויט אנגעלאָפען.

באָיסעל און פּיטאלעט האָבען איהם נאָכגעפאלגט און איהם געגעבען פערשיעדענע עצות. איינער האָט געזאגט, אז ער מוז אויס־וואשען זיין פּנים מיט ריינעם אליוועז־אויל; דער אנדערער ווידער, אז אמאָניא איז דער בעסטער מיטעל. דאן האָבען זיי אוועקגעשיקט א דיענער אין אפּטהעק, אום דארט צו פרעגען אן עצה. ער האָט געבראכט פון דארט א געלע פליסיגקייט און אזא מין שטיין. אָבער דאָס האָט אויך ניט געהאָלפען.

מאזע האָט פערלאָרען דעם מוט, זיך געזעצט און ערקלעהרט:

— איצט איז אונז נור פערבליעבען איינצואורדנען די עהרען־פראגע. איך בעט אייך, איהר זאָלט זיין מיינע סעקונדאנטען און זאָלט געהן צו הערר לעסאבלע'ן. איך פערלאנג, אדער ער זאָל זיך פאר מיר ענטשולדיגען, אדער מיר זאָלען זיך שלאָגען.

ביידע האָבען דאס אנגענומען און זיך בעראטען וואס צו טהאָן. זיי האָבען פון אזעלכע זאכען קיין שום בעגריף ניט געהאט, האָבען עס אָבער ניט געוואָלט ארויסווייזען, און וועלענדיג האנדלען ריכטיג, מיט אלע פּיטשעוועקעס, ווי עס פּאסט פאר אזא פאַל, האָבען זיי א לאנגע צייט ניט געקענט קומען צו קיין שום טאָלק. ענדליך האָ־בען זיי זיך בעשלאָסען זיך צו ווענדען צו א געוויסען קאפּיטאַן, וועל־כער האָט געדינט אין מיניסטעריום, און פרעגען ביי איהם א ראטה. צום שלים־מזל האָט ער אויך ניט פיעל געוואוסט. נאָך א ווייל־ע טראכטען, האָט ער זיי געראטהען זיך צו זעהן מיט לעסאבלע'ן און איהם צו בעטען, ער זאָל זיי אנרופען צוויי סעקונדאנטען.

בעת זיי האָבען גענומען געהן צום צימער פון זייער קאלעגע, איז באָיסעל פּלוצים שטעהן געבליעבען:

— מוזען מיר אָנטהאָן האנדשוה?

פיטאלעט האָט אן אויגענבליק געטראכט:

— יאָ, אפשר ביזטו גערעכט!

אָבער אום זיך צו פערשאפּען האנדשוה, האָבען זיי געמוזט פערלאזען די ביורא און מיט דעם שעף האָט מען ניט געקענט טרייבען קיין קאַטאָוועס. און זיי האָבען ווידער אוועקגעשיקט דעם דיענער, ער זאָל זיי פון א דערבייאיגער קראם ברענגען עטליכע פּאָאר האנדשוה אויף אויסצוקלייבען. א צייט לאנג האָבען זיי זיך מיישב געווען וואס פאר א פארב זיי זאָלען נעהמען. באָיסעל איז געווען פאר שווארץ. פּיטאָלעט האָט געדענקט, אז אונטער אזעלכע אומשטענדען פּאַסען ניט קיין שווארצע האנדשוה און זיי האָבען גע־נומען וויאָלעטעווע.

ווען לעסאבלע האָט דערזעהןביידע מענער אין האנדשוה און מיט ערנסטע מינעס ארייננקומענדיג צו איהם, האָט ער אויפגעהויבען דעם קאָפּ און קורץ געפרעגט?

— וואס פערלאַנגט איהר?

פּיטאָלעט האָט געענטפערט:

— מיר קומען אויף דעם וואונש פון אונזער פריינד, העררמאזע, אום אייך אויפצופאדערען, אז איהר זאָלט זיך אדער ענט־שולדיגען פאר דער טהאט, וועלכע איהר האָט פריהער בעגאַנגען, אָדער מיט וואפען זיך שלאָגען.

לעסאבלע האָט א געשריי געטהאָן אויסער זיך:

— וואס? פריהער בעליידיגט ער מיך און דאן וויל ער נאך איך זאָל זיך מיט איהם שלאָגען? זאגט איהם, אז איך פעראכט איהם, אז מיר גערט גאָר נישט אָן, וואס ער טהוט און וואס ער וויל.

באָיסעל איז צוגעקומען נעהנטער:

— איהר וועט אונז דאן צווינגען צו פערעפענטליכען אין די צייטונגען די גאנצע געשיכטע, און דאָס קאָן פאר אייך ווערען זעהר אונאַנגענעהם.

און פּיטאָלעט האָט צוגעלעגט מיט גיפט:

— און דאָס וועט זיך זעהר ניט פּאַסען פאר אייער עהרע און קאָן זיין א שטערונג פאר אייער צוקונפטיגער אוואַנסירונג.

לעסאבלע האָט זיי צושראקען אנגעקוקט. וואס זאל ער טהאָן? ער האָט געוואלט געווינען צייט:

— מיינע העררן — האָט ער געזאָגט — אין צעהן מינוט זאָלט איהר האָבען מיין ענטפער. ווילט איהר אזוי גוט זיין און אבווארטען אין הערר פיטאלעט'ס צימער?

אזוי שנעל ווי ער איז געבליעבען אליין, האָט ער זיך ארומ־געקוקט, ווי ער וואלט הילף און שוץ געזוכט. גאָט, א דועל! ער זאל זיך שלאָגען! ער איז געווען דערשראָקען אויף טויט, ווי א פריעדליכער מענש, וועלכער האָט קיין מאל פון אזא מעגליכקייט ניט געטראכט, זיך קיין מאָל אין אזעלכע געפאהרען ניט אריינגע־לאָזט און איז איבערהויפט צו אזעלכע אויפרעגונגען ניט געוואהנט געווען. ער האָט זיך געוואלט אויפהויבען און איז מיט א קלאפענדי־גען הארצען, ווי א געלעהמטער, געפאלען צוריק אין זיין שטוהל אריין. זיין צאָרן און זיין ענערגיע זיינען אין גאנצען פערשוואונדען געוואָרען. אָבער דער געדאנק וועגען דעם מיניסטעריום און דאס רעדעריי, וואס די זאך קאָן ארויסרופען, האָט אויפגעוועקט זיין דערשלאָגענעם עהרגייץ, און אזוי ווי ער האָט ניט געוואוסט צו וואס ער זאל זיך ענטשליסען, איז ער אוועק צום שעף, הערען וואס יענער וועט איהם זאגען.

הערר טארשעבועף איז געוואָרען זעהר פערוואונדערט און ער־שטוינט. ער האָט ניט געהאלטען פאר נויטיג צו־צולאזען צו א דועל. ער האָט געהאט אין זינען, אז אזעלכע זאכען קאָנען נור שטערען די ארבייט אין ביורא און ער האָט געזאָגט:

— איך קאָן אייך דא ווירקליך גאר נישט זאגען, דאָס איז אַן עהרען־זאך, וועלכע געהט מיך גאָרנישט אָן. איך קען אייך נור געבען א רעקאמענדאציאָן צום קאמענדאנט באוק. דאָס איז א מאן, וועלכער האָט אין אזעלכע זאכען א סך ערפאהרונג און וועט אייך גערן העלפען מיט וואס ער וועט קענען.

לעסאבלע האָט איהם געפאלגט און איז אוועק צום קאמענדאנט, וועלכער האָט זיך זאָגאר אנגעבאָטען צו זיין סעקונדאנט. אַן אונ־טערשעף האָט ער גענומען פאר'ן צווייטען סעקונדאנט.

באָיסעל און פיטאלעט, נאָך אלץ אין האנדשוה, האָבען זיי־

ערוואַרט, פון דעם צווייטען צימער האָבען זיי צוויי שטוהלען אנט־ליהען, אום זיי זאָלען האָבען פיער.

מען האָט בעגריסט פייערליך איינער דעם אנדערען און זיך געזעצט. פיטאלעט האָט גענומען דאָס וואָרט און ערקלעהרט די לאַגע. דער קאָמענדאַנט האָט אויסגעהערט און געענטפערט:

— דאָס איז אן ערנסטע זאַך; דאָך שיינט מיר, אז עס לאָזט זיך אויסגלייכען, אלעס הענגט נאַטירליך אָב פון גוטען ווילען.

ער איז געוועזען א פרעהליכער אלטער וויצלינג און די גאַנצע געשיכטע האָט איהם געמאַכט שפּאַס.

און עס זיינען אוועק לאַנגע ערקלעהרונגען וועגען די פּער־שיעדענסטע קליינינקייטען, וועלכע זיינען גוגע דער דאָזיגער זאַך. אין דער צייט האָבען זיי אויך אנגעוואָרפען פיער בריעף איי־נעם נאָך'ן אנדערען, און וועלכע ביידע צדדים האָבען זיך געזאָלט ענטשולדיגען. ווען הערר מאָזע זאָל זאָגען, אז ער האָט ניט געהאַט אין זינען צו בעליידיגען זיין קאָלעגע, דאַן וואָלט הערר לעסאַבלע אודאי צוגעגעבען, אז ער האָט געטהאָן אן אונרעכט דערמיט, וואָס ער האָט דעם טינטער טינט געוואָרפען יענעם אין פּנים אריין און וואָלט זיך פאַר זיין ניט־ארומגעטראַכטע האַנדלונג ענטשולדיגט.

און די פיער מענער האָבען זיך אומגעקעהרט צוריק צו זייערע פריינד.

די מעגליכקייט פון א דועל האָט מאָזע'ן שרעקליך אויפגע־רעגט, הגם ער האָט ערוואַרט, אז זיין געגנער וועט זיך דערפון אָב־זאָגען. ער איז געזעסען פאַר זיין טיש און בעטראַכט דאָ איינע און דאָ די צווייטע באַק אין א קליינעם, צינענעם שפּיעגעלע, איינעם פון די, וועלכע אלע בעאַמטע האָבען ביי זיך אין זייער טיש־קעס־טיל, אום אין אָבענד, איידער זיי געהען אהיים, זאָלען זיי קאָנען צורעכט מאַכען די האָאר, די באָרד און דעם שניפּס.

ער האָט איבערגעלעזען די בריעף, וועלכע מען האָט איהם פאַרגעלעגט, און מיט קאָנטיגער בעפריעדיגונג ערקלעהרט:

— מיר שיינט, אז דערמיט איז די עהרע ווידער גענוג פעסט־געשטעלט. איך בין בערייט אונטערצושרייבען.

לעסאַבלע פון זיין זייט האָט אויך ניט געמאַכט קיין ווייטערע

טענות, און האָט דעם אנגעוואָרפענעם בריעף, וועלכע זיינע סע־קונדאנטען האָבען איהם געבראכט, אנגענומען מיט די ווערטער:

— אזוי לאנג, ווי דאָס איז אייער מיינונג, מוז איך נאטירליך אויך צושטימען.

און די פיער מאכטהאבער זיינען זיך ווידער צוזאמענגעקומען. מען האָט אבגעגעבען די בריעף, זיך פייערליך בעגריסט און ווען די זאך איז געוואָרען אבגעטהאָן, איז מען זיך צוגאנגען יעדער אין זיין זייט.

אין ביורא האָט דערווייל געהערשט אן אויסערגעוועהנליכע אויפרעגונג. די בעאמטע זיינען געלאָפען פון איין טיר צו דער אנ־דערער, האָבען אבגעשטעלט איינער דעם אנדערען אין די קארידא־רען, אום זיך נאכצופרעגען אויף נייעס.

ווען מען האָט זיך דערוואוסט, אז די זאך איז געענדיגט, האָ־בען זיך אלע געפיהלט ענטוישט. עמיצער האָט אויסגערופען: „פון אזא ליעבע וועט דאך קיין קינד ניט ווערען, און לעסאבלע פער־שטעהט ניט ווי עס צו מאכען!“ און דאָס דאָזיגע ווערטעל האָט גע־נומען געהן פון מויל צו מויל. איינער פון די בעאמטע האָט זאגאר פערפאסט א ליעד אויף דער געשיכטע.

ווען אלעס איז שוין געווען אויסגעגליכען און געענדיגט, האָט באָיסעל פּלוצים אנגעוויזען אויף א נייע שוועריגקייט. ווי אזוי זאָלען זיך די געגנער האלטען, ווען זיי וועלען זיך טרעפען? זאָלען זיי זיך גריסען? זאלען זיי מאכען אן אנשטעל, ווי זיי קענען זיך גארניט?

נאָך א קורצער בעראטונג איז מען געקומען צום שלום, אז זיי זאלען זיך, ווי דורך א צופאל, טרעפען ביים שעף אין ביורא און אין דער געגענוואָרט פון הערר טאָרשעבוף זאלען זיי איינער דעם צווייטען זאָגען עטליכע העפליכע ווערטער.

די דאזיגע צערעמאָניע איז גליין דורכגעפיהרט געוואָרען. דאן האָט מאזע זיך געהייסען ברענגען א דראשקע און איז אוועקגע־פאָהרען אהיים, אום זיך דארט ווי עס איז ריין צו מאכען.

ניט רעדענדיג קיין וואָרט, צוקאכט איינער אויף׳ן אנדערען, ווי זיי וואלטען זיך געגענזייטיג בעשולדיגט אין דער זאך, זיינען לעסאבלע און קאבעלין אהיים געגאנגען. ווען לעסאבלע איז אריין

אין זיין צימער, האָט ער אַ שמיץ געטהאָן דעם הוט אויף׳ן קאָמאָדע און אויסגערופען צו זיין פרוי:

— איצט איז שוין די מאָס פאָרפול, איך האָב צוליעב דיר שוין אַ דיעל אויך!

זי האָט איהם אנגעקוקט ערשטוינט און אויפגערעגט:

— אַ דועל? פאַרוואָס?

— ווייל מאַזע האָט דיך און דערמיט מיך אויך בעליידיגט.

זי איז צוגעקומען נעהנטער.

— מיך! ווי אזוי?

ער האָט זיך בייז אַ ווארף געטהאָן אויף אַ שטוהל און גע־ענטפערט:

— ער האָט מיך בעליידיגט. מעהר דאַרף איך נישט זאָגען.

אָבער זי האָט אַלעס געוואָלט וויסען:

— איך פערלאַנג, דו זאָלסט מיר דערצעהלען, וואָס ער האָט וועגען מיר געזאָגט?

לעסאַבלע איז רויט געוואָרען און האָט אַרויסגעשטאַמעלט:

— ער האָט מיר געזאָגט... ער האָט מיר געזאָגט... וועגען דעם, וואָס דו האָסט ניט קיין קינדער... וועגען דיין אונפּרוכטבאַרקייט...

צוערשט האָט זי זיך דערשראָקען, דאַן איז אויף איהר אַנגע־פאַלען אַ מורא׳דיגער צאָרן; דעם פאַטער׳ס גראָבקייט האָט זיך ביי איהר דורכגעריסען און זי האָט אַרויסגעפּלאַצט:

— איך, איך בין אונפּרוכטבאַר? אָבער וויים יענער פּרא אדם, וועמענס שולד דאָס איז? איך בין אונפּרוכטבאַר מיט דיר. יאָ, ווייל דו ביזט ניט קיין מאַן, אָבער ווען איך וואָלט געהייראַט מיט אַן אַנדערען, מיט וועמען עס איז, אַבי נור נישט מיט דיר, וואָלט איך שוין געהאַט קינדער. נו, יאָ, דו האָסט נאָך וואָס צו ריידען! איך בין גוט אריינגעפאַלען, וואָס איך האָב מיט אַזאַ שלימזל, ווי דו, חתונה געהאַט. און וואָס האָסטו יענעם לומפּ געענטפערט?

לעסאַבלע איז געזעסען אַ דערשראָקענער פון דעם פלוצלומדי־גען שטורם און געשטאַמעלט:

— איך האָב איהם דערלאַנגט אין באַק.

זי האָט אויף איהם ערשטוינט אַ קוק געטהאָן:

— און וואס האָט ער געטהאָן?

— ער האָט מיר געשיקט זיינע סעקונדאנטען.

איצט האָט זי זיך אינטערעסירט מיט דער געשיכטע אין אלגע־מיין, ווייל דראמאטישע עפּיזאָדען האָבען זי, ווי אלע פרויען, שטארק אינטערעסירט. זי האָט פּלוצים דערפיהלט א געוויסע אכטונג פאר דעם דאזיגען מאן, וועלכער איז בערייט געווען זיין לעבען פאר איהר אין קאָן איינצושטעלען, און ווייכער ווערענדיג, האָט זי פּלוצים געפרעגט:

— און ווען שלאגט איהר זיך?

ער האָט רוהיג געענטפערט:

— מיר שלאָגען זיך ניט. די סעקונדאנטען האָבען די זאך אויס־געגליכט. מאזע האָט זיך ענטשולדיגט.

זי האָט איהם אנגעקוקט און אויסגערופען מיט דער גרעסטער פעראַכטונג:

— אזוי, מען בעליידיגט מיך אין דיין געגענווארט, דו לאזט זאגען אויף מיר וואס מען וויל און שלאגסט זיך ניט. צו דיינע אלע מעלות ביזטו נאָך א פייגלינג אויך.

דאָס האָט איהם אויפגעקאכט:

— איך בעפעהל דיר, זאלסט האלטען מויל. איך וויים בעסער פון דיר, ווי מיין עהרע צו בעשיצען. אויסערדעם, אָט דאָ איז הערר מאזע'ס בריעף. אָט לעז...

זי האָט גענומען דאָס פּאפּיער, עס שנעל איבערגעקוקט, האָט אלעס פערשטאַנען און געענטפערט לאכענדיג:

— דו האסט מסתמא אויך געשריעבען א בריעף? איהר האָט פּשוט מורא איינער פאר'ן צווייטען. אך, ווי פייג די מענער זיינען! ווען מיר, פרויען, וואלטען געווען אויף אייער פּלאץ! אלזא, קורץ, ביי דער גאַנצער געשיכטע בין איך בעליידיגט געוואָרען, איך, דיין פרוי, און דאָס איז פאר דיר גענוג. איצט וואונדערט מיך ניט מעהר, וואָס דו קענסט ניט האָבען קיין קינד. מיט די פרויען ביזטו פּונקט אזא שלומיאל, א שמאטע, ווי מיט די מענער. א שעהנעם פרא אדם האָב איך מיר אויף'ן האלז אָנגעהאנגען.

זי האָט פּלוצים אָנגענומען די שטימע און בעוועגונגען פון

איהר פאטער, האט גערעדט מיט מענערשע טענער און זיך בענומען גראָב און פרעך ווי אן אלטער סאלדאט.

זי איז געשטאַנען פאר איהם מיט די הענד אין די זייטען, גרויס, שטארק, קרעפטיג, מיט א פולער, רונדער ברוסט, מיט א רויט פּנים, א טיעפער, ציטערענדיגער שטימע. דאָס בלוט איז איהר אין די פּרישע, שעהנע באקען אריין און אזוי איז זי געשטאַנען און אנגעקוקט דעם קליינעם, בלייכען, עטוואס פליכעוואטען, גלאט ראַזירטען מאן מיט זיין קורצער ציגענער בערדיל. זי האט געפיהלט א שטארקען פערלאנג, איהם צו דערווערגען, איהם צו שלאָגען, הרג'ענען.

און זי האט ווידערהאלט:

— דו טויגסט צו קיין זאך נישט, אפילו אלס בעאמטער קריכען זיי דיר אויך אלע אויפ'ן קאָפּ ארויף.

די טיר האט זיך געעפענט. קאַבעלין, וועלכער האט דערהערט א גערויש, א ליארם פון שטימען, איז אריין און געפרעגט:

— וואָס איז דען געשעהן?

זי האט זיך א קעהר געטהאָן צום פאטער:

— זאָג דעם דאָזיגען גולם דעם אמת.

און ווען לעסאבלע האט אויפגעהויבען די אויגען, האט ער פּלוצים בעמערקט, ווי עהנליך זיי זיינען איינער צום צווייטען, פאטער און טאכטער. עס האט זיך איהם אויסגעוויזען, ווי א שלייער וואָלט פון זיינע אויגען ארונטערגעפאלען און זיי האבען זיך פאר איהם בעוויזען אין זייער אמת'ער געשטאלט, ווי דער פאטער אזוי די טאכטער,ביידע פון איין בלוט, פון איין גראָבער, געמיינער ראַסע. און ער האט זיך גענומען פיהלען אונגליקליך, פערשאלטען, וואס ער מוז זיין גאַנץ לעבען פערברענגען מיט די דאזיגע העסליכע, גראָבע נפשות.

קאַבעלין האט ערקלעהרט:

— ווען דו וואָלסט זיך ווייניגסטענס געקאָנט גט'ן מיט איהם. עס איז אודאי ניט אנגענעהם צו האָבען א שלים־מזל פאר א מאן.

ביי דעם דאָזיגען ווארט איז לעסאבלע אויפגעשפּרונגען א פערציטערטער. ער איז צוגעגאַנגען צו זיין שווער און גענומען שרייען:

— ארויס! ארויס! דאס איז מיין הויז, דו הערסט, דא וואוין איך! דו זאלסט גלייך געהן פון דאנען!

דאן האט ער א כאפ געטהאן פון קאמאדע א פלאש פון מעדי־צין און זי אויפגעהויבען איבער'ן קאפ, בערייט א ווארף צו טהאן.

קאבעלין האט זיך דערשראקען און זיך ארויסגערוקט מיט די ווערטער:

— וואס איז ער משוגע געווארען?

אבער לעסאבלע'ס כעס האט זיך נאך ניט איינגעשטילט. דאס איז שוין געווען צופיעל. ער האט זיך א קעהר געטהאן צו זיין פרוי, וועלכע איז געשטאנען אביסעל א פערוואונדערטע פון זיין צארן און האט איהם נאך אימער אנגעקוקט. נאכדעם ווי ער האט די פלאש צוריק פון דער האנד ארויסגעלאזט, האט ער ארויסגעשיפעט:

— און דו! און דו!

אבער אזוי ווי ער האט ניט געוואוסט וואס צו זאגען, איז ער געבליעבען שטעהן פאר איהר מיט א פנים א צוקרימטען פאר כעס.

זי האט זיך צולאכט.

איהר לאכען האט איהם איבער־א־נייעס צורייצט און האלב־משוגע געמאכט. ער האט זיך אויף איהר א ווארף געטהאן, אנגע־כאפט זי מיט דער לינקער האנד און מיט דער רעכטער געגעבען עט־ליכע מורא'דיגע פעטש. אויסער זיך און קוים אפכאפענדיג דעם אטהעם, האט זי זיך פון איהם א ריס געטהאן, האט זיך אנגעשטוי־סען אן בעט און געפאלען דארויף מיט'ן רוקען. ער האט זי ניט איינגעלאזען, און זי אלץ געהאלטען אין איין שלאגען. פלוצים האט ער זיך אויפגעהויבען א פערמאטערטער, אהן אטהעם און, פער־שעהמט פון זיין אייגענער ברוטאליטעט, האט ער ארויסגעשטא־מעלט:

— דאס קומט דערפון... דאס קומט דערפון....

אבער זי האט זיך ניט בעוועגט, ווי ער וואלט זי דער'הרג'עט. זי איז געבליעבען ליגען אויף'ן רוקען און געהאלטען איהר פנים מיט דער האנד צוגעדעקט. ער איז צוגעגאנגען צו איהר עטוואס צומישט און זיך אליין געפרעגט, וואס וועט איצטער זיין. ער האט געווארט ביז זי האט צוגענומען די הענד פון'ם פנים, אום צו זעהן, וואס איז

מיט איהר. אין א פּאָאר מינוטען ארום האָט איהם גענומען שטארק קלעמען אין הארצען פאר איהר און ער האָט ווייך ארויסגעמורמעלט:

— קאָרא, קאָרא, אָבער הער מיך אויס, קאָרא. — זי האָט זיך ניט גערירט, און ניט געענטפערט. — וואָס טהוט זיך מיט איהר, וואָס איז געשעהן און איבערהויפּט וואָס וועט זי טהאָן?

ווען עס איז איהם איבערגעגאנגען דער כעס, האָט א פּעראַכ־טונג גענען זיך אליין אין איהם ערוואַכט. ער האָט אויפגעהויבען די האנד אויף א פרוי, אויף זיין אייגענער פרוי, ער, דער בערעבענטער, קאַלטער מאַן. ער, מיט זיין גוטער ערציהונג, וועלכער האָט אימער געהאַלטען זיין קאָפּ הויך און שטאָלץ. איצט, ווען ער איז געקומען צו זיך, איז ער ווייך געוואָרען און געוואָלט ביי איהר בעטען אום־פערצייהונג. אויף די קניע האָט ער זיך געוואָלט פאר איהר וואַרפען, און די דאָזיגע רויטע באַקען קושען, וועלכע ער האָט נור וואָס גע־פּאַטשט. ער האָט פּאַרזיכטיג, מיט די שפּיץ פינגער אנגעריהרט איי־נע פון איהרע הענד, מיט וועלכע זי האָט דאָס פּנים פאַרדעקט. עס האָט געשיינט, אז זי פּיהלט גאָרנישט. ער האָט זי געלאַסטשעט און געגלעט, ווי א הונד, וועלכען מען האָט נור וואָס בעשטראָפט. זי האָט גאָרנישט בעמערקט. דאַן האָט ער נאָך אמאָל געזאָגט:

— אָבער הער דאָך, קאָרא, קאָרא. עס איז געווען אונרעכט פון מיר. הער מיך אויס.

עס האָט אויסגעזעהן, ווי זי זאָל זיין טויט. ער האָט פּרובירט צונעהמען איהר האנד פון'ם פּנים. זי האָט זיך ניט געוועהרט און ער האָט אריינגעקוקט אין איהרע אָפענע אויגען, וועלכע זיינען גע־ווען אויף איהם אויסגעגלאָצט מיט שרעק. ער האָט ווידער אָנגעהוי־בען:

— הער מיך אויס, קאָרא, אין מיין כעס, האָב איך זיך געלאָזט הינרייסען צופיעל, צו־וויט, אָבער דיין פאָטער האָט מיך ארויסגע־בראַכט פון זיך. אזוי בעליידיגט מען ניט קיין מאַן.

זי האָט איהם ניט געענטפערט, ווי זי וואָלט איהם גאָרניט גע־הערט. ער איז ווידער געבליעבען שטעהן און ניט געוואוסט וואָס ער זאָל זאָגען, און ניט וואָס ער זאָל טהאָן. ער האָט איהר א קוש גע־טהאָן אין האלז, און ווען זי האָט זיך אויפגעהויבען, האָט ער דער־

זעהן אין איהר אויג א טרעהר, א גרויסע גלענצענדע טרעהר, וועל־כע האט זיך אויפגעלעזט און איז איבער איהרע באקען ארונטער־גערונען. און פלוצים האבען איהרע אויגען־לעדלאך אנגעהויבען צו צוקען.

דאן האט ער זיך מיט אפענע ארעמס א ווארף געטהאן אויף זיין פרוי. מיט זיינע ליפען האט ער איהר האנד אבגעשטופט, געגר־מען קושען איהר פנים און געבעטען:

— ארימע קארא, ועסטו מיר דען ניט פערצייהען? פערצייהע מיר, איך בעט דיך! איך בעט דיך!

זי האט נאך אלץ געוויינט, ווי אין טיעפסטען שמערץ, שטיל, אהן שלוכצען. ער האט זי צוגעדריקט צו זיך, געגלעט זי, און אין איהר אויער אריינגעשושקעט אלע זיסע ווערטער, וועלכע זיינען איהם נור איינגעפאלען. אבער עס האט געשיינט, אז אויף איהר האט עס קיין שום איינדרוק ניט געמאכט. צום סוף האט זי אויפגעהערט צו־וויינען און א לאנגע צייט זיינען זיי געבליעבען ליעגען פעסט ארומגענומען.

די נאכט איז געקומען און זיך איבער'ן קליינעם צימער ארונ־טערגעלאזען, און ווען עס איז גאנץ דונקעל געווארען, האט ער זיך געמאכט הארץ און אויסגעבעטען איהר פערצייהונג אויף אזא ארט און ווייזע, דאס זיי האבען ווידער איבער־א־נייעס גענומען האפען...

ווען זיי זיינען אויפגעשטאנען, האט ער ווידער אנגענומען זיין געוועהנליכען פנים און זיין געוועהנליכע שטימע, ווי עס וואלט גאר־נישט פאסירט. זי אבער האט מיט איהם גערעדט ווייכער, מיט א צערטליכערען טאן, ווי געוועהנליך, און האט געקוקט אויף איהר מאן כמעט מיט ליעבע, אזוי ווי די ארט און ווייזע, אויף וועלכער ער האט אונערווארטעט זיין אונרעכט ווידער גוט געמאכט, וואלטען איהרע נערווען בערוהיגט און איהר הארץ ווייכער געמאכט. ער האט גע־זאגט גאנץ רוהיג:

— דיין פאטער איז אליין, ער מוז זיך דארט לאנגווייליגען. דו האסט איהם געדארפט רופען אהער. אויסערדעם איז אויך צייט צו עסען.

זי איז אוועק.

עס איז ווירקליך געווען זיעבען א זייגער און דאס דיענסטמיי־דעל האט געמעלדעט, אז עס איז געגרייט צום טיש. דא האט זיך בע־וויזען קאבעלין מיט דער טאכטער, ער איז געווען רוהיג און א שמיי־כעל האט אויף זיינע ליפען געשפיעלט. מען האט זיך געזעצט עסען, און דעם דאזיגען אבענד האבען זיי געפלוידערט אינטימער און פריינדליכער, ווי זייט א לאנגער צייט, ווי זיי אלעמען וואלט עפּעס א גרוים גליק געטראפען.

.5

אבער די האפנונגען, מיט וועלכע זיי אלע האבען זיך ארומ־געטראגען, זיינען ניט ערפיללט געווארען. פון מאנאט צו מאנאט, טראץ אלע בעמיהונגען פון לעסאבלע׳ן און דער געדולדיגער בערייט־קייט פון זיין פרוי, איז זייער ענטוישונג געווארען אלץ גרעסער און גרעסער. אימער און אימער האט איינער אויף׳ן אנדער׳ן ארויפגע־ווארפען די שולד, איינער דעם אנדער׳ן אויפגעווארפען דעם אונ־גליק, און דער פערצווייפעלטער מאן, וועלכער איז מאגער, אויסגע־מאטערט און מיעד געווארען, האט נאך איצט געמוזט אויסשטעהן אלע צרות, אלע גראבקייטען פון קאבעלין׳ען, וועלכער האט איהם אין זייערע היימישע קריעגערייען גערופען ניט אנדערש ווי „העררהאהן“....

זיין טאכטער און ער האבען אינסטיקטיוו געהאלטען איינער פאר דעם אנדער׳ן, און דער געדאנק וועגען דעם גרויסען פערמע־גען, וועלכער האט זיי שטענדיג פאר די אויגען געשוועבט, און וועל־כען זיי האבען דאך ניט געקאנט אנטאפּען, האט זיי שטענדיג אויפ־גערעגט. זיי האבען שוין מעהר ניט געוואוסט וואס אזוינס אויסצו־טראכטען, אום דעם דאזיגען אונפעהיגען, שלים־מזל׳דיגען מאן, וועלכער איז שולדיג געווען אין זייער אונגליק, צו בעליידיגען און צו קוועלען.

יעדען טאג, ווען זיי זיינען געגאנגען צום טיש, האט קארא גע־זאגט:

— מיר האבען היינט ווייניג צו עסען. יא, ווען מיר וואלטען געווען רייך, וואלט עס געווען גאנץ אנדערש, אבער מיין שולד איז עס נישט.

ווען לעסאבלע איז אין ביורא אוועק, האָט זי איהם נאָכגע־שריען:

— נעהם מיט דיין רעגענשירם, זעה, אז דו זאָלסט זיך דיינע קליידער ניט איבערפיהרען. איך בין ניט שולדיג, וואָס דו מוזט נאָך אלץ שפּיעלען די ראָליע פון א שמירער, א שרייבערל....

און האָט זי אליין געראָרפט ארויסגעהן, האָט זי קיינמאָל ניט פארפעהלט אויסצורופען:

— ווען איך טהו נור א טראכט, אז איך האָב איצט געקאָנט אין מיינע אייגענע קארעטען ארומפאָהרען, ווען איך זאָל האָבען אַן אנדער מאַן, דאַן....

אימער און אייביג, ביי יעדער געלעגענהייט, האָט זי דערפון געטראכט, דעם מאַן דערפאר פאָרווירפע געמאכט, זיך מיט איהם פאר יעדער קלייניגקייט ארומגעקריעגט; די גאַנצע שולד אויף איהם ארויפגעוואָרפען און געמאכט איהם פעראַנטוואָרטליך דערפאר, וואָס זיי קענען ניט קריגען דאָס געלד.

צום סוף, האָט ער איינמאָל אין אַן אבענד פערלאָרען די גערולד און א געשריי געטהאָן:

— צום טייפעל! ווערסטו איין מאָל פאר אלע מאָל האלטען ס'מויל! דיין שולד איז עס, אין גאַנצען דיינע, וואָס מיר האָבען ניט קיין קינדער, ווייל איך האָב א קינד!

ער האָט געליינט. אָבער אלץ אין דער וועלט איז איהם ליעבער געוועזן פון דעם דאזיגען שטענדיגען פאָרוואורף, אז ער איז אונפעהיג.

צוערשט האָט זי איהם זעהר ערשטוינט אָנגעקוקט, און געזוכט אין זיינע אויגען דעם אמת צו לעזען; דאַן האָט זי פערשטאַנען, וואָס דאָ טהוט זיך, און געענטפערט מיט א קול פול מיט פעראכטונג:

— דו האָסט א קינד?

ער האָט געענטפערט פרעך:

— יא, אַן אונגעזעצליכער זוהן. איך לאָז איהם אין א פענסיאָן ערציהען.

זי האָט זיך אָבגערופען מיט א רוהיגער שטימע:

— גוט, דאַן וועלען מיר איהם מאָרגען בעזוכען, איך וויל איהם אקאָרשט אויך זעהן.

ער איז רויט געוואָרען ביז איבער די אויערען און האָט ארויס־געשטאַמעלט:

— פון מיינעטוועגען.

אויף מאָרגען אין דער־פריה איז זי אויפגעשטאַנען ארום זיעבען אַ זייגער, און ווען ער האָט זיך געוואונדערט דעריבער, האָט זי געזאָגט:

— וועלען מיר דען ניט בעזוכען דיין קינד? דו האָסט עס מיר דאָך נעכטען ביינאַכט פערשפּראָכען. אָדער האָסטו שוין אפשר היינט גאָר קיין קינד ניט?

ער איז שנעל ארויסגעשפּרונגען פון'ם בעט:

— מיין קינד וועלען מיר ניט בעזוכען, אָבער אַ דאָקטאָר יאָ, און יענער וועט דיר שוין זאָגען צי דו ביזט שולדיג צי ניט.

איבערצייגט אין זיך אליין, האָט זי געענטפערט:

— איך בין צופריעדען.

קאַכעלין האָט גענומען אויף זיך צו ערקלעהרען אין מיניס־טעריום, אַז זיין איידעם איז קראַנק. און דאָס פּאָר'ל, וועלכע האָט זיך ביים אפּטייקער אין דער נאַכבאַרשאַפט נאָכגעפרעגט אויף אַ ספּעציאַליסט, האָט צו דער בעשטימטער שטונדע אָנגעקלונגען אין דערטיר פון דאָקטאָר לעפּיללעעל, וועלכער איז געוועזן דער פערפאַ־סער פון איינינגע ביכער איבער דער „היגיענע פון פאַמיליען־לעבען".

זיי זיינען אריין אין אַ קליינעם זאַאַל, בעשלאָגען מיט העלע טאַפּעטען און גאָלדענע שטרייפען, וועלכער איז געוועזן שלעכט איינ־געריכטעט און וועלכער האָט מיט זיין פּוסטקייט, טראָץ דער מאַסע שטוהלען, וואָס דאָרט איז געשטאַנען, געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ פּוסטקע. זיי האָבען זיך געזעצט. לעסאַבלע איז געוועזן זעהר אויפ־גערעגט, ער האָט געציטערט, ער האָט זיך געשעהמט. ענדליך איז געקומען זייער רייהע און זיי זיינען אריין אין אַזאַ סאָרט קאַבינעט, וואו אַ קליינער, דיקער הערר האָט זיי קאַלט און שטייף אויפגענו־מען.

ער האָט געוואַרט, אַז זיי זאָלען איהם ערקלעהרען דעם גרונד

פון זייער בעזוך. אָבער לעסאבלע, וועלכער איז געווען רויט ביז צו די וואָרצלען פון די האָאר, האָט ניט געוואגט צו רעדען אַ וואָרט. דאַן האָט זיך זיין פרוי ענטשלאָסען דערצו און געזאָגט מיט אַ רוהי־גען קול, ווי איינער, וואָס איז ענטשלאָסען אונטער אַלע אומשטענ־דען צו ערגרייכען זיין ציעל:

— מיר קומען צו אייך, ווייל מיר האָבען ניט קיין קינדער און אַ גרויסער פערמעגען הייגגט אָב דערפון.

די אונטערזוכונג האָט געדויערט אַ לאַנגע צייט און איז געווען זעהר פיינליך. עס האָט אויסגעזעהן, אַז קאָרא׳ן האָט עס גאָרניט גע־אַרט און זי האָט געענטפערט אויף אַלע פראגען פון דאָקטאָר ווי אַ פרוי, וועלכע טהוט עס צוליעב העכערע אינטערעסען און איז בע־רייט אַלעס אריבערצוטראָגען.

כמעט אַ גאַנצע שטונדע האָט זיך דער דאָקטאָר פערנומען מיט דער אונטערזוכונג פון דאָס יונגע פּאָאר פאָלק און גאָרנישט געזאָגט. צום סוף האָט ער ערקלעהרט:

— איך געפין ביי אייך גאָרנישט אבנאָרמאלעס, אויך ניט קיין שום בעזונדערע קראַנקהייט, אָדער שוואכקייט. הגם אַזעלכע פעלען קומען גאַנץ אָפט פאר. מיט די קערפּערס איז דיזעלבע זאַך ווי מיט די כאראַקטערן. אַזוי ווי מיר זעהן אָפט, אַז אַ פּאָאר פאָלק איז אונ־גליקליך, ווייל זייערע כאראַקטערע פּאַסען זיך ניט צוזאַמען, אַזוי איז עס אויך ניט קיין וואונדער, ווען מיר טרעפען אַנדערע פּאָארלאַך אָהן קינדער דערפאר, ווייל מאַן און פרוי פּאַסען זיך פיזיש ניט גוט צוזאַמען. איהר, ווערטהע פרוי, זעהט מיר אויס גאַנץ געזונד און דורכאויס פעהיג מוטער צו ווערען. אייער מאַן ווידער, הגם איך האָב אין איהם קיין שום אונרעגעלמעסיגקייט ניט אויסגעפונען, איז אָבער פּאָרט אַביסעלע אָבגעשוואַכט, אפשר קומט עס טאַקע צוליעב זיין ברעננענדיגען פערלאַנג צו ווערען אַ פּאָטער. וועט איהר מיר ערלוי־בען, איך זאָל אייך אויסהערען?

לעסאבלע אַ אונרוהיגער, האָט אויסגעטהאָן זיין ראָק און וועסט און דער דאָקטאָר האָט אַ צייט לאַנג צוגעלייגט דעם אויער צו דער ברוסט און דעם רוקען פון׳ם בעאַמטען. דאַן האָט ער איהם גאַנץ אויפמערקזאַם אויסגעקלאַפּט פון מאָגען צום האַלז און פון קרייץ

ביז צום גנניס. ער האָט געפונען א לייכטע אונאָרדנונג אין'ם קלאַפּען פון'ם הארץ און האָט ערקלעהרט, אז זיינע לונגען זיינען ניט גאָר מיט אַלעמען.

— איהר מוזט זיך צוזעהן, איהר מוזט גוט אכטונג געבען אויף אייער געזונד. עס איז ניט מעהר ווי בלוט־ארמוט און שוואכקייט. אָבער וואס עס איז היינט א קלייניגקייט, קאָן אמאָל ווערען גאַנץ גע־געפעהרליך, ווען איהר וועט ניט ריכטיג אכטונג געבען אויף זיך.

לעסאַבלע איז געוואָרען בלייך פאר שרעק און געבעטען, ער זאָל איהם עפּעס פערשרייבען.

דער דאָקטאָר האָט איהם גענוי ערקלעהרט, ווי ער זאָל זיך פיהרען און ווי צו לעבען. יעדען טאָג זאָל ער עסען רויעס פלייש, בוליאָן טרינקען, מאכען בעוועגונג, דערנאָך רוהען. און איבער'ן זו־מער זאָל ער זיין אויף'ן לאַנד און געניסען פרישע לופט. דאַן האָט איהם דער דאָקטאָר געגעבען נאָך עטליכע עצות אויף דעם פאַל, אז ער וועט זיך פיהלען בעסער און האָט איהם אָנגערופען אייניגע מי־טעל, וועלכע זיינען אָפט מיט ערפאָלג אָנגעווענדעט געוואָרען.

די אונטערזוכונג האָט געקאָסט פיערציג פראַנק.

ווען זיי זיינען געווען אויף דער גאַס, האָט קאָרא מיט פערבי־סענעם צאָרן אויסגערופען:

איך בין היבש אריינגעפאַלען מיט דיר!

ער האָט ניט געענטפערט. די אַנגסט האָט איהם פערצעהרט, און ער האָט ארומגעטראכט יעדעס וואָרט, וואס דער דאָקטאָר האָט איהם געזאגט. האָט ער איהם אפשר גאָר אין גאנצען גענאַרט? האָלט ער איהם אפשר שוין פאר א פערלאָרענעם? איצט האָט ער שוין מעהר נישט געטראכט וועגען דער ירושה און ניט וועגען דאס קינד; איצט האָט זיך געהאנדעלט וועגען זיין לעבען. עס האָט זיך איהם געדאכט, ווי ער הערט אין זיינע לונגען א מין פייפען און ווי ער פיהלט דאָס העפטיגע, שטאַרקע קלאַפּען פון זיין הארצען. ווען זיי זיינען געגאַנגען דורך די טוליערים, איז אויף איהם פּלוצים אָנגע־פאלען אזא שוואכקייט, אז ער האָט זיך געמוזט צוזעצען. זיין פרוי איז געבליעבען שטעהן איבער זיך, און איהם בעטראכט פון אויבען ביז אראָב מיט פערעכטליכען מיטלייד. ער האָט געאָטהעמט שווער

פאר אויפרעגונג און שרעק. דערביי האט ער מיט דער לינקער האנד געטאפט דעם פולס פון דער רעכטער און געצעהלט דאס קלאפען.

קארא האט זיך אונגעדולדיג ארומגעדרעהט אהין און אהער און געפרעגט:

— ביזט שוין פערטיג מיט דיינע נארישקייטען, צי נאך ניט?

ער איז אויפגעשטאנען, ווי א לעמעלע, און ניט רעדענדיג א ווארט, אוועק ווייטער.

ווען קאבעלין האט זיך דערוואוסט דעם רעזולטאט פון דעם קאנסוליום, האט ער זיך ניט געוואלט מעהר איינהאלטען און מיט גיפט ארויסגעפלאצט:

— נו, זיינען מיר אביסעל אריינגעפאלען, א גוטען צרה האבען מיר זיך אויף די פלייצעס אנגעהאנגען!

דערביי האט ער אנגעקוקט זיין איידעם מיט אזא האס, ווי ער וואלט איהם וועלען אויפעסען א לעבעדיגען.

לעסאבלע האט קיין זאך ניט געהערט און קיין זאך ניט געזעהן. ער האט געטראכט נור פון איין זאך, פון זיין געזונד און פון זיין לעבען, וואס איז אין געפאהר געווען. פון זיינעטוועגען האבען זיי ביידע דארט, דער פאטער און די טאכטער, געמעגט שרייען פון היינט ביז מארגען, זיי זיינען דאך ניט געווען אין זיין לאגע, זייער לעבען איז ניט געווען אין געפאהר, און זיין לעבען האט ער געוואלט היטען.

איצט זיינען אויף׳ן טיש געשטאנען א סך מעדיצין־פלעשלאך, און צו יעדען מאהלצייט האט ער גענומען גענוי די פארשריעבענע דאזע אונטער דעם הויכען געלעכטער פון זיין שווער און דעם שטי־לען שמייכעל פון זיין פרוי. ער האט נאכאנאנד געקוקט אין שפיע־געל, און כסדר געהאלטען די האנד אויף׳ן הארצען, אום צו פיהלען, ווי דאס הארץ קלאפט ביי איהם. דאן האט ער זיך אין׳ם דונקעלען קעמערעל, וועלכע זיי האבען בענוצט אלס גארדעראבע, געהייסען אוועקשטעלען זיין בעט, ווייל ער האט מורא געהאט פאר דער נע־הענטערער בעריהרונג מיט קארא׳ן און איז דערפון אנטלאפען.

איצט האט ער צו איהר געפיהלט א מין צושראקענעם האס און פעראכטונג. אלע פרויען האבען זיך איהם איצט אויסגעוויזען ווי

ווילדע חיות, וועלכע זיינען בעשאפען געווארען נור אום צו טויטען דעם מאן. און וועגען טאנטע שארלאטע'ס צוואה האט ער שוין ניט געטראכט אנדערש, ווי וועגען א גליק, וועלכען מען האט געדארפט קויפען מיט דעם טויט.

מאנאטען זיינען אוועק. עס איז פערבליעבען בלויז איין יאהר צום קריטישען צייט־פונקט.

קאבעלין האט אויפגעהאנגען אין עס־צימער א ריעזיג גרויסען קאלענדאר, און וועלכען ער האט יעדען אין דער־פריה אויסגעשטריכען א טאג, און דער כעס אויף דעם, וואס ער האט גארנישט געקאנט טהאן, די פערצווייפלונג, וואס דאס גליק איז פון וואך צו וואך אלץ ווייטער פערשוואונדען, דאס צופיקעניש ביי דעם געדאנק, אז ער מוז נאך אלץ הארעווען אין ביורא און, אז ביז זיין טויט אריין וועט ער אלץ מוזען לעבען מיט די צוויי טויזענד פראנק פענסיאן, האט איהם געטריעבען צו ביטערע קריגערייען, וועלכע האבען זיך מאנכעס מאל במעט מיט קלעפ געענדיגט.

ער האט מעהר נישט געקאנט א קוק טהאן אויף לעסאבלען'ן, אז איהם זאל זיך ניט פערגלוסטען יענעם שלאגען, הרג'ענען, טרעטען מיט די פיס. ער האט איהם פאנאטיש געהאסט, און יעדעס מאל, ווען יענער האט די טיר געעפענט און איז אין הויז אריין, האט זיך איהם אויסגעדוכט, ווי א גנב וואלט צו איהם אריינגעשפרונגען, א גנב, וועלכער האט ביי איהם א הייליגען אייגענס, א פאמיליען־צוואה אוועקגע'גנב'עט. ער האט איהם געהאסט מעהר ווי דעם ערגסטען שונא זיינעם, און האט איהם פעראכטעט פאר זיין שוואכקייט און איבערהויפט פאר זיין פייגהייט, ווייל אוים מורא פאר זיין אייגענעם געזונד, האט ער זיך פון דער ווייב דערוואוסט און אויף אזא אופן די געמיינזאמע האפנונג אין גאנצען דערשטיקט.

לעסאבלע האט טאקע אין דער אמת'ן געלעבט אבגעטהיילט פון זיין פרוי, ווי זיי וואלטען איינער צום אנדערן מעהר נישט געהערט. ער האט זי ניט אנגעריהרט. פערשעהמט און צושראקען האט ער איהרע בליקען אויסגעמידען.

קאבעלין האט יעדען טאג געפרעגט ביי זיין טאכטער:

— נו, האט זיך דיין מאן ענטשלאסען?

— זי האָט געענטפערט :

— ניין, פּאַפּאַ.

פאַרנאַכט ביים טיש זיינען אימער פאַרגעקומען פיינליכע סצענען. קאַכעלין האָט געהאַלטען אין איין טענה׳ן :

— אז א מאַן איז קיין מאַן נישט, דאַן איז א סך גלייכער ער זאָל איינגעהמען א מיתה־משונה, אום אַן אַנדערער זאָל קאָנען זיין פּלאַץ פערנעהמען.

און קאָרא האָט צוגעלעגט :

— יעדענפאַלס זיינען פאַראַן א סך אונגליקליכע מענשען, וועל־כע שטערען נור די אַנדערע ; איך ווייס ניט וואָס אייגענטליך זיי טהוען אויף דער וועלט, אויסער וואָס זיי פאַלען אַלעמען צו לאַסט.

לעסאַבלע האָט גענומען זיינע רעצעפּטען און ניט געענטפערט א וואָרט.

צום סוף, האָט דער שווער איין מאָל, אין א געוויסען טאָג, אויף איהם גענומען שרייען :

— הער אָקאָרשט אויס, ווען דו וועסט זיך אין גיכען ניט נעהמען אַנדערש אויפפיהרען, איצט, ווען דיר איז פיעל בעסער, דאַן ווייס איך, וואָס מיין טאָכטער האָט צו טהאָן.

דער איידעם, וועלכער האָט געפיהלט עפּעס א נייע בעליידי־גונג, האָט אויף איהם אַנגעשטעלט א פרעגענדיגען בליק, און קאַכע־לין האָט ווייטער גערעדט :

— זי וועט גאַנץ איינפאַך זיך נעהמען אַן אַנדער מאַן. דו קאָנסט זאָגען, אז דו האָסט א סך גליק, וואָס זי האָט עס שוין לאַנג נישט געטהאָן. ווען מען האָט אַזא טויגעניכטס פאַר א מאַן, ווי דו, דאַן איז אַלעס ערלויבט.

לעסאַבלע איז בלייך געוואָרען און געענטפערט :

— איך שטער איהר ניט דיינע גוטע עצות צו פאָלגען.

קאָרא האָט אַראָבגעלאָזט די אויגען, און קאַכעלין האָט געהאַט עפּעס א מין אונבעשטימטען געפיהל, אז דאָס מאָל איז ער אוועק אביסעל צו־ווייט, און איז עטוואָס צומישט געוואָרען.

6.

אין מיניסטעריום האָבען זיך ביידע מענער געהאַלטען גאַנץ

פריינדליך. עפּעס אזוי ווי זיי וואָלטעןביידע אין געהיים ביי זיך אָבגעמאַכט ניט ארויסצואווייזען פאר די קאָלעגען, וואָס ביי זיי אין דער־היים קומט פאָר. זיי האָבען זיך גערופען: „מיין ליעבער קאָ־בעלין", „מיין ליעבער לעסאַבלע", און האָבען געמאַכט אָן אָנשטעל, ווי זיי וואָלטען געלעבט גליקליך און צופריעדען איינער מיט'ן צוויי־טען.

לעסאַבלע און מאַזע האָבען פון זייער זייט זיך אויך געהאַלטען העפליך און איינגעהאַלטען, ווי צוויי מענשען, וועלכע האָבען זיך שיער נישט געשלאָגען. דורך דאָס ניט געלונגענע דועל, וועלכע האָט אויף זיי ביידען ארויפגעוואָרפען אַ מורא, איז אין זייער האַלטונג איינער צום אַנדערן אריינגעקומען אַ צו גרויסע העפליכקייט און אַ בעזונדערע אַכטונג, און אפשר אויך אַ פערלאַנג ווידער גוט־פריינד צו ווערען, ווייל יעדער פון זיי האָט אין דער שטיל מורא געהאַט עס זאָל צווישען זיי ווידער ניט עפּעס אויסברעכען.

מען האָט בעטראַכט און בעשפּראָכען זייער בענעהמען זיך און עס געפונען קאָרעקט פאר מענשען, וועלכע האָבען צווישען זיך גע־האַט אַ עהרען־האַנדעל. זיי האָבען נאָך פון ווייטען זיך געגריסט און מיט ווירדיגען ערנסט איינער פאר'ן צווייטען דעם הוט ארונטערגע־נומען. זיי האָבען קיין מאָל ניט אויסגערעדט קיין איין וואָרט איי־נער מיט'ן אַנדערן, ווייל קיינער פון זיי ביידען האָט ניט געוואָלט טהאָן דעם ערשטען שריט. אָבער איין טאָג איז לעסאַבלע אויף גיך גערופען געוואָרען צום שעף, און אום זיין אייפער צו צייגען, האָט ער שנעל גענומען לויפען איבער'ן קאָררידאָר און האָט זיך אויף'ן צווייטען עק אָנגעשטויסען מיט זיין גאַנצער קראַפט אָן אַן אַנדער בעאַמטען, וועלכער איז פון דער צווייטער ריכטונג איהם אַנטקעגען געקומען. דאָס איז געווען מאַזע. ביידע האָבען אָבגעשפּרונגען צוריק, און לעסאַבלע האָט געפרעגט שנעל, עטוואָס פערשעהמט, אָבער זעהר העפליך:

— איך האָב אייך דאָך ניט וועה געטהאָן, הערר מאַזע?

הער מאַזע האָט געענטפערט:

— אָה, ניין, הערר לעסאַבלע.

פון דער דאָזיגער מינוט אָן האָבען זיי געהאַלטען פאר פאסענד

צו רעדען א פּאָאר ווערטער יעדעס מאָל, ווען זיי האָבען זיך בעגעגנעט. דאַן האָבען זיי זיך פערשאַטען מיט העפליכקייטען און זיינען וואָס ווייטער אַלץ פריינדליכער געוואָרען איינער צום אַנדערן. אויף אַזאַ אופן זיינען זיי אין גיכען געוואָרען גוטע פריינד, הגם עטוואָס איינגעהאַלטען, ווי מענשען, וועלכע האָבען פריהער איינער אינ'ם אַנדערן אַ טעות געהאַט. צום סוף, נאָכדעם, ווי זיי האָבען איינער דעם אַנדערן בעזוכט אין זייערע צימערן, זיינען זיי געוואָרען גוטע קאַמעראַדען.

איצט האָבען זיי אָפט צוזאַמען געפּלוידערט, ווען זיי זיינען זיך צוזאַמענגעקומען אין ביורא, אום צו הערען נייעס. לעסאַבלע האָט אַביסעל אַרונטערגעלאָזען פון זיין שטאָלץ און מאַזע פון זיין זייט האָט אויך עטוואָס פערבויגען זיין יחסנות אַלס וועלט-מענש. קאַבעלין האָט זיך אָפט אריינגעמישט אין זייער אונטערהאַלטונג, ער איז, קאַנטיג, זעהר צופריעדען געווען מיט זייער פריינדשאַפט. פון צייט צו צייט, האָט ער, קוקענדיג אויף זיין איידעם, געמורמעלט:

— אָט דאָס הייסט אַ קלוגער יונג!

איין מאָל אין אָן אבענד, ווען זיי זיינען אַלע צוזאַמען געשטאַנען, און דער אַלטער סאַוואַן איז געבליעבען זיצען ביי זיין פּולט, וועלכען ער האָט קיינמאָל ניט פערלאָזען, איז זיין שטוהל פּלוצים צובראָכען געוואָרען און דער גוטער אַלטער מאַן איז מיט אַ צו-שראָקענעם געשריי צו ד'רערד געפאַלען. עמיצער פון דער חברה האָט איהם הפּנים אַ שפּיצעל אָבגעטהאָן. אַלע דריי האָבען זיך צו איהם אַ וואָרף געטהאָן. דער איבערזעצער האָט ווידער אַמאָל ארויפגעוואָרפען די גאַנצע שולד אויף די קאָמונאַרען, און מאַזע האָט דורכאַוס געוואָלט זעהן, וואו ער האָט זיך צושלאָגען. קאַבעלין און ער האָבען אפילו פּראָבירט דעם אַלטען אויסצוטהאָן, אום איהם די וואונד צו פערבינדען, ווי זיי האָבען געזאָגט. אָבער דער אַלטער האָט זיך פערצווייפעלט געוועהרט און געשריען, אַז איהם טהוט קיין זאַך נישט וועה.

ווען זיי האָבען זיך גוט אויסגעלאַכט, האָט קאַבעלין פּלוצים געזאָגט:

— ווייסט איהר גאר וואס, הערר מאזע, איצט ווען מיר פערטראָגען זיך אזוי גוט, וואלט ניט געווען קיין עולה, אז איהר זאלט ווען עס איז אַ זונטאג קומען צו אונז צום דינער. עס וואָלט אונז אַלעמען פערגעניגען פערשאפט, מיין איידעם, מיר און אויך מיין טאָכטער, וועלכע קאָן אייך נאָך'ן נאָמען, ווייל ביי אונז ווערט אָפט און פיעל פון ביורא גערעדט. און וואס זאָגט איהר דערצו? הא?

לעסאבלע האָט איהם אויך געבעטען, הגם אביסעל קיהלער, ווי זיין שווער:

— קומט טאקע, עס וועט אונז אַלעמען פערשאפען פערגעניגען.

מאזע האָט זיך געקוויינקעלט, שמייכלענדיג עטוואס צומישט, ווייל ער האָט געטראכט פון די אַלע קלאנגען, וואָס האָבען זיך געטראָגען וועגען זיי.

קאכעלין איז צו איהם צוגעשטאנען:

— אַלזא, קומט איהר?

— גוט, איך וועל קומען.

ווען זיי זיינען אהיים געקומען, האָט קאכעלין געזאגט צו זיין טאָכטער:

— דו ווייסט נאָך ניט דערפון? אלזא, הערר אוים: קומענדען זונטאג קומט הערר מאזע צו אונז צום עסען.

קארא איז געווען פערוואונדערט און האָט ארויסגעשטאמעלט:

— הערר מאזע? אזוי גאָר!

און זי איז געוואָרען רויט, אליין ניט וויסענדיג, פארוואס. זי האָט אזוי אָפט געהערט פון איהם רעדענדיג, פון זיינע מאניערען, פון זיינע ערפאלגען, ווייל אין מיניסטעריום האָט מען איהם געהאלטען פאר זעהר אַ דרייסטען אין ליעבע־זאכען, און דעם וואונש, מיט איהם בעקאנט צו ווערען, האָט זי שוין לאנג, לאנג געהאט. קאכעלין האָט וויטער גערעדט, רייבענדיג זיך די הענד:

— דו וועסט זעהן, דאס איז אַ שלאנקער יונג און אַן אמת שעהנער מענש, הויך ווי אַ קיראסיר, ניט אזוי ווי דיין מאן.

זי האָט גארנישט געענטפערט און איז געווען אזוי צומישט דאס מען האָט געקענט דענקען, אז זי האָט וועגען איהם געחלום'ט.

דאָס מאָהלצייט איז מיט דער זעלבער זארגפעלטיגקייט פאר־בערייט געוואָרען, ווי אמאָל צו עהרע פון לעסאבלע'ן. קאכעלין האָט ארומגעטראכט יעדען געריכט. ער האָט געוואָלט, אז אלעס זאָל אויסזעהן זעהר שעהן. און אזוי ווי אין זיין הארצען וואלט א האָפנונג ערוואכט, א האָפנונג, אין וועלכער ער האָט זיך אליין ניט געוואָלט מודה זיין, איז ער פּלוצים פרעהליכער און רוהיגער געוואָרען, פאראויסזעהענדיג אפריהער, וואָס שפּעטער וועט זיין. דעם גאנצען זונטאג אין דער־פריה האָט ער אבגעגעבען אויף אויפצופּאַסען, אז אלעס זאָל ריכטיג פארבערייטעט ווערען, ווערהרענד לע־סאבלע האָט געהאט צו ארבייטען אויף א דרינגענדע אנגעלעגענהייט, וועלכע איז מיט א טאָג פריהער אָנגעקומען אין ביורא. דאָס איז געוועזען אין דער ערשטער וואָך אין נאָוועמבער און דער נייע־יאהרסטאג איז געוועזען ניט ווייט.

ארום זיעבען א זייגער איז מאזע אנגעקומען זעהר גוט אויפ־געלעגט. ער איז אריין, ווי צו זיך אין דער היים, האָט זיך פער־נייגט, דערלאנגט קארא'ן א גרויסען בוקעט ראזען, און האָט מיט דעם פאמיליארען טאָן פון אוועלט־מענשען צוגעלייגט:

— גנעדיגע פרוי, איך פיהל, ווי איך וואלט אייך שוין כמעט געקאנט און געקאנט שוין פון לאנג, דען זייט יאָהרען, אז אייער פאָטער רעדט נור פון אייך.

ווען קאכעלין האָט דערזעהן די בלומען, האָט ער אויסגע־רופען:

— אָה, דאָס איז נאָבעל!

און זיין טאָכטער איז איינגעפאלען, אז לעסאבלע האָט איהר קיין בלומען ניט געבראכט, ווען ער האָט צום ערשטען מאָל ביי זיי געגעסען. דער שעהנער בעאמטער איז קאנטיג געוועזען זעהר גוט אויפגעלעגט, ער האָט פרעהלאך געלאכט, ווי איינער, וועלכער קומט צום ערשטען מאָל צו אלטע גוטע פריינד און האָט קארא'ן אין דער שטיל געמאכט פערשיעדענע קאָמפּלימענטען, פון וועלכע זי איז רויט געוואָרען.

זי איז איהם שטארק געפעלען געוועזען און ער האָט ביי איהר אויך אויסגענומען.

ווען ער איז אוועק, האָט קאַבעלין געפרעגט:

— נו, ווי געפעלט ער דיר? דאָס איז אַ לעבעדיגער יונג! וואָס זאָגסטו?

קאַרא האָט ניט געוואָלט רעדען וועגען דעם, אָבער זי האָט צוגעגעבען, אַז ער איז זעהר ליעבענסווירדיג און איז גאַר נישט אַזאַ פּאַט, ווי זי האָט איהם געהאַלטען.

לעסאַבלע איז געוועזן וועניגער אויפגערעגט ווי געוועהנליך. ער האָט זיך מודה געווען, אַז ער האָט איהם פריהער ניט געקענט.

שפּעטער איז מאַזע פון צייט צו צייט ווידער געקומען, דער־נאָך האָט ער גענומען געהן גאַר אָפט. ער איז אַלעמען געווען געפע־לען. מען האָט איהם צוגעצויגען צום הויז און איהם דאָרט פער־צערטעלט. קאַרא האָט אַליין געמאַכט פאַר איהם די געריכטען, וואָס ער האָט געליעבט, און די דריי מענער זיינען באַלד געוואָרען איין האַרץ און איין נשמה און האָבען שוין כמעט ניט פערלאָזען איינער דעם אַנדערען. דער נייער פריינד האָט אָפט אויסגענומען די פאַ־מיליע אין טהעאַטער אויף פרייע בילעטען, וועלכע ער האָט פון דער פּרעסע בעקומען.

צו־פּוס האָט מען זיך ביי־נאַכט צוריקגעגעהרט דורך די ליאַרעמדיגע גאַסען ביז דעם הויז, וואו לעסאַבלע האָט געוואָהנט. מאַזע און קאַרא זיינען געגאַנגען אין פאָראויס מיט גלייכע טריט, זייט ביי זייט, ווי צוויי מענשען, וועלכע זיינען בעשאַפען געוואָרען, אום צוזאַמען דורך דאָס לעבען צו געהן. זיי האָבען גערעדט אין דער שטיל, ווייל זיי האָבען זיך אויסגעצייכענט פערשטאַנען. פון צייט צו צייט האָט זיך געהערט אַ פערשטיקטער געלעכטער און דאַן האָט זיך די יונגע פרוי אומגעדרעהט, אום אויפ'ן פאָטער און דעם מאַן אַ בליק צו טהאָן.

קאַבעלין האָט זיי בעטראַכט מיט צופריעדענע אויגען און אָפט, פערגעסענדיג, אַז ער רעדט עס צו זיין איידעם, ערקלעהרט:

— זיי ביידע זיינען אַ ריכטיגע פּאָאַר! זיי זיינען ווי אָנ־געמאַסטען איינער פאַר'ן אַנדערען.

לעסאַבלע האָט גאַנץ רוהיג געענטפערט:

— זיי זיינען כמעט פון איין וואוקס.

ער איז געווען גליקלאך, וואס זיין הארץ האט ניט אזוי שטארק געקלאפט, וואס ס'האט איהם ניט פערכאפט דעם אטהעם, ווען ער איז שנעל געגאנגען, וואס ער האט זיך געפיהלט פרישער און בים־לעכוויז איז זיין האס צום שווער קלענער געווארען, איבערהויפט נאך ווען יענער האט אין דער לעצטער צייט איהם אויפגעהערט אזוי צו פערפאלגען.

צום נייעם יאהר האט מען איהם אין מיניסטעריום געהעכערט און ער איז דערפון געווען אזוי גליקליך, דאס קומענדיג אהיים, האט ער צום ערשטען מאל זייט זעקס מאנאטען זיין ווייב א קוש געטהאן. ווי עס האט געשיינט איז זי דערפון אזוי דערשראקען געווארען, כמעט פערשעהמט, ווי ער וואלט בעגאנגען אן אונאנשטענדיגקייט. דערביי האט זי געווארפען א בליק אויף מאזע'ן, וועלכער איז גע־קומען, אום איהר צום נייעם יאהר צו גראטולירען. אויך ער איז עטוואס צומישט געווארען און האט זיך אבגעקעהרט צום פענ־סטער, ווי איינער, וואס וויל זיך מאכען ניט זעהענדיג.

אבער אין גיכען איז קארעלין ווידער געווארען אויפגערעגט און בייז און האט איבער א נייס אנגעהויבען מאטערן דעם איידעם מיט זיינע פוילע וויצען. צייטענווייז האט ער זאגאר מאזע'ן אויך אנגעגריפען, אזוי ווי ער וואלט אויף איהם אויך א הארץ געטראגען דערפאר, וואס די קאטאסטראפע האט זיך פון טאג צו טאג אלץ נעהענטער גערוקט און די האפנונג אויף דער ירושה איז אלץ קלע־נער און קלענער געווארען. נור קארא איז געווען גאנץ רוהיג, גאנץ גליקליך און צופריעדען. עס האט אויסגעזעהן, ווי זי וואלט אן דעם שרעקליכען, נאהענטען דאטום גאר אין גאנצען פערגעסען.

עס איז אנגעקומען דער מאנאט מערץ, און אלע האפנונגען האבען געשיינט צו זיין פערלארען. דעם דרייסיגסטען יולי האט געזאלט ווערען דריי יאהר, זייט טאנטע שארלאטא איז געשטארבען.

א פריהצייטיגער פריהלינג האט די ערד מיט גרינס בעדעקט און מאזע האט פארגעשלאגען זיינע פריינד, זיי זאלען זונטאג מא־כען א שפאציער ביים ברעג פון דעם טייך סיינע, אום דארט פייל־כען־בלימעלעך צו רייסען.

מיט דעם אין דער פריה'דיגען צוג זיינען זיי אהין אוועק־געפאָהרען און זיינען אויסגעשטיגען אין מאָיסאָן'ס־לאַפיט.

א הויף פון'ם ווינטער איז נאָך אויף די נאַקעטע צווייגען געלעגען, אָבער דאס פריש־ארויסגעשפראצטע גראז איז שוין געווען מיט ווייסע און בלויע בלימלאך בעשפרינקעלט, און די פרוכט־בוימער מיט זייערע שפּיציגע צווייגען, אויף וועלכע קנאָספּען האבען נור וואס ארויסגעשפּראצט, האָבען אויסגעזעהן, ווי מיט ראזען בעקראנצט.

דער טייך סיינע האָט זיך געדרעהט צווישען די הויכע, פון'ם ווינטער אבגעוואשענע ברעגעס. דער לעצטער רעגען האָט די וואַסערען א טרויעריג־שמוציגע פארב צוגעגעבען. די גאנצע לאנדשאַפט איז געווען מיט וואסער פערטרונקען און האָט געשטראהלט אונטער דער מילדער ווארעמקייט פון דעם ערשטען זוניגען טאָג.

די שפּאציער־געהער האָבען זיך אין פּארק פערלאָרען. קאַבעלין איז דעם גאַנצען טאָג געווען נאָך ערגער אויפגעלייגט, ווי געוועהנליך; מיט אַ פינסטערער מינע האָט ער מיט זיין שטאָק עטליכע מעער־קעפּלאך אוועקגעשטויסען. דער געדאנק אָן דעם אונגליק, וועלכער איז שוין איצט געווען אזוי נאָהענט, האָט איהם דאס לעבען פערביטערט. אויך לעסאבלע איז געווען נידערגעשלאָגען. ער האָט שטארק מורא געהאט, ער זאל ניט קריגען נאַסע פיס, וועהרענד מאַזע מיט זיין פרוי האָבען בלומען געזוכט. זייט א פּאָאר טעג האָט קארא אויסגעזעהן מאַט, בלייך, און ליידענד.

זי איז שנעל מיעד געוואָרען און געוואָלט וואו עס איז פריה־שטיקען. זיי זיינען אריין אין אַ קליינעם גאַסט־הויז נעבען אַן איינגעפאלענעם, אלטען מיהל. און באלד איז געשטאנען דער געוועהנליכער פריהשטיק פון די פּאריזער, ווי די מאָדע איז ביי לאנדפּאַרטיען, אין דער ליעטאַנקע, נאָהענט נעבען טייך, אויף א היל־צערנעם טיש, וועלכער איז געדעקט געווען מיט צוויי סערוועטקעס.

ווען מען איז פערטיג געוואָרען מיט די געבאַקענע פיש, אבגעגעסען דאָס רינד פלייש מיט קארטאָפעל און מען האָט געהאַלטען ביי דער פולער שיסעל מיט גרינעם סאלאט, איז קארא אויפגעשטאַ־

נען. זי האָט גענומען לויפען צום ברעג טייך און מיט ביידע הענד דעם מויל מיט א סערוועטקע פערשטעלט.

לעסאבלע האָט פערזארגט געפרעגט:

— וואָס איז מיט איהר?

מאַזע איז געוואָרען צומישט, איז רויט געוואָרען און גענומען שטאמלען:

— יאָ, וואס ווייס איך? איך ווייס ניט. זי האָט זיך דאך נור וואָס גאנץ גוט געפיהלט.

און קארעלין איז געבליעבען זיצען אין גאנצען א פערשטיי־נערטער, מיט דעם גאפעל, אויף וועלכען עס האָט געשטעקט א בלאט סאלאטע, אין דער לופטען.

צולעצט איז ער אויפגעשטאנען אום צו זעהן וואס זיין טאכטער מאכט. ווען ער האָט זיך איינגעבויגט, האָט ער בעמערקט, ווי זי שטעהט מיט'ן קאפּ אָן א בוים אנגעשפּארט; דאן איז איהם פּלוצים א פערדאכט אין קאפּ אריין און ער האָט זיך צוריק אויף זיין שטיהל ארונטערגעלאזען, קוקענדיג צושראקען אויף ביידע מענער, וועלכע האָבען איצט אויסגעזעהן ווי צומישט, מיט צושראקענע אויגען. ער האָט פארשעגדיג געקוקט אויף זיי און פאר קלעמעניש און האָפנונג ניט געוואגט א וואָרט ארויסצוברענגען.

א גאנצע פערטיל שעה איז פאראיבער אין טיעפסטען שוויי־גען. דאן האָט זיך קארא ווידער בעוויזען. זי איז געווען עטוואָס בלייך און האָט קוים־קוים געטראטען. קיינער האָט ביי איהר גאר־נישט געפרעגט. אלע האָבען זיך אנגעשטויסען, אז עפּעס א גרויס גליק האָט זיי געטראפען, פון וועלכען מען קאן ניט רעדען און דאך האָבען זיי געברענט פאר אונגעדולד עס צו הערען, צו דערגעהן אויף זיכער, אז זיי האָבען זיך נישט גענארט. קאכעלין האָט נור געפרעגט:

— איז דיר בעסער?

זי האָט געענטפערט:

— יאָ, א דאנק. עס איז גארנישט. אָבער ניט אמת, מיר קעהרען זיך אום פריה צוריק אהיים, מיר טהוט אביסעל וועה דער קאָפּ.

און ווען זיי זיינען אוועקגעגאנגען, האָט זי דעם מאַן אונטער'ן ארעם גענומען, ווי זי וואלט דערמיט געגעבען אַן אנצוהערעניש אויף עטוואס געהיימניספולעס, אין וואס זי האָט זיך אליין נאָך ניט געוואגט מודה צו זיין. אויף דעם באהן־הויף סענט־לאזאר האָט מאַזע זיך צושיידט מיט זיי. אָלס תירוץ האָט מאַזע אָנגעגעבען עפּעס א געשעפטליכע אנגעלעגענהייט. ער האָט אַלעמען געדריקט די הענד, זיך פערניינט און איז אוועק.

אזוי גיך ווי קאַבעלין איז מיט זיין טאכטער און זיין איידעם געבליעבען אליין, האָט ער געפרעגט:

— וואָס איז מיט דיר ביים פריהשטיק געווען?

צוערשט האָט קאַרא ניט געענטפערט, דערנאָך האָט זי נאָך אַ קורצען טראַכטען געזאגט:

— אַט גארנישט, מיר איז נור אביסעל נישט גוט געוואָרען.

און זי איז אוועק ווייטער מיט א [illegible] אויף די ליפּען. לעסאבלע האָט זיך געפיהלט גאר ניט אנגענעהם. א גאנצע מאסע ווידערשפּרעכענדע געדאנקען האָבען איהם בעשעפטיגט: דער דורשט נאָך רייכטהום, שטילער צאָרן, א געפיהל פון שאַנדע, אין וועלכען ער האָט זיך ניט געוואגט מודה צו זיין אפילו פאר זיך אליין, פייגהייט... די דאזיגע אלע געפיהלען און געדאנקען האָבען אויף איהם אזוי געווירקט, אז ער האָט זיך געפיהלט ווי א שלאפעדיגער, וועלכער דריקט אין דער־פריה פעסט די אויגען צוזאמען, אום נישט צו זעהן דעם ערשטען ליכט־שטראהל, וואס האָט זיך דורך די פאר־האנגען דורכגעריסען און א ליכטיגען פלעק אויף דאָס בעט גע־וואָרפען. אזוי שנעל ווי זיי זיינען ווידער געווען אין דער־היים, האָט ער געזאגט, אז ער האָט עפּעס אַן ארבייט צו טהאָן און האָט זיך איינגעשלאָסען ביי זיך אין דעם צימער. דאן האָט קאַבעלין ארויפגעלעגט זיינע הענד אויף דער טאכטער'ס שולטערען און גע־פרעגט:

— דו ביזט אין אנדערע אומשטענדען, וואס?

זי האָט געשטאַמעלט:

— יא, איך גלויב אזוי, שוין א פּאָאר מאנאטען.

קוים האָט זי דאָס געזאגט, ווי ער האָט גענומען שפּרינגען

פאר שמחה. דאן האָט ער גענומען טאנצען ארום איהר אין א קאראַ־האד, ווי א משוגענער. ער האָט געוואָרפען די פיס אין דער הויך טראָץ זיין בעלייבטקייט און געטופּעט אזוי, דאָס די גאנצע וואָהנונג האָט זיך געטרייסעלט. די מעבעל האָבען זיך אנגעהויבען צו שאָק־לען, דאס גלאז־ווארג אין'ם בופעט האָבען געטאנצט און געקלונגען און דער לאמפּ איבער'ן עס־טיש האָט זיך געשאָקעלט אהער און אהין, ווי איבער א שיף־קאיוטע.

דאן האָט ער א כאפּ געטהאָן זיין געליעבטע טאכטער אין זיינע אָרעמס, געקושט זי מיט שטורם, א קלאפּ געטהאָן איהר גוט־מוטיג איבער דעם בויך און אויסגערופען:

— נו, ענדליך זיינען מיר אזוי ווייט. האָסט עס שוין געזאָגט דיין מאן?

זי איז פּלוצים ... צומישט געוואָרען און ארויסגעמור־מעלט:

— ניין, נאָך ניט, איך וועל נאָך ווארטען.

אָבער קאַבעלין האָט אויסגערופען:

— גוט, רעכט, איך זעה, אז דיר איז עס אונאַנגענעהם. ווייסטו וואס, איך וועל עס איהם זאגען.

און ער איז אנטלאָפען צו זיין איידעם אין צימער אריין. ווען לעסאַבלע, וועלכער איז געזעסען און גאָרנישט געטהאָן, האָט איהם דערזעהן אריינקומענדיג, איז ער אויפגעשפּרונגען.

קאבעלין האָט איהם גאָר קיין צייט ניט געלאזט נאכצודענקען און גלייך ארויסגעפּלאַצט:

— ווייסטו שוין, אז דיין פרוי איז אין אומשטענדען?

דער צושראָקענער מאן האָט זיך אין גאנצען פערלאָרען און איז רויט געוואָרען:

— וואס! ווי! קאָרא, זאגסטו?

— איך זאג, אז זי איז אין אנדערע אומשטענדען, הערסטו? מיר האָבען פארט מזל?

און פאר גרויס פרייד האָט ער גענומען זיין האנד, זי געדריקט, געשאָקעלט, ווי ער וואלט איהם וועלען גליק ווינשען, איהם דאנקען. דערביי האָט ער נאכאנאנד גערעדט:

— נו, גאָט צו דאנקען, ענדליך האָבען מיר דאס ערדרייכט. דאָס איז אביסעל א גליק, נו א גליק! בעדענק זיך נור, איצט געהערט דאָס געלד צו אונז.

ער האָט זיך איצט שוין מעהר נישט געקאנט איינהאַלטען און איהם ארומגענומען מיט די ווערטער:

— בערעכען זיך נור, מעהר ווי א מיליאָן! מעהר ווי א מיליאָן!

און ער איז ווידער אוועק טאַנצען. דאן האָט ער פּלוצים געזאגט:

— אָבער קום דאָך צו איהר, זי וואַרט אויף דיר. גיב איהר כאָטש א קוש דערפאַר.

דערביי האָט ער איהם אנגעכאַפּט פאַר די שולטערען און א שטופּ געטהאָן פאַר זיך אזוי, דאָס לעסאַבלע איז ווי א באַמבע אין צימער אריינגעפאַלען, וואו קאָרא איז אין גרויסער אונרוהע גע־שטאַנען און האָט זיך אונטערגעהערט. אזוי שנעל ווי זי האָט דער־זעהן איהר מאַן, איז זי אבגעשפּרונגען צוריק און פּלוצים איז אויף איהר א מורא ארויפגעפאַלען. ער איז געבליעבען שטעהן פאַר איהר, בלייך, נערוועז און אויפגערעגט, מיט א מינע פון א ריכטער געגען אָנגעקלאָגטען.

צום סוף האָט ער געזאגט:

— ווי עס שיינט ביזטו שוואַנגער?

זי האָט געענטפערט מיט א ציטערענדיגער שטימע:

— יאָ. דאַכט זיך.

אָבער קאַכעלין האָט זייביידע אנגענומען און צוגעשטופּט איינער צום אנדערען, געזיכט צו געזיכט, און האָט אויסגעשריען:

— גאָט זאָל מיך ניט שטראָפען, אבער צוקושט זיך דאָך! איהר האָט דאָך גענוג גרונד דערצו.

און ווען ער האָט זיי אבגעלאָזט, האָט ער פאַר פרייד שוין מעהר ניט געוואוסט, וואס ער זאָל טהאָן און וואס ער זאָל זאגען און ער האָט ערקלעהרט:

— נו, איצט האָבען מיר געוואונען די שפּיעל. הער אקאָרשט, לעאָפּאָלד, ווייסטו גאר וואס: איצט קויפען מיר גלייך א לאַנד־הויז, דאָרט וועסטו גלייך ווידער געזונד ווערען.

לעסאבלע האָט זיך א טרייסעל געטהאָן ביי דעם דאזיגען גע־דאנק און זיין שווער האָט גערעדט ווייטער:

דאָן לאַדען מיר איין הער טאשעבועף מיט זיין פרוי צו אונז, און אזוי ווי דער אונטערשעף וועט אין גיכען שטארבען, קאנסטו זיין פּלאַץ פערנעהמען. פאר אַן אָנפאנג וואָלט עס געווען...

בעת קאבעלין האָט גערעדט, האָט לעסאבלע אלצדינג געזעהן קלאָר פאר די אויגען, ער האָט זיך פארגעשטעלט, ווי ער שטעהט פאר א שעהן, קליין הייזעל ביים ברעג טייך און נעהמט אויף זיין שעף. ער טראגט א זיידענע וועסט און א שטרויענעם הוט אויף'ן קאָפּ, און א זיסער געפיהל האָט איהם ביי דער דאָזיגער האָפנונג אָנגעפילט, אויף'ן הארצען איז איהם גוט אוןווארעם געוואָרען און איהם האָט זיך געדאכט, אז ער פיהלט זיך שוין לייכטער, בע־סער, געזונדער. ער האָט נאָך אַלץ ניט געענטפערט, אָבער ער האָט געשמייכעלט. און קאבעלין, האלב משוגע פאר פרייד, האָט אין דער הויך זיינע חלומות געשפונען:

— ווער ווייסט, מיר קאָנען נאָך אמאָל זיין מענשען מיט גרוים איינפלוס. דו קאנסט נאָך אפשר ווערען אַן אבגעארדנעטער. אויף יעדען פאַל קאנען מיר די גאנצע העכערע געזעלשאפט פון אונזער אומגעגענד ביי זיך אויפנעהמען און זיך דאָן פיעלעס ערלויבען. דו וועסט זיך קויפען א שעהן וועגעלע מיט א קליין פערדעל, אום יעדען טאָג צו פאהרען צום באהן־הויף, וואס זאגסטו?

דאָ האָבען זיך ביי לעסאבלע'ן גענומען וועבען חלומות וועגען רייכטהום, לוקסוס, עלעגאנץ, אַ'ן דער געדאנק, אז ער אַליין וועט קאָנען פאהרען אין איינעם פון יענע שעהנע וועגלאך, ווי די רייכע לייט, ווען ער האָט אזוי אָפט מקנא געווען, האָט אין איהם ערוועקט א געפיהל פון העכסטער בעפריעדיגונג, אזוי, דאָס ער האָט זיך שוין לענגער נישט געקענט איינהאלטען און געזאָגט:

— יאָ, דו האסט רעכט, דאָס וואָלט געווען שעהן, זעהר שעהן.

ווען קארא האָט דערזעהן, אז ער איז געוואונען, האָט זי אויך א שמייכעל געטהאָן פאר דאנקבארקייט. און קאבעלין, וועלכער האָט שוין ניט געזעהן מעהר קיין הינדערנים, האָט געזאָגט:

— כאפּט עס דער טײַפעל, איצט געהען מיר אין רעסטאראַן עסען. איצט מעגען מיר זיך אזא פערגעניגען ערלויבען.

ווען זיי זיינען צוריק אהיים געקומען, זיינען זיי אלע ביי־דריט געוועז אביסעלע אנגעסנאסקעט, און לעסאבלע, ביי וועמען אין׳ם קאָפּ האָט זיך שטארק געמישט און געדרעהט, האָט זיין פינסטערען קעמערל ניט געקענט געפינען און ער האָט זיך געלעגט, אפשר על פי טעות, אין דעם ברייטען בעט פון זיין פרוי. און די גאנצע נאכט האָט זיך איהם כסדר אויסגעדוכט, אז דאס געלעגער טרייסעלט זיך,קלאפּט און הויבט זיך און ווארפט זיך, ווי א שיף. ער איז זא־גאר געוואָרען אביסעלע זעע־קראנק אויך.

ווען ער האָט זיך אויפגעכאפּט, האָט ער צו זיין ערשטוינונג קאַרא׳ן אין זיינע ארעמס געפונען.

זי האָט געעפענט די אויגען, א שמייכעל געטהאָן און זיך איהם פּלוצים ארויפגעוואָרפען אויף׳ן האלז פאר דאנקבארקייט און ליעבע. דערנאָך האָט זי צו איהם געזאָגט, מיט יענער זיסער שטימע, וועלכע די פרויען האָבען, ווען זיי זיינען בעזונדערס צערטליך:

ווען דו ביזט גאר א גוטינקער, דאַן געהסטו היינט נישט אין מיניסטעריום. דו דארפסט דאָך שוין מעהר ניט זיין אזוי פּינקטליך, ווייל איצט ווערען מיר דאָך רייך. און ווייסטו וואס, מיר מאכען דאַן נאָך אמאָל א לאנד־פּארטיע, מירביידע, גאנץ אליין.

ער האָט זיך געפיהלט גאנץ אויסגערוהט, ווי נאך א איבערגעקומענעם קאַטער. אינ׳ם בעט איז געוועזן אזוי גוט, אזוי אנגענעהם און ער האָט געהאַט חשק לאנג, לאנג אזוי צו ליעגען און גאָר נישט טהאָן, נור רוהען, רוהען. א מין פוילקייט האָט זיין נשמה און זיינע גליעדער געלעהמט. און דער אונבעשטימטער געדאנק פון גליק האָט איהם שוין מעהר ניט פערלאזען. ער האָט געטראכט: איצט ווערט ער רייך, אונאבהענגיג, פריי!

אָבער פּלוצים איז אויף איהם אנגעפאלען אן אנגסט און ער האָט געפרעגט שטיל, ווי ער וואלט מורא געהאט, אז מען וועט דורך די וועגט זיינע ווערטער הערען:

— ביזטו אין דיין צושטאַנד גאנץ זיכער?

זי האָט איהם גלייך בערוהיגט:

— אָה, יא, איך האָב שוין קיין טעות ניט.

און ער, וועלכער האָט נאָך אביסעל מורא געהאַט, האָט זי לייכט ארומגעטאפט און מיט זיין האנד איהר לייב געפיהלט. דאַן האָט ער זיך אָנגערופען:

— יא, דו האסט רעכט; אבער דו וועסט ניט איבערקומען פאר דעם טערמין. מען וועט אפשר אונזער רעכט בעקעמפּפען.

ביי די דאָזיגע ווערטער איז זי געוואָרען א צוקאַכטע: ניין, עטוואס אזוינס האָט זי נישט ערווארטעט. איצט נאָך אלדעם עלענד, נאָך אלע בעמיהונגען, נאָך דעם ווי זי האָט זיך דאס פלייש געלאָזט שינדען, האָט זי ניט געוואָלט מען זאָל זי נאָך ערגערן אויך. אויפגערעגט האָט זי זיך אויפגעהויבען און געזאגט:

— מיר וועלען גלייך געהן צום נאָטאריוס.

אָבער ער האָט געדענקט, עס וואלט זיין בעסער, זיי זאָלען זיך צוערשט פערשאפען א צייגניס פון א דאָקטאר. און זיי זיינען ווידער אוועק צום דאָקטאר לאפּיללעל.

ער האָט זיי גלייך דערקאנט און געפרעגט:

— נו, וואָס הערט זיך? האָט אייך געגליקט?

זיינען זיינע ביידע געוואָרען רויט ביז איבער די אויערען און קארא, וועלכע האָט זיך עטוואָס פערלאָרען, האָט אויסגעשטאמעלט:

— איך גלויב, יא.

דער דאָקטאָר האָט זיך געריבען די הענד.

— איך האָב גאָרנישט אנדערש ערווארטעט! דאָס מיטעל, וואָס איך האָב אייך געגעבען, העלפט אימער, אויב איינער פון די טהיילען איז נור נישט פאלשטענדיג אונפעהיג.

ווען ער האָט די יונגע פרוי אונטערזוכט, האָט ער ערקלעהרט:

— בראַווא, אלעס איז אויסגעצייכענט.

און ער האָט אנגעשריעבען אויף א שטיק פּאפיר:

„איך, דער אונטערצייכענטער, דאָקטאר מעדיצין פון דער אוני־ווערזיטעט פון פאריז, בעשטעטיג דערמיט, אז פרוי לעאפּאָלד לעסאבלע, געבארענע קאבעלין, צייגט אלע סימפּטאמען פון שוואַנ־גערשאפט פון אונגעפעהר דריי מאָנאטען“.

דאַן האָט ער זיך געווענדעט צו לעסאבלע׳ן:

— נו, און איהר? אייערע לונגען און דאָס האַרץ?

ער האָט איהם אויסגעקלאַפּט און געפונען, אז ער איז אין גאַנ־צען אויסגעהיילט.

אַרעם אין אַרעם, מיט לייכטע טריט, פרעהליך לאַכענדיג זיינען זיי פון דאַרט אוועק. אבער אויף'ן וועג איז לעאָפּאָלד'ען איינ־געפאַלען אן אידעע:

אפשר וואָלט זיין בעסער, דו זאָלסט אונטערלעגען איינע אָדער צוויי סערוועטקעס, איידער מיר געהען צום נאָטאַריוס. דאָס מאַכט די זאַך גלייך דייטליכער און דאַן וועט ער ניט מיינען, אז מיר ווילען נור געווינען צייט.

זיי זיינען ביידע געוואָרען רויט ביז איבער די אויערען און טהאָן, אום איהר א פאַלשען בויך צורעכט מאַכען. ער האָט די סער־וועטקעס א מאָל צעהן נאָכאַנאַנד אהין און אהער אונטערגעלעגט, איז אָבגעטראָטען עטליכע טריט צוריק, אום צו זעהן וואָס פאַר אַן איינדרוק עס מאַכט און אויב עס זעהט נאַטירליך אויס.

ווען ער איז געבליעבען צופריעדען מיט זיין אַרבייט, זיינען זיי צוריק אוועקגעגאַנגען, און עס האָט אויסגעזעהן, ווי ער וואָלט שטאָלץ געווען צו שפּרייזען נעבען דעם דאָזיגען בויך, וועלכער האָט די וועלט אין זיין מענליכקייט איבערצייגט.

דער נאָטאַריוס האָט זיי פריינדליך אויפגענומען, האָט אויסגע־הערט אַלע זייערע טענות, איבערגעלעזען דאָס צייגניס, און ווען לעסאַבלע האָט זיך אריינגעמישט און געזאָגט: אייגענטליך דאַרף מען אויף איהר נור איין קוק טהאָן! — האָט ער געוואָרפען אַן אי־בערצייגטען בליק אויף דער דיקער טאַליע פון דער יונגער פרוי.

א ווייַלע זיינען זיי געזעסען און געוואַרט אין אַנגסט און פּיין. צום סוף האָט דער נאָטאַריוס ערקלעהרט:

— גוט, אויב דאָס קינד דאַרף נאָך געבוירען ווערען אָדער איז שוין געבוירען געוואָרען, דאָס איז אַלץ איינס. עס איז דאָ און עס לעבט. מיר וועלען אַלזאָ אָבלעגען די אויספיהרונג פון דער צוואה ביז די גנעדיגע פרוי וועט איבערקומען.

זייער פרייד איז געווען אַזוי גרויס, דאָס זיי זיינען זיך אויף די

טרעפ איינער דעם אנדערען אויפ'ן האלז געפאלען, ווען זיי האָבען דאָס ביורא פערלאָזען.

7.

פון דער דאזיגער גליקליכער ענטדעקונג אָן, האָבען די דריי קרובים געלעבט אין פאלשטענדיגער צופריעדענהייט און זיינען שטענדיג געווען גוט אויפגעלעגט. קאבעלין האָט זיין אמאָליגע פרעהליכקייט ווידער געפונען, און קארא האָט איהר מאָן מיט צערטליכקייטען פערשאטען. אויך לעסאבלע איז גאָר אנדערש געוואָרען, איצט איז ער שטענדיג געווען צופריעדען און א גוטער יונג, ווי פריהער.

מאזע איז געקומען זעלטענער און האָט זיך איצט, קאָנטיג, ניט גוט געפיהלט אין דער פאמיליע. ער איז אפילו שטענדיג גוט אויפגענומען געוואָרען, אָבער דאָך עטוואס קאלטער, דען דאס גליק מאַכט עגאָאיסטיש און דארף נישט קיין דריטען. עס האָט אויסגעזעהן, אז קאבעלין האָט עפּעס געגען דעם שעהנעם בעאמטען, וועלכען ער האָט מיט עטליכע מאָנאטען צוריק מיט אזוי פיעל ענטהוזיאזמוס אין זיין הויז אריינגעבראכט, אז ער טראָגט אויף איהם אין געהיים עפּעס א הארץ, א שנאה. אין קורצע ווערטער האָט איהם קאבעלין קאראס צושטאַנד מיטגעטהיילט:

— איהר ווייסט דאָך, מיין טאָכטער איז אין אנדערע אומשטענדען.

מאזע האָט זיך געמאַכט ווי ער שטוינט:

— ווירקליך! דאָן מוזט איהר זיך פיהלען זעהר גליקליך!

קאבעלין האָט געענטפערט:

— איך זאָל עס מיר דענקען! — און דערביי האָט ער בעמערקט, אז זיין קאָלעגע האָט, ווי עס שיינט, זיך גארנישט געפרעהט דערמיט. אזוי איז שוין די נאטור פון מענער, זיי האָבען ניט האלט צו זעהן די פרויען, וועלכע זיי ליעבען, אין דעם דאזיגען צושטאַנד, עס מאַכט ניט אוים צי זיי זיינען אין דעם שולדיג צי ניט.

פון דעסטוועגען האָט מאזע יעדען זונטאג נאָך אלץ ביי זיי געגעסען. אָבער זיי האָבען זיך אלע געפיהלט אונבעקוועם, הגם

קיין שטרייט האָט צווישען זיי ניט אויסגעבראכען, אפילו קיין איבעריגעןווארט האָט קיינער פון זיי ניט געזאגט און דאך איז פון וואך צו וואך געוואקסען דאס בעזונדער אונאנגענעהם געפיהל, די פיינליכע פערלעגענהייט.

איין מאָל אין אן אבענד, ווען קאבעלין איז אהיים געקומען, האָט ער אויסער זיך פאר כעס אויסגערופען:

— דער יונג ווערט מיר צו לאַנגווייליג.

— און לעסאבלע האָט געענטפערט:

— יאָ, מען קען ניט זאָגען, ער ווערט גאנץ אונסימפאטיש, ווען מען דערקאנט איהם נעהענטער.

קארא האָט אראָבגעלאזט די אויגען. זי האָט קיין מיינונג ניט ארויסגעזאָגט. עס האָט געשיינט, אז מיט דעם גרויסען מאַזע האָט זי זיך אימער געפיהלט עטוואס פערלעגען, און ער האָט זיך כמעט געשעהמט אין איהר געגענווארט. ער האָט שוין ניט מעהר געקוקט אויף איהר, ווי פריהער, מיט א שמייכעל, האָט זי מעהר נישט איינ־געלאדען אין טעאטער און האָט, קאנטיג, געקוקט אויף דעם פריהער־דיגען אינטימען פערקעהר, ווי אויף א נויטיגען איבעל.

אָבער איין טאָג, ווען איהר מאן איז אהיים געקומען עסען, האָט איהם קאָרא מיט גרעסערער צערטליכקייט א קוש געטהאָן און האָט איהם אריינגעשושקעט אין אויער:

— דו ועסט מיך מסתמא אויסזידלען.

— פארוואס עפעס?

— הערסט דאך, נישט לאנג איז דאָ געווען מאַזע און אזוי ווי איך וויל נישט, אז מען זאָל האָבען פון מיר וואס צו רעדען, האָב איך איהם געבעטען, ער זאָל מיך קיינמאָל ניט בעזוכען, ווען דו ביזט אין דער היים ניטאָ! ווי עס שיינט האָט עס איהם געקרענקט.

לעסאבלע האָט ערשטוינט געפרעגט:

— ער האָט דען עפעס געזאגט?

— אָך, ער האָט גארנישט געזאגט, עס האָט אָבער געשיינט, אז ער איז ניט גאָר איינפערשטאנען מיט מיר, און דאן האָב איך איהם געבעטען, ער זאָל מיך איבערהויפט אויפהערען צו בעזוכען. דו ווייסט דאך, אז פאפא און דו האָבען איהם אהער געבראכט!

איך בין אין דעם ניט שולדיג. דערפאר האָב איך מורא געהאט, אז דו וועסט זיין בייז, וואס איך האָב איהם פערבאָטען צו קומען אהער אין הויז.

איהר מאן האָט זי מיט דאנקבארער פרייד אנגעקוקט און האָט געזאָגט:

— דו האָסט גאנץ רעכט געטהאָן, גאנץ רעכט! און איך דאנק דיר דערפאר פיעל מאָל.

זי האָט נאָך צוגעלייגט, אום די שטעלונג פוןביידע מענער זאָל זיין קלאָהר:

— וויסטו, אין ביורא מוזטו קיין מאָל ניט צייגען, אז דו ווייסט דערפון עפּעס, מוזט מיט איהם רעדען פונקט אזוי ווי פריי־הער; ער דארף נור מעהר ניט קומען אהער.

לעסאבלע האָט זיין פרוי צערטליך אין זיינע ארעמס געשלאָסען און זי לאנג געקושט אויף די אויגען און אויף די באקען, וועהרענד ער האָט געזאגט:

— דו ביזט א מלאך! דו ביזט א מלאך!

און ווען זיי האָבען זיך צוגעדריקט איינער צום אנדערען, האָט ער גאנץ דייטליך דערפיהלט די פארמען פון׳ם קינד.

8.

ביז זי איז געלעגען געוואָרען האָט ביי זיי קיין בעזונדערע נייעס ניט געטראָפען. קארא האָט געהאט א מיידעלע און מען האָט איהר א נאָמען געגעבען דעזירעע — די געווינשטע. אָבער אזוי ווי די צערעמאָניע ביים טויפען דאָס קינד האָט געזאָלט זיין זעהר א פייערליכע, האָבען זיי אלע איינשטימיג בעשלאָסען, אז זי זאָל ערשט דעם קומענדען זומער געפייערט ווערען אין דעם לאנד־הויז, וועלכעס זיי האָבען זיך געוואָלט קויפען.

אזא הויז האָבען זיי געפונען אין אסניערעס, אויף דער העכע־רער זייט פון דעם טייך סיינע.

אין פערלויף פון׳ם ווינטער האָבען וויכטיגע פאסירונגען גע־טראָפען. אזוי שנעל ווי די ירושה איז געוואָרען זיכער, האָט קאבעלין ארייגעשיקט זיין אבשיעדס־בריעף און גלייך דאָס ביורא פערלאזען. איצט האָט ער זיך בעשעפטיגט דערמיט, וואָס ער האָט מיט א קליין

זעגעלע אויסגעזועגט פון די דעקלאך פון סיגאר קעסטלאך פערשיע־דענע זייגערלאך, קעסטעלאך און אזוי צאצקעס. די דאזיגע ארבייט, צו וועלכער ער האט זיך גענומען, ווען ער האט א געוויסען הענדלער געזעהן אזוי ארבייטענדיג, האט איהם מורא'דיגען שפאס פערשאפט; די גאנצע וועלט האט יעדען טאג געמוזט אנקוקען זיינע אנטיקען. ער איז געווען אזוי שטאלץ אויף זיין ארבייט, דאס ער האט געהאל־טען אין איין טענה'ן :

— עס איז אונגלויבליך, וואס פאר א זאכען מען קען אויפ־מאכען !

צום סוף איז דער אונטערשעף, הערר ראבאט, געשטארבען. לעסאבלע האט פערנומען זיין פלאץ, הגם ער האט נאך דעם טיטול ניט געקראגען, ווייל ער איז נאך ניט געווען גענוג אלט פאר אזא דיענסט.

קארא איז גלייך געווארען גאר אן אנדער פרוי, איינגעהאלטע־נער און עלעגאנטער. זי האט גלייך געכאפט דעם שניט פון א רייכער, פארנעהמער ליידי און זיך גענומען פיהרען אין לעבען אויף א גע־הויבענעם שטייגער.

אין דעם טאג פון ניי־יאהר האט זי בעזוכט דעם שעף'ס פרוי, א דיקע דאמע, וועלכע איז טראץ דעם פינף־און־דרייסיג־יאהריגען אויפהאלטען זיך אין פאריז נאך אלץ פערבליעבען א קליינשטעדטעל־דיגע פרוי, און זי האט אזוי ליעבענסווירדיג, אזוי איינשמייכלענדיג געבעטען, פרוי טארשעבועף זאל זיין קוואטער ביי איהר קינד, דאס יענע האט עס אנגענומען.

די פייערליכקייט איז פארגעקומען אין א שטראהלענדיגען זוניגען יוני טאג. עס איז איינגעלאדען געווארען דאס גאנצע ביורא ביז צו דעם שעהנעם מאזע, פון וועלכען מען האט מעהר גארניט געהערט און ניט געזעהן.

ארום ניין אזייגער האט לעסאבלע געווארט אויף'ן באהן־הויף אויף דעם פאריזער צוג, וועהרענד א קליינער דיענער אין א ליווריע מיט גרויסע, גאלדענע קנעפ האט געהאלטען פאר די לייצעס א קליין פאני, וואס איז געווען איינגעשפאנט אין א נייעם שטרויענעם וועגעלע.

פון דער ווייטען האָט זיך געהערט דאס פּייִפען פון דעם לאָ־קאָמאָטיוו און באלד האָט מען איהם מען אויך דערזעהן מיט א גאנצער רייהע וואגאָנעס, פון וועלכע עס האָט אַ שטראם געטהאָן אַן עולם מיט רייזענדע. הערר טארשעבעוף איז ארויס פון'ם ערשטען קלאַס מיט זיין פרוי, וועלכע איז געווען אָנגעטהאָן אין זעהר שרייענדיגע קליידער. פּיטאלעט און באָיסעל זיינען געפאָהרען מיט'ן צווייטען קלאַס. דעם אלטען סאוואן האָט מען ניט געוואגט איינצולאדען; אָבער עס איז אָבגערעדט געוואָרען, מען זאָל איהם צופעליג טרעפען נאָכמיטאג און מיט דער צושטימונגג פון'ם שעף זאָל מען איהם בע־טען צום טיש.

לעסאבלע איז געגאנגען זיין שעף אנטקעגען, וואס האָט אויס־געזעהן ניט גאָר וויכטיג אין זיין שווארצען ראק, אויף וועלכען דער מעכטיגער עהרען־לעגיאָן האָט, ווי אַ רויטע ראזע, געבליהט. זיין גרויסער קאָפּ, אויף וועלכען עס איז געזעסען א ברייטער צילינדער, האָט כמעט צודריקט זיין קליינעם, אויסגעטריקענטען קערפּער און האָט איהם אין גאנצען צוגעגעבען א זעהר קאמישען אויסזעהן. ווען זיין פרוי האָט זיך נור אביסעלע אויפגעהויבען אויף די שפּיץ פינגער, האָט זי לייכט געקאנט איבער זיין קאָפּ אריבערקוקען.

לעאָפּאלד, מיט אַ שטראהלענדיגען פּנים, האָט זיך פערנויגט און געדאנקט, וואס זיי זיינען געקומען. ער האָט זיי געהאָלפען זיך זעצען אין דעם שטרויענעם וועגעל, דאן איז ער צוגעלאָפען צו זיינע ביידע קאָלעגען, וועלכע זיינען בעשיידען געגאנגען פון הינטען, האָט זיי געדריקט די הענד און זיך ענטשולדיגט, וואס ער קען זיי אויך ניט נעהמען אויף'ן וועגעל, ווייל עס איז קיין פּלאַץ נישטאָ.

— געהט נור גלייך מיט'ן וועג, איהר וועט שוין דאן קומען צו מיין הויז. ווילא דעזירעע, די פיערטע פון'ם ראג. אָבער מאַכט עס שנעל!

דאן איז ער אריין אין וועגעל, אנגענומען די לייצעס און איז אוועק, וועהרענד דער דיענער האָט זיך פון הינטען אויף דעם קליי־נעם זיץ ארויפגעכאפּט.

די פייערליכקייט איז דורך און דורך געלונגען. דאן האָט מען זיך גענומען צום פריהשטיק. יעדער האָט אונטער זיין סערוועטקע

געפונען א פרעזענט, ווי עס האט זיך געפאסט פאר דעם כבוד פון דעם גאסט. די קוואטערקע האט געקראגען א שווערען גאלדענעם בראסלעט, איהר מאן, א שפילקע מיט א רובין פאר א שניפס, באיסעל א טהייערען בריעף־טאש און פיטאלעט א פראכטפאללען סיגארען שפיץ. עס האט געהייסען, אז דעזירעע מאכט איהרע נייע פריינד די דאזיגע פרעזענטען.

פרוי טארשעבועף האט פארשעמט און גליקליך אנגעטהאן דעם גלענצענדען בראסלעט אויף איהר דיקען ארעם, און אזוי ווי דער שעף האט געטראגען א קליין שלייפעל, אין וועלכען מען האט קיין שפילקע ניט געקענט ארייגשטעקען, האט ער אריינגעזעצט דעם רו־בין אין דעם לאץ פון זיין ראק, פונקט אונטער דעם עהרענ־לעגיאן, ווי א צווייטען עטוואס וויניגער בעדייטענדען ארדען.

פון די פענסטער האט מען געזעהן א ברייטען פאס פון'ם טייך, וועלכער האט זיך געדרעהט צווישען די מיט־בוימער־בעוואקסענע ברעגעס, ווי א ברייטע ליענטע. די זון האט אויף דאס וואסער ארונטערגעשטראהלט, און עס האט אויסגעזעהן, ווי דער גאנצער טייך וואלט געברענט. אין אנהויב איז ביים מאהל־צייט צוגעגאנגען זעהר ערנסט אוים רעספעקט צו הערר און פרוי טארשעבועף. דער־נאך איז מען געווארען לוסטיגער. קאבעלין האט געזאגט א פאר גראַ־בע וויצען, צו וועלכע ער האט זיך אלם רייכער מאן געהאלטען בע־רעכטיגט. און אלע האבען געלאכט. ווען פיטאלעט אדער באיסעל וואלט דאס געוועזן זאגען, וואלט מען עס געוויס געהאלטען פאר זעהר גראב און אונפאסענד.

נאך'ן עסען איז דאס קינד געבראכט געווארען און יעדער פון די געסט האט עס א קוש געטהאן. עס איז געלעגען אין א וואלקען פון שפיצען און עס האט אנגעקוקט די לייטע מיט בלויע אויגען און מיט דעם אונבעשטימטען, געדאנקענלאזען בליק פון אן עופה'לע. דאן האט עס אביסעלע א קעהר געטהאן דעם גרויסען קאפ, ווי דער פערשטאנד וואלט אין דעם געגומען ערוואכען.

פיטאלעט האט א שושקע געטהאן זיין שכן באיסעל אין אויער אריין:

— זי זעהט אוים ווי א קליין מאזע'לע.

אויף'ן צווייטען טאג איז דיעזער ווארט פערשפרייט געוואָרען אין מיניסטעריום.

דערווייל איז געווארען צוויי א זייגער. מען האָט געטרונקען ליקער און קאכעלין האָט פארגעשלאָגען צו בעקוקען די ווילא און דאָן מאכען א שפּאציער נעבען דעם טייך סיינע.

די געסט זיינען ווי אין א פּראצעסיאָן געגאנגען דורך אלע צימערען, פון קעלער ביז צום בוידעם; דאן האָבען זיי זיך א לאז געטהאָן אין גארטען אריין, זיינען געלאָפען פון בוים צו בוים, פון פלאנצע צו פלאנצע און צום סוף האָט מען זיך צוטהיילט אין צוויי אבטהיילונגען און אוועק שפּאציערען.

קאכעלין, וועמען די געגענווארט פון די דאמען האָט אביסעל געשטערט, האָט גענומען פּיטאלעט און באַיסעל און איז מיט זיי אוועק אין די קאפּעעס ביי'ם וואסער, וועהרענד די דאמען מיט זייערעביידע מענער זיינען אוועק צום אנדערען ברעג, ווייל עס פאסט ניט פאר אנשטענדיגע דאמען זיך אויסצומישען מיט דעם פּראָסטען עולם, וועלכער קומט געוועהנליך זונטאג צום ברעג פון'ם טייך, צו פערברענגען. זיי האָבען געטראָטען לאנגזאם איבער'ן גרי־נעם וועג. די מענער זיינען זיי נאכגעגאנגען פון הינטען און האָבען זעהר ערנסט גערעדט וועגען דיענסט אנגעלעגענהייטען.

איבער'ן טייך זיינען געפאהרען שיפלאך. יונגע לייט האָבען קרעפטיג גערודערט מיט זייערע פון זון־פארברענטע, נאקעטע, מוסקוליסטע ארעמס. מיידלאך זיינען געלעגען אויף שווארצע אדער ווייסע פעלכלאך ביים שטייער, האלב איינגעשלאָפען אונטער די שטראהלען פון דער זון, און האָבען געהאלטען איבער די קעפּ רויטע, געלע, בלויע שירעמס, וואס זיינען ווי גרויסע בלומען איבער'ן טייך געשוואומען. פון איין שיפעל צו דעם אנדערען האָט מען זיך איבער־גערעדט, נאכגעשריען, געזידעלט זיך, און פון דער ווייטענס האָט זיך געטראָגען אן אונבעשטימטער און אונאויפהערליכער ליארעם פון שטימען: דער הו־הא פון יום־טוב'דיגע טעג.

גאנצע רייהען פון פיש־כאפּער זיינען געזעסען אונבעוועגליך ביים ברעג. מענער האָבען זיך געבאָדען און מאנכע פון זיי זיינען גע־שטאנען כמעט נאקעטע אויף שווערע פישער־שיפלאך און מיט איין

שפּרונג זיך פון דאָרט אין וואַסער אַריינגעוואָרפען, דאַן ווידער אויף'ן ברעג אַרויס, אום זיך פון דאָס נייע אין טייך צו וואַרפען.

פרוי טאַרשעבועף האָט פערוואונדערט צוגעקוקט. קאָרא האָט געזאָגט:

— אזוי געהט דאָ צו יעדען זונטאָג. דאָס פערדאַרבט מיר איי־גענטליך די שעהנע געגענד.

א שיפעל איז לאַנגזאַם צום ברעג צוגעשוואומען. צוויי מייד־לאַך האָבען גערודערט. צוויי יונגע לייט זיינען געלעגען אין דעם הינטערשטער טהייל פון דעם שיפעל. איינע פון דיביידע האָט א געשריי געטהאָן צום ברעג:

— אַהאָי! אַהאָי! איהר ביידע ווירדיגע דאַמען דאָרט. דאָ איז פאַראַן א מאַן צו פערקויפען, גאַנץ ביליג. ווילט איהר איהם אפשר האָבען?

קאָרא האָט זיך מיט פעראַכטונג אָבגעקעהרט, גענומען איהר גאַסט אונטער'ן אָרעם און געזאָגט:

— מען קען דאָ שוין מעהר נישט אויסהאַלטען פון די אונ־אַנשטענדיגע בעשעפעניששען.

און זיי זיינען אוועק פון דאָרט.

הערר טאַרשעבועף האָט געזאָגט צו לעסאַבלע'ן:

— אַלזאָ, אַט אַזוי בלייבט עס. דעם ערשטען יאַנואַר. דער די־רעקטאָר האָט עס פאָרמעל פערשפּראָכען.

און לעסאַבלע האָט געענטפערט:

— איך ווייס גאָר ניט, ווי איך זאָל אייער גנאַדען דאַנקען דערפאַר!

ווען זיי האָבען זיך אומגעקעהרט אַהיים, האָבען זיי געטראָ־פען קאַכעלין, פיטאַלעט און בּאָיסעל, וועלכע האָבען כמעט געוויינט פאַר געלעכטער, שלעפּענדיג מיט זיך דעם אַלטען סאַוואַן. אום צו האָבען אביסעל שפּאַס, האָבען זיי בעהויפּטעט, אַז זיי האָבען איהם אויף'ן ברעג מיט א פּראָסטיטוטקע געטראָפען.

דער אַלטער האָט צושראָקען זיך געריסען פון זיי און גע־שריען:

— דאָס איז נישט אמת! ניין, דאָס איז נישט אמת! עס איז

ניט שעהן פון אייך, עפּעס אזוינס צו זאגען; עס איז ניט שעהן.
קאכעלין האָט געקייכט פאר געלעכטער.

— אָך, דו אלטער שטיפער, דו האסט זי דאָך „מיין קעצעלע" גערופען. אהא, איצט האָבען מיר איהם אבער דערטאפּט.

אפילו די דאמען האָבען זיך אויך צולאכט, אזוי אויסער זיך איז געווען דער גוטער אלטער מאן.

קאכעלין האָט ווידער אנגעהויבען:

— ווען הערר טאַרשעבועף האָט ניט דאגעגען, ווילען מיר אלס שטראָף דעם געפאנגענעם בעהאלטען און איהם נעהמען אהיים צום טיש.

דער שעף האָט גוטמוטהיג געגעבען זיין צושטימונג און דער שפּאָס איבער דער דאמע, וועלכע דער אלטער זאל האָבען פערלאזען, איז ווידער אנגעגאנגען, וועהרענד דער אלטער סאוואן האָט זיך נאָך אלץ פערטהיידיגט, שטארק אויפגעבראכט איבער דעם שלעכטען וויץ. און ביז אין אבענד אריין האָט מען נאָך אלץ דערפון גערעדט און געלאכט.

קאַרא און פרוי טאַרשעבועף זיינען געזעסען אונטער'ן לייוואנד־נעם דעכעל אויף דעם באלקאן און צוגעקוקט זיך צו דער אונטער־געהענדער זונן, וועלכע האָט געווארפען א פורפור־רויטע ליכט אויף די בלעטער פון די בוימער. קיין ווינטעלע האט זיך ניט בעוועגט, אן אונענדליך, יום טוב'דיגע פריעדען האָט פון דעם שטילען, בלוט־רויטען הימעל געשוועבט. א פּאָאר פישער אויף שיפלאך, וועלכע האָבען געזוכט א פלאץ, וואו א נעץ צו פערוואַרפען, זיינען נאָך פערבייגעפאהרען און קאַרא האָט געפרעגט:

— ווי עס שיינט, האָט דער ארימער הערר סאוואן געהייראט מיט א שלעכטער פרוי?

פרוי טאַרשעבועף, וועלכע האָט געוואוסט אלע איינצעלהייטען פון ביורא, האָט געענטפערט:

— יאָ, ער האָט גענומען א יתומה, וועלכע איז געווען א סך אינגער פון איהם. זי האָט איהם בעטראגען, פערליעבט זיך אין א פערדארבענעם יונג און צום סוף איז זי פון איהם, איהר מאן, אין גאנצען אנטלאפען.

דאן האָט די דיקע דאמע צוגעלייגט:

— איך זאג א פערדארבענער יונג, הגם איך ווייס אייגענטליך דערפון גאָרניט. מען האָט גערעדט, אז זיי ליעבען איינער דעם אנדערען זעהר שטארק. יעדענפאלס קען מען ניט זאָגען, אז דער אל־טער סאוואן איז א גרויסער פארשוין!

פרוי לעסאבלע האָט ערנסט געענטפערט:

— דאָס איז ניט קיין ענטשולדיגונג. אויף דעם ארימען מאן איז א גרויס רחמנות. אונזער שכן, הערר בארבון'ען, געהט אויך פונקט אזוי. זיין פרוי האָט זיך פערליעבט אין עפּעס א מין מאהלער, וועלכער האט פערבראכט דעם זומער, און איז מיט איהם אנטלאפען קיין אויסלאנד. איך קען ניט פערשטעהן, ווי א פרוי קען זינקען אזוי טיעף. נאָך מיין מיינונג האט פאר אזעלכע פערדארבענע פרויען, וואס בעשמוצען זייער פאמיליע, געדארפט איינגעפיהרט ווערען א בעזונדערע שטראף.

דאָ האָט זיך אויף'ן וועג בעוויזען די אם מיט דעזירעע אין איהרע ארעמס. זי איז צוגעגאנגען צוביידע דאמען מיט'ן קינד, וועלכעס האָט אויסגעזעהן אין גאנצען רויט, פון דעם רויטען הימעל בעשטראהלט. דאָס קינד האָט געהאלטען דעם פנים'ל פעררייסען ארויף און געקוקט צום רויטען הימעל מיט פערוואונדערטע אוי־געלאך.

די מענער, וואס זיינען געשטאנען פון ווייטען און גערעדט, זיינען צוגעגאנגען.

קאָבעלין האָט א כאפּ געטהאָן זיין אייניקעל מיט'ן לאנגען מאנטעלע אין די ארעמס, עס אויפגעהויבען אין דער הויך נעגען דעם פלאקערענדיגען האָריזאנט און אויסגערופען:

— דאָס איז די בעסטע זאך אויף דער וועלט! ניט אמת, פאטער סאוואן?

דער אלטער האָט ניט געענטפערט, ווייל ער האָט ניט געוואוסט וואָס ער זאל זאגען, און אפשר אויך דערפאר ווייל ער האָט צופיעל זיך אליין דערביי געפיהלט.

א דיענער האָט געעפענט די טיר פון'ם באלקאן און געמעלדעט:

— דער טיש איז געגרייט.